
GAUDEO

NOVA REPERTA,

Sive

Rerum Memorabilium,

RECENS INVENTARUM,
ET
VETERIBUS PLANE
INCOGNITARUM

GUIDONIS PANCIROL-
LI IC.

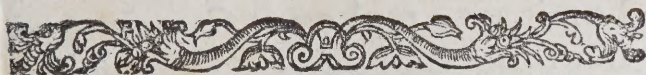
Liber Secundus.

Jam primùm ex Italico Latinè reddi-
tus, & Commentariis illustratus

AB

HENRICO SALMUTH.

AMBERGAE.
Typis Forsterianis.
M. D. CII.

Illuſtriſsimo & fortiſsimo Principi

DN. CHRISTIANO principi Anhaltino,

Comiti Aſcaniæ, Domino Serveſtæ & Bernburgi &c.

SERENISSIMI ELECTORIS PALATINI

In Bavaria ſuperiore LOCUM-TENENTI;

Domino meo clementiſſimo.

SCitum eſt quod Papinianus interroganti, quare libros non ſcriberet? reſpõdiſſe fertur, Vereri ſe, ne chartæ iis, q ſcripturi ſunt, pluris eſſent emendæ. Nec enim noſtra hac tempeſtate tantùm, ſed & ſuperioribus quoque ſeculis adeò inſatiabile multos ſcribendi cacoëthes egit, ut Eunapius in Vitis Philoſophorum, ridẽs Scripturientium ſtudia, AEmiliũ ſcribat ſolitum fuiſſe dicere, βιβλίδια eorum

hominum, multorum Camelorũ justum onus esse posse. Quod longè antè prævidens ille Apollinis quoq; oraculo sapiens judicatus Socrates, nihil, dum viveret, scribere voluisse dicitur, ratus scilicet & librorum copiam officere Sapiẽtiæ studiosis, & invidia premi vivorum auctoritatẽ. Certè, quæ invidorũ & antea fuerit, & hodie etiamnũ sit malignitas, dum ex aliorum reprehensione atq; ignominia gloriam laudemq; captant, parum interim scientes, quàm multa nesciant: id manifestius est, quã ut explicari debeat. Fastidita verò librorum copia, ignota esse non potest, quandoquidem multorum indies scripta vel ad Cimmerias tenebras & caliginem, tineis ac blattis pascendis, vel ad salsamentarios soleant amandari, ut Horatius dicebat,

Deferri in vicum, vendentem thus & odores,
Et piper, & quicquid chartis amicitur ineptis.

Nam quæ non ita scribuntur, ut rem inde facere, & divitias subitò acquirere possis: nugæ ilicò sunt & Nævii Buttubatta. Sic evenit, ut non pauci præclara illa ingenii sui monumenta tam diu vivere

vere cupiant, quàm diu beſtiolas quasdam, quæ apud Hypanim Scythiæ Europeæ fluvium naſcuntur: quarum vita diem non excedere dicitur. Quæ res non parum me ſuſpenſum tenuit, poſt primam illam Rerum deperditarum, novam hanc noviter Inventarum editionem meditantem; dum animo mecum expendo, quàm arduum ſit, vetuſtis novitatem dare, novis auctoritatem, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, faſtiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus verò naturam, & naturæ ſuæ omnia. Sed cum primam operis hujus partem viris doctiſſimis, & quavis dignitate conſpicuis non tantùm probatam intelligerem, verùm etiam iidē crebris me exhortarentur literis, ne poſterioris & quidem jam diu promiſſæ editionem diutius ſuſpendendo, hanc ingenii mei fœcunditatem (ſic illi interpretabantur, quod ego in me perquam ſentio eſſe exiguum) ipſis inviderem: Inter quos nominari à me poſſe illud Sileſiæ ſidus *Iacobum Monavium*, præter generis nobilitatem cum do-

 ctrina

ctrina singulari, tum auctoritate clarissimum: sanè ut cum latinissimo poetarum dicam Lucretio,

Percussit thyrso laudis spes magna meũ cor.

Ideoque ut contractum illud nomen tandem expungeretur, egoque promissionis nexu solverer; huic quoque parti, quæ Rerum noviter inventarum est, manum admovi, atque ut in publicum, ea qua cõspicitur forma, prodiret, cõcessi haud invitus. Qua tamen in re veniam mihi dari peto, ꝙ à Pancirollo sæpè digressus fuerim longius, quanquam nullâ aliâ de caussa, quàm ut posset Lector uno quasi momento plurium rerum cognitione simul frui, atq; insuper etiam legendi tædio quodammodo levaretur: cum expeditum sit, talibus egressionum amœnitatibus non Commentatores tantum, verum ipsos etiam Lectores non parum refici. Ii igitur institutum hoc meum benignè interpretabuntur, opinor. Nam Caprimulgos, & nasutos illos pedagogulos tantum abest, ut æstimem, ut ipsorum

favo-

favorem vel tribus quoque nebulæ cyathis,si possim, nolim tamen emere.

Tuo verò præsidio,Illustrissime & fortissime Princeps,ut commendarem hujus quasi partus gemellam alteram, ipsamet videbatur exposcere. Nam cum videret, alteram illā Geminam à Serenissimo Electore Palatino, Domino meo clemētissimo tam benigniter fuisse susceptam ; non dubitabat à Te quoq; , quē Serenissimæ illius Celsitudinis vicē ac personā sustinere sciebat , parē clemētiæ favorē promereri.Causabatur præterea,apud neminem sibi tam facilē & promtū fore accessum, atq; apud Te, Clementissime princeps, qui ob laudatissimarū artium cognitionē, quam cum militari scientia ita habes conjunctam , ut & sapientissimus & fortissimus D V X ubique audias ; de hisce quoque studiis rectissimè judicare possis:eos scilicet imitatus, quibus volupe fuit, non armorum tantū, sed & humaniorum quoque literarum noticiâ ornari . Ex quibus ut omittam Epaminundam Thebanum,doctum à

 Lyside

Lyſide Pythagoreo; & tres illos Athenienſium Duces ſummos, Periclem ab Anaxagora, Alcibiadem à Socrate, Timotheum ab Iſocrate, inſtitutos; vel unicus Scipio Africanus, bellator inter Romanos maximus, inſtar omniũ eſſe poterit. qui cum duas eſſe artes principum virorum proprias intelligeret, Civilis & Militaris rei ſcientiam, non Panætium tantùm & Polybium, homines doctiſſimos, illum Philoſophiæ & morum; hunc Reipub. gerendæ & militiæ doctorem, perpetuos comites ſecum habuiſſe fertur. Quorum laudabile inſtitutũ Te quoque ab ipſa mox pueritia ad hanc usque ſequutum eſſe novimus ætatem; quam Deus Opt. Max. perpetuò florentem velit eſſe & vegetam. Poſſem hîc in tuas laudes latius digredi, & cum multis te ſupra humanam fortunam collocare. Sed ſatis eſſe duco, Lyſippũ Plaſten in hoc imitari, qui conſpectâ Alexandri picturâ, qua Apelles ipſi fulmen in manum addidiſſet; dixerat, ſe haſtam, cujus gloriam ut veram & propriam nulla unquam

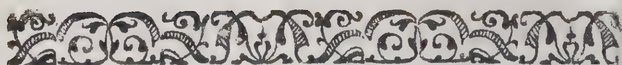
quam deletura fuiſſet ætas, maluiſſe; Apellem aſſentationis inſimulans, à qua ſicut generoſiſſimum animum tuum abhorrere ſcio: ita mihi temperandum ſemper putavi. Illud ab Illuſtriſſima Celſitudine Tua unicè & humiliter peto, ut lucubrationes haſce meas ſerena fronte ſuſcipiat, & benigniſſimis oculis intueatur: atque illa clementiæ ſuæ aura, cujus afflatū ſubinde experimur, cum mihi, tum familiæ meæ, deinceps quoq; adſpiret. Ambergæ, KL. Martii Anno MDCII.

Illuſtriſsimam Celſitud.

Tuam

debita ſubjectione colens

Henricus Salmuth.
Secret & Feudor.
Præpoſ.

EPOS
Cunradi Rittershusii I. V. D. & Professoris Norici,

In Bipartitum Opus Rerum Memorabilium

Guid. Panciroli, & Henrici Salmuthi CL. VV.

Αντωπὸν μακάρεσσι βροτῶν γένος ἐστὶν ἀληθῶς,
παντοίων τεχνῶν μελετήμασ᾽. ἀμήχανον οὐδὲν
ὥς σφισιν ἐστὶ καμεῖν, ἢ μὲν κατὰ μητέρα γαῖαν,
ἢ δὲ κατ᾽ αἰθέρα μακρὸν, ὁμῶς στονόεντ᾽ ἀνὰ πόντον.
ἀνδρομέῃ σοφίῃ πάντ᾽ ἐστὶν ὑπήκοα πάντῃ.
Τέχναι δ᾽ οὐ πᾶσαι θάλλουσ᾽ αἰῶνι ἑκάστῳ,
ἀλλ᾽ ἑτέρῳ ἕτεραι. γλυκερὴ δέ τις ἐστὶν ἀμοιβὴ,
ὡς τὰς μὲν καταδύειν, ἄλλας δ᾽ ἀναδῦναι ἐσαῦθις,
καὶ περιδινεῖσθαι ἅτε δὴ ἱερῷ ἐνὶ κύκλῳ.
Σαλμοῦθος κατὰ μοῖραν ἐπισταμένως τάδ᾽ ἔδειξε
διπτύχῳ ἐν τεύχει, κεχαραγμένῳ ἴχνει ὁμαρτῶν
τοῦ νομικῆς φάεος Παγκιρολίδου μακαρίτου.
Ὅστις ταῦτ᾽ ἀναγνοὺς ἔσσῃ, φίλε, εὔχαρις ἀμφοῖν
ἴσθι ὁμοῦ ἐπίσης, Παγκιρολίδῃ, τ᾽ ἐρατεινῷ,
Σαλμούθῳ τ᾽ ἀγαθῷ. μᾶλλον δ᾽ ἄρα μείζονα τῶνδε
νοιῶ καὶ ἐμὸν πάντως χάριν εἰδέναι ἐστὶν ἐοικὸς,
οὗ δίχ᾽ ἂν οὐδεμί᾽ ἦν θησαυροῦ κρυπτοῦ ὄνησις.

EA-

EADEM SENTENTIA
Latinis versibus ab eodem reddita.

Um Superis mortale genus certare videtur
Artibus omnimodis mira ratione repertis.
Nec quicquam ingenio humano natura negavit;
Omnia se prona huic potius substernere jussit,
Et quà se matris Telluris viscera porgunt,
Et quaquà tractu spatioso funditur aer,
Et gemebunda sinus quaquà explicat Amphitrite.
Non autem quævis artes in quolibet ævo
Ex æquo florere solent; aliæque aliis sunt
Temporibus. Nunc occidit hæc, nunc incipit illa,
Et grata quadam cycli vertigine cernas
Omnia perpetuò volvi hîc quoque circumagique.
Talia Salmuthus magna docet arte bimembri
Hoc opere exponens, vestigia clara secutus,
Quæ Pancirolides signaverat ille beatus,
Illustris Legum vertex & gloria Juris.
Horum quisquis eris Lector studiosus, utrique
Gratum animum præstare velis, Pancirolidæque
Salmuthoq; simul. Sed & huic fors gratia major,
Judico si quid ego, debetur. Namque sine ipso
Occulti utilitas thesauri non foret ulla.

Altorfii Noricorum XXIII. Febr.
Anno M.DCII.

AD

AD HENRICUM SALMUTHUM V. CL.

RANSFERRE linguas ore ab uno in alterum,
Salmuthe, tanto plus meretur gloriæ
Laudisque; quanto cultiusque & purius
Interpres ipsa sensa rimari studet
Auctoris, in queis navet æquandis fidem
Operamq; dignã. Plurimos pol cernere est
Hodie elegantes ac disertos admodum,
Quos Fama cœlo tollit. Inter hos nisi
Numerere, curru confidens eburneo
Ad astra vectus; nescio certè, dehinc
Cui debeantur dona fidi interpretis.
Nam grande Panciorolus Italiæ decus,
Quo delicatiusque & enucleatius
Sermonis usus est stylo vernaculo;
Hoc eloquutus illud es Latinius,
Salmuthe, magna lux future Teutonum.
Vtriusque certat invicem elegantia.

Paulus Melissus Franc. Comes Palat. & Eq. civis Roman.

AD

AD

HENRICUM SALMUTH.
V.CL. ANACREON.

HENRICE, Gratiarum
Cor, Hyantidum medulla,
Inter virosque doctos,
Inter gravesque Vates,
Inter bonosque Cives,
Sydus, Corona, lampas.
TEIUM udulum jocosum,
Petulculumque Tejum
Puto amare te Pelasgum.
Sed dic juvenculúmne
Tyronem & inficetum,
Rus qui sapit paternum,
Dic Bojum amásne Tejum?
Tute annuis. pol ipsus
Trepido. Sed hà favorem
Periclitabor istum.
DEPERDITA invenire
JAM OLIM, GUIDONIANA,
Feliciterque quibas,
Per-ampliterque quibas.
INVENTA, tandiu queî,
Queî quæritas, RECENTER?

SAL-

SALMUTHO PANCIROLLA,
INVENTA prome, prome!
Porrò invidebis Orbi?
Te prodo: namque partem
Doctamque musteamque,
Dulcemque & expolitam,
Te non vidente, vidi,
RICHO exhibente furtim,
Faventiore RICHO
Dicto Poëtæ ab Istro.
PORCELLULANAM amatam,
Preciosulam, tenellam,
Pictoris arte pulcram,
Tralucidam, nitentem,
Et toxicon fugantem,
Vidi his ocellulisque
Tenui hâcce dexteraque,
Hoc osculatus ore.
STILLARE ibi insuperque
Vidi optimos liquores
Panacéios liquores
Messem ut Sabæam odoros,
Colante eos perité
SALMUTHINA Camœnâ.
NOLAS deîn rotundas,
Fusoris arte scitas,
Resonas, graves ab ære,
Pulsare clanculum mî
Furtiva erat lubido.

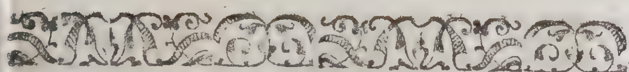
Ad

Ad CLEPSYDRAM fluentem
Metirierq́ue porró
Jnam alteramq́ue lucem,
Horas citas diei
nibi fuit voluptas.
Nimiúmne AMICE, vidi?
Celare deîn laborem,
Heliconium laborem,
Novem puellularum,
Aganippidum Sororum
Non quibis AUCTOR iſtum.
Expunge, tarde, nomen,
Expunge. quid moraris?
MEIBOMUS hoc fatigat,
Inſtigat & RASELUS,
Latus fodit ſubindé
RICHUS, cupiſcit Ordo
Turbæ omnis id novenæ.
ISTRINUS hos & inter,
(Tibi Tejus ille Bojus
Adamatus usque & usque
Laudatus ille tantum.)
Ambit, procatur, ardet,
Ex parte viſa, lecta,
INVENTA, habere geſtit
Integra, JAM RECENTER,
Adaucta luculenter,
Perculta tam potenter
Oratione purâ,

Se-

Severiore curâ,
Genialibus, Canoris
SALMUTHINIS Camœnis.
Dic nunc, juvenculúmne
Tyronem, & inficetum,
Rus qui sapit paternum,
Dic, Bojum amásne Tejum?
INVENTA comprobabunt
Deprompta veritatem.
Tibi juro verus augur,
Tibi certus ajo Vates,
Exin quod inclutus TU
Fulgebis undiquaque
HENRICE Gratiarum
Cor, Hyantidum medulla,
Inter virosque doctos,
Inter gravesque Vates,
Inter bonosque Cives,
Sydus, corona, lampas.

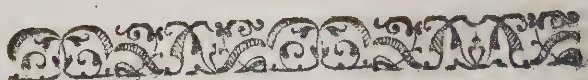
M. Chr. Donaverus Ratisp.
Ecclesiastes Patriæ
P. C.

IN ALTERAM COMMENTARII GUIDONIS PANCIROLLI partem, Notis illustratam ab Henrico Salmuth.

Altera nunc prodit soboles ornata Guidonis,
Qui geminæ pridem gestiit esse comes.
Illa docet Priscorum inventa, sed ista Minorum,
Atque alia, eximium quæ didicisse decus.
Utraque nata quidem jungi, tamen exiit illa,
Abdita delituit hactenus ista domi,
In lucem prodire verens, externus amictus
Namque erat, Italico vox peregrina sono.
Non tulit hanc speciem Clarissima fama Camœnûm
SALMUTHUS, sed qua dexteritate prius
Germanam eduxit decoratam veste Latinâ,
Addens & dotem, quò mage culta foret:
Sic etiam, quam nunc cernis, decoravit & auxit,
Et geminæ Aoniâ reddidit arte parem.
Ite pares donis jam nunc doctæ ite Sorores,
Magnaque Pierio commoda ferte gregi.
Quærenti, unde decor vobis speciesque, vel ipse
Castalidum qualis vix nitor esse solet:
Dicite, SALMUTHUS fert talia munera, Phœbi,
Pieridûm, Themidis; gratia, fama, decus.

Joh. Ladislaus.

AD CL. V.
D n. HENRICUM SAL-
MUTH. &c.

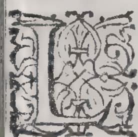
P Ierio ut primùm filo deducere avebas
Versus, & diæ dedere cor Themidi:
Numina desubitò Musarum, Helicone relicto,
Ecce tuum penitus se in gremium abdiderant.
Si quis nunc igitur Musas, Phœbúmve requirat:
Si te adeat, juro, nî te apud inveniat.

Paulus à Gisbice, Poëta coronatus Cæsareus.

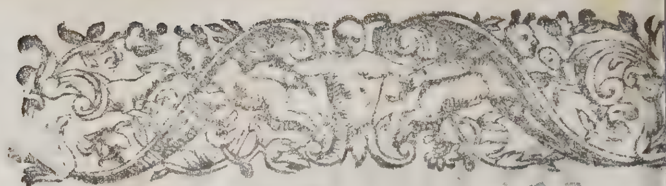

IN

IN LOLLVM.

Olle, Theonino quid me petis, improbe, dente?
Si bonus es, lauda quæ bona, carpe mala.
Sed bona fortè malis ſunt plura. hinc ringeris? Ohè
Jam ſatis eſt, nunc vel ringere & emorere.

TITULORUM SECUNDO hoc libro explicatorum Index.

NOVA

NOVA REPERTA:
SIVE
RERVM MEMORABILIVM
Recens inventarum, & veteribus planè incognitarum
GUIDONIS PANCIROLLI I.C.
LIBER SECVNDVS.

DE NOVO ORBE. Tit. I.

Novi orbis retectio.

INter ea, quæ Veteribus fuerunt incognita, primum & notatu quàm maximè dignũ poni posse credo Novum illum orbem, anno à Christo nato post Millesimum quadringentesimum nonagesimo secundo, à Christophoro Columbo Genuense repertum. Hujus anteà nulla

erat notitia: nisi quod Fortunatæ commemorabantur Insulæ: de quibus fidem fortassè fecerant Navigantes. Et est sanè res illa admirabilis, & inter eas, quas intelligentiâ possumus adsequi, in primis stupenda: quæ etiam magis me magisq; cogitantem in admirationem sæpius traxit. Mũdo isto invento, multa ad nos pervenerunt animalia, plantæ, & opera, hactenus nobis planè incognita: verbi causa, Galli, & Mures Indici; Guajacum aut lignum sanctũ, China, Sarsa-parilla, Sassofras, & aliæ plantæ saluberrimæ, & medicinæ inservientes. quarum usus fieri cœpit necessarius derivato in hanc regionem nostram morbo isto, quem nos Gallicum, alij Neapolitanum dicunt; eò quòd ab Hispanis ex insula Perû redeũtibus, Neapolim fuerit perlatus.

Quæ inde ad nos allata.

Inde etiam delatæ ad nos Ficus, Nuces, & Cannæ Indicæ, itemq; sericum illud vermiculorum lanificium, & picturæ ex avium pennis consertis adeò naturaliter expressæ, ut pictores cũ coloribus pulchriores eas reddere haud poßint. præter

& texta illa Attalica, quæ prout aëri vel ...ci fuerint exposita, vel aurea, vel holose- ...ca, vel punicea, vel carmesina, vel alte- ...ius coloris videntur. Ex eadem regione ...dvehuntur & cultelli lapidei, quidvis ...cantes; item Crepidæ ex junco Indico, & alia innumera, quæ singula recensere ...ngum foret.

NOTÆ, SIVE COMMENTARII.

Novum Orbem cum dicimus, non ad ...ovam aliquam mundi constitutionem, aut ...reationem respicimus; sed ad inventio- ...em duntaxat & detectionem recentem: ne ...um Democrito, Epicuro, aut Anaxarcho, ...eterisq; sapientiæ magistris, plures esse ...Mundos, videamur statuere. quæ tamen o- ...inio, tanquam nullis fulcita rationibus ...mdudũ meritò explosa, atq; exsulare iussa ...t: stante contrà verissimâ & immotâ hac ...ntentiâ, quòd hodie etiamnum eadem ... prorsum talis sit mundi constitutio, qua- ... ab initio olim erat, cum cœlum & terram ...eavit Deus. Nam & Moses historicorum ...tiquissimus, cujus singula verba, ut de Eu- ...pide dicebat Cicero, singula testimonia

Novi Orbis denominatio

Mundi an plures.

Mundum esse unicum.

verè putanda sunt; & multis post eum secu-
lis Iohannes, eo, quem de vita & doctrina
Servatoris nostri commentatus est, libro;
cum præcipua opera Dei visibilia recitant,
ex quibus ipsius majestas & omnipotentia
facilè percipi possit, unius tantum hujus, nō
ullius alterius Mundi à Deo creati memine-
runt. qui tamen, si plures scilicet fuissent,
nequaquam id silentio obliterassent. Perti-
nebat enim ea maximè res ad Dei gloriam
& potentiam illustrandam: neq; ulla hujus
tam invidi & periculosi silentii ratio proba-
bilis adferri potest. Quò fit, ut rectè veteres
senserint & collegerint, Unum esse Deum
quia unus est Mundus: contraque, Unum
esse Mundum, quia unus Deus. Aristoteles
certè ex ordinis unitate in rebus exsistentis
unitatem ait colligi gubernantis Dei. *2. Me-
taphysicor.* siquidem ordine uno, & ad unum
instrui debeant omnia. Sed & exemplari
unitate Mundi unitatem probat Plato, ve-
uti ad exemplum producti, ut est apud Lu-
Cœlium Rhodiginum *lib. 1. Antiquar. lectio.*
cap. 7. Taceo, totam hanc variorum & mu-
torum Mundorum architecturam planè fi-
turam fuisse ineptam. Cur enim plures co-
didisset Deus, qui unico, & eo quidem lati-
simo poterat omnia etiam comodius co-
plecti

plecti, quæ illis diversis & separatis Mundis fuit comprehensurus? Atqui Deum & Naturam nihil frustrà agere, vulgò & verè dicitur. Iam si plures condidisset Deus, illi mundi numero tantùm, non autem specie differentes & dissimiles inter se essent. Cur igitur ille condidisset sæpius idem? Et, si plures Mundi esse concedantur: eadem ratione etiã numero infinitos esse fatendum est. Unum igitur hunc Mundum, & non plures creavit Deus: non ἀδυναμίᾳ certè, vel impotentiâ quadam, quando ipse est Omnipotens: non quòd exhausti in tantæ molis fabrica ipsius sensus, aut defatigatæ iam vires essent: verbo enim solo omnia condidit, *Psal. 33.* nõ quòd etiam materiæ, ut censent Peripatetici, inopiâ & penuriâ id evenerit (asserentibus quippe his, *Quod sit ex tota sua materia, non esse plurificabile*) & tota quæ fuerat præparata materia, in tantæ machinæ corpore consumta sit. potuit enim, qui hunc tantum mundum ex nihilo primum creavit, ad alios infinitos materiã, si vellet, sibi præparare: Sed ea solum de caussa Mundi plures conditi nõ sunt, quia Deus ipse noluit. nam quæcunque voluit, fecit. *Psal. 115. v. 3.* Cur autem noluerit, ignota nobis ratio esse potest; injusta tamen non potest: ut piè & doctè explicat

Lambertus Danæus *libro 1. Physic. Christia. cap.11.* illum Origenis errorem refutans, quo plures mundos exstituros sensit, non simul quidem omnes, sed successiuè, & alium post alium. Ideoque Christum sæpius passurum, ut quod semel profuit, semper prosit assumtum. Cui vesaniæ affine quodammodo est & *Osiorum* delirium, qui Mundi pluralitatem ex Christi veri, viviq; verbi auctoritate obstinatè adstruebant: quà Christus regnū suum non esse de hoc Mūdo, fuerit testatus. Ex quo tamē loco, plures esse mūdos, nō efficitur. Verè enim Christi regnū non est de hoc mundo inferiori & perituro scilicet: sed est spirituale & intellectuale, durans in æternū. Quanquā, si verū amamus, Novi orbis nomen non adeò novū est apud Classicos scriptores. Nam & Germaniam Ovidius ad Liviam scribens; & Hegesippus Angliam novi orbis appellatione cohonestant. Sic Pomponius Mela alicubi alterius Orbis; Lucanus Ignoti orbis meminit *lib. 5.* loquens de Arabibus in auxilium Pompeij properantibus. Et ICtus Ulpianus Orbis Romani mentionem facit in *l. in orbe. 16. ff. de statu hom.* Ita enim ibi legendum esse, cum alioquin, in Urbe Romana, vulgata haberēt exemplaria, Alciatus rectè monuit *in d. l. in orbe.*

Origenis error notatus.

Et Osiorum.

Novi orbis nomen olim quoque usurpatum.

be. & l. potestatis. 215. de verbor. sign. juncto cap. 21. lib. 2. Dispunctio. quem Petrus Costalius *d. l. 16.* & Ioh. Corasius *in leg. si testamento. C. de impuber. & alijs substit. n. 19.* Hieronymus Cagnolus *in leg 2. de orig. iuris. n. 129.* Sylvester Aldobrandinus *Instit. de excusat. tutor. in pr. n. 19. in fi.* & Arius Pinellus laudant, *in 2. parte Rubricæ C. de bon. matern. n. 11.*

Novum autem Orbem istum, de quo Pancirollus primo hoc tractat capite, veteribus planè fuisse incognitum, evidentiore probatione non eget: cum exstiterint nonnulli, qui ipsam etiam terram ea parte esse negarint: quidam etiam cœlum inde ex rerum natura auferre non dubitârint. Etsi enim Philosophorum doctissimi Cœlum omni ex parte sphæricum atque rotundum, & terram undique ambiens, atq; in seipsum volvi tradiderunt: video tamen magni nominis Theologos contrà statuere, Mundum hunc universum domui potius similem esse, cui tectũ ex una tantũ parte, non quaqua versus immineat. Neque enim rationẽ pati, ut terræ moles tã gravis in medio aëre suspendatur. Chrysostomus certè eos non semel provocat atq; lacessit, qui cœlum sphæricum ponunt: cum scriptura potius tabernaculum à Deo fixum commemoret,

Novus Orbis veteribus incognitus.

Cœlum an sit sphæricum.

*ad Heb.*8. Et cum Psalmo 104. legamus, Deum extendisse cœlum, sicuti pellem: ut & Esaiæ *40.v.22.* Cœlum, ut telam & cortinam, expansum esse atque diffusum; eo ipso non obscurè significari, Cœlum non tam sphæricum, quàm supernè planum esse: ut Augustinus argumentatur *libro 2 de Generat. ad lit. cap.9.* quo etiam loco, non absq; stomachatione: *Quid ad me pertinet* (ait) *utrum cœlum sicut sphæra undiq; concludat terram in media mundi mole libratam; an eam ex una parte veluti discus operiat?* Sed minuenda est hæc opinio.

Cœlum esse sphæricum probatur.

Nam ut illa Philosophorum scita omittam: quòd perfectissimũ corpus deceat figura perfectissima: quòd pulcherrimâ & capacissimâ formâ, quæ sphærica est, ambitũ hunc tot tantaq; suo sinu complectentem efformari oportuerit: quòd præcipuæ & tanquam integrales hujus mundi partes, quæ sunt Cœlum, Aqua & Terra, ipsis sensibus dijudicentur esse circulares & sphæricæ, quibus totum ipsum Mundi ambitum figurâ similem esse credibile sit: quòd motus in orbem non possit esse æqualis & constans, si in angulos incidat: id quod prorsum necesse est fiat, si Sol & reliqua astra non volverentur omni ex parte, sed inflecterentur alicubi:

ubi: Profectò evidenti ſatis argumento
ſſe poteſt vel una Luna, quæ tunc tantum
eficit & Eclipſin patitur, cum globus ter-
æ ex diametro Solis radios intercipit. quod
ieri non poſſet, niſi terræ moles eſſet in
nedio, cœleſtibus orbibus undique con-
luſa. Et quid noctem efficit aliud quàm So-
is abſceſſus ex terræ umbra? Quòd ſi Sol
erram non ſubit, ſed idem eſt occidere, &
d angulũ converti, (quod omnino ſequa-
ur neceſſe eſt, ſi cœlum in modum diſci ter-
am tantum operiat, ac non pilæ inſtar
omplectatur): profectò longiores brevio-
eſq; noctes, alicubi ſemper æquales efficere
ullo modo poſſet. Nam quod Auguſtinus
.lib. de Generat. ad lit. cap. 10. omnes & con-
erſiones, & oppoſitiones, & depreſſiones,
x aſpectus, & quæcunque ſunt aliæ ſiderum
ffectiones, ſcribit poſſe ſervari, etiamſi cœ-
o ipſo immoto aſtra tantummodò move-
ntur: planè ad intelligendum non eſt dif-
icile, ſi modò fingendi ſit licentia, ut Io-
ephus à Coſta reſpondet *lib. 1. de Natura no-
vi orbis. cap. 2.* Contrà, de hoc terræ ſitu & cœ-
i ambitu præter oculatam fidem abundè
tiam ſacræ teſtantur literæ. Nam dum Or-
em terrarũ dicũt, quid aliud intelligunt,
uàm quicquid eſt corporum, cœli ambitu
contine-

continiri? Unde Ecclesiastes: *Oritur* (inquit) *Sol, & occidit, & ad locum suum revertitur, ibiq; renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos revertitur.* Ub Gregorii paraphrasis habet: Sol, totâ terrâ decursâ, ad eundē rursus terminum punctúmque circumvolvitur. quod fieri sanc non posset, si terra cœlo aliqua parte esse exclusa. Ipso autem cœli ambitu terram comprehendi, & mediam veluti librari, ex illo Hiobi *cap.26.* discimus: *Extendit Aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum.* Suspensa enim videtur in nihilo cum terra aquæ commixta in medio aëre stare perhibetur. Rectè, *aquæ mixta:* cum certum sit, Terram elemento aquæ hærere, & plurima ex parte ab illo ita contineri, ut ex duobus istis elementis, unus constituatur globus. Quod Regius Propheta significat cum Deum firmasse ajt terram super aquas & rursus orbem terrarum super maria. *Psal 23. & 135.* Id quod præcipuum quoque divinæ omnipotentiæ argumentum est. Mirum etenim, & revera quoque supra rerum naturam esse videtur, Terram graviorem multò, & minorem aqua, ab ea non obrui, turgentesque & elatissimos Maris fluctus, intra

Terra & Aqua constituunt globum.

certos

certos fines ſe continere, neque in totam terram, quæ longo intervallo ſubſtare videtur, ſeſe effundere. Unde apud Hiob. *cap. 38. verſicu. 10. Circumdedi*, inquit, *Mare terminis meis, & poſui vectem & oſtia, & dixit: Uſque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.*

Sed ſciendum eſt, ſapientiſſimum illum architectum feciſſe, non quidem ſolius terræ globum (hic enim neceſſariò aut innataret, aut ſub aqua totus mergeretur) ſed ex terra & aqua globum unicum: cujus centrũ, mundi etiam centrum eſt: non ita, ut ejusdem globi medietas altera, aut pars tertia terræ ſit, reliquum aquæ: (ita enim etiam mergeretur terra ſub aqua) ſed terra & aqua ita ſe contineant mutuò, ut utriusq; ſit idem centrum, quod & totius mundi. Id verò fit, terrâ integrum globum reddente, non ſolidum illum quidem, ſed maxima parte interius & ad ſuperficiem cavum, ampliſſimasque illas cavitates replente aqua: & ita tamen, ut neque abſorberetur illa aquæ moles, neque redundans inundaret terrã; ſed tantum ejus relinqueret detectum, quantum ipſi rerum Opfici viſum eſt. quo fit, ut terræ facies & maris,

ejus-

eiusdem globi sint superficies: & quia utriusque extremitates eiusdem sphæræ partes sunt, neutra superstet aut substet alteri: quod pluribus disputat Francisc. Vallesius lib. Singulari de sacra Philosophia *cap. 1. & 52.* quē librum non ad opinionē, sed ad veritatem se scripsisse, ipsemet in præfatione testatur. Iam si cum Hiobo quæras, super quo bases illius fundatæ sint? dicam, Bases terræ, esse ipsa terræ fundamenta; quæ ut ex nihilo effecta sunt, ita & super nihilo solidata.

Bases terræ.

Nam quod columnas terræ confirmasse se Dominus ait, *Psal. 74. v. 4.* ijs non Atlanticæ poëtarum columnæ intelliguntur: sed hæ verbi Dei, virtute sua omnia portantis: ut tantæ molis pondus divinæ potentiæ manibus sustentari intelligatur. quemadmodum commodè exponit Ambrosius *lib. 1. Hexamer. cap. 6.*

Terra in mūdi medio, & rotunda.

Terram autem in mundi medio ita sitam, ut eius centrum, totius quoq; mundi sit; atq; ita rotundam, ut omnes extremitatis eius partes æquè à centro distent, & tota terra æquè ab omnibus cœli lateribus, ac si Mundi opifex à polo ad polum lineam tetendisset, & medio lineæ puncto alligasset terræ medium, eamq; circino quodam rotundam fecisset: Id non Plato tantùm animad-

advertit, in Timæo ita scribens; *Terram tricem nostram circa polum per universum exnsum circumvolutam, diei noctisq; effectricem & custodem esse voluit* : Sed & Hiobum id sinificasse dubitandum nō est, cum quærit, *uis lineam super terrā tetenderit? cap 38. vers. 5.* t ita, qui sub Antarctico polo degunt, Christianos nihil necessum sit, de reditu in patriam adeò esse solicitos: cum certū sit, æquè ropinquum esse Americæ cœlum, atque Europæ, Asiæ aut Africæ: dummodo veram ibi patriam in cœlo constitutam credant, um *Anaxagora* illo Clazomenio: qui cum Lampsaci procul à patria aliquando objurgaretur, quòd Reipublicæ & patriæ curam negligeret, vir alioquin generis gloria & fortunis clarus. Imo, inquit, digitum in cœlum intendēs, ingēs mihi patriæ cura est. Namq; cœli summi laribus animi immortalis sedem ponebat: nō secus atq; *Pherecydes* ille, Pythagoræ magister, qui animos hominum sempiternos, atque immortalem animam in Græcia primus, Servio Tullio Romanis imperante docuit, & præfractè adseveravit è Philosophis. Quæ sententia iam olim etiam apud Magos, quorum præcepta nobiles quosq; Philosophos oblectarunt, in Ægypto & Persia; ut & apud Indos obtinuerat.

Cœlum Americæ.

Anaxagoras.

Cœlum vera patria.

Pherecydes animam immortalem statuit.

Brach-

Brachmanes. *Brachmanum* enim, qui Indorum Philosophi sunt, placitum fuisse legimus: Vitam præsentem credi oportere, veluti conceptum vitalem: Mortem verò, egressum ad veram felicemq; ijs vitam, qui rectè fuerant Philosophia imbuti. Et *Theopompus* octavo Philippicorum libro, iuxta Magorum sententiam scriptum reliquit, Revicturos aliquando homines, immortalesq; futuros. Ex quo manasse arbitror, ut *Democritus* homines suscitatum iri à morte statuerit, nimium falsè, nedum sceleste à Plinio eo nomine derisus, quia nondum ipse revixerit. *lib. 7. cap. 55.* Sed qui hoc ipsum fide sibi non persuasit, discet experimento, quando Christus judicatum Orbem terrarum venerit, majestate incredibili decorus, ut Stephanus Forcatulus piè monet *libro 1. de Imp. & Phil. Gallor.*

Theopompus

Democritus à Plinio risus.

Cæterum etsi ostensum jam fuit, cœlum quaqua versum devexum, undiq; terrarum orbem, tanquam pilam in medio cōstitutam concludere: non continuò tamen inde consequitur, loca illa sub Antarctico sita polo, quæ novi Orbis appellatione nuncupantur, esse habitabilia, Nam & ad polum

Novus orbis an jis habitabilis, dubitatur.

1. Antarcticum mare quaqua versum esse diffusum, neq; uspiam terræ locum reliquisse & ut maximè terrã ibi esse concedamus; nul
2. lam tamen rationẽ pati, ut cum ex uno Ada semine procreati sint homines, illorũ aliqu

nito Oceano trajecto, ad obversas terræ tes comearint. tũ etiamsi imensa illa Oce- vastitas nõ obstaret, Mediã tamẽ illã regi- em, eandemq; maximã & longissimã Zo- duob° solstitialibus circulis comprehen- n, quã *Torridam* vulgò appellamus, ab ho- nibus incoli non posse propter æstivos rpetuosq; ardores, ex Solis propinquitate m omnẽ regionem adurentes, & pabuli a- uarumq; impotentem efficientes. deniq; diculũ & absurdũ esse, Antichthones no- s contraria vestigia obvertere, atq; ita illos ndulos asserere. Quarũ opinionũ prima & cunda Augustini est; tertia Aristotelis, quã Virgilius & Plinius amplexi sunt; quarta, actantii. Nullam tamẽ illarũ satis firmã es- , paucis ostendemus. Quod igitur Mare il- d undiq; diffusum attinet, quæ prima ad- rs° Novi Orbis incolas, sive assertores ho- adferebatur ratio: Non attendunt, inquit ugust. *lib. 16. de Civit. Dei. cap. 9.* etiamsi figurâ onglobatâ & rotũdâ Mundus esse credatur, ve aliqua ratione monstretur; nõ tamẽ esse onsequens, ut etiam ex illa parte ab aquarũ ongerie nuda sit terra. Recté prorsus. Jon enim illud ex mundi rotunditate con- equitur. Sed tamen neque contrarium emõstratur ratione, & hoc jam tandẽ expe- entia ipsa patefecit. Etsi n. globi istius quẽ

Responsio ad 1. dubitat.

ex

ex terra & aqua constitui diximus, multò maximam partem Aquæ obtinent: tamen ita vicissim Terræ cedunt, ut non tota hujus congeries hinc, tota illarum inde se teneant: sed mutuis excursionibus sese per omnia complectantur. Unde Dionysius Cosmographus Universam terram esse quidem dicebat insulam, Oceano undique coronatam: (quemadmodum & Orpheus Oceanum in ambitu terræ circumductum ajebat, laudans

Circulum indefessi pulchrè fluentis Oceani)

sed ejusmodi tamen coronatam Oceano, qui similiter novas subinde pariat insulas: quarum aliæ atque aliæ cum Majorum nostrorum, tum etiam nostrâ memoriâ fuerunt retectæ: ne non esset verum Senecæ vaticinium, in Medea:

——Venient annis
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tiphisq; novos
Detegat Orbes, nec sit terris
Ultima Thule.

Resp. ad 2. dubitat. Sed venio ad alterum Augustini argumentum, hoc est, Oceani immensitatem:

qua

a deterritum eum esse video, quo minus manum genus ad hunc alterum orbem ijcere potuisse existimarit. Sic enim *libro de Civitate Dei.cap.9*: Quod verò, ait, & ,, ntipodas esse fabulantur, id est, à contra- ,, parte terræ, ubi Sol oritur, quando occi- ,, nobis, adversa pedibus nostris calcare ,, stigia; nulla ratione credendum est. Et steà: Nimisque absurdum est, ut dicatur, quos homines ex hac in illam partem, O- ani immensitate trajecta, navigare & per- nire potuisse, ut etiam illic ex uno illo pri- o homine gen' institueretur humanũ. To- igitur Augustini difficultas in Oceani im- ensitate consistit. Sanè, uti ex uno factum e omne hominum genus, sacris literis edo- i indubitanter credimus, *Actorum 17*. Ita iomodo, aut qua via, quôve duce gens In- orum innumerabilis ex Asia, aut Europa in ca illa penetraverit, meritò & admiramur, quærimus. Nam neque alteram Noæ rcam eò appulisse cogitare possumus, neq; ngelum quempiam, ut olim Abacuch Pro- etam ex Palæstina in Babyloniam, suspen- s per aëra transvexisse Indiæ gentis proge- tores. Nõ enim quid Deus potuerit, quæ- tur; sed quid rerum humanarum ratio atq; do patiatur. Multò verò minus aut Gany-

medis aquilam, aut Persei equum alatum, & quæ præterea Poëtarum commenta sunt, huc lubet adducere. Verius est, ut uno ex tribus modo genus Indorum ad Americam venisse dicamus. Aut enim terrestri itinere, aut maritimo ventum est: & maritimum quidem vel fortuitò peragi potuit, vel certo consilio & ratione: hoc est, aut vi tempestatis & Oceani præter spem ad alterum orbem appulerunt primi habitatores; aut studio nova quærendi Navigationem cô direxerunt. Qua ratione autem aliquo ex istis modis cùm homines, tùm etiam bestiæ & pecudes ad Novum illum Orbem pervenire potuerint, id doctè & eleganter explicatum habes apud Josephum à Costa *lib 1. de Natura Novi Orbis. cap. 19. 20. & 21.*

Resp. ad 3. dubitat. Tertia caussa fuit, cur Veterum opinione ad alterum istum orbem non pateret accessus, quòd præter Oceani vastitatem cœlum ipsum obstaret Solaris Zonæ implacabili æstu, quo ab eo itinere, vel mari, vel terrâ conficiendo audacissimum quemque compesceret: Ideò enim torridam illam Zonam, sive regionem mediam Aristoteles *2. Meteoror cap. 5.* prorsus inhabitabilem asserit, quod calore exuratur propter Solis vicinitatem, quòdque pabulis & aqua careat.

Quam

uam sententiam & Plinius sequutus est, im *lib.2.cap.68*, scribit: Lux media terra- "
m, qua Solis orbita est, exusta flammis, & "
cremata cominùs vapore torretur. Circa "
iam duæ tantum inter exustam & rigen- "
s temperantur, hæq; ipsæ inter se non per- æ propter incendium sideris. Quò per- net ille de torrida Zona Ovidii versiculus, *Metam.*

Quarum quæ media est, non est habitabi- æstu. Id quod significantius expressit irgil. *in Georgic.*

Quinque tenent Cœlum Zonæ, quarum una corusco
Semper Sole rubens, & torrida semper ab igni,
Quam circum extremæ dextrâ lævâq; tra- huntur,
Cærulea glacie concretæ, atque imbribus atris.
Has inter, mediamq;, duæ mortalibus ægris
Munere concessæ Divûm

Quam universam disputationem, Pro- us Grammaticus auctor est, Virgilium anstulisse ab Eratosthene Cyrenæo: cujus ber est hexametris versib' scriptus, qui *Her- es*, sive Mercurius inscribitur. Eos Erato- henicos versus Græcos ex Heraclidis

Pontici libro de Allegoriis Homericis ita latinè reddidit Hadrianus Iunius, Medicus & philologus clarissimus, *libro 3. Animadversor. cap.5.*

Circum hunc funduntur Zonæ quincumplicis orbes,
Glaucum ex his superant cyanum nigredine bini,
Torrida Zona una est, sabulosaq; tota, rubentem
Quam radij flammis feriunt Hiperyonis acres
Continuis, recto & subjectam tramite torrent.
At geminæ cœlo diductæ utrinque reclivi
Imbribus usque madent, glaciali aut frigore torpent.

Ex quibus tandem de ea, quam diximus Antiquorum ratione constat, cur Mediam illam regionē incultam atq; inhabitabilem putârint. Quia enim æstiuos calores, etiam longè adhuc à Solstitiali circulo positi, videbant se vix ferre posse: optima ratione concludebant, si tam propinquum haberent Solem, ut directò illius radiis ferirentur, idq; per totum propemodum annum; fu-

futurũ esse omninò, ut summis perpetuísque ardoribus absumeretur genus omne mortalium. Quam conclusionem & nos nõ Physicã tantùm, sed & Mathematicã demõstrationem hodiè quoq; existimaremus, nisi ab iis, qui Novum illum orbem permearunt, contrarium didicissemus. Namque ut ab ipsis unanimi consensu relatum video, Novi istius orbis longè maxima pars, ac frequentissimè habitata, intra utrumque Tropicum continetur, eadem & pabulis, & aqua supra omnes orbis terrarum regiones abundat, atq; plurima ex parte temperatissima est: ut gloriari meritò posse videamur, quòd ætatis nostræ felicitate dũo hæc miracula fuerint detecta; immensi scilicet Oceani certa trajectio, & torridæ Zonæ suavissima habitatio.

Illa verò Lanctantii, quæ quarto loco adferebatur opinio, è trivio petita, & viro docto indigna est; qua Philosophos, qui cœlum undique devexum, terramq; in medio sicuti pilam conclusam asserebant, irridens scribit *lib. 7. Divinarum Institut. cap. 23.* Qui esse contrarios vestigiis nostris Antipodas » putant, num aliquid loquuntur? aut est » quisquam tam ineptus, qui credat esse ho- » mines, quorum vestig[ia] sint superiora, quàm

Resp. ad 4. dubitat.

 capita

capita, aut ibi, quæ apud nos jacent, pende-
" re? fruges & arbores deorsum versus cre-
" scere? pluvias, & nives, & grandinem sursũ
" versus cadere in terram? Et paulò pòst An-
tipodas istos *pendulos* appellat. Sed accidit
Lactantio, quod omnibus, qui reprehen-
dendi libidine trahuntur, ut verum non
percipiant. Quemadmodum enim in a-
nimantibus, quamvis aliis aliter situm sit
caput; aliis quidem supernè, ut hominibus;
aliis obversum, ut quadrupedibus; aliis me-
dium, ut polypo & araneo; in omnibus ta-
mẽ caput est supremum: Ita & cœlum ubi-
cunque sit, supernum est; Terra semper in-
ferna. Idq; & Augustinus agnoscere videtur,
dũ *l. Categoriar. cap. 10.* Veteres, ait, undequaq;
versum asserere, terram esse subter; cœlum
super. Nam & Antipodes nostri, inquit,
qui nobis dicuntur figere adversa vestigia,
cœlum super se habent. Et magistrâ doce-
mur experientiâ, Eos qui contrariam Asia
incolunt partem, etsi Antipodes sunt, neq
tamen pendulos se cernere, neq; vestigia i-
psis esse superiora, quàm capita: neq; etiam
fruges & arbores aliorsum crescere: neq; ni-
ves aut imbres aliter cadere, quàm in Euro-
pa fieri soleat.

Lactantius notatus.

Jam quod ex Paulo supra adduxit Chry-
sosto-

ostomus, cœlum vocari tabernaculũ, quod Deus fixerit, *ad Hebræos 8.* Id non hunc habet sensum, ut terram more tentorii una tantum ex parte, atq; in ea immotum id operiat: sed quòd Apostolus veteris tabernaculi similitudinem pertractans, doceat ibidem, Novi testamenti tabernaculum esse cœlum, in quod summus sacerdos Christus in suo sanguine semel introierit. quod tantum præstet veteri, quantum inter hujus auctorem, Deum; & illius, hominem interest. Neq; verò similia, aut parabolas, aut allegorias necessum est omni ex latere quadrare: ut alibi idem Chrysostomus monuit. Sic illud Psalmi 104. Extendit cœlum sicut pellem: non tam cœli figuram, quàm facilitatem fabricandi indicat: ut tam facile Deo fuerit immensum illud cœlum efficere, quàm facile nobis pellem complicatam extendere. quemadmodum ex Augustino respondet Josephus à Costa *lib. 1. de Natura novi Orbis. cap. 4.* quanquam etiã dici potest, illo Psalmi dicto, (cum quo id quod ex Esaiæ *cap. 40. vers. 22.* adduximus, planè convenit) finẽ cœli explicari: quod propterea ita à Deo terræ superjectum & superextensum dicatur, tum ut commodius sub eo, tanquam sub pulcherrimo & latissimo tecto homines habitarent: tũ etiam, ut hoc quasi velo quo-

Cœlum, cur tabernaculũ fixum.

Cur instar pellis extensum.

dam oculis objecto, homines arceantur, ne in mysteria & arcana illa divina altius & curiosius penetrent atque inquirant: ex doctissima interpretatione Lamberti Danæi, *prima parte Physic. Christia. cap. 13.*

Ostendimus hactenus, cœlum undiq; devexum esse, & Universum terrarum orbẽ instar pilæ ambitu suo complecti; refutatã cùm Augustini & Lactantii, ultra Cancri circulum hominum genus esse negantiũ; tùm etiam Aristotelis & Plinii sententiâ, qua homines, si qui ibi essent, intra mediæ regionis terminos non posse consistere asseruerunt: cũ contrà Recentiorũ observationibus deprehensum sit, partes illas Orbis, quas Antiqui inhabitabiles judicabant, non solum esse habitabiles, sed & commodè habitari; muniente Naturâ incolarũ corpora adversus caloris vehementiam & frigoris intemperiem: neq; rursus omnia pontum aut Oceanum patrem vasto maris fluxu atq; refluxu agere aut implere. quandoquidem terrarum longè maxima pars, Asiæ & Africa objecta lateribus, Hispanorũ & Lusitanorũ paupertatis odio nihil invium in mari relinquentium navigationibus fuerit detecta, quando avorum nostrorum memoria annuis classibus Orientem & Occidentem per-

vagat.

gati, insinuatiq; terris incognitis, pleorem harum rerum noticiam, vacuume Antiquorum opinione Occidentem inntibus terris habitatum retulere: ut jam inceps Quadripartitò divisâ Universi mainâ, Occidentem maximis opulentissiisque populis decoratum nostra ætas cōiciat: Cui tantum ab utroque Æquatoris :ere terrarum obvenit, ut ob immensam incredibilem magnitudinem, unanimi eographorum & Hydrographorum no-ri tẽporis consensu, America hodiè quar- totius Orbis, imò maxima terrarum .rs reputetur: quando in utroq; polo inciat, aut finiatur, & secundum longitudinẽ ultimum usq; Occidentis limitem perigat, Asiamq; intercedẽtibus tantũ Aniafreti angustiis, & interjacente Japonum sulâ contingat, ut videre est apud Corneim VVytfliet, Secretarium Regium in Seitu Brabantiæ, *in Descriptionis Ptolomaicæ ugmento, sive Occidentis Notitia.*

America, quarta Orbis pars,

Sed utrum ante nostram ætatem ejus i, sub alio saltem nomine, notitia exstitet, à multis accuratè quæsitum video. Nam onstri quodammodò simile videri, alterũ um Orbem & tantum esse, & antiquos tot cula latuisse. Sunt igitur, qui incognitas

hasce terras à Platone in Timæo, sub nomi-
Atlantica insula. ne, *Atlantidis insulæ*, tota Asia atque Afri-
majoris, descriptas esse autumant. Si eni
Atlantis illa totâ Asiâ & Lybiâ simul maj
erat, ut apud Platonem vult Critias: non e
se dubium, quin totum penè Atlanticum O
ceanum usq; ad insulas Noui Orbis occup
rit. Ingenti autem diluvio Atlantide
subversam olim, pelagus illud cœno & sc
pulis innavigabile reliquisse. tale enim f
isse sua ætate Plato refert. Mox verò ten
pore procedente, illius Magnæ Insulæ ru
nas consedisse, ac navigabilem pontū pr
buisse. Ita enim istum Platonis locum e
iam Theodor. Zuingerus intelligere vid
tur, *lib. 1. Theatri vitæ human.* dum Atlan
cam insulam existimat esse Novum Orbe
Phœnicum & Carthaginensiū navigatio. ab Americo Vesputio inventum. Nec d
sunt, qui Phœnices, & Carthaginenses pl
minus bis mille annos, antè Vespucium
alios Regum Portugalliæ naucleros, per m
re Atlanticum etiam ultra Fortunatas ins
las, ad Novum hunc Orbem navigasse c
cant. Nam & Plinius memoriæ prodid
Hannonem Carthaginensium ducem à G
dibus ad finē usq; Arabiæ circumvectum;
amq; navigationē prodidisse scripto *lib. 2.*
67. Quod si verum est, quicquid hodiè L
sitani immensa sua navigatione, bis Æq
n

ꝺctiali ſuperatâ, Oceani conficiunt, Haño
e emenſus ſit, neceſſe eſt. Et Corneli' Ne-
ɔs auctor eſt, Eudoxum quendam, cũ La-
yrum Regem fugeret, Arabico ſinu egreſ-
m Gades uſque pervectum, idq; ſua ætate.
d & Ariſtoteles, *de Mirab. audit.* retulit, In
lago ultra columnas Herculis, repertam à
urhaginenſib' vẽtorum vi abreptis, novã
andam regionem ſive inſulam, à Gadibus
ultorum dierum navigatione diſtantem,
minibus navigabilibus irriguam, omni-
ijs arborum fructibus frugiferã & amœ-
m. Cumq; ad ſuos illi reverſi, Carthagi-
nſibus cognoſcendæ ejus rei ſtudiũ, quip-
fœcunditatis frugũ illecebra captis exci-
ſent; Majorum decreto inveſtigationem
n fuiſſe cohibitam, & mortis ſupplicio ac-
ſum ejus vetitũ: ne novarũ rerum occaſi-
e Carthaginis gloria & celebritas obfu-
retur: quandoquidem excuſſo tandẽ do-
natu rebellonẽ illic populi vererentur, &
etuerent, ne Carthaginis opes collaberen-
r; loci illius convaleſcerẽt. Qua de re plu-
us diſputat eruditiſſimus Medicus Iohã.
ngius Epiſtol. Medi. *lib. 1. epiſt.* 63. quæ in
ſtrema quidẽ editione (prima n. quæ an-
1554. typis vulgata eſt, inſcriptione caret)
cripta eſt *Michaële VVirth. ICto.* quẽ eun-
n eſſe puto, qui *libro. 3. Epiſt.* 3. I U. D. & *Michaël Vuirth. IC.*
Can-

Cancellarius Coburgēsis indigetatur, C
terum genuinam & non adscititiam esse
scriptionem illam,

Nec pueri credunt, nisi qui nondum
re lavantur; ut illum Juvenalis *Satyr*. 2. ve
culum hic usurpem. Nam & Gerald
quendam Langius Epistola illa 63. aliqu
es compellat: & quidem eum, qui sacris
pollineæ, h. e. Medicæ artis præclarè ini
tus instituerat tum temporis, quod erat c
ca annum 1542. proficisci in Calecuth, ce
berrimum totius Asiæ & Orientis empo
Ergò ut nomine, ita & studii genere div
sus à Michaële fuit Geraldus. Quid en
commune cum Geraldo habeat Michac
quid cum Medico jureconsultus? q
cum peregrinante, & tot exteras ac tā lon
dissitas regiones perlustrante, is, quem ex
patriam non admodum multarum Cam
narum sonum exaudivisse opinor? qua
quam ridiculus sum, qui his refellendis i
morer longius: cum, commentitiam esse i
scriptionem illam, vel temporis dictitet
tio. Nam cùm scriberet hanc epistol
Langius, quinquaginta jam anni post V
spucii navigationem in Novas illas Ame
ci orbis insulas intercesserant: quam ipse
communi omnium consensu ait susceptā

Epistola Langiana inscriptio notata.

fuis

Te,anno à Christo ex Deipara virgine
o 1497. Cui annorum numero si quin-
ginta illos addas, provenient utiq; anni
47. A quo tempore usq; ad præsentem
nc annum Millesimum Sexcentesimum
undum, anni intervenerunt quinqua-
ta quinq;:quibus & jureconsulti & Can-
larii munere functum esse oportet Mi-
ëlem nostrum. quod nec ipsa quidem
ho mihi, aut alii cordato viro, cui iuxta
utum aceto sit cor acre in pectore, un-
am hercle persuaserit. nisi forte putan-
n sit, Langium ex divinandi scientia, qua
um ob tantoperè commendatum Magiæ
dium polluiss, vero non est absimile,
esagire potuisse, fore nimirum, ut talibus
quando honorum titulis insigniretur Mi-
ël: ideoq; dubitasse minus, Eum vel è Cu-
quoq; Cancellarium salutare. quemad-
dum & Iohannem Baptistam, utero ma-
no etiamnũ conclusum, præcursorem Do-
ni appellatum legimus.

Sed missis id genus Ambitiosorum in-
iis, institutum repeto. Quæ igitur de *Platonis locus de Atlantide explicatus.*
antide insula Plato scripsit, ea aut fabulo-
unt: cum præsertim à Critia puero in-
cantilenas eam narrationem auditam fa-
tur: quod enim pelagus (ut alia multa
præter-

præteream) tantam terræ molem Asia atqu
Africa majoré, & quæ usq; ad Novum hun
Orbé pertingeret, absorbere potuerit? ita u
nulla exstent vestigia, ut ne bolidis quidem
iactu Nautæ infinitum hodie fundum inve
niant aliqué? Aut certè per picturam & pa
2 rabolam, ad Civitatis & felicitatem & exitiū
ostendendū Philosophicè introducta sunt
ut Josephus à Costa putavit *l.1.de Natur.nov*
3 *orbis.cap.22.* Aut si historicè scripsit Plato
probabile profectò est, cū de Atlanticæ sub
mersione loquitur, eum non de aliqua par
ticularium terrarum inundatione, sed d
generali cataclysmo agere: ut rectè & scit
monuit August. Eugubin. *lib.7.cap.5.perenn*
Philosophiæ. Jā quod Carthaginenses quidā di
cunt ante annos bis mille extra Herculea
columnas progressos, ad novas illas terra
delatos fuisse: id qua ratione evincant, no
video. Etsi enim apud veteres aliquam exsti
tisse Novi orbis notitiā, nō inviti largimu
id tamen de Orientali, quā vocant, India, d
aurea Chersoneso, de Cori promontorio, d
celebrata illa Taprobane, quam hodie Su
matram dicunt, accipiendum esse, idē Cost
docuit *cap.11.* cum de Occidentali India, qu
de agimus, sive America vix aliquid monu
mentis antiquorum consignatum invenir

Carthaginēses ad Occidentem, sive Americam non pervenisse, probatur.

licea

at:& indubitatum sit, Carthaginensium
igationē non ad Occidentē, sed ad Au-
fuisse directā: sicuti scriptū reliquit Cor-
ius Vuytfliet in Descriptionis Ptolomai-
ugmento *fol.13.* illud etiam *fol.96.* adijcēs,
rthaginenses ad has Occidētis sive Ame-
e terras delatos fuisse, neq; credibile esse,
; veritatis apparentiam habere: propter
longinquitatem, & ingentem procellosi
oris à Continente distantiam: cum neq;
emibus, neq; minoribus navigiis cò trās-
ari potuisse certum sit. Atqui Veteres si-
emis nusquam navigare solitos, quòd
s ferè terrarum legerent, viri docti senti-
. Id quod & divina scriptura insinuat in
ga illa navigatione à Jona suscepta: ubi
erram Nautas tempestate compulsos
igasse narrat. Hinc est, quòd Salo-
niam illam classem, quam Sacrorum li-
rū annales *Regum 3. cap. 9. & 10.* in Ophir
narsis missam, aurum & argentum cum
is Thyinis, ebore, simiis, & pavis attulis-
eferunt, non in Occidentalem Indiam,
Orientalem vela intendisse, multis se
gnisque argumentis duci Cornelius
ytfliet existimat, loco paulò antè cita-
. Præterquam enim quòd neque ligna
yina, neq; ebur ex America hactenus alla-
ta

Veterum navigatio non absque remis.

Salomonis classis an ad novum hunc orbem delata fuerit.

Negatur.

ta memorentur; terra Ophir ſic dicta per
hibetur ab Ophir filio Jectan, cujus *Geneſ.1*
v.29. fit mentio. qui, ut Joſephus *lib.1. An*
tiquitatum Judaicar.cap. 14. teſtatur, ſeden
in Oriente conſtituit: quam regionem à Sy
riæ finibus uſque ad Coſmum Indiæ fluviu
longè latéque extendi, & auri ditiſſimam fu
iſſe perhibent. Unde aurum Ophir, ſiv
Aurum Ophir. Opham, ſive Ophirizum, quaſi dicas Obr
ſum, celebratur, quod ad alterius region
aurum collatum (ſeptem enim apud H
bræos auri ſunt genera vel vocabula, quæ r
cenſuit Io. Druſus *lib.4. Obſervat.cap.15.*) p
ritate vincat, & principem locum tene
Inde Hebræis *Ophir*, per translationen
Ophir, quæcunq; aurifera regio. quamcunque auriferam regionem deſign
re cœpit, ad ſimilitudinem Jectanæ region
quæ puri obriſique auri fertiliſſima eſſe t
ditur. Quapropter veriſimilius eſt Salom
niam claſſem ad terram Ophir demiſſa
Taprobane. ad Taprobanē, Malacham, aureā Cherſo
ſum, aliasque Orientis auriferas terras na
gaſſe. Nā Taprobanē olim aureā Cherſon
à quibusdam auctoribus; ab aliis verò
phir dictam, ex qua Salomon opum ſuar
magnitudinem impleſſet, etiam Iohan. L
ſchoten tradidit *in Navigatione Indiæ Or*
tal.cap.19. Nec probabile valdè eſt, ut r

Orientali India ditissima, ad extremam
cidentalem Salomon per tot ſpaciorum
llia claſſem mitteret; ad eam præſertim
ram, cujus nullam habere notitiam per
ntinentem potuerit. Nã noſtræ naviga-
nis artem & methodum veteribus planè
ſſe ignotam, vel vnica documẽto eſſe po-
t pyxidicula nautica, noſtro hoc ſeculo ad-
enta: de qua peculiari capite erit diſſe-
ndi locus. Sed & ex præallegato *cap. 9.*
3. Regum, apertè convincitur, Salomonias
ves in Orientem fuiſſe deſtinatas: quando
mæo in litore, ſive Aſiogabar maris ru-
maritima Civitate claſſem hanc adorna-
n, & ſtationem habuiſſe, in eamque Tyri-
Sidoniosque nautas, ſiderum obſervatio-
gnaros maris à Rege Hyram cooptatos,
alomoni transmiſſos fuiſſe, diſertè illic
eratur. Quod ſi in Occidentem navi-
io parabatur: nihil opus erat Tyrios Si-
niosq; naucleros per immenſa terrarum
cia requirere; ſed in Tyrio aut Sidonio
re deduci inſtruiq; poterat claſſis, & rectè
fretum Herculeum, flexisq; dehinc mo-
è ad ſiniſtram velis, continuis Orientis
bus in Hiſpaniolam, aliasq; circumjacẽ-
aurarias auriferasq; terras dirigi. Nec
vere quem debet, quod Joſephus in lito-

Ionæ fuga in Tharsis.

re Tharsico Israëliticam hanç classem ador-
natam fuisse referens, videatur indicare, in
Occidentem navigationem factam esse :
quia mare Tharsis ad Judææ occiduum la-
tus & Mediterraneum mare vergat: uti cla-
rè demonstratur ex fuga Jonæ Prophetæ
qui anchoram ex portu Joppensi in Occi-
dentem prono solvens, fugit à facie Domi-
ni in Tharsis. Inde enim non efficitur, Oc-
ciduum illam mare tenuisse, aut sulcasse. N

Tharsis quid Hebræis denotet.

Tharsis hîc neq; ad Ciliciæ maritimam civi
tatem refertur (quæ *Tarsus* alioqui pro
priè dicitur, & sine aspiratione scribitur
profertur) aut alterius cujusvis regionis te
rarum partem denotat; sed Hebræorum c
fuso & indefinito loquendi more, pro rati
ne subjecti, aut Mare immensum, aut pr
cul à nostro orbe remotas dissitasq; regi
nes significat ; nullâ factâ distinctione
Ortum an ad Occasum, à Septentrione
Austrum, aut ab Austro in Septentrion
vergant: haud aliter atq; nostris hisce te
poribus disjectas longè à nostro Climate
giones, Indiarum nomine designamus. q
sensu verum est, Salomonis classem in lit
Tharsico constitisse, & in Tharsis & ter
Ophir, Orientem versus navigasse: Ver
quoq; est , Jonam Occidentem ve

x Joppe in Tharsis profugisse. Nam utroq; oco, generico nomine, immensa maria, & egiones remotæ significantur. Quibus lanè consentanea scripsit Josephus à Costa *libro primo, cap. 13. 14. & 18.* quibus addenda unt, quæ de Tharsi, & Tarso Ciliciæ civiate, & Jonæ fuga scriptis tradidit J. Drusus *b. 3. Observat. cap. 13. & lib. 6. cap. 3. & l. 9. cap. 12.*

Ex his itaq;, quæ diximus, rectè conluditur, totum istum terræ tractum Occientalem, quem Novum Orbem vocamus, eteribus incognitum in secreto divinæ mēis latuisse, & ad annum usq; à nato Christo Aillesimum quadringentesimum, nonagemum secundum reservatum, quo tempore Christophorus Coloneus (vulgò Columbus dicitur) Genuensis, de voluntate Portugalæ Regum è Gadibus solvens, & se ventis ac ortunæ committens, ingentē insulā Hayti, uam Hispaniolam vocavit, primum detexit; 1. mox secunda navigatione Dominicam, 2. otumq; Antillarum archipelagus; tertia 3. einde navigatione Pariā & Cubaguam invenit: post modum Fonduram, & Occidenalis Indiæ Isthmū attigit; 4. celebratissimus jā Hispaniæ talassiarcha, sive *Admiralius.* quæ ox & dignitas primum Gallica fuit, lassimè deinde à varjis populis usurpata pro

Novus Orbis quando retectus.

Christophori columbi navigatio.

Admiralii vox.

eo illustri præfecto, cui maris imperium & litorum à Rege concreditum est: qui classes & navalia curat, uti sarta tecta sint, & ut exarmata reparētur, neve remigibus aut commeatu egeant, utque piratæ arceantur, aut fugentur. Nomen sub divo Augusto adinventum didicimus, & ab ipsomet approbatum: tametsi novata verba non minus, quàm scopulum marinum se refugere prædicaret. Cum enim ipsi aliquando Legatus is, qui Galliam administrabat, cui transmarinarum rerum notitia multa ad copiam largitur, ut D. Julius retulit *lib. 6. de bello Gallico.* complures Nereidas in litore exanimes apparuisse scripsisset, obstupuit, maris portenta demiratus, atque protinus classi Gallicæ præfectum *Admirandum* dixit. quanquam sunt, qui hoc Tiberio ejus successor tribuere maluerunt, referente Stephano Forcatulo *libro 2. de Gallor. Imper. & Philosoph.*

Hispanorum avaritia notata.

Christophorum Columbum poste sequuti sunt Naucleri penè infiniti, stimulante eos, & quidem in primis Hispanos sa cra & insatiabili auri fame. quam ut exple ant, annuâ hodiè navigatione ultra anni & Solis vias, ad quærendum aurum, vitæ pre cio commeatur, & in terræ viscera sævitu du

lum ad lucernarum lumina per invios mõ-
es aguntur cuniculi: ut ſcitè mehercule De-
metrius Phalereus dixerit, Avaritiam vel
Plutonem ipſum ex intimis terræ penetra-
ibus ſe tracturam ſperare. A qua tamen
leterrere eos debuerat funeſtum M. Craſſi
xemplum. qui dum Orodis Parthorum
egis theſauris inhiat, auaritiam ſuam XI.
Legionibus, & proprio capite mulctatam
enſit, poſtquam apud Carras circumfuſi
ndique Equitatus in modum grandinis
enſas ſagittas pariter fuderunt. Ita dele-
o miſerabili ſtrage exercitu, ipſe incidit in
nanus hoſtium vivus: cujus caput reciſum
Regi ludibrio fuit, auro liquido in rictum
oris infuſo; ut qui arſerat auri cupiditate,
nortuus ſaltem ſatiaretur.

M. Craſſus avaritiæ pœnas luit.

Sed inter Navium præfectos illos, poſt
Columbum, primi nominis celebrantur *A-
mericus Veſpucius* Florentinus, *& Ferdinandus
Magellanus.* quorum ille anno 1497. ultra
Equinoctialem navigans, & ad Moluccas
ranſitum quærens, ad ingentem Cõtinen-
em felici ſidere delatus, *Americam* à ſuo
omine nuncupavit, duraturo, niſi me ani-
nus fallit, vaſti dum ſtabit machina mundi
Hic poſtea anno reparatæ ſalutis vigeſimo
ecundo ſupra milleſimum quingenteſimũ,
lterius verſus Auſtrum navigans, primus

Americus Veſpucius.

inde America nomen.

Ferdinandus Magellanus.

mortalium angustias illas invenit, aut superavit; nouam & compendiariam viam ad Moluccas demonstrans, & de suo nomine fretum *Magellanicum* nominavit. Cujus viri memoria durabit, dum pater Oceanus Borealibus invectus undis Meridionales invifet Nymphas. adeò non totus interjit Magellanus, sed magna ipsius pars effugit Libitinam, cum ad Moluccas profectus à Mantinensibus in insidias præcipitatus, fortiter pugnans occubuit. : Cujus etiam navis, cui nomen *Victoria* erat, meliori successu læta, per ipsum Orientem, superato Bonæ spei promontorio in Hispaniam rediit, prima omnium navium, sine controversia, quæ circumnavigato universo Orbe, de ipso Oceano celeberrimum triumphum reportavit. Reliquos, quòd non ita celebres sunt, sciens prudensque prætereo; illud tamen hîc loci nequaquam silentio obliterandum censens, Insignem scilicet Christophor Columbi modestiam non leviter arguere quòd in tanta terrarum à se detectarũ multitudine, nullam Urbem aut portum Colũborum nomine (ut quidem ab aliis ambitiose factitatum constat) insigniverit. Sed virtus sui ipsius pulcherrima merces id, in quo Columbus sibi indulgere noluit, hoc eadem cu-

à quo fretum Magellanicũ.

Victoria, navis

Columbi modestia.

ımulatiſſimè illi reddidit, quando uno ore Immortalis gloria.
rata poſteritas, non Iſthmi, aut portus ali-
ujus; ſed totius Occidui cardinis notitiam
Columbo multis ſeſe nominibus debere,
ıbens teſtetur. Cujus etiam ingenio &
perâ effectum eſt, ut non modò Europa
emmis auroque ſplendens, aromatibus ci-
os ſuos opiparè condiat, odoribus peregri-
is fragret, unguenta & nova morborum
ıedicamenta redoleat: Sed, quod longè
luris æſtimandum eſt meritò, quòd Barba-
& atroces in Novis inſulis Dæmonum
ultores, qui ſolivagi propè ferarum luſtra
otius, quàm domicilia habebant, cùm in
ertis ſedibus collocati, tum ad pietatem &
eligionem ſinceriorem, ſuavi Chriſti jugo
ıſcepto, fuerint reducti; atq; ita jam ſacro-
ancti verbi ſonus in univerſo terrarum or-
e increbuerit. quod illuſtriſſim⁹ & doctiſſi-
nus *Mirandulæ Comes Picus*, feſtivis & opti-
nis hisce carminibus, (niſi quod poſtremis
liquid ſuperſtitionis adhuc inhærere vide-
ur) decantavit, hymno 2. de Chriſto:

Quin & Ulyſſeo nuper de littore ſolvens
Nauta, per infidum pelagus, per Atlanti-
ca regna

Discurrens , Viridiq; jugo post terga relicto,
Arctoi relegens contraria sidera currus,
Pertulit Eoos tua, Rex, vexilla sub Indos:
Et mòx , insani qui bruta animalia Divos
Credebant , tetris oculis nunc luce corusca
Purgatis, spectant rubro pendentia ligno
Membra, Deum censent, hominem, Regemq; fatentur.

Sed quoniam ita est ingenium hominum, ut facilia putet, quæ jam facta sunt; ne de salebris cogitet, ubi via strata : nemin certè mirum videri debet , quòd ipseme quoque Columbus , ob Novi totius orbi retectionem à Malevolorum suggillation immunis esse nequiverit. Cujus rei lepida exstat historia , quam hoc loco comme morare minimè pigebit. Cum enim ea re in magna gloria & simul invidia esset : ita e venit, ut in convivio quodam Hispani pro ceres hanc laudem ejus delibatum irent & imminutum. Quippe rem pronam eam fu isse, Navigationem sine discrimine: Unum aliquem ex sese potuisse easdem illas terra gentesq; reperire, sine Itali hominis ullo ni su. Columbus (aderat enim) cum tacitu di

Hispanorum erga Columbum invidia

audiſſet, ſurrexit, & velut aliud agens,
um attulit à gallina : in menſa repoſuit:
heus ſodales, inquit, quis veſtrûm ille ſo-
;, qui hoc ovum rectum mihi deſtituat, &
aput? Muſſare illi, circumſpicere: nega-
ad extremum omnes, id fieri. Ille cle-
nter, Imò fiet, inquit: & ſimul ovum le-
er à capite læſum & quaſſatum, depoſuit
ctum. Enimverò hic riſus & irriſus.
ſe quisq; , rem facilem nugatoriamque
, dicere. Attamen, ait ille renidens,
is veſtrûm hoc facile ante me indicē po-
t? Talis inventio mea Novi orbis eſt:
em inveniendum nemo; omnes inveni-
t inventum. Quod ex Benzone fortaſ-
in Nova Novi Orbis hiſtoria, *lib. 1. cap. 5.*
recenſet doctiſſimus Lipſius *in præfat.* ad
ctorem Operum ſuorum Criticor. aptè
c dici putans de Emendationibus ſuis &
njecturis: quas ſpernant multi repertas,
dent multùm in reperiendis. Nec diſſi-
li reſponſo confutaſſe Ulyſſem Palame-
s legitur apud Philoſtratum, cum ille in
ncione Græcorū, prætervolantibus fortè
ibus, dixiſſet: Vel Græcis teſtantibus
ues inventionem literæ, quam tibi attri-
is, ſibi vindicant. Tum Palamedes: Ego
ò, inquit, literas non inveni, ſed ab ipſis

Sed huius moderatio.

Ulyſſes à Palamede cōfutatus.

inventas fateor. At hæc pridem in pen
tralibus Musarum reposita, indigebant h
mine, qui talia aperiret, quæ Dii per sapie
tes homnes patefaciunt.

Columbi prudentia.

Illud quoque non vulgaris prudent
& ingenii solertis in Columbo argume
tum est, quod cum à validioribus militib
qui tumultuosè per seditionem secessione
fecerant, destitutus, insuper ab Insulanis
hospitio, & commeatu excluderetur; ille
tanta rerum consternatione ex casu cons
um sumsit. Prospexerat enim Lunæ (qu
Indi summâ veneratione colebant) deliq
um brevi futurum. Vocatis igitur a
Insulanorum primoribus, Lunam elatis r
nibus testatus est, eam injuriam non æ
mente laturam: quod se hominem Luna
micum & cultorem, à portu, ab hospitio
aquis, à commeatu prohiberent. Tric
pòst Luna deserta lumine barbaros, ut er
naturalium causarum ignari, sic terruit
summa voluntate Columbi jussa facer
Veriti enim ne magnum aliquod malun
bi impenderet, multis lachrymis errato
veniam poscebant, abunde commeatu
necessaria subministrantes. Ergò q
blanditiis ad humanitatem & hospitalit

Columbus pellicere non poterat: ijs
minis metum injecit. Quæ res in pri-
animadvertenda est ijs, qui Civitates
derantur, ut eas gentes, quæ nec armo-
i, nec dicendi facultate duci volunt, Re-
onis ope ac Numinis metu cogant: ut
. Bodinus prudenter monuit, *libro*
nto de Repub. cap. 1. Nihil enim est, quod
d immanes & barbaros, & diverso Nu-
ii addictos plus momenti habeat, quàm
cta Religionis persuasio. Sic enim Go-
Sacerdotes, Philippi Macedonis validâ
nu Mœsiã aggressi, irã mitigarũt, patefa-
oppidi portis, cum citharis & candido
atu, inermes ac modulantes, & paternos
os obtestati, ut Macedonas armatos
arent, & ab Urbis excidio, ut contigit, e-
cerent, & absterrerent. *Jornand. libro*
um Geticar. Id quod & Jaddum ponti-
em Alexandro Magno, post Tyri Ga-
que expugnationem elato, & Hierosoly-
s, quòd imperata facere renuissent, idem
nanti obviam factum præstitisse legimus
ıd Josephum *libro vndecimo Antiquitatum*
aicarum cap. 8. Postquam enim è lon-
quo vidit candidatum populum, &
erdotes ante agmen in amictu byssino,
Pontifi-

Religionis vis.

Gothorum Sacerdotes Philippum ab instituto flexerunt.

Iaddus pontifex. Alexandrum M.

Pontificemque in stola hyacinthina, a
distincta, tiaram in capite gestantem, p
fixâ aurea lamina Dei nomine inscriptâ,
mentis compos, solus accedens ad Ponti
Alexander, comiter salutans nomen De
doravit, quem se in Macedonia vidisse r
moravit, dum deliberaret, quo pacto Asi
posset subigere; ejusque hortatu expedit
nem suscepisse. Quare & Deo immola
salvis ritibus in templum ascendens, ga
sus admodum ostenso sibi libro Danielis
quo Græcum quendam Persas debella
rum significabatur. *Jornand. libr. Rerum*
ticar. Similiter & Leo Papa pontificali
dutus ornatu, ipsam religionis majesta
conspicuè arguente, ferocissimum H
norum Regem Attilam, qui se *Flagellum*
nimium veraci titulo appellabat, & adve
Romam cum exercitu movere jam ferè
stituerat, flexit, & ne Romam vastatum i
benignè persuasit. Dum enim animo
certo fluctuaret, obvius ei factus est Leo,
misso vultu ad genua concidens, ut patri
quam armis tutari non poterat, supplici
precatione eriperet, demonstraretq; fo
» næ imputari posse ut vinceret; quod au
» misereretur, virtuti & benignitati, præ
tim Romano imperio afflicto, & fermè
plor

Leo Papa, Attilam.

to. Romam iam anum rugosas in cœlū
is complosuram, & vota facturam pro
is melioribus principis, qui experiri
rit, quantum sibi in projectos & tristes
liceat, & potentiæ aciem benignitatis
s præmio hebetet, ac temperet. Ad-
es mirati sunt, Attilam cicurem & mã-
im repentè factum ex truci & indo-
; Sacerdotis orationi annuisse & di-
se lætantē. Sed Attila dixisse fertur Hū-
ttonitis, non sacram Leonis insulam
emvè tantum habuisse ponderis, ut se
atum & victorem flecteret; sed alium
s comitem, canum & gravem, gestu ac
tu sanctimoniam indicante veneran-
, gladio cominantem, si non postulata
ederet, ut est apud Platinam *in vita*
is, & Paulum Diacon. *libro 15.* Sunt
et boni quidam Genii, impetum ani-
um sedantes, & si quid perperam oc-
it, inhibentes. qualis fuit Dæmon
Socratis, qui nihil unquam ipsum face-
npulit: sed si quid minus rectè factu-
videretur, voce vaticinatrice præpe-
t: ut monitus præcaveret, ac omitteret
ta in præsentiarum, quæ tutius vel po-
capesseret, vel alia via adoriretur. Sic
n Socratis apologiam apud Platonem
in-

Genii boni.

Dæmon Socratis.

interpretatur Lucius Apuleius *in libro*
Deo Socratis. Et quid dubitemus, Genios b
nos, qui Angeli sunt, nonnunquam nos in
Angeli. pellere, sæpè revocare, prout nunc salutar
& nunc pernitiosa appetierimus? quand
quidem pietatis nostræ auctor (ne ab al
hoc quæramus) Genios custodiæ nostræ
xerit esse appositos, & Dei patris faciē qu
tidiê contueri. Matthæi. Nec mirum
additum nobis augustiorem sanctioremq
præsidem, quando non ferè sit aliud hom
imbecillius: qui ab cœlesti tranquilli
semotior, diversisq; fortunæ telis objec
voluptatum perniciosissimis circumfu
delinimentis, quæ assiduè adversus anim
stipendia facere sentiuntur, ut inscitiæ
lum prætercam, quo ab ineunte ætate,
quam teterrimo cœno obvolutus, & den
ab hoste vigilantissimo aggeribus, fossa
loque circumdatus, & nulla non hora p
tus ariete, & paulo minus solo æquatus
rissimæ illius providentiæ, ab benefico
nere nusquam cessantis, opem summa
extrema redactus implorabat, quo adn
culatior pleniorque spei destinatam g
bus metam posset contingere: ut litter
signavit Cœlius Rhod. *l. 2. Antiq. lect. c.*
Cæterum de Novi Orbis situ & na
it

ią; de incolarum habitu & moribus, ut animalibus & fructibus, adire poterit iosus Lector Petrũ Mar. *de Orbe Novo*, ro. Benzo. novam Novi orbis historiã; xpeditionem Gallorum in Floridã, Ioh. ii Navigationem in Americam, Thomæ ioti, & Ioh. Petri Maffeii historias Indi- Hieronimũ Osoriũ de Reb. Ema. Lusita. gis; Iosephum à Costa, de Natura Novi bis; Ioh. Baptistæ Ferufchii historicã Re- onem de omnibus Japoniæ regnis; Navi- onem Ioh. Hugonis Linschotani in In- Orientalem; Augustini Zarati historiam ni Peruani; & Cornelii Vuytfliet augmẽ- escriptionis Ptolomaicæ, sive Occiden- notitiam. quos libros (ne quid dissimu- liberaliter mecũ communicavit *Theophi- Richius* Consiliari⁹ & Quæstor Palatinus, & historiarũ, & omnis literaturæ politio- amantissimus. quibus &. addi poterit Hi- ria trium navigationum Batavorum in ptentrionem: quæ cum Latinè, tum Ger- nicè prostat typis eleganter excusa. Iis au- oribus omnibus & singulis non vulgaris ofectò debetur gratia, quòd eorum bene- o Terræ illæ, quas vel cum vitæ quoq; & ũ suarum dispendio patefecerunt, oculis stris ita sint expositæ, ut domi securis, atq;

Scriptores rerum Indicarum.

Theophilus Richius.

atque animo ſolo peregrinantibus , & O-
ceanum ſine navigio, ſine periculo ullo tra-
jicientibus nobis colluſtrare illarum opulẽ-
tiam liceat. De qua tamen non injuriâ for-
taſſis dubitare nonnihil poſſis. cum eo in
genio comparati ſimus homines, ut remo
tiſſima & diſtantiſſima ſupra fidem ſempe
ſoleamus efferre, dum vel nobis noſtra no
ſatis placent, vel operæ precium feciſſe v
lumus videri, qui longam profectionem ſu
ceperimus: ne, ſi conſueta loquamur, de n
hilo fruſtraque pervagati & peregrinati f
iſſe videamur. quod de tantoperè depr
dicatis inſulis ſcriptũ reliquit Adrian. T
neb. *lib.14. Adverſarior. cap.21.* Certè J
Cæſar Scaliger apud Indos nihil oriri ſc
bit, quod ſine non ſolum vitæ diſpendio,
etiam in commodo civili nequeat non
facere deſiderium. Pro Equis, Camelis &
bus, itemque Aſinis, Mulis pulcherrimis
ptimis, plurimis; in India Simias reper
Cercopithecos, quiſquilias, ſõnia. Ibi p
ra; apud nos homines inveniri, pacis, leg
morum, virtutum auctores: bellorum m
ſtros: artium dictatores: ſcientiarum
ventores: ſapientiæ conditores. Belga
nique matronæ faciem unam longè an
rendam Helenis Indicis vniverſis. c

ribus exsequitur Exercitat. 99. adversus
rdanum. Sed quia infinitum foret, omnia
æ in Novo isto orbe reperta sunt, pagel-
hisce meis inserere: ideò ea tantum re-
re proposui, quorum à Pancirollo men-
nem hîc factam vides, Lector. Quo-
n è numero primùm se offerunt

Galli, & Mures Indici) Gallinarum, *Gallina Indica.*
is à loco Indas vel Indicas appellamus,
gnam in America esse copiam, à Regio-
illius traditur Scriptoribus. Etsi autem *alba.*
didas plurimi faciunt Barbari, ut plumis
ulsis, rubroq; infectis colore exornent se
ue vestiant: ab omnium tamen esu ple-
nque sibi temperant. In Moszambuc- *nigra.*
a insula quæ nigris plumis sunt Gallinæ,
ne quoque nigra atque ossibus atris esse
ûtur, ita ut coctæ tetro ac fuligineo colo-
n mensis appareant: cæterùm gustu opti-
& ante cæteros præstabili hospites sole-
ecreare. *Ioh. Hugo à Linschoten in Navigat.*
Orient. cap. 4. Americis quoque nullus *Americi ova respuunt.*
orum in cibo vsus. quippe cum hæc pro
enatis habeant. Ideoque non obstu-
cunt tantum, si quis ova coram illis sor-
t: verum etiam acriter eum increpant.
òd minimè ferendum sit, ut quis gallinam
ovo comedens pullationem antever-

tat. Non magis tamen de Gallinis so-
is sunt soliciti, quàm de Avibus, quæ vita
in sylvis agunt. Illas, ubicunq; fert imp
tus, ponere & excludere patiuntur ova.
gallinæ vicissim pullos è dumis & veprib
domum deducunt: ita ut ea molestia ca
ant Americanæ mulieres, qua Nostrates
pullis educandis satis fatigantur. Nec i
conveniens huic loco fuerit, ea commem
rare, quæ de ovorum excludendorũ ratio
in Æpypto, Scaliger memoriæ prodidit, l
er.6.cap.2. Nam ad Cairum (inquit) fur
construunt, alii alio multiplice fornice i
posito; in quorum tholi supremi medio
ramẽ est: per q caloris vis, quæ imodica
set officere, subit atq; exhalat. In imo igi
accendunt temperatum. Ovorum mu
centurias in fornicum superiore planicie
ponunt. Statis diebus erumpit turba:
illi non numero, sed mensura venales ha
Modiolum statuunt sine fundo, que
complerunt, tollunt. Neque hæc fabul
ait: sed fabulæ illi ipsi, qui negant. D
riis autem Avium Americarum gene
videatur Joh. Lerius *in historia Naviga*
Brasiliam. cap. 11. quibus addendum om
est, quod de rara & inusitata Avis pulch
mæ forma, quã Moluccarum incolæ v
cula lingua *Monuco diata*, quasi dicas

Gallinas non curant.

Avis Paradisi.

i; Lusitani *Passaros de Sol*; Latini *Avem* *radisi* vocant, à pulchritudine plumarum, is avium plumas decóre exsuperanm. Johannes Hugo à Linschoten in olucccæ insulis Aves has reperiri scribit: as tamen nemo vivas viderit. Mortuæ en duntaxat & exanimes ex alto decidunt, nventæ apud istos populos in magna hatur veneratione. Adversus Solem vot continuò in aëre, nullo terræ, dum vint, contactu. Apodes quippe sunt, sialis, capite tantum & corpore, verùm idâ maximè constantes. quæ longiores nnæ in causa sunt, ut mediocris putentur magnitudinis, cum corporis mole sasint parvæ. Quibus cum eleganter conhit Johannis Langii descriptio. Sunt quit *libro tertio epist. Medicin.*) aves albiitibus plumis insignes, nuper ex novis ulis ad nos in Europam delatæ, Apo-: quæ, cum pedibus careant, mutuo plexu, rostro repando, sese in aëre lint pendulæ; sibiipsis incubant, defessæ eriorem arboris surculum amplecten-, oblongioribus caudæ pennis penduuiescunt. Harum duas, marem nem- & fœminam Dn. Doctori Paludano

Viva non conspicitur.

Terram non attingit.

Sine alis & pedibus.

Alia istius descriptio.

ad ornatum Musæi ipsius obtulisse se ait Lin-
schotanus. & memini, me id generis unam
non ita pridem videre apud Levinum Hulsi-
um civem Norimbergensem.

Etsi autem summus ille Aristoteles,

Qui genus humanum ingenio superavit, &
omnes
Præstinxit stellas, exortus uti æthereus
Sol.

(illos enim versus à Lucretio *lib. 3.* de
Epicuro suo scriptos, de Stagyrita peripate-
ticorũ antistite usurpare mihi liceat) in a-
vium genere ullam reperiri negat, quæ pe-
dibus destituta sit: cum & hirundines ἄπο-
δες sive κύψελλοι, secũdum eundẽ pedes ha-
beant, quãvis pilosos, & ita minutos, ut
carere videantur: Contrariũ tamen do-
ea, de qua agimus, avicula. Sed & tradit
est à rerum Indicarum Scriptoribus, in M-
xicana regione existere aviculas, *Cinzones*
ctas, quæ et ipsæ pedibus careant, & r-
tantum vivant; ex quarum pennis Chin-
ses artificiosissimè picturas concinnant.
ut ad priorem illam avem revertar; con-
ex maris dorso fila gemina, nigra, cornu
instar, utrinque in rectum extensa proc-
quórum usum peritiores rerũ Naturali-

Aves an reperiantur ἄποδες.

Rursus alia Avis paradisi descriptio

existimant, ut fœmina, dum ova parit, in dem dorso cavitatem efformante, istis iculis mari alligetur, atque ita in ipso pul- excludat. Ab hac Ave elegans desum- symbolum doctissimus Joachimus Ca- rarius, Joachimi F. *Centuria 3. Emblen. 43.* od in eos optimè congruit, qui rebus ter- trib⁹ ac caducis spretis atq; contemtis, ad lestia & æterna semper toto animo se cō- tunt: juxta illud Nazianzeni, ex Græco latinæ redditum: *Ioach. Camerarius.*

Sursum anime specta, terrenaq; spernito cuncta.

Ex quo confectum est Camerarii Emblema, quod sic habet:

Felices nimium! quorum super æthera mentes
Sublatæ, cuncta hæc infera despiciunt.

Memoratur in Brasilia quoque magna *vium marinarum* copia esse, quæ præ- n è mari pro victu habeant, litora inco- tes, ob innumerabilem piscium multitu- em. Hæ adeò sunt cicures, ut supra fo- funesque navium, imò etiam humeris apitibus Navigantium insideant, & ma- *Aves marinæ.*

Pisces alati & volatiles.

nu capi possint, alatis & volantibus piscibu maximè infensæ. Sunt autem volucres il pisces haleci valdè similes, paulò tamen longiores & rotundiores: habentq; sub gut ture paleolam, alis ad modũ Vespertilion toto corpore contextis porrectisq; ; sapor autem suavissimo & probatissimo. Hi nus quam tutò possunt agere. Nam cum in ma degunt, *albacoras* prædonesq; alios è piscibu habent inimicissimos. Sin subvolando pe riculum effugere tentant, præstò sunt Av illæ marinæ, à quibus gregatim in more alaudarum sturnorumq; advolantibus cap devorantur. Volant autem pisces illi ab quis ad duas aut tres ulnas elati, sæpè etia ut volatus ille hastam altitudine æquet; lo gitudine centum passus: sustentantq; se a madefactis. Siccatæ enim jam ulterius vol tum negant : quem tamen repetunt un mersi. *Joh. Lerius cap. 3. & Linschotanus cap.*

Chinensium modus capiẽdorum piscium.

Sed huic tamen piscium capturæ, quæ à M rinariis fit avibus, longè jucundior est illa p scium capiendorum ars, quã Chinensib oblectationis ergò usitatam intelligo. Pr grandes ac domesticos habent corvos, eju modi prædæ assuetos. horum colla nodo laxo constringunt, ut nequaquam intercl sa respiratione, cibos tamen transmittere

d

eglutire non valeant. Ita è caveis dimissi, dmirabili solertia sese in aquas immergũt: sciculos minutos ore conceptos, majores utem rostro comprehensos, domum, unde biere, identidem referunt, quo ad solutis mninò faucibus, ad satietatem ipsi quoq; ascantur: ut est apud Joh. Petrum Maffeiũ, *storiar. Indicar. lib. 6.*

Porrò volatiles illi pisces faciunt, ut mi- us mirer, etiam Cancros & pisces terrestres periri. De Cancris certè ita Lerius cap. 11. i fi. Habet quoq;, inquit, Americana regio ancros terrestres, qui turmatim ad maris tus & palustria loca conveniunt; si quis ad loca accedat, hac illac fugientes videat. n truncos arborum radicesq; sese recipiũt, quibus extrahi tutò non possunt: digitos uippe & manus comprimentium forci- ibus comprimunt. Marinis longè sunt ma- iores; & quia juniperas redolent radices, alato minimè grati. Pisces verò terrestres, ui & *saxatiles* dicuntur, quod attinet, Ari- oteles *lib. de Respiratione*, memoriæ prodi- it, inveniri pisces fossiles, qui immobiles ntra terram degunt. Quem Philosophi ocum Interpretes alioqui sicco pede per- anseunt, non animadvertentes, quæ e his piscibus in literas retulit Theo- hrastus, qui *in libro de Piscibus* tradit,

Cancri ter- restres.

Pisces terre- stres, sive saxatiles.

in Paphlagonia effodi pisces gratissimos cibis, terrenis altos scrobibus, in his locis, ubi nullæ restagnant aquæ. quemadmodum eũm locũ expressit Plinius *lib.9, cap.57.* & Polybius *lib.34. Historiarum* citante Athenæo *libri 8. principio,* narrat, in ea planicie, quæ est, inter Pyrenæos montes, & Narbonem fluvium, copiosè è terra erui pisces, esui suaves. Similiter & Apulejus *in prima Apologia* gloriatur, quòd in Getuliæ mediterraneis mõtibus pisces invenerit. de quibus plura videri poterunt apud Melchiorem Guilandinum *in tractatu, de Papyro. memb. 1. mihi folio 11.12.*

Illud observatione dignum est, esse in America aves quasdam, columbi magnitudine, colore cinericio, lugubri voce. quarum cantum sive gemitum barbari noctu præsertim intentissimè exaudiant, rati scilicet, ab amicis & cognatis tanquam nuncias ad se mitti: *Lerius cap.11.* non secus atque Pharamon Francorum Rex aves præpetes pro Deorum habebat internunciis; ob augurandi, credo, ritum veterem & studium; quod præter cæteros Galli in primis calluere: ut ex illo Sidonii *libro carmin. cap. 5.* colligitur?

Aves internunciæ.

Sidera

Sidera Chaldæus, si Thessalus elicit umbras,
Fulgura si Thuscus novit, si gramina Colchus,
Si Lyciæ sortes sapiunt, si mœsta volatu
Fata loquuntur aves, &c.

Sanè præter ea, quæ de Columbis ex Am-itheatro domum à Romanis missis erudi-& doctè scribit Lipsius: proditum vtique ,illarum ministerio Turcarum Cæsarem vagis & spaciosis insulis brevi temporis icio certiorem reddi de omnibus, quæ per iversum geruntur imperium. Per to-n enim Turciam aluntur columbæ, quæ nulos pedibus adjunctos habent: hæ Bas-râ ac Aleppo Constantinopolim ferun-r: & contrà. Ubi autem negotii ratio stulat, epistola annulo adfigitur, emissâ volatum columbâ. Illa celere tum pen-suetos repetit lares, & rerum internun-epistolam ad destinata loca fert, confe-sita brevi spacio mille milliaribus. Ejus-odi columbam in India se vidisse testatur an. Hugo à Linschoten, *in descriptione In-æ Ormuz cap.6.* Quò perinet illud Salo-onis *Ecclesiast.10.* In cogitatione tua Regi detrahas & in secreto cubiculi tui ne male.

 dixe-

dixeris diviti, quia & aves cœli portabu[nt] vocem tuam, & qui habent pennas, annu[n]ciabunt silentium. Indeque est puto, quo[d] Angelis alæ attribuantur, quamvis corpor[e] sint expertes. Etenim alas habere dicunt[ur] Hieronymo *in comment. Iesa. 6.* propter velo[ci]citatem, & celerem in cuncta discursum[:] quæ ratio haud dubiè vera est. Etenim ven[tis] to alas quoque adfingunt, ob eandem cau[sam] sam : quod docuit, & scripturæ testimoni[o] confirmavit idem, quem modò nominav[i] Hieronymus. Sic enim scribit : Neq; illu[d] quod de ventis dicitur *Psal. 103. Qui ambula[t] super pennas ventorum, &c.* verè ventos juxt[a] fabulas poëtarum & pictorum licentiam pēnas habere testatur: sed celerem in cunct[a] discursum. Ex eadem credo ratione pleri[s]que simulachris Deorū, ut Victoriæ, ut Fi[dei], ut Famæ veteres Romani adfingeban[t] alas, ut Deos statim præstò esse indicarent Ennius: *Fides alma, apta pinnis.* Sed & alæ quas poëtæ Mercurio tribuunt, aliud nihi[l] quàm celeritatem ac diligentiam in obeun[do] munere significant; quemadmodum re[cte] ctè & eruditè annotavit Jo. Drusus *l. 4. obser[vat.] vat. cap. 19.* Quod si quis alatorum Angelor[um] pi cturâ adeo oblectetur, non ineptè fece[rit] r..., si candidam his attribuerit vestem. Nam

Angelis cur alæ attributæ?

Cur item vestes candidæ?

&

n ſacris literis Angeli ſemper apparuiſſe guntur candidati: id quod illorum cùm nocentiæ, tùm beatitudinis eſt argumen-m. Sic enim qui glorioſæ Chriſti reſur-ctionis primi fuerant teſtes atque præco-s Angeli, albis veſtibus induti dicuntur ornati. Nam & Matthæus Angeli illius δυμα nivis inſtar λευκὸν fuiſſe ſcribit, *cap.* . Marcus eum ſtola candida amictum per-bet, *cap. 16.* Joannes duos Angelos candi-s veſtibus indutos fuiſſe teſtatur *cap.* 20. : Chriſtus ipſe in monte Thabor veſtitu ndido, inſtar lucis, ſive nivis, ſeſe diſcipu-ſuis conſpiciendum præbuit. qui habitus m puritatis, tùm victoriæ, atque beatitu-nis æternæ fuit ſymbolum. Quo ſenſu ud *Apocalyp.3.* exaudio: Ambulabunt me-m in albis, qui digni ſunt. Qui vicerit, ſic ſtietur veſtimentis albis: & non delebo omen ejus de libro vitæ. *Et cap. 6.* Martyri-is dantur albæ ſtolæ, ceu inſignia illorum ctoriæ, libertatis atque beatitudinis. quæ ctoria etiam per equum album, cui eques rona inſignitus inſidet, inducitur: non ſe-s atq; illo Virgilii *Æneid.3.*

Equo albo victoria portenditur.

Quatuor hic primum omen equos in gramine vidi
Tondentes campum latè candore nivali.

Etſi

Etsi enim Anchises hoc de bello interpretatur: *bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur*: paulò tamen pòst iis pacem candidam significari ait, & victoriam latente portendi, ut S rvius interpretatur, allusion scilicet facta ad quatuor illos æquos candidos, triumphalem Currum apud Romano ducentes. Sic certè equi illi albi *Zachar.*. Hieronymo interprete, Maccabæorum su Antiocho Rege victoriam, aliis Judæorur felicem statū sub Macedonibus: aliis bonc angelos significant, quod & doctè & plen pertractatum habes apud Johan. Guilielm Stuckium *lib.2. Antiquitat. convivial cap.26.*

Avibus Indi summè oblectantur.

Adeo autem avibus oblectari solen Indi, ut harum cantum inter præcipua luxu genera reponant. quæ quidē Indici præser tim regis luxuria, quam tamen Barbari ma gnificentiam interpretantur, tanta est, ut ge tium reliquarum vitia facilè transcendat. I quod hinc potest perspici. Si quidem ubi vi sendum se publicè præbet, apparent ar genteis thuribulis ministri perplures con spicui. Iter universum, quo vectatur, odo ribus vaporatur. Ipse aurea gestatur lectic margaritis hinc inde propendentibus.

Regis Indici luxuria.

Amict us auro interlucet, ac purpu lecticam obmuniunt corporis custodes,

ra

nis cantillantibus aviculis , quas ita de
ore imbuunt, ut inter seria instrepant can-
Regiam auratæ suffulciunt columnæ, au-
vite cælata obambiente. Inter hæc a-
um, quibus præcipuè oblectantur, argen-
nitent effigies. Regia nulla non hora vo-
tibus patescit. Ubi capitis curæ & orna-
nto incumbit; tunc admittuntur legatio-
s, & redduntur populis jura. Odoribus
fluunt liti pedes. Si quando in venatio-
m prodire collibuit, feræ leporariis oc-
sæ inter pellicum vota & cantus transfixæ
nficiuntur. Hic illis non contemnendus
oor. Si longior incumbat expeditio, cur-
vectantur, quem instrati auro elephantes
cant, assectantibus agminatim pellicum
ticis. Subsequitur & Regina; sed seorsum,
c minore luxu. Ubi somni tempus ap-
tit, regem vino gravem dormitantemque
biculo inferunt pellices, noctium Diis pa-
o ritu advocatis cum cantu. Cœl. Rhodig.
8. *Antiquar. lect. cap. 2.*

Mures Indici) Mures duorum po-
simum sunt generum. Aut enim do-
estici sunt; aut sylvestres. De domesticis il- **Mures domestici.**
bestiolis, penori infestis, omniaque cor-
dentibus , nihil hic attinet dicere , eo
òd omnibus plusquàm notæ sunt. præ-
ter-

terquam, quod etiam docilitatem illis in esse legi. Murem enim Albertus pro comperto ponit; in conviviis candelâ discumbentibus prætenta Lychnuchi ministerium præstitisse, ut credere jam possimus, simias olim latrunculis ludere didicisse, quod Castilionius in suo Aulico prodidit; & elephantem literarum Græcarum ductus in pulvere scriptitasse: cum & Cynocephalorum quoddam genus literas callere existimarint Ægyptii, seq; illis ob harum cognitionem cognatos esse. Simulac enim Cynocephalus in templum inductus erat, eorum ritu educandus colendusq; ; sacerdos illi albiolum, calamum, & sepiam adponebat, exploraturus, an ex eo genere esset, quod in cultum recipi deberet, quippe si quid scribendo cognationem suã approbasset; ea de caussa Mercurio sacer erat, qui literarum omnium auctor habebatur. *Pierius lib. 6. Hieroglyph. Cynoceph*.

Horum docilitas

vid. Lips. centur. 1. ep. 50.

Sylvestres autẽ Mures intelliguntur feræ illæ bestiolæ, pellibus tantoperè commendatæ. quo in genere sunt *Martes & Hermelini*: quibus nobiles hyberno tempore pellitas gerunt penulas, *Seneca l. 14. ep. 91.* Nũ hodieq; magna Scytharum pars tergis vulpium induitur ac *muriũ*: quæ tactu mollia & impenetrabilia vẽtis sũt? & Justi. *l.* 2. ita de Scythis

Mures silvestres.

ibit: Lanæq; uſus ac veſtium ignotus: & anquam continuis frigoribus urantur, llibus tamē ferinis aut *murinis* veſtiuntur. odie quoq; è Scythia, frigidiſſimisq; regiibus lautiſſimas pelles *Muriū* afferri Meſtanum hiberno cultui, vel pueri ſciunt: Adria. Turnebus meminit *Lis. Adverſar. c.* Atq; pellium iſtarum uſum etiam Chinēus familiarem eſſe Joh. Petr. Maffeius *l. 6. tor. Indicar.* teſtatur, dum Chinenſes veſtienta per hiemem precioſis Murium Scyonicorum pellibus, quas vulgò *Martas vel obellinas* vocamus, calore admodum ſuavi, ventis impenetrabili denſitate ſuffulcire c. Sunt qui opinantur, Murem illum pegrinum ab Hieronymo quandoque dici *Iuſcū*, qui in delicatiorū uſum habetur. Nā uſcum, id eſt, μῦσκον, murem parvum incare. Sed hoc odoris genus Priſcis fuiſſe inognitum, Hermolaus putat: nec Muſcum ci, ſed *Moſchum*. Haberi autem ex arboriis arentes pannos muſcoſo villo, præſtans odore: quod genus *Bryon* dicunt Græci, os Muſcum. *Moſchos* autem apud Aëtium Paulum capreæ ſanies creditur, quā *Dorda* dicūt, ex umbilico aut vomica. Nā circa nbilicum ſolet tēpore Novilunii huic careolo, ſive capreæ Indicæ (quā Scaliger vult

Horum pelles.

Muſcus.

Mo[illegible]us à M[illegible]diverſus.

C

Gazelam esse Arabum, *Exercitat.211.cont*
Cardanum) abscessus quidam protuberare
qui maturus vel sponte rumpitur, vel c
quendam pruritum terræ aut saxo affri
ctus, saniosum humorem emittit (hinc
quibusdam *pus aromaticum* vocatur) evacu
tàque hac vomicâ rursum sanguinem qua
menstruum colligit, & iterum suo tempo
emittit. Existimant autem peritiores hu
tam pretiosum succum capreolam illa
producere, & tanquam liberalitatē uberio
compensare quod accepit, propter pasc
odoratissima herbarum, quæ in sanguine
convertantur, & hunc odorem illi conci
ent: ut est apud Joach. Camerarium *Symb*
lor.cent.2.Emblem.45. Sanè in India ma
mum Moschi proventum esse, inter omn
convenit, cujus historia ita describitu
Moschi colligendi ratio, 1. Scaligero, *Exercitat.21.* In regno Perû (i
quit) Gazelæ simile animal album est: cuj
ex inferiore mandibula æquè dentes utr
que singuli exseruntur. Sub cujus ven
fit sanguinis collectio in tumorem; quod
postema græci vocant. Captâ ferâ, eam pa
cum corio simul abscindunt. Quæ in
secandum guttæ sanguinis effluunt, cad
que, eæ pro Moscho optimo atque excell
tissimo aut excipiũtur, aut colliguntur. H

is minimæ portiunculæ beneficio ad cæte-
cruoris condimentum utuntur. Ubi se-
ierunt, hirudines admovent, tamque diu,
uoad earũ suctu cruor universus cum ipsa
ta detrahatur. Eum sanguinem exsicca-
m, atque in pulverem redactum, prioris il-
us perpauxilla quantitate, viribus verè ef-
cacissimis perficiunt; quippe centesimam
tis esse produnt. Tum illud in folliculos
osce, qui ad nos importantur, inditum ser-
nt. Adulterationes aut sinceritatem ita
l deprehendunt vel probant. Sincerum
ribus admotum ilico sanguinem elicere,
c. Porro alia rursus Moschi proventus
tio à Regni Chinensis traditur Scriptori-
is: quæ sic habet. Bestiolæ ibi sunt vul-
culæ, aut catellorum magnitudine atque
nagine. Hæ ad necem verberatæ ac pla-
s mollitæ putrescunt cum carne pariter &
nguine. Tum ex pelle, carne & sanguine in-
læ rotundas uncialesque pilas sive crume-
ilas conficiunt, quæ filis undique consu-
venduntur. Cæterum optimum ac
æstantissimum Moschi genus ex testiculis
orum animantium colligitur. Alterum
i Moschi nomine & ipsum prostet, ean-
n tamen virtutem non habet. Unde
inenses, omni in re út sunt elegantissimi,

Eius probatio.

2. Moschi colligendi ratio.

Chinensium in Moscho vendendo fucus.

ita & crumenas has rotundas testiculorur forma effingunt, quò facilius ementibu imponant. Animal ipsum naturali instin ctu, cum pretium testiculorum suorum in telligat, de fuga alias desperans, eosder dentibus ac morsu avellit, & in lytron velu ti libertatis abjicit. Ita occupato collectic ne testiculorum venatore necem aliquand evadit. Quod ipsum & de Fibro sive C: store proditum accepimus; quem urgent bus venatoribus & canibus sibi ipsi part genitales amputare, gnarum se propter psas peti, cùm Græci, tùm Latini tradiderũ licet Dioscorides & Sextius quidẽ apud Pli & plures etiam recentiorum hoc fieri po negent, propter testes ipsius spinæ adm dum inhærentes. Chinenses nulla sanè ve

Item alius adulterandi Moschi modus.

sutiâ id odoramenti genus vendunt. J cinora enim boum seu vaccarum siccata contusa admiscent, quibus Moscho imbu crumenas impleant. Ea fraus cotidiano e perimento agnoscitur. Moschus si ter pore corruptus sit, & odoris expers, crun nulis eximitur, ac in mortario tundi minutas in partes: deinde puerili urina a spersus, ac plumbeæ ollæ inclusus, obtur: probè ore, pristinam odoris virtutem si n do aliquis etiam vigor subsit, adipiscitur. *Hugo à Linschoten cap. 23. & 70.*

F

Feles quoque nutrit India, *Zibethum, Algalliam sive Ambarum* ferentes, unde &
omen Cattorum Zibethinorum fluxit, qui
nos etiam vivi deferuntur, & cum ipsi,
n pelles eorum in gynecæo summis
bentur in deliciis. Nascitur autem Zi-
thum in posterioribus animalculi cru-
enulis, loculis scilicet genitalibus exa-
un, ut Cardanus putavit: quem Scaliger
utat *Exercitat.211. cap. 2.* ineptire eos scri- *Zibethum.*
ns, qui liquorem illum Catti ejus esse se-
n arbitrantur. Strigmentum enim est,
od vel argenteo, vel æreo, vel etiam, quod
nnulli magis probant, corneo cochleari
litur, extergiturq;: non tamen nisi irri-
is: quoniam hoc modo & plus materiæ
atur, & odoratius sit virus illud. Horum
s vidisse se ait Romæ apud Cardinalem
cottum: cui odores, arma, scorta, equi,
es, pro bibliotheca fuerint. quartum
ntuæ. Solet autem Zibethum ob gen- *Eius adulteratio.*
ndicæ artes veteratorias ac fraudulētas,
ac arenæ admixtione ad augendū pond'
umque adulterari. Nec desunt, qui *Mu-*
peregrini pelliculam ex illo animali esse *Mus peregrinus, an idem cum Zibetho.*
icātur, unde Zibethū haberi solet. Eam
è bene odoratam Hieronymus innuit,
n cincinnatulos pueros & calamistratos,
eregrini Muris pellicula olētes invehitur

illud Martialis usurpans: *Posthume, non ben*
olet, qui bene semper olet.

Cui accommodari poterit illud Tul
lii *ad Attic, lib.* 2. Quanquam illa tua horri
dula mihi atque incomta visa sunt, sed tam
erant ornata hoc ipso, quod ornamenta ne
glexerant; & ut mulieres, ideo bene olere
quod nil oleant, videbantur.

Nec possum hic non meminisse an
malis illius rari, & veteribus incogniti: quo
Gesnerus *Simi-vulpem*, vel græcè πιθηκαλ
πηκα, Jul. Cæsar, Scaliger ἀλοπεκοπίθηκον vo
cat, & in regione Indiæ Pariensi reperiri, V
centius Pinzonius, & Petrus Martyr tr
didêre. Refert autem anteriore parte vu
pem, posteriore simiam, caudamque hab
Cercopitheci, aures fermè vespertilionis,
subter ventrem usitatum aliud gestat rec
ptaculum instar crumenæ latioris, in qu
catulos suos recipit, ibidemque occult
donec tutò per se hinc inde vagari & sibi
ctum quærere potest. quod genus anim
lis cum Scaligero etiam *Crumenatum* app
lari posset, *Exercitat.* 206. *c.* 10. *adversus Car*
num. Hoc amplius de Cane marino sc
bit Oppianus *libro* 1. *de piscatione*, quod pe
culo ingruente suos catulos intra ventr
recipiat, & iterum quasi pariat, ubi om

Simi-vulpes, animal crumenatum.

Canis marinus.

det esse tuta. Idemque de *vitulo marino* refert Basilus Magnus *VII. Hexamer.* & de Delphine Nazianzenus in carmine eruditissimo Nicobuli ad patrem. Ex quo parentum erga liberos studio atque solicitudine Joachimus Camerarius, Joachimi F. tale concinnavit emblema, quod in centuria 2. symbol. est 58.

Vitulus marinus.

O tutos satis hos cives, populumque beatum!
Queis velut in patrio fas habitare sinu.

Sed ad reliqua, à Pancirollo commemorata deveniamus: ex quibus declaranda veniunt:

Guajacum, aut lignum sanctum, China, Sarsaparilla, Sassafras, & aliæ plantæ saluberrimæ, &c.)

Non indignum Celsitudine tua feceris, *Illustrissime princeps*, si præeunte Pancirollo in fragrantissimos Americorum hortos, animi caussa parumper fueris digressus: cum in confesso sit, Reges quoque præstantissimos, & magnanimos, illustresque Heroas, in ipso etiam armorum strepitu, tumultuque bellico, studiosè olim excoluisse rem herbariam, ac stirpium cognitione cum primis fuisse

Rei herbariæ cognitio principibus non indigna.

se oblectatos. Cum enim harum rerum investigatio amœnissima varietate exornata sit, nec mimus habeat utilitatis, quã oblectamenti; non visum est Regum amplitudini, nec imperatoriæ majestati indecorum, hujusmodi occupatiõibus distineri: præsertim, ubi ab vrgentissimis negotiis ac functionibus publicis respirare, atque aliquid sibi laxamenti impetrare licuit. Quæ quidem cùm animæ, tùm corporis cultura non minus celebris facta est illorum memoriâ, non minus illustratus nominis splendor & magnificentia, quàm rebus aliis præclarè gestis aut hostibus vel subjectis, vel ad internecionem deletis; ut rectè putavit Levinus Lemnius, *Explicatio. herbar. Biblicar. cap. 1.* Nam quæ temporis injuria aut diuturnitas obliterare potest *Osiridis* Ægyptiorum Regi memoriam, qui cum agricolationem, tum hortorum culturam in Ægypto primùm mox in Syria Palæstina docuit mortales; de inde totum peragravit orbem, ab ortu Soli ad occasum, & à meridie ad ultimum Septentrionem; ut indicavit columna in Nys Arabiæ ei statuta: cujus meminit Diodoru Siculus *lib. 6.* De hac ita cecinit Tibullus:

Osiris.

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
Et teneram ferro sollicitavit humum.

Pr

Primus inexperta commisit semina terræ,
Pomaq; non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adjungere vitem,
Et viridem dura cadere falce comam.

Sic Augias Rex, in Græcia, intelligens fi-
o subesse agrorum luxuriem, jejunia illo-
um stercoratione saturare, turpe sibi non
utavit. Sic enim & Regius ille senex apud
omerum manibus suis humum lætificat:
uemadmodum Attalus Rex hortos fodere,
semina terræ mandare nõ erubuit. Ipsum
iam Achillem legimus cum rei herbariæ
ognitione Musices studium conjunxisse,
renuorum equitum præcõiis concinendis
tum. Sic enim *Chiron Centaurus*, Achillis
æceptor, eum instituerat qui solebat

Nosse salutiferas dubiis animantibus her-
bas,
Aut monstrare lyra veteres Heroas
alumno.

ut scribit Statius Papinius *lib. 1. Achil-*
dos; procul dubio ad illud Homeri *Iliad. 9.*
spiciens, ubi Achilles Agamemnoni ira-
s, & otii tædio jamdiu tristis, ad leniendã
roicã calamitatẽ (solet enim Musica quæ
n secus ac vinum cor lætificat, *Ecclesiast. 40.*
20. ad demulcendum animum, & deponẽ-

Augias.

Attalus.

Achilles.

Achillis cithara.

das humanas solicitudines plurimum mo-
menti habere) cithara se oblectasse legitur
quam sibi ostendi poposcit Alexander Ma-
gnus, cùm Ilium venisset. Dum enim Tro
um aliquis ei Paridis lyram exhibend
monstraret: Mallem, inquit, Achillis, nem
pe virorum fortium sæpius laudes accinen
tis, nec demulcendis amoribus accomm
datam, ut videre est apud Ælianum *libro*
Lysimachus: *variar. historiar. cap.* 38. Lysimachus quo
Gentius. & Gentius Reges: hic *Gentianæ* radices, ill
Lysimachiã herbã non minore studio qua
Euphorbus siverunt, quàm Euphorbus ille Jubæ Reg
Mauritaniæ medicus, qui herbam sui nom
nis (cujus lacteo succo oculorum caligo i
lustratur, & virus serpentum obtunditu
non in suburbio indagavit; sed impiger p
abruptos scopulos altissimi montis Atlan
celiferi cacumen conscendit, ut Euphor
inter saxa natum erueret, *Plinius lib.* 25. *c*
2. *&* *libro* 5. *cap.* 1. Pulchrum quippe & i
mortale decus censebant, si eorum nomi
tam illustris herbarum nomenclatura
posteros propagaret, *Johan. Langius epist. M*
dicinal. lib. 1. *ep.* 63. Id quod volupe sibi in p
Mithridates. mis duxisse credibile est, Mithridatem illu
Ponti, atque vndeviginti Regnorum F
gem: qui propter eximiam herbarum no
tia

um, & singulare antidoton contra venena, orbosque omnes contagiosos præsentaum, illius nomine Mithridaticũ insignim, immortale nomen est consecutus. Es quippe immortalitatis spe, post tot bello victas in orbe terrarum gentes, singulari idio arcana morborum remedia conquirit: deque iisdem commentarios, quos thesauri sui scrinio reconditos servavit, octè conscripsit. Hos Pompeius victor, giâ prædâ potitus, in triumpho populo omano ostentavit, ac Leneo Pompeio lirto suo negotium dedit, ut hos Mithrida- de re Medica libros latinitate donaret: o populus Romanus ex tanti Regis theuro pharmaca haberet, quibus morbis suis ederetur. Adeò Reges, Orbisque terram proceres omnem intenderunt curam, quid eorum subditis ad conservationem nitatis deesset! quam nec cum Crœsi ditiis, nec auriferi Tagi & Pactoli arenis sapis quisque commutandam putabit. cujus udes Ariphon Poëta Sicyonius apud Atheeum ita decantat: O beata sanitas! te præate amœnum Gratiis ver coruscat absque nemo beatus. *Athen. lib. ult. circa fin. Johã. ngius libro 3. epistol. Medicinal.* Taceo omanorum Imperatorum plurimos, qui

Sanitatis laus.

plantarum amœnitate allecti procul à stre
pitu & ambitione civili, ruri consenuerun
ut videre est apud Chassanæum in Catalog
Gloriæ mundi, *part. 11. considerat. 37.* Salo
mon quoque regum amplissimus, qui pra
ter immensas opes, eam adeptus est à De
Opt. Max. sapientiam ac rerum cognitic
nem, ut nullus Regum illi sit comparandu
in herbarum notitia mirificè excelsus, ex
ctéque versatus legitur, ac disseruisse non fo
lùm de piscibus, alitibus, quadrupedibus: se
de arboribus etiam & stirpibus, à Cedro Li
bani usque ad Hyssopum, qui egreditur
pariete: hoc est, à minutissima herba ad pro
cerimas celsissimasque arbores usque, c
mnia habuisse cognita & explorata, *Sap.*
ent. 3.

Salomon.

Quod igitur ad exotica illa à Panciro
lo commemorata attinet, auctor est Nico
laus Monardus *in libro Smpli. medicament.*
Novo Orbe delator. tria ex Occidentali Ind
deferri hodie toto orbe celebratissima, qu
rum in Medicina facultates adeo insign
repertæ sint, ut nunquam auditum sit, ta
incurabiles morbos, ullis aliis medicame
tis sanatos fuisse: nempe lignum quod *Gu*
jacum vocant, *Radix Chinæ & Sarsaparilla.* c
quibus singulis erit dispiciendum.

Gu

Guajacum ergo nomen est Indicum, d per vniversum orbem jam cognitum, *Guaiacum.* o lignum significatur Guajacum, sive uajacanum quod modò *lignum Indicum,* do *sanctum* appellatur. Id non tantum *ubi nascitur.* Insula Sancti Dominici nascitur, un- primum ad nos transferri cœpit; sed & in sula S. Crucis & S. Johannis. Animadver- n verò est, melius & utilius multò esse, od Insula S. Johañis mittit, quàm id, quod scitur in Insula S. Dominici: Nam hoc a- ius est, & utentium corpora magis exsic- :. At illud S. Johannis humectat corpo- n morbis calidis. Regiones enim quæ ojacent Æquinoctiali, aut non longè di- nt, nimio Solis ardore inflamantur. Quo- m cum præcipua caloris caussa sit in terra, lexus radiorum Solis, calefaciens infimã is regionem: ubi radii Solis ex meridia- circulo vel rectè vel parùm obliquè ter- n feriunt: ibi necessum est vehementem e reflexum, aëremque infimum maximè vere. At in Æquinoctiali circulo recti eridiano terram feriunt radii Solis. Qua- nsula S. Dominici vehementiori Solis ore peruritur, quàm Insula S. Johannis, e octo ferè gradibus minus quàm illa di- ab Æquinoctiali.

Hinc

Hinc Insula S. Dominici excoquitur,
evaporat in ligno sancto ex nimio æstu suc
cus ille salutaris, fitque lignum aridum n
mis & torridum Contrà Insula D. Johan
nis cùm minori afficitur vi caloris, tùm ver
refrigeratur scatentibus undique aquis. N
fontes habet undique quamplurimos, fl
minibusque rigatur uberrimis. quo fit,
regio illa sit temperatissima, stirpesq; fera
& ex moderato aëris calore, & ex terræ hu
miditate omnis generis præstantissima
propria natura. *Alphonsus Ferrus Neapolit*
nus lib. 1. de ligno sancto, cap. 2.

Guajaci historia.

Porro Guajaci arbor sive planta (ut
iis relatum est, qui eam in sylvis se vidisse t
stantur,) ad fraxini proceritatem, ut qu
duodecim æquet cubitorum altitudinen
& ad hominis mediocris habitus crassitud
nem plerumque assurgit. Folia fert qu
datenus plantaginis æmula, dura sive ne
vea, minora tamen rotundioraque & va
diora. Flores ejus produntur lutei: Fruct
verò juglandis magnitudine: & vel castan
is proximus, vel, ut alii volunt, olivæ speci
figura tamen trigona, sed una sui parte se
li, dorso acuto, nucleo intus albo, castan
aut Coccali sapore tam grato, ut ad se ma
dendum invitet, & alliciat. Cortex ann

niger; juvenibus vero ſubrutilus, tendens
fuſcum; cui lignum ſubeſt foris pallidũ,
tus nigrum, duri adeo concrementi, ut a-
am retundat, ac reſpuat: gravi pondere:
inoſum: odore pingui: guſtu ſuavi, ali-
antum amareſcente, in potione tamen
pacido. Hujus tria ad nos genera adfer-
Johan. Manardus Ferrarienſis annotavit,
ro 17. epiſt. 3. Primum genus craſſiori ve-
tiorique mole conſtat: quo reſecto ma- *Eius genera.*
ries apparet interiore parte nigra, ex- 1.
riore verò ſubpallida, & veluti per-
exis lineis quibusdam, ad fuſcum ten-
ntibus, per longum interſecta. Secun-
um caudice minore, nec adeò vegetiore 2.
betur: cujus extremæ partes majore am-
tu ſe diffundunt: intimæ verò, quæ pari-
r nigricant, minore ſatis orbe concludũ-
r. Tertium, quod propriè *Sanctum* ap- 3.
llant, caudice cæteris exiliore viſitur, in-
inſecusque & extrinſecus albicans: cujus
ateries, lineis admodum exilibus in longũ
tis, perplexè diſtinguitur. Eſtq; hæc lon-
è cæteris & acrius & odoratius.

Etſi autem à ligno Guajaco planè di- *à Guaiaco an*
rſum facit lignum ſanctum Gabriel Fal- *diverſum ſit*
pius Mutinenſis *in tractat. de Morbo Gallico,* *Lignum Sanctum.*
p. 27. ſequutus Conſalvum Hiſpan. *cap. 2.*
libro

lib.10.Indiar. historiæ, quam ad Carolum V
Hispano idiomate conscripsit: Andreas ta-
men Matthiol⁹ *lib.1.cap.111.Comment.in Dio
scorid.* quanquam ligna illa colore, magnitu
dine & pondere, inter se discrepare fatetur
at idcirco diversarum ea plantarum sive ar-
borum, diversorumque generum esse, id ve
rò pernegat. Nam quod hoc tam intus, qu
extra candicet; illud verò interiore sui part
nigricet: illud nõ aliunde provenire ait, qu
quòd hoc magis, illud verò minus adoleve
rit, vel consenuerit. Quippe eò sanè nigriu
cernitur lignum Guajacum, quo ad matu
riorem ætatem pervenerit arbor, à qua de
cisum fuerit: & per consequens tanto màg
albũ apparet, quando minus adoleverit illa
quẽadmodũ conspicitur in nostris nonnu
lis arboribus, & præsertim in Moro, Nuce
Anagyri. Verum tamen illud cuiq; persuas
sit, ætatem uni plus, quàm alteri virium ac
dere ac demere.

Guaiacum lignum quod præstantius. Proinde cum illud, quod planè omni
parte albicat, odoratius, acrius, & amari⁹ h
beatur, cũq; ejus decoctum crassius, & cæt
rorũ decocto pingui⁹ sit, & acrimonia &
marore admodũ refertũ: nil mirum esse cr
diderim (ait Matthiolus) si in eo, ut pote j
niore, vis insit vegetãdi præstantior, ac pr
pterea plus in se succi contineat, quin & c

K

is viribus præstet. Sed quia tamen hoc, cũ
lius sit cæteris, citius ac facilius exarescit,
q; ob humoris redundantiam, valoci⁹ ca-
m sentit atq; fracescit: ideo satius quãdo-
fuerit, vetustiore recenter cæso uti, quàm
iore, quòd multo antè tempore ab arbo-
it decisum. Huic itaq; illud succedat,
od mediũ obtinet locum. Siquidẽ hoc & 2.
oratius est & acrius eo, quod nigrius ac
ssius invenitur. neq; illud quidem abs re,
andoquidẽ id minus est ætate confectũ,
majore humoris copia redundat. Postre-
illud minus cæteris præstat, viribusque 3.
irmius habetur, quod nigrius, crassius, &
iosius reperitur. Nam quælibet consene-
ns planta (quemadmodũ etiam cunctis
mantib⁹ evenit) continuo exarescit, hu-
doq; privatur. Cujus rei certissimum est
umentum, quod in annosarum arborum
cis major appareat nigredo, quàm in ali-
el junioribus, vel ætate tenellis. Nigredo
n siccitatis indicium est, qnin etiam de-
diti caloris innati, & humidi naturalis.
Sunt, qui illud tantum Guajacũ præferũt
d ex arborũ ramis ætatis mediæ desum-
m fuerit. Quorũ opinio nũ planè refellẽ-
idetur. Nã quicunq; rẽ naturalibus expẽ-
t rationibus, ramos antiquioris à caudi-
nediocris ætatis parũ differre cognoscet: i-
mos hujus à caudice junioris. Quippe plus

humoris ad se trahit ramorũ auctrix facul-
tas quàm caudicis. Idcirco non alia de causs
plantæ rejuvenescunt, cum earum rami im
plantantur, seruntur , & propagantur, ni
quod illud idem humidum innatum intr
se continent, & eodem vigent temperamen
to, quo qui adolescunt. Etenim surculi atc
rami sunt caudici, perinde atq; filii, & prc
pterea animalibus ætate tenellis non ab
similes. Id quod maximè confirmat Theo
phrastus, *libro primo, de causs. plantarum*
cap.12.

Præstantissimum igitur (secundu
Matthiolum) lignum Guajacum illud eri
quod ex juniore caudice recenter cæsu
fuerit, tam exterius quàm interius albica
(Nicolaus Massa vult , lignum ab i
cisione quidem novum, at vetus ab ejus
tu: Fallopius id quod magnam habeat q
titatem nigri; Aloysius Lobera , quod
quidem cinericii coloris , at medull
habeat insignem & pernigrã) rimis care
& crassissimum atque densissimũ, ita ut ir
radendum nulli pori, nulla foramina ap
reant: cortexque illius ita crassus sit, & lig
cohærẽs, ut vix ferro separari possit: min
cariosum, sed ponderosum valde: cum
ctuositate quadam , ut inter abraden
pi

gue videatur, & pro pinguedine ſcobi-
gliſcat :odoratum :guſtui ſubamarum: &
od immerſum petat ima aquarum.

Sed an Guajacum veteribus etiam fu-
cognitum, non immeritò dubites: aſſe-
te præſertim Nicolao Maſſa in *l. de Mor-
Gallico, tract. 3. cap. 2.* Avicennam de hoc
rtè ſenſiſſe *in 2. canon. in lit. K.* ubi men-
nem faciens *de Karon*, lignum id eſſe ait,
od fertur ex India, & confert juncturis &
vis. Sed respondet Alphonſus Ferrus
1. de ligno ſancto, cap. 2. Karon conferre
dem morbis juncturarum factis à cauſſa
nitiva, ut fracturis, diſtorſionib⁹ ac luxa-
nibus; ſed non niſi extrinſecus appoſitū.
lignum ſanctum medicinam eſſe andi-
ariam intus exhibitam, & quidem non
tagioſis tantùm, ſed & aliis quampluri-
variiſque morbis multiplici remedio
venire: ideoque longè aliud eſſe quàm
on: præſertim cum hoc, ut & alia plera-
aquæ innatent; illud autem ad fundum
gat & ſubſidat.

Guaiacum an veteribus fuerit cognitum.

Plus dubietatis eſt, an Guajacum ſive
um Sanctum idem ſit cum Ebeno. Sunt
n, qui hoc ita ſtatuant, moti illo Ariſto-
4. Meteor. ubi omne lignum in a-
natare, neque ſubſidere ſcribit præter

an idem cum Ebeno.

F Ebenum,

Ebenum: Atqui lignum sanctum mini
natare, sed subsidere dicunt, non aliter, a
Ebenum. Nihil ergo caussæ esse, cur non
dem quoq; sit, quod Eben⁹, aut certè Eb
Negatur. species hactenus incognita. Sed ad istam
ristot. auctoritatem respondet Ferrus, a
piendam eã esse de omnibus quidem lig
quæ nosse scilicet ille potuerit. At Guaj
cùm ipsi, tum aliis ad nostram hanc ætat
fuisse incognitum: quanquam neq; hanc
spõsionem satis tutam, sed illis Philoso
verbis aliquid deesse putat Antonius C
lus, *in opere de ligno S. non permiscen. in pra*
quia, & Buxus Aristoteli pulchrè explora
aquæ injectus, statim it pessum: & Suber
tracto cortice sidit evestigio: cortex ta
aquis perpetuo fluitat, neq; demergitur.
ob causam verriculorũ funibus annecti
Aspalathus item semel immersus sidit:
pondere mox cedens nunquã exsistit. H
ciné ignorasse Aristotelem summum vi
credemus? Nisi forte, quod Strabo me
riæ prodidit, eum fugisse dixeris, in I
fluvium esse Siliã (Plinius Sideritim voc
in quo nihil innatet: quod negare dic
ristotelem.

Guaiacum differt ab Ebeno. Verùm etsi pondere cum Ebeno
veniat Guajacum: non paucas tamen
utrum

umq; videre est differentias. Differt enim
enus à Guajaco, colore, sapore, odore, du-
e. 1. *Colore*: primum, quia Ebeni color ni- 1. *Colore.*
est, Guajaci nõ item, nisi ipsius medulla.
inde Ebenus ad cotem trita flavescit. At
num Guajacum cote levigatum, lacteo
in cœruleum colore pallescit. 2. *Sapore.*
enim adhuc deprehensum est, nec à quo-
m literis proditum, Lignum sanctũ a- 2. *Sapore.*
x mordaci sapore esse: sed in gustu cũ ali-
adstrictione amarescere, certo cogno-
ır experimento. At Ebeni sapor est acris
ordax teste Dioscoride *l.1.c.111.* 3. *Odore*:
Ebenus carbonib' vel prunis imposita, 3. *Odore.*
do & citra fumi tædiũ suffitur, juxta Di-
ridem *c.100.* At lignum Guajacum non
fumi tædio. 4. *Duritie*: non quidem pro- 4. *Duritie.*
ea, quod si Ebenus (ut Ferrus ait) juxta
m ponatur, flammam statim corripiat.
ıod ligno sancto accidere negat. Negat
que Fabianus accendi Ebenum; uritur
n, ut diximus, odore jucundo. Dio-
des Ebenum recentem sua pinguedine
ndi scribit, igniq; admotam flammas a-
sed nõ continuò sequitur, ignẽ citissimè
pere. Nõ etiã propterea duritie differt,
, ut Ferrus dicebat, non ita maceratur
acum in aqua, cæteris paribus queãd-
Ebenus: cũ tradat Avicẽnas, ex Ebeno

collyrium fieri. Quæ ratio, quanti ſit m
menti , quis non videt? Non ita, inqui
maceratur, &c. Quod nihil aliud eſt, quà
quod à Dioſcoride *libro primo cap.111.* dicitu
Attritâ in cote Ebeno ad oculorum coll
ria utuntur. Num ad cotem affricari
gnum ſanctum non poterit ? Parat
(inquit idem Dioſcorides) Ebenus
oculorum medicinam, ramentis, ſcobéve
jus integrum cum ſua nocte diem in vi
Chio madentibus, tum diligenter conciſ
& in collyria conformatis. Quidni po
ſimiliter in collyrii formam & Guajacu
fingi, ſi ramenta ejus vino madefacta per
vigarentur? Addit Dioſcorides: Ebeni q
dam ramenta & ſcobem antea trita cribra
& reliqua pariter faciunt: Sunt etiam
pro aqua & vino utantur. Quid pro
bet idem in hoc ligno fieri ? Sed ideò c
ritie ab Ebeno differt Guajacum, tum, q
facilius in aqua maceratur Ebenus, & qu
magna ejus fruſta per decem fortè ho
cùm contra Guajacum ob pinguedinem
non niſi 24. horarum ſpacio macerari ſc
at : Gabriel Fallopius *de Morbo Gallico*
40. tum, quia cæſa Ebenus dureſcit in
pidem, adeo ut parte lignum , parte ſax
videatur. At Guajacum non ita durum
qu

emadmodũ Antonius Gallus ſcriptũ reli-
it in allegata nuper Operis ſui præfatione.

Porro ligni Guajaci uſus primùm hac ione nobis innotuit. Magnis dolori-s morbi Gallici (eſt enim in India, præ-tim verò *in Inſula S. Dominici*, morbus tam familiaris, quàm apud nos papulæ, morbilli, neque ejus contagium magno-e quis ibi reformidat) quem ab Inda mu-e nactus erat, Hiſpanus quidam torque-ur: ejus famulus Indus, in provincia ca dicinam faciens, aquam Guajaci ei pro-avit, quæ non ſolum magnis illis cruci-ous eum liberavit, ſed & priſtinæ ſanitati tituit. Quod exemplum alii quoque ſpani, eodem morbo infecti cum ſequuti nt, ſimiliter fuerunt curati. Eaque cu-Hiſpali mox evulgata eſt ab iis, qui ex In-redierunt: hinc per totam Hiſpaniam: nde per orbem univerſum, quem hæc oies occuparat. Sicque Deo viſum eſt, inde manavit morbus, inde etiam reme-m ejus afferretur: ſiquidem in hoc cu-do nullum medicamentum Guajaco re-iatur præſtantius aut certius. Nam ſi, lecet, rectè inſtituatur; atque procedat tio, & ſuo tempore aqua iſta propine-certiſſimum eſt, ei morbo ſanitatẽ per-

Guaiaci uſus quomodo nobis innotuerit.

fectam comparari, nec Recidivam eum pa
ti, qui eo laborabat, dummodo in idem cœ
num non se provolvat denuò. *Nicola. Mo
nardis, in libro Simplic. Medicament. ex Nov
Orbe delator. cap. de Guajac.* quin imò liter
testatus est Alphonsus Ferrus *libro 2. de Mo
bo Gallico.* præter luem istam, alios etiar
morbos propè infinitos à capite usq; ad pe
des, per lignum sanctum curari posse: atqu
illos *29. capitibus* ab ipso videas compreher
sos, ut non immeritò magnificam aliquar
appellationem ligno huic possimus inder
quemadmodum ab aliis factitatū videmu
Nam & Philon Medicus Alexipharma
sua, *Deorum manus* appellavit: & hodie et
amnum Medici magna compositiones su
jactatione vocant *Manus Christi, Apostol
con, Gratia Dei, Antidotum Paulinum*, & i
genus superstitiosè inditis vocabulis: ut U
richus de Hutten, Eques Germanus, scr
ptum reliquit, *libro de morbo Gallico. cap.*
Certè uno illo ligno Guajaco Portugalli
Reges plus commodi miseris mortalibu
attulisse Johan. Langius putat, quàm omn
illos avaritiæ cuniculos metallorum au
& argenti fossores, *Epistol. Medicin. libro pr
mo, Epistol. 63.*

Ambitiosa medicamentorum nomina.

Ulrichus de Hutten.

Guaiaci utilitas.

Morbus autem iste in hunc modu
fert

ur propagatus. Rediens ex profectione Christophorus Columbus, quam conqui- di Novi Orbis causa, ut diximus, susce- at, præter mulieres Indicas, etiam milites apolim deduxit, ubi tum rex Catholicus t, adversus Galliæ Regem Carolum co- omento Magno capite, belligerans. Mili- illi non tam auro, quàm morbo onusti, em ex stupri consuetudine cum Indis lieribus habita contraxerant (quippe qui iō minus familiaris est, quàm apud nos ies:

Morbi Hispanici in Europam derivatio.

Illic namq; ferunt æterna labe per omnes
Id morbi regnare urbes, passimq; vagari
Perpetuo cœli vitio, atq; ignoscere paucis.

ut Syphilidis *libro* 1. cecinit Hierony- s Fracastorius) partem mercis iis com- nicarunt, qui in Italicis expeditionibus endia faciebant. Tum Hispani milites idissimi, & non tā armis, quàm arte hostē ndere gnari, noctu egrediebantur, pro- relinquentes præsidia, & puteos veneno iebant. Neq; satis hoc illis erat, sed & I- s pistores adversi exercitus precio cor- pebant, ut gypsum pani admiscerent. iq; cū vim contagiosi mali nuper essent erti, & ob annonæ caritatem neces- esset, inutilem & imbellem gentem ab

Urbe excludere; clam etiam scorta, & qui-
dem formosissima, cæterum eadem lue in-
quinata expulerunt. Galli mulierum pul-
chritudine ducti, lubentissimè eas excepe-
runt. Sicque evenit, ut luxuriantibus cum
eis infrenibus juvenibus, morbus iste non
modò totum illũ exercitum infecerit, sed
per orbem universum fuerit derivatus. Id-
que præter Nicolaum Monardis etiam Ga-
briel Fallopius tradidit *libro de morbo Galli-
co cap. 1.* qui ut & alii passim; labem han
consistere putant in contagione unius
alium. A qua tamen sententia Hieronym
Fracastorius discedit *lib. secundo de morbis co-
tagios. cap. 12.* Tametsi enim maxima mo-
talium pars è contagione morbum hu
contraxit: observatum tamen est, (inqui
innumeros alios sine ulla contagione per
infectionem eam perpessos fuisse. Impos-
bile præterea fuisset, tã pavo tempore co-
tagionem, quæ per se segnis est, nec conci-
tur facilè, tantum terrarum peragrasse, ab
na classe ad Hispanos primùm delata
quando constat, aut eodem tempore,
ferè eodem & in Hispania & in Gallia, &
talia, & Germania, & tota ferè Scythia vis
fuisse. Adde, quod prædixisse illam Ast-
nomos certis antè annis, non parvum in-
cium est, aliud subesse illi principium, qu
si

mpliciter contagionem. Nec etiam mi-
um videri debet, novos atque insolitos
orbos certis temporibus apparere, non
uidem delatos ab una regione ad aliam,
d suis causis exortos. quod exemplis qui- *Hieron. Fracastorius.*
usdam demonstrat Fracastorius: cujus tan-
fuit eruditionis præstantia, ut nō tantùm
l Catulli, Plinii, & aliorum civium suorū
emplum, marmorea statua Veronæ publi-
è erectâ cohonestatus; sed & Aris à Josepho
aligero, magni illius Julii Cæsaris F. posi-
s immortalitati fuerit consecratus. quan-
oquidem has quilibet doctus, non secus
que illos Horatii versus, merito existima-
t

——monumentum ære perennius,
Regaliq́; situ Pyramidum altius.
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.

Morbus iste varia sortitus fuit nomina.
ispani à Gallis existimantes venisse con-
gium, morbum Gallicum nuncuparunt:
alli contrà Neapolitanum vocarunt, quod
eapoli, unde pretiosam hanc mercem,
nquam partæ victoriæ præmiū, in Regio-

nes suas detulerunt, primùm cum eo conflictari cœperint. Germani ex Hispanorum contubernio hanc scabiem ad se manasse videntes, Hispanicã appellarunt. Alii Serpiginem Indicam, & quidem propriissimè : cum inde prima sit hujus mali origo. Sunt quibus hic morbus Patursa dicatur, nomine fortassis Indis proprio & genuino: quod à quibusdam morbus magnus & violētus, ab aliis *turpis passio* interpretatur: quod generaliter omnes deturpare soleat. Quidam Pudendagram vocant: quòd pudenda plerumq; primùm inficiat. Fracastorius Syphilida nominat, quia ex amore & conjunctione Veneris inter hominem ut plurimũ suboriatur, atq; ita Syphilis, quasi concordiæ atq; amicitiæ Venereæ partus sit, ex Fallopii interpretatione. Johan. Almenar Hispanus *de Morbo Gallico cap. 1.* morbum hunc Saturninum vocat: quia à Saturno, propter ejus ingressum in arietem, aliis cœli dispositionibus coadjuvantibus, originem traxit. Cui sentẽtiæ & Gaspar Torrella subscribit *in tract. de Pudendagra*, cum ita ait : Dicunt Astrologi (quorũ in numerum citra omnem controversiam meritissimò ponendus er[it] & Fracastorius) hunc morbum evenire [ex] constellatione corporũ superiorũ : eo quò[d] effectus universalis in causas universales re-
solv

lvi debet. Et hoc propter Saturnum ex-
tentem in Ariete. Nam in Ariete & pisci-
is sunt quædam stellæ habentes virtutem
nerandi monstra, ut recitat Conciliator
29.different. Licet autem fluxus illi cessâ-
it: non tamen propter hoc & morbum
ne cessare necessum fuit: quoniam plura
rpora infecta remanserũt, à quibus & alia
iciantur. quibus omnino addendũ est, ꝙ
iptũ reliquit Joh. Lan. *l.1.ep.42.et l.2.ep.14.*
Quod si Hieronymũ Capivacciũ audire
lumus, non debet utiq; Medicinæ studio-
laborũ ac diligentiæ pœnitere, quam in
rbo isto tã frequenti, & per æque lucro-
imo cognoscẽdo adhibuerint. Nã & citra
tantiam dicere se ait, quod è Gallicæ luis
atione ultra octodecim millia coronato-
fuerit lucratus *l. de lue Venerea, cap.12. in fi.* ne
eat, ꝙ tantopere gloriari possit Medicus
, cui Manilius Cornutus legatus Cæsaris
Aquitania, Mentagræ morbo fœdo cor-
tus, H-SCC. se curandũ elocavit. tantus
rei Medicæ quæstus, vel viri dignitas! ut
apud Plinium *lib.26.cap.1.* Sed quæstus
tanto etiam major fuisset futurus, si E-
psiam, sive Herculeum morbum profli-
nosset. Tũ enim & divinos sibi hono-
vidisset decretos: quos Menecrates cele-
ejus morbi Medicus sibi ademtos noluit,
dum

Morbi hujus curatio quã lucrosa.

uti & Mentagræ.

Menecratis fastus.

dum nunquam ſanè in publicum, niſi ſuis
quos curaverat, habitu Deorum induti
ſtipatus, & ipſe verò purpurâ veſtitus, aure
coronâ decoratus, crepidatus, ſceptrum de-
nique in manibus, velut alter Jupiter, geſtās
prodire ſolitus eſt, ut eſt apud Athenæun
libro ſeptimo Dipnoſoph. Hic ſi etiam Apople
xiam fortem curare ſciviſſet, periculum fu
iſſet, ne Jovem cœlo deturbaſſet, & ſe in ipſi
Aſclepiades mortuum vitæ reddidit us ſubſellium conſtituiſſet, *Johan. Langi*
lib.1.epiſt.25. Et quo faſtu eum proditurur
fuiſſe cenſes, ſi quod de Aſclepiade ſcrib
Plinius, hominem è funere retuliſſet, & ſe
ut & Appollonius. vaſſet? *libro 7.cap.37.* aut ut Apollonius pu
ellam ipſo nuptiarum die mortuā vitæ re
didiſſet? ut apud Philoſtratum legitur, *lib*
4.cap.16. Manes certè, Agyrta & circulat
Manes. nefarius, eò veſaniæ progreſſus eſt, ut ſeme
ipſum Spiritum Paracletum dicere non
veritus. *Ruffinus libro primo hiſtor. Eccleſ.ca*
Simon Magus. *22.* quemadmodum & Simonem Magu
eò faſtigii pervectum legimus, ut multit
dine innumera fraudibus delinitâ, Ron
inter duos pontes hoc titulo ſimulachru
publico conſequeretur decreto: SIMO
DEO SANCTO. quem etiam Chri
æthera aſcendenti ſe æquare non pudu
dum coram Nerone, non minus ſtolic
qu

m sævo principe, ex Capitolino monte, agicis artibus & Dæmonum ope suffultus, lare cœpit, magna cũ vulgi admiratione, nec D. Petrus Dæmonas Magum desti- ere jussit: qui protinus è sublimi deorsum æcipitatus, elisus & exanimatus est, *Ab- us Babylon. libro primo, vita Apostol. Ni- phor. libro secundo, cap. 36.* atque ita furoris impudentiæ condignas luit pœnas; ipso am Icaro infelicior, quod nec nominis sui nbram humi, qua fractus fuerat, dimisit: ando econtra

Icarus Icariis nomina fecit aquis.

Sed nec Manes inultam tulit detestan- m illam ambitionem & impietatem. am cum Persarum Regis filium ægrum, em Manes vel absque Medicis, quorum era diligenter curabatur, tamen se sanatu- m fuerat pollicitus, frustrà se instaurare sse asseverasset, cute detractâ, & stipulis rtâ pœnas dedit, referente Epiphanio, Suida: non dissimili exemplo, quo Ale- nder Magnus, Hæphestione amico febre Media absumto, Medicum in crucem e- le legitur, *apud Johan. Monach. in vita A- and.* quem videri potest imitari voluis-

Supplicia de Medicis sumta.

se

ſe Petrus Medices, dum Leonem medicum doctum magis quàm fortunatum, in puteū præcipitavit, quòd Laurentium patrē cum fiducia curandum ſuſceperat, & mentitus ili cò Deo expenſum ferebat, quod ſecus acci diſſet. Eo tamen crudelior etiamnum cen ſeri poteſt Auſtrigildis Guntranni Franco rum Tetrarchæ conjunx: quæ lue infeſtat ac moribunda, maritum jurejurando ade git, ut duos medicos, qui fatum exorare ne quiverant, morti addiceret. *Stephan. Forcatu lib. 4. de imper. & Philoſ. Gallor.* Cui execrar dæ voluntati, lègibus improbatæ, Rex paru it, Manes uxoris innoxio ſanguine placatu rus, peſſimo exemplo. Sicuti enim, quod p imperitiam commiſit medicus, meritò pra ſtat: prætextu enim humanæ fragilitatis d lictum decipientis in periculo homines, ir noxium eſſe non debet, ſatis tamen inhu manum fuerit, eventum mortalitatis ei in putari, ut graviter reſpondit Ulpianus *in illicitas 6. §. ſicuti. ff. de offic. præſid.* quandoqu dem ut in vulgatis habetur verſiculis:

Non eſt in Medico ſemper, relevetur ut æger:
Sæpè etiam doctâ plus valet arte malu

Xenophon Medicus. Dignior multò exquiſitiſſimis ſupp ciorum pœnis fuerat Xenophon ille Me

s , ab Agrippina Claudii Cæſaris vxore,
ecio conductus, vt porrecto veneno Ma-
um tolleret. Hic igitur, teſte Tacito *lib.2.*
Annal. ac ſi conatum vomituri adjuvaret,
nnam veneno illitam faucibus innocuis
miſit: ea prorſus fide, qua Sedechias Ju- *Sedechias*
us medicus Carolum Calvum Franciæ *Iudæus.*
gem Româ redeuntem, vel ſuæ vel alienæ
alignitati obſequens, toxico ſuſtulit; me-
ans equidem ſumma flagitia incipi cum
riculo, perfici cum præmio. Quanto me-
r & ingenuior his fuit Hippocrates Cous?
i ne patriæ quidem hoſti venenum, cum *Hippocratis*
ſſet, propinare voluit, ſed ipſā potius me- *in patriã pie-*
ndi opem denegandam cenſuit. Nullis e- *tas.*
epiſtolis, nullo pretio ab Artaxerxe Per-
ũ rege ægro allici potuit, vt vaderet me-
atum; quia ſcilicet Artaxerxes Græcorũ
ſtis eſſet. quemadmodum nec Themiſto-
s ab eodem Artaxerxe, ad quem è Græcia *& Themi-*
levolorũ odio pulſus fugerat, adduci ſe *ſtoclis.*
ſus eſt, ut ingratis Græcis Cyprum Cili-
nque jam invadentibus, (ut quidẽ pote-
) occurreret: ſed prioris laudis verecũdia
t⁹, quæ ex ſervata patria contigerat, per-
is ſacrificiis, & epoto taurino ſanguine,
tè etiã veneno infuſo; in Magneſia, quã
regionẽ Perſa donaverat, decorum vitæ
im-

imposuit finem; magis tum Regi Persico ad-
mirandus, ubi mortis modum & causam re-
scivit, ut est apud Plutarchum *in Themisto-
cle.* Unde Nicias ille apud Aristophanem
in ἵπποις:

Melius est nobis sanguinem taurinum bi-
bere:
Themistoclis mors est sanè eligibilior.

Sed Hippocratem, ob præstitam illam
ut dixi, fidem, & egregia præterea in patria
merita, qui tam fallere, ut ait Macrobi-
quàm falli nesciebat, & qui ex Medica fac-
tate quam & Deorum statuebat munus
liberam, nullam unquam corrogavit m-
cedem, ut ipsemet testatur *in Epistola ad*
deritas. Eum, inquam, Hippocratem
thenienses non tantùm Eleusinis sacris i-
tiatum, municipali jure civitatis donaru-
sed & illi atque posteris in Prytaneo alim-
ta, & divinos decreverunt honores. Joh.
Langius libro 2. epist. 2 & 3. quod jam ar-
& Chironi, Machaoni, Podalyrio, aliis
obtigerat: quos divinis cultos fuisse ho-
ribus compertissimum est: ob artis cred-
tilitatem & præstantiam; cujus quando
exercendæ ne ipsum quidem Archange-

Hippocrati qui honores habiti.

ut & aliis Medicis.

phaëlem puduisse, Hebraica traditum est
itate. *Tobiæ 6. vers. 8. & cap. 12. v. 14.* ut pro-
le mirum minus sit, Reges etiamnũ præ-
ros appellationẽ ejusmodi non reformi-
se: cujusmodi fuerunt Sabor & Ginges
dorum, Sabiel Arabum, Mithridates
sarum, & Ægyptiorum Hermes, ac Da-
sceni regis nepos Mesues. Nam & Cor-
ɔæ principem quidam putant Avicen-
ı. Et scienter profectò dicitur, sanita-
utorem esse Deum, Dei instrumentum
Naturam; sed utriusque ministrum di-
Medicum: quem ob id honorandum *Qui honorandi.*
ıvit Salomon, quod altissimus eum crea-
t ad sublevandam necessitatem; vel ad
ntandam humanæ fragilitatis indigen-
ı, ut Cassiodorus scripsit, *libro 6. Epistola.*
ɔd tamen nequaquam de Agyrtis & cir- *Agyrta non item.*
foraneis illis accipiendum erit Imposto-
s: qui citra judicium, & cùm linguarum
ium, tum verò etiam philosophiæ,
n ne quidem *ut Canis è Nilo bibens*, degu-
nt, prorsus ignari, ignota Pharmaca æ-
s propinant, & sæpenumerò etiam ca-
ım stercus pro pilulis deglutiendum
adent; hominum vitam suâ ignoran-
ɔn tantùm in discrimen adducentes,
iam certo exitio dantes: nihil magis so-

liciti, quàm ut ipsi solummodò rem faciant. quod genus Medicorum, medicinam fame exercentium (qualis fuit & Thessalus) Galenus *Diatritarios* vocat & damnat, referente Hieronymo Mercuriali *libro 4. variar. lection. cap. ult.* Similesque videri possunt Æschini illi Socratico: qui dum paterna prodegisset bona, jam alieno ære & Danistarum fœnore subæratus, ut Trapezitis versuram solveret, μυρεψικῇ, id est, unguentorum confectione ditescere voluit. Qui quid faciunt aliud, quàm quod imperiti σκυλοδόμ Calceolarii solent? qui ut uno calopo dio omnium pedes vestiunt: sic hi una hydrargyri unctione, aut Cinabaris, argen vivi sobolis fumo, omnes indiscriminati morbos curare se posse nugantur, & vel pud principes quoque summa cum oste tatione & lucro profitentur; pecunia int rim credulos & imperitos emungentes, n secus atque apud Athenæum Hermeus m ropola anum illam septuagenariam: cu rugas cùm variis & odoriferis ex marath malobathro & nardi spica unguentis q tidie illineret, anum deliram una cum n rito & liberis ad mendicorum inopiam degit: haud quidquam probior illo apud sopum Medico, lippitudinem anus cur

Diatritarii.

Aeschines Socraticus.

Hermeus.

pr

rofesso quidem; at dum collyrio oculos us delibutos obligaret, indies aliquid de pellectili secum asportante. Et quis dubit, Medicos ejusmodi impostores, ipsis etn prædonibus longè nocentiores esse? cũ pecuniam tantùm viatoribus, nec imputamen, adimant: at illis, cum vitã & pecuam ægris eripuerint, etiam mercede grareferatur. Jam si magna illa ignorantia etn Arrogantiæ fuerit permixta, tum verò ium id ineluibile existimavit Galenus *lib. Therapeut. sive Method.* Ut plurimum tamẽ rogãtes illos sciolos de remediis suis peruò gloriari audias: videas etiam quantoè incessus gravitate, anulorum ostentati:, & vestium fastu ignorantiam suã tegeitagant. quam ut fateantur, tantũ abest, el vadimonium deserere minoris æstiit. Quibus rectè cum Favorino dixeris: iũ & barbã video; Medicũ, Philosophũ ideo. Multi etiã solius urinæ indicio freomi ceu Alexãdriæ Medici desides in sout Sacerdos Apollinis ex tripode; aut ut fatidica ex crystallo, non viso ægro, sed ım inspecto lotii vitro, bone Deus! quã iguè quã perplexè de ægrotãtis morbo, e & morte pronunciare, & perfricta e ob vile lucrũ, quo scortũ nõ mereret, ri non erubescunt. Adeò Ignorantiâ

Agyrtæ prædonibus nocentiores.

Ignorantia Arrogantia mixta.

Lotii spectatores.

nihil doctius & audacius! Siquidem quo quis imperitior, eo etiam plus in rebus arduis sibi confidere & arrogare audet. Memorabile autem in primis est, quod à Johanne Langio, Medico doctissimo & festivissimo relatum video: Judæum scilicet pharmacopœum quendam ante Myropolium statuisse sculptile Morionis idolum, versicolore veste, rubro capitis galero ornatum: qui dextrâ manu exsertâ matulam vitream, diductis labris subridens, ut Moriones assolent, Spectatorib' ostentare videbatur. Rogatum verò pharmacopolam, quid hoc insolens Morionis simulachrum portenderet respondisse: Se à parente avoque Medici accepisse, Medicos qui ex solo fallacis urina indicio discernere morbi naturam, & locu affectum conarentur; hoc esse Morioni hu ic similimus, qui temerarium illorum d Morborum caussis ex lotio indicium irrid ret. Quis verò non indoctos hujus far næ Medicos & Agyrtas è Civitatibus cu Platone & Hippocrate censebit expellendo Neque enim impostorum, sed fati ope ho mines consenescunt: pluresque Medico imperitiâ occumbere sæpius nostro ma experimur, quàm valetudini speratæ res tui: ut graviter cēsuit Leopoldus Dickius

Morionis simulachrum.

Oec

Oeconomia processus Judicii Ordinarii. *Tit. de procuratoribus.* quibus adde, quæ de inscitia & arrogantia Agyrtarum id generis scripta reliquit Ioh. Langius *Epistol Medicin. lib.1.ep.2.11.32.37.72.& lib.2.ep.41. & l. 3. passim.* unde pleraq; hæc à nobis desumta minimè diffiteor.

Verùm de ligni Guajaci qualitate & facultatibus consulendi erunt Nicolaus Monardis *lib. simp. Medicament. ex Novo Orbe relator. cap. de Guajac.* quem librum, Carolus Clusius ex Hispanico sermone in latinum transtulit. Andreas Matthiolus *lib. 1. cap. 1. in comment. in Dioscorid.* Nicolaus Massa Venetus *in libro de morbo Gallico, tract.3.cap.* Aloysius Lobera Abulanus *cap.4.* Alphonsus Ferrus Neapolitanus *libro primo de ligno sancto non permiscendo, in præfatione.* Gabriel Fallopius Mutinensis, *tract. de morbo Gallico, cap.39.40.41.44.* Et Hieronymus Capivaccius *libro de lue venerea, cap. 8.* Nunc de China, seu radice Chinæ videamus.

Radix Chinæ, à vastissima Chinarum regione, in qua nascitur, ob excellentiam *China* plerumque dicitur: aliis *Chinna*, quibusdam *Cina*, nonnullis *Echina & Achina*: indigenis *Lampatan*; in Decan *Lampaos*; in Canarin *Bonsi*: ab Arabibus, Persis & Turcis *Cophchina* nũcupatur. Hæc anno primum **Radix Chinæ.**

 1535. gen-

1535. gentibus Indiæ innotuit, antea ignota, quod tum morbus Gallicus ligno Guajaco curaretur. quo ex Hispaniarum India allato, aurum contrà non carum erat: at radicis hujus successione id eviluit; *Johan. Linschoten in descript. Navigat. in Orient. cap.* 77. atq; usus ejus ex India exsulari cœpit, tãquam Hispanus quidam, qui Indigenas fame enecare vellet, ut scripsit Garzias ab Horto *lib. 1. histor. Aromat. & simpl. Medicam. apud Indos nascent. cap.* 38. Id qua ratione factum sit, mihi quidem indagare nõ est integrũ. Nam quod China in morbi Gallici curatione vi & potestate Guajacum superare quibusdam putatur, id uti sine ratione dictum, ita & experientiæ minus consonum esse; proindeq; illos toto cœlo aberrasse, scripsit Bernhardinus Tomitanus *lib. 2. de morbo Gallico, cap. 1*. Radicis illius plantã trium aut quatuor palmarum altitudine assurgere dicunt, caulicu lis tenuibus, qui raris foliis cinguntur (ma Assyrii similitudine) suoq; amplexu heder modo proximas arbores scandunt. Ideo qui hanc serere sive plantare velit, commo dissimè id eum juxta arbores facturum m nent. Radicem ajunt habere palmi longit dine, interdum crassam, interdum tenue quæ recens eruta adeo tenella sit, ut cru

Quando innotuerit.

China descriptio.

ıt elixa mandi poſſit. Chinenſes enim
ıc adhuc tenera cum carne elixa veſci, ve-
ti apud nos napis & rapis cum carnibus
ixis veſcitur vulgus. Hanc partim in
ludibus & montibus, atque etiam mediis
ſylvis (ubi paſſim enaſcitur,) effodi, Mer-
torum, Nautarumque teſtimoniis com-
rimus. Quæ in paluſtribus litoribus, aut
ıorundam magnorum fluminum in ma-
illabentium ripis creſcit, plerumque un-
rum impetu proximos margines alluen-
ım è ſolo eruitur, & in vaſtum pelagus a-
ıarum vertiginoſo lapſu rapitur: tandem-
e exonerante ſeſe mari à partibus æſtuo-
in tranquillas, id eſt, ab aquarum verti-
ıe in litora rejicitur. Radix iſta non ad-
ɔdum longa eſt, arundinis majoris radi-
imilis, valdè tamen nodoſa, tuberoſa,
equalis, & in varia ftuſta, quando ad
s pervenit, disrupta, nullius ſaporis, nec
oris. Quæ in maris litoribus legitur, ru-
ſcit magis, & cocta magis quã cruda; quæ
ɔlo eruitur, & illota ad nos transporta-
, minus. Quæ paluſtrium & uliginoſo-
n locorum eſt indigena, craſſior, fungoſa
gis, & levior exiſtit: quæ apricorum &
ntium, ut magis tuberoſa, geniculata,

eius natalis.

compactaq;,durior & ponderosior;ita suam integritatem tuetur diutius.

-ium Delectus Deligenda est autem Radix ponderosa recens, firma, quæ neque teredinẽ, neque cariem senserit; nec inter secandum pulverulenta: quæ foris subrussa sit, internè colore albicanti. Hæc enim ut rubore decoctum plenius tingit, ita & efficientia præcellit. Quod verò Radix ista vix unquam viribus integris, sed ferè semper emarcida & cariosa, è Chinarum regione ad nos invehitur: (nam è centum radicibus vix quatuor bonas reperiri, Fallopius ait, cùm ea sit Mercatorum versutia, ut ad occultandam cari[em] & teredinem, Chinam perinde vulgari Offi[cinarum] bolo Armeno involvant, ac Zin[ziber] emblasticâ illâ terrâ obduci novimus quod rubescens in Officinis, ac potissimum Antuerpianis prostat, ut Matthiolus tra[didit]): Ejus inquam rei caussa est, non tam locorum distantia, qua disjungimur, quàm cœli plaga atque tractus torridus: quo Mercatoribus & Nautis non modò navigationibus remigandum, sed sæpè aut commeatu reparandi, aut aquationis gratia, aut ob tempestatem adversam ibi commorandum. Ideoque tolerandus est immensus fervor ejus spacii, quod inter duos Tropicos jacet.

Ul

bi necessum est, quicquid in ea radice hu-
oris restiterit, summo ardore atque æstu
orreri & exsuccum reddi, Julius Palma-
s *libro 1. de lue Venerea, cap.*14. Jam cum
obus his vitiis plerumque laborare soleat
genus Radicum: 1. quod spongiosæ
t & leves: 2. quod sint exesæ à carie:
nper eligenda erit illa, quæ exesa est, dum-
do sit ponderosa. Nam ejus, quæ levis
decoctum putrescit: & nec ullam vim
et, nec quidquam emolumēti ægro con-
: ut Fallopius monuit *in tract. de morbo*
llico, cap.62. quem etiam Lector, si de vi
otestate Chinæ edoceri cupias, pariterq;
olaum Monardis, Christophorum à
sta, Hieronymum Capivaccium, Bern-
dinum Tomitanum, Julium Palmari-
, Andream Matthiolum, (in epistola de
ce Chinæ) & Garziam ab Horto, adire
eris. Illud tamen ex Garzia hîc adjece-
olere eos, qui Radicis hujus decocto u-
ur, mulierum conspectu vehementer ad
linem accendi: Ideoque consultum vi-
, ut per curæ tempus nullæ ad ægros mu-
s admittantur. quandoquidem ab harū
mercio, & Venerea præsertim collucta-
e Misellis illis planè tum sit abstinen-
, ut Joh. Hugo à Linschotē monuit, *c.77.*

Sequitur nunc, vt de sarsa parilla vide
Sarza parilla. mus. Sarsam parillã Medici cũ dicunt, sem
per radicem ejus intelligunt, quandoquic
radix tantùm ad nos perferatur. quò fit,
plantam illam paucis videre contigerit. D
scribitur tamen à Nicolao Monardi s, quc
sit planta multis radicibus nitens, duos c
bitos aut eò amplius longis: colore ciner
dilutiore: quæ interdum tam altè demi
tuntur, ut qui integras volet eruere, ei pr
funda fossione opus sit; ramis nodosis &
gnosis, qui facilè deficcantur. Floresné
fructum proferat, ignoratur. Sunt qui ha
Spartam parillam vocent, ut Vesalius, qu
parvum morum dicas: sed manifesto erro
cum nec specie, nec viribus cum parvo m
ro ullam habeat affinitatem. Alii illam
minant *Salsam Parillam*, imperiti nimiru
linguæ Hispanicæ: quæ Sarzam parillam
eius denominatio. am appellandam esse hortatur. quod nom
cum primùm eam Hispani in India con
cati sunt, indiderunt, propter cognation
scilicet, & similitudinem quam cum Sm
ce aspera, planta spinosa, & hederæ f
ferente habere videtur, & Hispanis Sarza
rilla dicitur: quibus *Sarza* dumum
spinas; *parilla* viticulam significat: u
Sazam parillam idiomate illo spinosam
t

, vel rubum viticulam rectè dixeris.
e nomen claturæ ratio in caussa est, ut
thiolus Sarzam parillam dixerit, aut
ram Smilacem esse, aut plantam illi viri-
& facie congenerem. Certè Lucas
nus medicus clarissimus, & rei planta- *Lucas Chinus.*
peritissimus, palam affirmat, se vidisse
l Florentiæ Ducem Sarzæ Parillæ plan-
integram ex Hispania allatam; quæ
nibus suis partibus ac notis nihil ab aspe-
nilace differebat. Imo nihil aliud hanc
tam esse censebat, quàm genuinam
acem asperam. Id quod paulò pòst
rimento deprehendit: Siquidem e-
asperæ smilacis radicibus, earum de- *An Sarza eadem sit, quæ smilax aspera,*
o plures curavit morbo Gallico affe-
; referente Matthiolo *in libro primo Dio-*
lis cap. III. Idquæ præter Nicolaum Mo-
is etiam Gabriel Fallopius testatur;
n Melchior Guilandinus non nisi to-
talæ publico, summoq; honore à se no-
ri ait. Nullum enim unquam Chirur- *Gabr. Fallopius.*
hoc ipso Italiam produxisse omnibus
i ingeniiq; dotibus absolutiorem: &
audem facit, Hydrocremasto Taurino
majorem, quanto minus verecundum
elle docere, quod non didiceris; ac spar-
quã sis nactus, impotenter ornare. Is,
m Fallopius idem testatur *in tractatu*
de

de morbo Gallico, cap. 63. ubi experient
cognovisse ait, Radicem Sarzæ esse radi
asperæ smilacis: quia eandem habeat m
riam, easdem notas, & eandem efficaci
Semper enim (ait) cum felici successu eâ
co Sarzæ pariglia (ita namque hanc voc
Itali) in lue Gallica usus sum. Nec ob
radicum differentia, quod Indica non æ
spinosa, nec adeò secundum corticem l
sit, atque smilacis asperæ radix: sed ru
secundùm longum & aspera, ut Alexa
Trajanus Petronius scripsit *libro 5. de m
Gallico cap. 1.* quod ipsum & Fallopiu
gnoscit, dum Indicam habere dicit rad
majores, crassiores, carnosiores; Nost
verò breviora capillamenta. quibus acce
quod Indica in solo arenoso nascatur; nostr
saxoso, & cum non multum alatur, fiat
nuior. Hæc, inquam, radicum differen
ex Matthioli sententia non obstat: quan
quidem, ut Theophrastus autor est, lo
locis differunt: & sæpè climatum, cœli,
lique varietate differunt cùm forma, tùm
pore, & odore plantarum radices: qu
quam in utraque illa radice eundem sa
rem, eundem corticem, eandem medull
& facultatem, imò nostra etiam vivaci
esse idem Fallopius affirmet.

Tra

Trãslata est hæc radix primùm ex Hi- *China natales.*
ia nova. At multò meliorem & efficaci-
n protulit provincia *Hordurus* sive Pe-
uæ à superiore in hoc differt, quod illa
idior est, ad pallorem tendens, & graci-
; hæc verò cinerea, nigrior atque
ior. Nunc ex provincia *Quito* cœpit
rri, copiose nascens in vicinis urbi *Gua-*
l locis, ad flumen ejusdem nominis ma-
um, quod ex montibus Peruanis origi-
sumens, ab Oriente in Occidentem
it, & in Oceanum (quem *del Sur* vo-
) circa portum veterem labitur. Guan- *Guancavilca edentuli.*
icæ vocantur ejus regionis incolæ, & e-
tuli sunt: quoniã pro more habent, ut si-
entes eximant, quos suis idolis offerant,
entes nimirum optima quæque eis of-
debere. hominem autem dentibus ni-
abere præstantius, nihil magis necessa-
n.

Fluminis ejus Guajaquil aqua admo-
i salubris, & multos morbos curare
tur: eamq; ob causam plus quàm sexcẽ-
hiliaribus ad eã concurritur, ab Indis &
anis: qui multoties eâ aquâ se abluendo,
agnam ejus quantitatem sæpius hauri-
o, manè plurimum urinæ excernunt,
ldè sudant, & consequenter morbis li-

be-

berantur. Eodem ferè modo ejus aqua ut
tes, ſicuti in balneis Lucenſibus, Puteola
& fonte illo celebri apud Leodios fieri ſo
Sũt qui putant, ab hujus fluminis aqua S
zam parillam Guajaquilanam facultates
as mutuare. Ea eſt colore ex cinereo nig
cante, majoribusq; & craſſioribus radicil
conſtat, quàm ea quæ ex Hõduras adfert
atq; interdũ tã longis, ut altitudine huma
fodiendum ſit, antequam erui poſſint, qu
videre eſt apud Nicolaum Monardis.

Sarza genera. Fallopius quoq; duo Radicis huj' g
nera recenſet. Unum quod habet cortic
planum, pinguem & craſſum; Alterũ, qu
habet corticem tenuem & ſiccatũ. Utrum
bonum eſt, dummodo non adſit in exteri
ri ſuperficie præter modũ nigredo. Et qua
to longiora habet capillamenta, tanto
præſtantius: dummodò album ſit, nõ exſ
catum, ut palea.

Deſcriptio. Communiter autẽ Radix iſta multas
ſe fibras, perinde atq; Elleborus, promit,
per terrã longè adeo lateq; diſperſas, ut ſ
pè ſex cubitorum longitudinẽ ſuperent:
complicatæ in faſciculum aſſurgunt, triu
quatuorvè librarũ pondere: ut eſt apud J
Palmarium. Faſciculũ illum Fallopi' tub
culum videtur appellare, variis in locis pr
latũ, ex quo erumpãt capillares radices in
n

,fibrosæ & lõgissimæ. Radices autẽ vel ca-
mẽta aliqua tenuia, aliquãndo etiã crassa
.sistere; alba intus percurrente fibrâ ner-
& durâ, quæ anima vocatur. Cortex du-
st, ita ut videatur veluti caro cõcreta cir-
edullã. Estq; hæc radix cùm odoris ex-
tùm insipida, ita parvum habens ama-
m, ut vix sentiatur.

Deligenda est recentior, alba, lenta & *Delectus.*
a, fractu cõtumax, quæq; assulatim frã-
. Nam rubra, emarcida, cariosa, squalida,
erulenta, cũ frangitur, penè inutilis ex-
atur. Mala etiã est, quæ habet colorem
subluteum, & in qua veluti vermium
gia apparent, & quæ tanquam excesa est.
a reddit decoctum subrubrũ, & Chinæ
cto paulò obscurius ac conturbati⁹. Al-
rò multò limpidius. qua de re, ut & vi-
Sarzæ parillæ, videri poterunt Nico-
Monardis, *in histor. simpl. Medica. ex novo*
lelator. Andreas Matthiolus *in comment.*
ioscorid. c. III. Jul. Palmari⁹ Constantin⁹,
icus Parisiensis *l.* I. *de lue Venerea, c.* 15. &
onymus Capivaccius, *cap.* 8. Antonius
ntianus, *lib. de morbo Gallico*, Gabriel
pius *c.* 63. *&* 68. Alex. Traia. *lib.* 5. *cap.* 1.
lus Clusius *in annotationibus ad Garziam*
rto, cap. 38.

Re-

Saſſafras. Reliquum eſt, ut de *Ligno Saſſafras* camus. Ejus apud Nicolaum Monar hæc exſtat deſcriptio: quod Arbor ea In *Pavame*, Gallis (quos & Hiſpani imitati ſ *eius deſcriptio.* *Saſſafras* dicatur. Eſt autẽ magna pini med cris magnitudine & forma, (tametſi eti minores inveniãtur) unicõ trunco nudo, mis in cacumine expanſis, ut pinus rep gata: cortice, quem integit tenuis cine quædam pellis; ex cinereo nigricante, gu aliquantulum acri, ſed arõmatico, non hil ad feniculi ſaporem tendente, odora ita ut pauca ejus quantitas cubiculum ſuo dore impleat: materie trunci & ramor alba ad cinereum colorem tendente, non deo aromatici ſaporis, uti cortex: folio fic neo in tres angulos deſinente, novello ve folio pyri folium æmulante; ſed quod ſtigia angulorum habeat, ſemper viren hoc eſt, foliis novellis ſemper eis, quæ de dunt, ſuccedentibus, colore viridi obſcur re, odorato, præſertim ſi ſiccum ſit. An f rem fructumvé ferat, incertum. Radi bus nunc craſſis, nunc tenuibus, pro arb rum magnitudine, levibus, ſed non adeo lignum, per ſummos terræ ceſpites expa ſis, ut facilè evelli poſſint. quod ferè co mune eſt omnibus arboribus Indicis. In

runt, Hiſpanicas arbores eò delatas, ſte-
fieri, niſi in ſuperficie terræ plantantur.
tex radici firmius inhæret cinereus, ipſi-
ue arboris cortice magis aromaticus:
que radicis decoctum odoratius & præ-
tius eſt, & ab Hiſpanis iſtic uſurpatur.

Naſcitur in Florida novi orbis pro- *Natalis.*
ia, quæ 25. graduum altitudine polum
t: & quidẽ in maritimis & locis tem-
tis, hoc eſt, neque nimium ſiccis, ne-
nimium humidis, ut in portubus *S.*
næ & S. Matthæi. Nam alibi per uni-
m Foridam haud facilè invenies. Iſtic
ſunt integræ ſylvæ, quæ ob ſuaviſſimũ,
n ſpirant, odorem, ab Hiſpanis primùm
nientibus, arborum canellæ eſſe exiſti-
intur. Nec immeritò. Nam adeò
atus & acris hujus arboris, atque Ca-
cortex, & eoſdem effectus præbet eius
ctum, quos Canella.

nnium optima eſt Radix: deinde rami:
truncus: ſed cortex omnibus præfer- *Delectus.*
idi etiam recentia folia trita vulneribus
nunt, & ſicca in alios medicos uſus re-
nt.

Commendatur ejus decoctum in o-
norborum genere, præſertim verò in
ictionibus & partibus internis robo-

H ran-

randis : ad tertianas & febres antiquas.C
Vires. modè ex Saccharo propinatur defluxio
laborantib⁹, asthmathc, pectoris vitiis ex f
giditate provenientibus , & consequent
doloribus nephriticis & renũ, è quibus c
culum ejicit, & flatus discutit. quam etia
ob causam uterum ad conceptionẽ præp
rat, & menses provocat. Vomitus cohib
concoctionem juvat, alvumq́; subducit. I
us fragmentũ assiduè gestare & odorari m
ximè prodest, adversus pestis contagia, pr
sertim non neglectis aliis remedjis. Denic
ob ingentem siccitatẽ & moderatũ calor
est remedium excellẽs ad omnis generis
fluxiones, quoniam eas absumit: Sed iis
extenuati sunt, non convenit. Singulari
perimento probatum est , hujus decoct
" propinatum utilissimum iis fuisse, qui pe
" & manus ex podagra sic contortas habel
" ut illis uti non possent. Ad luem item ve
ream non minus utile , quàm aqua Gua
aut Chinæ. Ligni fragmentũ præmansun
dente qui dolet, & istic retentum , dolor
sedat. His addantur , quæ eodem de lig
scriptis prodidit Hieronymus Capivac
lib. de lue venerea, cap. 8.

Ficus Indica. Ait Panciroilus : *Ficus & Nuces*
dicæ) Etsi ficus Indicæ multiplices sunt,

:raſſiore, modò tenuiore formâ, diverſis ſtantiæ notis: eadem tamen omnibus .go, ac color idem, arborque ipſa eodem do viri ſtaturam æquat. Folia (in quorū dio craſſior quo dividuntur, nervus ex- it) habet ulnæ magnitudine; tres dodrā- ata. quibus Turcæ pro charta bibula u- tur ad cucullos. Lignum arbor non ha- , ſed ſimilitudine arundinis truncum. od ſeneſcente arbore exteriorem corti- partem tegit, in modum cribri ex pilo i figuratur, aſpectu tamen craſſius ali- nto. introrſum eadem folia cucullata auſa apparēt, in medii hominis altitudi- : tum explicant ſeſe, ac per vices exerc- it ita, ut vetera à recentioribus ſucceſſio- uadam expellantur, donec arbor juſto emento ſteterit, fructumque maturum ulerit. Inter folia ex arbore ſurgen- os naſcitur, (contra naturam noſtrati- icuum: in quibus lac eſt, quod in aliis ribus flos. Inde enim ficus Macrobio florere, ſed lactere dicuntur, *libro 3. Sa- t. cap. 20.*) magnitudine ovi Struthionis, e purpureo: ex eo longiore incre- o ramus prodit, non ligni quidē mate- d caulis braſſicæ, fic⁹ coacervatas abūdè rens. primò quidē fabarū formam ha-

Ficus lactent, non florent.

bent, cum ad huc volvulis includuntur, m
gnitudine medii palmi, pollices tres a
quatuor latæ, cucumeris craſſitiem nan
ſcuntur. Ramus hic ferè ſemper centu
ficus habet, plus minusvé, quæ ut uvæ in n
dum coguntur. Racemi inde quidam
magni, ut duorum virorum baculo bajula
tium onus impleant. quo fit, ut ficus il
centuplices dici fortaſſe poſſint rectiùs, q à
duplex illa ficus apud Horati. *libro ſecun*
Satyr. 2.

Ficus duplex apud Horatio.

Et Nux ornabat menſam cum duplice
ficu.

quo tamen loco Adrianus Turneb
putat ficū ſignificari majorem, ut quæ *M*
riſca vocabatur. Quemadmodum en
Virgilius cum craſſum dorſum dentalis
poſcit, *1. Georgic.*

——*duplicis dentalia dorſi,*

ſcribit: & rurſus latam ſpinam equi demo
ſtraturus, *Georg. 3. ait:*

——*duplex agitur per lumbo*
ſpina.

Ita & *duplicem ficum* ab Horatio ap
lari ſuſpicatur, quæ major eſt & uber
quæq; formæ amplioris eſt. Mariſca aut
ficus erat vilior, & ſaporis fatui. Unde M
tialis *lib. 7. Epigr. 24.*

Infanti melimela dato, fatuasq; Mariscas.

ut ostendat Horatius, vilioribus tum lariis, in cœna præsertim frugaliori, excatam fuisse mensam secundam. *Turneb. 13. Adversar. cap. 1.* Inter bellaria autem im ficus fuisse appositas, Guiliel. Stuckius cuit, *Antiquit. convivial. lib. 2. c. 2. de Mensis und.*

Indicæ ficus fructus nondum planè turi scinduntur, cum inter viriditatem flavedinem etiamnum hærent: tum alibi abe suspensi, intra quatuor aut quinque s commodè maturescunt. Arbor sive nta unicum tantum racemum fert, quæ ox tota detruncatur, ac mensis spacio justis nuò incrementis adolescit, & fructum tonno ita perpetuum fert, tanta abundan, ut communiter Indis in cibi usus serviat, tu sanè bono. Morsu enim farinam & tyrum dulci mixtione repræsentant, pa & lacticinii vicē præstantes, simplici vi, quo corpus hominis absque alio cibo ilè posset sustentari: quemadmodum & ndia multi sunt, quibus toto vitæ temre particularis cibus ex ficu est. Id quod nini novum videri debet, cum & vulgaficus alimentis adeò idonea fuerit habi- *Ficus Indica pro cibo.*

ta, ut non desint, qui eam Cereris donu
dictitarint, & pro alimoniæ symbolo s
ceperint.

Quantum enim ficus humanæ pro
alimoniæ, vel ex eo manifestum esse pote
quod Athletas siccis ficubus pascere mo
fuerit, auctore Plinio. Experimento qui
pe compertum est, eo cibo frequẽtius sur
to, corpora & vires mirum in modum ada
geri, ut est apud Joh. Pierium, *lib. 53. Hie*
glyph. tit. de Ficu.

Ficuum autem Indicorum in edu
usurpandarum modos varios videre est
pud Johan. Hugonem à Linschoten, *in na*
gat. in Indiam Oriental cap. 55. ubi etiam has
omnibus Indiæ atq; Orientis locis reper
scribit: uti etiam in Arabia, itemq; Hiero
lymis, Damasci, Cayri, &c. ut persuasi
inde quibusdam sit, primum generis no
parentem Adamum, ex hoc genere fruct
um cum peccato gustasse. A qua sent
tia ne ipse quidem Irenæus atque Tertu
anus admodum abhorruisse videtur, si P
rio credimus in eo, quem jam dixi, libro
scribenti: Hujus generis (loquitur aut
de ficu) fuisse prædicant Adami pomu
contra ipsius Dei præceptum nimis expe
tum. Id enim delectationem & volup

Adam de pomo h. e. ficu prohibita comedit.

n, quæ sensu percipitur, significasse pleri-
: Theologorum docuerunt. Nihil e-
n mentem nostram è tranquilla Paradisi
ione faciliùs exturbat, quàm nimia vo-
tatum consectatio. Adamus tamen
prævaricationis amaritudine exacerba-
fici foliis semet velare, pudoremque ob-
ere properavit. Ficum enim fuisse tra-
Irenæus. Tertullian* autē ea super re ait:
od in novo corpore indebitum adhuc
lori erat, potegere f. st. nans, ficulneis fo-
interim circumdat. Ad hoc addit Ire-
us, non alterius arboris aut herbæ, quæ
lliori tractu esset: ad indicandum pœni-
tiæ duritiem atque cruciatum, propter
ritiem scilicet & asperitatem, qua foli-
hujusmodi est præditum.

Sanè cum in testamenti veteris histo-
egimus, exploratores Terræ sanctæ ra-
num uvarum retulisse, cui gestando vix
homines sufficerent: posset aliquem
ctus hujus Indici recordatio in eam non
meritò deducere cogitationem, Num
s ille Racemus exstiterit, qualem eodem
re ab Indis ad domum Archiepiscopi cu-
lam translatum, haud falsa illius histo-
magine, sibi apparuisse Linschotanus
bit.

Nuces Indicæ. Sed à Ficu ad *Nuces Indicas* manu[...]
jam porrigamus: quæ etsi *Palmæ* etiamnu[...]
hodie dicuntur, ob cognatam fortassis n[...]
turam, quam cum Palma communem h[...]
bet Nux Indica, dum citra sociam sui g[...]
neris non frutificat: veræ tamen palmæ n[...]
sunt: tum quod has nusquam in tota Ind[...]
reperiri, sed fructus earum ex Arabia in I[...]
diam deferri Garzias ab Horto scripsit, q[...]
ultra tricesimum annum Medicinam in I[...]
dia continenter fecisse commemoratur: [...]
quod experientia comprobatum sit, palm[...]
quæ passim in Asia & Africa gignitur, in I[...]
diis nullibi locorum pullulare; & sicubi [...]
ea provenerit, illicò tamen sterilem & infe[...]
cundam exsurgere. Ut proinde quilib[...]
possit cognoscere, per palmas, quas The[...]
phrastus, Arrianus, Strabo, & alii scriptor[...]
veteres nasci in India narraverunt, intel[...]
gendas esse non propriè dictas; sed quas r[...]
centior ætas *Nuces Indicas* cognominat: qu[...]
rum fructum Indigenæ *Cacao* sive *Coquos* a[...]
Nucis arboris descriptio. pellant. Est igitur arbor ista procerita[...]
eximiæ, in altum excurrens, palmi mino[...]
ferè crassitie. Folia non nisi in cacumine g[...]
nerat, quæ se ut in dactylo dilatant: sub f[...]
liis, veluti clypeo, fructus latent, juncti int[...]
se decem subinde numero. rarissimè eni[...]

un[...]

a nux ſeparatim prodit. Singulæ autem
Struthionis magnitudinem ferè ha-
. Radix ipſa tenui ſpacio porrecta, con-
idem ferè terræ inhæret, ob inuſitatam
æ proceritatem, ut aſcendens oculos a-
umque aſpicientium nimia altitudine
urbet: Verùm *Canarini*, qui Agricolæ
hortulani Indorum ſunt, arboris corti-
veluti in ſcalarum uſum ſcindunt ac
parant, ſummaque facilitate aſcenſu ſu-
nt, etiam cum deſperatione Luſitano-
, quibus id facinus terribile habetur.
ıta verò palmarum ſive Nucum harum
que eſt copia, ut Hiſpaniæ ac Luſitaniæ
as, & Bataviæ ſalices numerò ſuperent.
unturque duas ob res præcipuè: Fructu-
& vini gratiâ. Fructus penè maturus,
â plenus eſt: potabili illa, dulci ac limpi-
admodum refrigerante, atque ea qui-
cum copia, ut vel unica ex nuce dimi-
impleatur cantharus. quæ etſi abun-
ter pota fuerit, nequaquam tamen eſt
ia, quod & amœna, & naturæ ſit com-
da. Ea tamen, ſi Nux arbori diu hære-
albumen ſive nucleum coaleſcit, isque
rior fructus, ſapore nuci avellanæ ſimi-
(unde & Guilandino *Avellana Mexi-* *Avellana Mexicana.*
dicitur) dulcior tamen aliquantulum.

Prior cortex interioris fructus tegumen (quod postea in lignum durescit, Nuce summam maturitatem perductâ)tum m lis ac tenuis suavi gustu cum sale carduos tiles sapore propemodum repræsentat. E demq; cortice si tecti fuerint *Coqui*, per u versum orbem, corruptionis securi, vehi p terunt. fit tamen subinde diuturnita temporis, ut aqua illa in pomum subflavu convertatur, sapidum valdè ac suave. Ex n cleo etiam Indi obsonium conficiunt, o zamq; cum succo nuclei coquunt. Ser quoq; ad oleum, quod cisternis expressu bonitate eximia in cibum, flammam ac m dicinam expetitur. Eadem etiam aqua il ad Solem mediæ horæ spacio exposita, in cetum vertitur, quo India universa utitu hinc in vinum igne eliquatum distillatu quod vini Rhenensis eliquati notas hab optimas: mox ex altera distillatione vinu conficitur, totius Indiæ unicum, calidum nè & efficax, quod tamen Indi aquæ inst potant. Sed & arboris istius lignum util tatem præbet maximam. Nam ut alia tacea tur plurima, etiam integræ ex eis fabrica tur Naves, absq; ullo ferreo clavo, filis du taxat ex iisdem *coquis* contextæ. Nam & r dentes & funes inde fiunt non aliter atq; gu

Nucum Indicarum usus.

nos ex sparto & canabi conficiuntur:
lli tamen post quatuordecim minimū
marinis fluctibus immergendi, atq; ita
salsâ conservandi sunt, dulci quippe li-
& putredinem contrahunt, quod picis
carcant: Vela quoq; ex foliis illis te-
tur: quibus & Canarini tegularum loco
ntur, & Lusitani ad storeas ac tegmina
nquinorum sive Officialiū, adversus So-
. Quin & Galeros inde conficiunt, te-
nento capitis, insigni æstimatione tenui-
expetitos, æstivo præsertim tempore, ob
atem. Quod cum itaq; ex arbore ista,
amenta, merces, & victus abundè habe-
ossit: nemini sanè dubium esse debet,
narum istarum utilitatem longè esse
kimam. quod pluribus pertractatum ha-
apud Joh. Hugon. à Linschoten *cap.* 56.
Hujus rei occasione, quandoquidem
irum dictum fuit, Nucem illam Indi-
, sive avellanam Mexicanam, quam vul-
etiam Palmam vocat, palmarum instar,
sociam sui generis non fructificare: nō
e fuerit, si de palmarum natura nōnihil
differuero. Sciendū itaq; est, palmas in- *Palmarum maritalis affectio.*
maritali quadā copula conjungi, mares
trahere ad se fœminas: neq; has cōgres-
, quantūcūq; adniti possint, aufugere, sed
ultro

ultro ramis ab vtraque vicissim cont
osculum quodammodo exporrectis, m
festa dare mutui desiderii signa. quemad
dum elegãter refert Philostratus *in Imag*
& Galenus tangit *libro 6. de locis affectis c.*
Narrat quoque Ammianus Marcellinu
24. non tantùm maritari palmas ipsas
& sexus facilè posse discerni. quin & ge
rare fœminas seminibus illitas marium,
que amore mutuo delectari. atque hoc
declarere, quod contra se vicissim nu
tes ne turgidis quidẽ flatibus avertantu
si ex more fœmina maris non illita fueri
mine, abortus vitio fœtus amitti intem
stivos. Addit & illud: si qua fœmina, c
arboris amore perculsa sit ignoretur, ung
to ipsius infici truncum, & arborem
am naturaliter odoris dulcedinem conci
re, hisque indiciis velut coëundi quanc
prodi fidem. Solent itaque cauti pal
rii, ne fœminæ aut sterilitatis noxam inc
rant, aut fructum, quem aliquando imagi
tione libidinis (ut ita dicam) concipere c
sueverunt, ante maturitatem amittant,
ordinare utriusque sexus palmas, ut ma
eo saltem intervallo à fœminis distent, c
pulvis ventorum flatibus à foliis mascu
rum sublatus, in fœminarum folia incid
id

tis ad fœcunditatem, & fructus ma-
tem facere compertum est. Sed mi-
ictu, quod si qua procul à mare absti-
ut neque pulvis, neque aura, odorvé e-
eam permeare possit: excogitaverunt
i funem à mare religatum ad fœminã
e producere, atq; ita quasi maritali vin-
opulatam, masculi virtute clanculum
nem irrepente, fœcundã fieri, quæ pri-
ea sterilescebat solitudine. Diopha-
uoq; autor Græcus Florentinum citat,
lmæ amore *in Georgicis* ita differentem:
a, inquit, amat, & quidem ardenter al-
n palmam: neq; prius desiderium in ea
t, donec ipsam amasiam consolari con-
it. Videre est ipsam arborem incur-
n, & non ferentem proprium pedamẽ-
neque fructum producentem. Atque
psum agricolam non latet. novit enim,
l amet; quam verò amet, ignorat. Qua-
ter multas palmas contingens, rursus-
ad amantem regrediens, eamque manu
gens, quasi osculum mutuò ministrare
tur. Quam verò ipsa desideret, affe-
uum, & si ita dicere licet, manuum nutu
io modo significat: ad illam enim
cit, & in illam ex toto se amanter in-
eamque quasi amplectitur. Medela igi-
tur

tur amoris est, ut agricola frequenter
fculam contingat, & manus suas amant
moveat: & maximè ut flores ex spatha
sculæ decerpens, in caput amantis impo
ac veluti expetiti concubitus gratiam fac
hoc namq; modo amorem mitigat, &
ma ipsa exhilarata de cætero optimum
pulcherrimum fructum fert. Cæterum
ne maribus non gignere fœminas, spont
dito nemore, confirmat quoque Plinius
13.cap.4. imò verò circa singulos plures
tare in eum pronas blandioribus comis
lum erectis hispidum, afflatu, visúque ip
& plures etiam reliquas maritare. Hujus
bore excisà viduas pòst sterilescere fœmin
adeoq; esse Veneris intellectum, uti co
etiam excogitatus sit ab homine ex mar
flore & lanugine, interim verò tantùm p
vere insperso fœminis. Quæ ne quis fa
losa suspicetur, istiusmodi amoris atq; co
jugii exemplum id genus arboris in Ita
quoq; dedere. Cujus rei celebris testis
Iovianus Pontanus. Jovianus Pontanus, Alphonsi junioris N
politani Regis eo tempore præceptor, &
pistolarum magister, Philosophus, Orat
ac Poëta insignis, & quem fabulas pro hist
ria, de re maximè suo tempore omnibus c
spicua, scribere puduisset. Hic igitur d

rat palmas, marem unum Brundusii,
nam alteram Hydrunti, quæ diu steri-
rmanserint, donec scilicet paulatim
escentes, nondum alteram altera con
poterat. Ubi verò tantum ado-
e, ut sese invicem conspicere potuerint,
o quantumlibet multorum stadiorum
u dissidentes, fœtificare cœperint. Sed
non ipsum audiamus Pontanum?

Brundusii latis longè viret ardua terris
Arbor, Idumæis usq; petita locis.
Altera Hydruntinis in saltibus æmula Palma,
Illa virum referens, hæc muliebre decus.
Non uno crevere solo, distantibus agris,
Nulla loci facies, nec socialis amor.
Permansit sine prole diu, sine fructibus arbor
Utraq;, frondosis & sine fruge comis.
At postquam patulos fuderunt brachia ramos,
Cœpere & cœlo liberiore frui:
Frondosiq; apices se conspexere, viriq;
Illa sui vultus, Conjugis ille suæ:
Hausere & blandum venis sitientibus ignẽ,
Optatos fœtus sponte tulere sua.
Ornarunt ramos gemmis, mirabile dictu,
Implevere suos melle liquente favos.

Quos

Quos versus sanè quàm elegantissim propterea hîc recensere dubitavi min⁹, qu videam historicam his attributam fidem tantùm à Joh. Pierio *in Hieroglyphicis*, le Melchiore Guilandino *in tractatu de Pap membro* 3. plura de palmarũ natura, cogn jucundissima & admiranda differente, at etiã Platonis, plantas nimirum animalia ferentis sententiam defendente. Cui rei dem possit facere, ea quæ ex Brasilia p vincia primùm subvecta herba est, Lusita *Sentida*, Linschotano *Sentiens*, aliis viva n cupata, quæ ad omnem tactum, jactum salis aut pulveris, folia claudit, eaque n nisi post discessum jacientis tangentisve ferat, ac denuò contrectata recludit. qu imò ipsum etiam accessum videtur se percipere. Appropinquante enim hor ne, aut animali ramos constringit; reced tibus pandit, nisi diversa hæc à priore spe est, quod tamen ex Guilandino non licet nimadvertere. Mirabilior hac planta quã qui Magellanicæ navigationi inter erunt, memorant. In insula quippe *Cim bon* conspici arborem dicunt, cujus fron in terram lapsæ reptione quadam se ip movent & promovent. Frondibus facies Mori. Utrinque habent quasi pedes

Sentida sive Sentiens herba.

Frondes reptiles

s binos. Compressæ nullum edunt sanguinem. Tactæ abeunt, aut refugiunt. Ex na, dies octo servata in scutella vixit: vitq; sese quoties tangeretur, totam scue oram circumeundo. quod præter Guilinum etiam à Scaligero relatum video rcitat.112.ad Cardanum. Super utranq; m, quam dixi, fuerit etiam *Bacharas*: quæ x in Judæa nascitur, colore, ut Josephus . *de bello Judaico*, prodidit, flammæ quidē nilis, circa vesperam verò veluti jubare urans: quæ accedentem & evellere cutem tam diu refugit, nec priùs fugam, quàm urina muliebri, aut menstruo uine conspersa fuerit.

Bacharas, herba fulgurans.

Sed exoticis tamen istis, vi & efficacia ulari nequaquam cesserit herba illa *Du-*, multis in Indiæ locis ubertim proves: ex cujus floribus bulbi quædam sperìtur, papaveris bulbo haud absimilis, io nuclei, quales Melones habent, conntur. Isti floriz æ, vino, aquæ, aut als generis cibo, potionivé admixtæ biur, cerebrum invadunt, ac stultitiam dam risu continuo absque alio sensu lla rerum noticia excitant, conciliato nnum somno, qui in 24 horarum spadurarct, nisi pedes aqua frigida abluerentur.

Dutroa, maritos efficiens cornutos.

rentur. Inde herbæ hujus usus Lusitan
rum ac Indorum mulieribus frequens
quam maritis ignaris propinant, ut seci
adultero copiam nefandæ libidinis facia
Ita marito præsente & apertis spectante
culis, verùm fatuo risu in mentis abalie
tionē conjecto, communi proverbio h
renda illa *Cornua* instruunt, quibus Con
gem prostituto geniali thoro infama
Nec is è somno excitatus cujusquam re
niscitur; verùm sopore levi correptun
fuisse existimat. Etsi autem Dutroæ u
ob illam, quam dixi, vim severissimè est p
hibitus: fit tamen, ut ipsimet etiam ed
qui cavent, ab uxoribus decepti eand
inscii bibant plurimùm: sexu quippe
liebri in herba illa indaganda quam max
occupato, saltem animo ut obsecundét
Adeò omnium ibi fæminarū mens in
endis Venereis insidiis, & continuand
moribus versatur, nullo metu, nullisqu
verentiæ legibus coërcita! ut mirandum
nimè sit, apud Lusitanos & Indos tan
reperiri Cornutorum numerum: qu
pellatione ii notātur, quos prostitutæ
ris libido infamat in thori corruptelam
à nobis expositum est *lib. 1. Tit. de Fibula*
373. Illud mirere magis, esse in Urbe vel

Indicarum mulierum libido.

Lusitani & Indi maximè cornuti

oa locum, in quem projecta occisorum gratia boum & aliorum animalium cor- (Lusitanis & Indis adeò despecta atque a) post aliquod tempus ex interiore par- rræ adfixa radices agant, palmi unius, uod excurrit, longitudine: quemadmo- ipsemet Linschotanus ait, oculis se u- asse sæpiùs, radicibus evulsis atque in- tis; singulari sanè excremento: cum nus- m terrarum simile exemplum in Cor- ıs exstet, quod vel memoriâ sit proditū. sam rerum naturalium curiosi indagare ıti nullam invenêre, cum adhæc locus lapidosus sit, & aliàs infœcundus. Goæ homines supra omnes Mortales llentiâ Cornuum præstabiles, diuturnâ rpetuâ infamiâ laborāt: cùm alibi ipsa ıua abscindi queant aut detruncari: ibi m radices altè agant, & infesta semper, desperatione conjugalis pudicitiæ, no- pullulent incrementis. quod festiviter relatum est à Johanne Hugone à Lin- ten *Descript. Navigationis in Indiam Ori- ap.* 61.

Goa in India Cornua cre- scunt.

Illis, quæ de Palmis hactenus dixi- ,veluti Mantissa accedat, quod apud archum in libello *de Silentibus Pythiæ*

oraculis perhibetur, in Orco (quod ædific
um à Cypſello tyranno conſecratum fui
inter templi iſtius anathemata extitiſſe Pa
mam æneam: ad cujus radices inſculptæ v
debantur plurimæ Ranæ & Natrices, qu
hydros nominant. Quo typo exiſtim
Hadrianus Junius *Emblem. 9.* indicari eo
qui invidis linguis & exitiali maledicent
veneno armati, probos ac integros vitæ v
ros non obliquâ, ut ſæpè fieri ſolet, ſed rec
viâ ac ratione ad honores & dignitates te
dentes evertere, & omnibus bonis exſue
tentant. Attamen fruſtrâ. Nam inn
centia ac virtute ſua freti & muniti, Invid
rum morſus & Calumniatorum obtrect
tiones facilè ſpernunt atque retundunt,
tantundem curant, quantum latratum C
nis, ut eſt in proverbio. Palma enim
dua primæque nobilitatis arbor, frondib
nunquam vidua, homines ad magna te
dentes aptiſſimè exprimit. Ad cujus ra
ces Ranæ plurimæ odioſa ſua coaxatione
mnibus moleſtæ, Calumniatorum mo
optimè repræſentant; & Hydri nullis ſ
pentibus veneno inferiores, ſi Plinio cre
mus, virulentos Invidorum ſibilos deſign
de quo inſuper ejusdem Junii verſiculi
ſtant ſanè quàm eruditi; quos Joachin

Circa Palmam Ranæ & Natrices.

Maledicorū ſymbolum.

Calumniatores Ranis & Hydris aſſimilati.

nerarius retulit *Centuria prima Emblemum:*

Palma caput tollit cœlo ardua, cujus ad ima
Rana loquax, ſtabulantur & Hydri.
Oppugnant proceres, quorum via conſona recto eſt,
Degeneres, atque invida lingua.

m ſententiam & brevius & concinnius diſticho comprehendit *Conradus Rittuſius*, Juriſconſult. & Philologus eximius:

Qantum Palma Hydri poſſunt Ranaq; nocere:
Tantundem invidiæ virus obeſſe probis.

reliqua à Pancirollo hîc loci expoſita, examus: Inter quæ etiam commemoravideo,

Sericum vermiculorum artifici- &c.) *Sericum.*

De Serico dicendum à nobis erit infra, ulo peculiari. Quod verò pictaras ex

Avium pennis consertis attinet: per eas in-telligitur opus illud plumatile: cujus gene-ris multa ab extremis Novi Orbis major-nostrorum memoriâ inventi partibus a-nos allata cernimus, tam indumenta, quàm gestamina, scuta etiam, & diversi generis va-sa, psittacorum & phœnicopterum, & aliar-pictarum avium plumulis intertexta, oper-tam venustè variato, ut nihil delectabiliu-possit oculis offerri.

Pictura plumatilis.

Ex eadem regione advehuntur c-cultelli lapidei)

Referunt Novi Orbis Scriptores, Re-gionum istarum incolas, antequã ab Hisp-nis & aliis ad vitam cultumq; paulò hum-niorẽ fuerunt perducti, inter alia etiã lap-deis usos fuisse cultris: quibus tam facilè aptè quidvis secare potuerint, quàm nos fe-reis. Quæ res facit, ut non possim hoc lo-co non meminisse Cybeles Sacerdotum quos traditũ est, acuto silice vel famiâ tes-virilia sibi amputasse. Catullus de Aty.

Cultri lapidei

Devolvit illa acuto sibi pondera silice.

ubi, pondera illa, quæ sine pudore nomina-non possunt, cum Juvenali rectè interpre-teris carnem supervacuam. Sic enim scrib-Satyra 2.

Qui

Quid tamen expellant, Phrygio quos tempus erit jam
More, supervacuam cultris abrumpere carnem.

Nec desunt Theologorum gravissimi, in circumcisione lapideum cultrum u-
patum fuisse dicunt. Nam & illud *Exodi*
25. Tulitq; Zepora acutissimam petram, &
umcidit praeputium filii sui, &c. doctissim*
. Calvinus de *Lapide* arrepto simpliciter
erpretatur *libro 4. Institution. Christian. c.*
ct. 22. quo sensu cùm locum istum, tùm
ò illud Josuæ *cap. 5. Fac tibi cultros lapideos;*
m à Lavatero Theologo Tigurino ac-
tum video: dũ cultros lapideos intelligit
rinos, vß scharpffen Schifferstein. Et
dem illic mysterium subesse ait. Christus
m est petra, *1. Cor. 10.* atque idem is est, qui
umcidit & purgat corda nostra. Alii ta-
cultros lapideos intelligunt acutos lapi-
el cote redditos. Nam cos ferrum reddit
tum, exors ipsa secandi: quasi præceperit
minus, novaculas sive cultros de petra a-
os fieri: ut efficiens pro effectu per Meto-
niam sit positũ; præsertim cũ extra con-
versiã verum sit, cultellũ lapideũ de cir-
ncisionis necessitate nõ esse, & modernos

An & in circumcisione adhibiti.

etiam Judæos in circumcisione eo non u[...]
sed Novaculâ potiùs acutâ: ut post Lyran[...]
etiam Munsterus tradidit.

Novacula cur in cadavere hebetetur.

In Novaculis autem singulariter h[...] observatum est, quod harum acies in seca[...] dis cadaveribus hebetari soleat. Idque pr[...] pter immensum eorum frigus, ut Plutar[...] chus putavit *libro de Comparat. ignis & aq[...]* Quod etsi id efficere quandoque Hieron[...] mus Mercurialis fateatur: aliam tamen arb[...] tratur subesse rationem. Experientia eni[...] comprobatum est, pepones, aliósque plu[...] mos fructus, qui vel calidi & humidi sur[...] vel saltem non multùm frigidi, cùm cult[...] inciduntur, eorum aciem obtundere. quo[...] effectum potiùs corpusculis viscidis q[...] busdam adscribendum putat, quæ adhære[...] do acutiem ferri remittant. Idque eo co[...] probari, quoniam prout hujusmodi corp[...] scula paulatim dissipantur & evanescun[...] sic cultris pristina vis restituitur. *Mercuri[...] libro 5. Variar. lection. cap. 12.*

Iuncus Indicus.

Item Crepidæ ex junco Indic[...] Juncum istum Indicum eundem esse cu[...] Papyro Ægyptia, dubitandum non est: [...] eandem hæc, quam ille, utilitatem pr[...] stet.

Na[...]

Nam ut Papyrus non tantùm calceis ficiundis est commoda, verùm & ad multensilia vasorum aptissima: quin & ad gia texenda, velaque & tegetes, nec non em stragulam, ad funes è libro conficios; & nulla denique herba est, quæ tot m variis modis humano consulat usui. ajores pluresque afferat utilitates, quas ius recenset *libro 13. cap. 11. cum seqq.* Ita e Junco illo Indico omnia hæc itidem è dixeris. Cujus cum tanta sit apud os vtilitas, non minus rectè fortassis de qua sua origine gloriari hi poterunt, m Ægyptii: qui ad demonstrandã proiei antiquitatem, fasciculum papyraceũ bant pingere, primum scilicet nutrimẽ innuentes: cujus, sicut & geniture nõ lè quis initium invenerit: quod ab Orolline *libro primo Hieroglyphic.* est traditũ: tamen Interpres τροφὰς non rectè *educaem* convertit, cum *alimenta* esset dicenn, quæ Ægyptios ex Papyro assumsisse um est, & crudam & assam & elixam mãantes, succo tamen tantùm devorato, cũ qui manducamentum exspuerent. Eem hanc originis vetustatem, sive bilitatem generis Athenienses per Cican significabant; quos Thucydides pro-

Papyri & Iunci utilitas

Fasciculus papyri.

Cicada Atheniensium.

pterea τεττιγοφόρους h.e. *cicadigerulos* appell
quod apud Athenienses institutum e
Cicadas ex auro capitis ornamento gesta
quæ indigenas & ingenuos ab advenis &
vis distinguerent. Causã nonnulli comi
scuntur, quòd Cicadæ maximè omnium
nimalium indigenæ videantur. In ea siqu
regione, qua genitæ, vivunt moriunturq
cum reliqua ferè omnia animalia aliquò
grent, neque sedem ullam firmam hab
perseverent. *Ioh. Pierius lib. 26. Hieroglyph.*

Calcei papyracei. Cæterum ex junco illo crepidas fi
dubium non est: cũ iidem & ex papyro co
ficiantur: asserente nimirum Herodoto,
gyptiorũ flaminib⁹ alios quàm biblinos,
papyraceos gestare, fas non fuisse. De Vet
autem calceis dictum à me est *l. 1. Tit. de Fib
la. fol. 342. cum seqq.* quibus addenda sunt, q
doctissimè commentatus est Johan. Guili
mus Stuckius *lib. 2. Antiquitat. Convivial. lib
c. 27.* Illud certè dissimulandum non pu

Ægyptiæ mulieres discalceatæ. vi, Ægyptiis mulieribus, ex patrio more, c
ceis uti non licuisse: ut ita domi se contine
quodammodò cogerentur. quod Cœli
Rhodiginus annotavit *lib. 10. Antiquar. lect
cap. 3.* Eademq; ratione apud Linschotanu

Chinenses. lego, Chinensium puellis à teneris mox u
guiculis plantas fasciis cohiberi, incessu

p

erum molestissimo: sive quòd minutos s elegantiæ causa affectēt: sive quòd ex-atum sit, posse hac gressus difficultate eundi studium quodammodò immi-

Etenim viri maximè sunt Zelotypi: imumq; mulieres ad libidinem & luxū natæ; *Goæ* præsertim, ubi nullo suppli-ictu à furtiva illa Venere coërceri pos-: q inimò ita mori habent in deliciis, iosam necem existimantes, cui amor or sit, parentatione optima & optatissi-*oh. Hugo Linschot. cap.* 23. & 31. Nullum en Mulieribus calceamentorum usum e, nemo dixerit: cū sandalia his attribu-deam, & quidem, ut docet Pollux, ele-issima: interdum etiam aurea: sæpè etiā orū vicem præstantia. Sic. n. illud Persii 5.

——*Solea puer objurgabere rubrâ,*

andalio intelligendum putat Turnebus *Adversarior. cap.* 8. quo & Omphale tigasse Herculi caput legitur apud Te-ium *in Eunucho*, & apud Lucianum *in li-de scrib. histor.* Verisimile est (inquit) disse Herculem pictum Omphalæ ser-tem, valdè alieno cultu & absurdo: Illā em exsuvio Leonis ipsius amictā & cla-manu tenētem, & Herculem referentē;

Goa.

Sandalium.

Omphala sandalium.

Eum-

Eumq́ue in crocotula è purpurea veste
nam facientem, & ab Omphale vapul
tem ſandalio. Nec indigna relatu eſt,
de Rhodopes calceis narratur fabula.
quilam enim dicunt, alteram ex calceis e
dum lavaretur, è manu ancillæ corrept
deportaſſe Memphim, Ægypti civitate
& in ſublime ſuper Regis verticem j
dantis elatam, calceum in illius gremi
demiſiſſe. qui calcei concinnitate &
miraculo permotus, per totam region
miſit ad eam inquirendam, quæ hujusm
calceum ferret. quæ inventa atque re
cta Regis vxor facta eſt. Ita ex calceor
gnitum Rhodopes veſtigium, eam Ægy
reginam fecit. *Phil. Beroaldus ad Apulei. lib*
Quibus coronidis loco & illud lubet adji
re, quod de Paulo Æmilio Plutarchus p
didit. Is cum Papiriam graviſſimam li
fœminam poſt longum connubii tempu
& ſusceptis quoque ex ea liberis, repudia
tamē, atque ei ab amicis ægrè hoc ferent
objiceretur, Papiriam cùm formoſam e
& locupletem, tùm pudicitiâ inſignem,
fœcundam: protenſo pede, Et hic quide
inquit, calceus novus eſt & elegans: Sed n
mo tamen veſtrûm probè novit, ubi n

Rhodopes calceus.

Æmilii calceus.

pr

at & urgeat. Quo dicto caput hoc concludo, & ad ulteriora progredior.

DE PORCELLANIS.

TIT. II.

Vperioribus seculis nunquam visæ fuerunt Porcellanæ. *Sunt autem sa quædam, ex gypso, ovo trito, putae locustæ marinæ, & aliis speciebus posita: quæ si probè stipata & densaerit, sub terra in locum aliquem seiorem reconditur, quem pater Liberis (alios enim hunc scire non vult) deat. Atque ibi octoginta annos marecondita. quo tempore elapso filii Nepotes eam eruunt, eâq; rursum sub-, & ad elaborandum idoneâ redditâ, iosa illa vasa conficiunt, adspectu pulrima & tralucentia; nec non forma colore, quo Architecti illi volunt, spicua. Vasorum istorum insignis virtus est, quòd si venenosum quid ipsis*

Porcellanæ.

psis immissum sit, ilicò rumpantur.
massam istam sub terra recondit, n
quam rursus eximit: sed Filiis & Nep
bus, aut aliis hæredibus tanquam the
rum relinquit: siquidem multum
lucri capiant. Massa enim illa ipsi et
auro prævalet: quanquam raro inven
vera, sed satis adulterata vendi
Turcici Imperatores, itemq; Basciani, S
giachi & alii Satrapæ, semper è duplic
comedunt vasis; argenteo quidem infe
re, superiore verò ex Porcellanis comp
to. Sed Procellanæ istæ falsæ sunt.

NOTAE sive COMMENTARII.

Porcellanarũ descriptio.

1. Videtur Pancirollus noster *Odo. Barbosæ* sequi sententiam: qui libro quod Italica lingua conscripto, Porcellanas ex streis, quæ centum annos sub terra lat rint, & aliis hujuscemodi commixtis ma riis formari autumat. Sed aliam Procella

2. rum descriptionem videre est apud *Joh nem Consalvum Mendosam*: qui vel i majorem fidem merebitur, quòd Regis

arum jussu florentissimum Chinæ
um, in quo Porcellanas fieri extra
roversiam habetur, ipsemet perlustran-
rem præsentem venerit, & vasorum
um materiem oculis suis fuerit con-
platus. Is igitur *libro primo cap. ult. Hi-
Chinæ:* Porcellanas (scribit) ex terra
cretosa fieri: quam contusam & mo-
in stagnum aquæ conjiciant, muro
vivi propè satis conclusum: Eamque
eriam imbibere patiuntur humorem
n, usque dum liquefacta veluti subtilis
vis quædam tela in superficie extenda-
Atq; ex hac posteà tenerrimas Porcel-
s effingi, ait: ex eo autem, quod fundo
eret, minoris notæ vasa confici: quippe
tanto degenerent magis, quanto craf-
n imo & deterior fex subsiderit. Addit,
sta non diversam à nostratibus formam forma
re: eaq; & inaurari, & quo velis colore
i, eodemque indelebili. Simulac verò
rmata fuerint, fornacibus immissa per-
i. Cum Consalvo planè consentit & Jo-
Hugo à Linschoten, dum in descriptione
igationis in Orientem, *capite 23.*
ribit: Porcellanæ ex certa terræ spe-
, quæ durissima est, conficiuntur;

ea

ea in partes mollitur & molâ tunditur, sternisque injecta maceratur, donec d tie devictâ sæpeque versatâ (quemadm apud nos agricolæ lac in butyrum exerc in summitate materiam excernat, ex subtilissimum opus fit. *Delectus.* Sequitur secu crassior soboles, & inde alia atque alia, terior semper successione. Figuræ ac in gines quælibet pòst appinguntur, dem fornacibus impositæ testæ, in eam quam stendunt formam rediguntur. Etsi aut Porcellanæ illæ ita facili precio compara tur, ut quinquaginta veneant quatuor R libus, aut octo baciis nostratibus: ex iis men pro vectigali in ærarium annuo red scribit *lib.3.cap.4.* redigi nonaginta mil Taës: quorum quilibet 20. bacios nostra conficit. & tamen præstantissima atq pulcherrima è Chinarum regno citra ca tis periculum non avehi, supra asserue *libro primo cap.ult.* Regis scilicet & magist tuum usui dicata. Singularem porrò ha *Virtus.* Porcellanis virtutem, Pancirollus adsign quòd nullum admittant venenum, sed immisso ilicò dissiliant. Quam virtut & Electro quidam tribuunt. Poculum en *Electrum.* ex Electro naturali conflatum (id auro argenti quinta parte constare diximus *lib*

Z

de Pyropo & Electro) arcu in superficie e-
nterna maculoso, quo nitor ingenitus
olescit, nec non stridore virus infusum
lere fertur ac præmonstrare: si verum
quod ex Langio refert Antonius Mizal-
Cent.4. Memorab. Aphoris.55. Longè di-
im usum præstiterit fortassis poculum
ulæ ungulâ confectum: quo solo, & nec
nteo æreóve vase, quin dissiliret & dis-
etur, contineri poterat mortifera illa
in Nonacri Arcadiæ regione: quæ
ua στυγὸς ὕδωρ fuit nuncupata, & ab
patro per Iollam filium perlata memo-
ad Alexandrum interficiendum, ma-
Aristotelis præceptoris in discipulum
gem tam munificum infamia, qui id
ni pergelidi docuerat. Plinius lib. 30.
.in fi. Plutarchus in Alexand. in fi. Etsi
n istam infamiæ notam diligenter &
ut opinor) abluit Stephanus Forca-
de Gallor. Imperio & Philosophia, libro 7.
credibile fore existimans, ut insidiarũ
gem conscius fuerit nobilis Philoso-
quamvis exitialem illam aquam dete-
, sciens nihil mali genuisse Naturam
liquo bono; nihilque tam præsentis
neni, quod vel per seipsum, vel, si sa-
ous misceatur, ad antidotum non spe-

Mulæ ungula.

Aristotelis in Alexandrũ ingratitudo.

ctet: Constat tamen Antonini Carac[a]
mentem ita invasisse suspicionem illam,
ob hoc Philosophos, qui Aristotelici [...]
nominati, summo odio fuerit prosequu[t]
& non tantùm Aristotelis libros combur[...]
voluerit, sed & sectæ istius hominibus so[...]
litates, & cætera commoda quæ habeban[t]
Alexandria, sustulerit; criminatus eos, qu[...]
Aristoteles causa mortis Alexandri vi[...]
esset. *Xiphilin. in Caracallo.* Erat en[im]
Caracallus erga Alexandrum ita affect[us]
ut non tantùm ijsdem armis, poculisq[ue]
similibus iis, quibus ille usus fuerat, ute[re]
tur: sed & Alexandrum *Orientalem August[um]*
appellaverit, scripseritque aliquando ad [se-]
natum, Animum Alexandri in corpus A[u-]
gusti introiisse, ut quoniam illi fuerat v[ita]
brevis, in hoc viveret diutius: quemadm[o-]
dum idē Xiphilinus prodidit: fortè ut vel[...]
de Divinitatem ipsi conciliaret, quam A[le-]
xandrū tantoperè affectasse noverat, ut [...]
tis ad Græciæ civitates literis, ridiculèf[...]
institerit, decreto publicitus ipsum [...]
tuerent Deum. Adeò, quæ minus ei impe[...]
ta fuerat natura, ab hominum exspectare [...]
stitutis non est veritus! Lacedæmonii igi[tur]
stupidum hunc Alexandri tumorem co[...]
guentes, Laconicè & patrio more ita dec[re-]
verunt: Posteaquā esse vult Deus Alexan[der]

Caracalla Aristoteli infensus.

[...]ius in Alexandrum affectus.

Alexander divinitatem affectans.

sanè. *Coel. Rhodigin. Lection. antiquar. lib.* 21. Quinimò non ipsemet tantum Alexā-
pro Jovis Amonis filio haberi; sed & Hæ- *Hæphestio.*
stionem post obitum tanquā Deū coli
erat: in tantum ut Jusjurandum supra
ra religiosissimum existimârit, quod per *Iuratum per nomen Hæphestionis.*
ien Hæphestionis præstaretur. *Lucan. in*
o, Calumniis non temerè credendum : non
s atque C. Caligula nullum sanctius ju- *item Drusilla.*
entum, quàm per nomen Drusillæ cre-
:. *Sueton. in Caligula, c.* 24. quam ille apud
ecam juravit in Senatu se vidisse cœlū
ndentem. quomodo & Julius Procu-
iramento firmavit, Romulum cœlo
ntè delapsum, à se in colle Quirinali vi- *Romulus inter Deos.*
augustiore forma, & ad Deos rursus
mem abiisse, ut est apud Ovidium 2. *Fa-*
& Livium *libro* 1. *Decad.* 1. & Livia Nume-
Attico decies Sestertiûm dono dedit,
juraverat vidisse se Augustum in cœ-
ascendentem. propterea decretum
atu sacrarium Augusto, à Livia Dru- *item Augustus.*
xore factū, ut à Dione Cassio est pro-
n *l.* 56. Quod vel ideò minus mirū vide-
bet, quod reperio ipso etiamnū vivēte,
ios ei honores habitos, & per nomen ac
ē Augusti jurasse Romanos. vnde Horat.

Præsenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasq; tuum per nomen ponimus aras.

 Quod

Quod ipsis exprobrans Minutius F
in Octavio: Tutius eis est (inquit) Jovis
nium pejerare, quàm Regis. Et Tertul
nus: Majore formidine (ait) & callidiore
miditate Cæsarem observatis, quàm ips
de Olympo Jovem: citiùs denique apud
per omnes Deos, quàm per unum geni
Cæsaris pejeratur. *in apologetico adver.* G
tes. Ideoque quoties per genium Prin
pis pejeratum fuerat, acriter puniri sole
perjuriū, Eo scilicet, qui hoc modo pej
rat, fustibus castigato, & hac per præcon
voce ei occentata, προπετῶς μὴ ὄμνυε, pet
ter nejurato. *l si duo 13. § fin. ff. de jurejur.*
è contrâ, si quis per Deum pejerasset, hu
perjurii nullum crimē, nulla accusatio, n
la pœna Legibus esset prodita. *Cujac. lib*
Observat. cap. 21. sed satis esse putaretur, q
Jurisjurandi contemta religio ipsum De
haberet ultorem. *l. 2. C. de reb. credit.*
id enim Græcis Jovem ὅρκιον dictum
multi putarunt: & Deorū injurias Diis
ræ esse Tiberius apud Tacitum pronun
vit. (*Cujac. libro 2. Observat. cap. 19.* F
Ærodius libro 4. Rerum Judicatar. tit. 2. ca
quanquam haud scio, an pœnâ illâ, q
Deum habet arbitrum, & injuriæ æstima

re

Periurii pœna.

,ulla possit esse gravior: testante præser-
Regio Propheta & Psalte, Perditurum
am omnes, qui loquuntur mendacium,
m.5. Quod & Ethnici Naturæ tacita
in hominum mentibus divinitùs in-
sita docti intellexerunt. Hoc enim & Ci-
2. de Legibus expressit his verbis: Perju-
œna divina, exitium; humana, dedecus
. de quo plura videri poterunt apud Hu-
em Donellum *ad Tit. de Jurejurando, cap.*
3.

Sed nec in Alexandro duntaxat, verùm
n aliis quoque principibus viris eandē
niam in cultu habituque Deos mentiē-
pud bonos Auctores licet deprehendere.
nim Antigonus Rex in omnibus Liberū
em imitatus, hederam capiti circumpo- *Antigonus.*
oco causiæ & diadematis Macedonici,
sum pro sceptro gerens, si Herodiano
imus. quanquam non desunt, qui
in ipso divinitatis affectionem excu-
Etenim cum ex adulatione, quæ pe-
is alioquin & virulenta nulli non rei
cit tabem, Antigonum Macedoniæ Re-
Hermodorus Poëta Solis dixisset filiū:
d facilè (inquit ille) tibi consentiet La-
phorus meus. Dii enim & Solis filii La-
non indigent. *Plutarch. in Apophthe-*

 gmat.

gmat. veluti obſcurè inſinuans, quum
mentis egeam, quum inde retrimenta fi
plura ſubinde egerenda, mihi ſanè mor
his videor, non Dei filius aut Solis. Siquid
eſt Laſanophorus, qui matulam Dom
ſubjicit. Eſt quippe Laſanum (cujus & H
ratius meminit *libro primo Satyr. 6.* his ve
bus:

Laſanum.

Quum Tyburte via prætorem quinque
quuntur
Te pueri, Laſanum portantes Oenoph
rumq́ᵹ.)

vas ventris exonerationi ſubſerviens, T
nebus lib. 13. Adverſar. cap. 3. & quidem
rorum propriè: ſicuti fœminarũ trulla S
phium dicitur. *Cœl. Rhodigin. libro 21. Lecti*
antiquar. cap. 33. quaſi parva Scapha,
quæ commodè inter verendorum (ut m
taphora Martialis utar) ſymplegades inf
ri poſſit, ut Alciatus interpretatur *libro*
parerg. cap. 26. Unde Ulpian: Argento lega
non puto ventris cauſſa habita Scaphia co
tineri *l. Quintus 27. §. argento ff. de auro & a*
legato. quo loco Accurſius *Scaphium* pro ci
gulo interpretatur, non ſat doctè. Juven
Satyr. 6.

Scaphium.

Et ride, Scaphium poſitis cum ſumitur
armis.

qu

qui Athletis attribuunt,non videntur e sententiam adsequuti. Estq; notatu primis digna Sigismundi Imperatoris eratio. Nam cum à quodam impen- supra modum laudaretur in faciem,& prædicaretur similis, illi colaphũ im- ;dicentiq;, Cur me cædis? respondit, ne mordes? *Philip.in Chronicis l 5.mihi fol.* & Stephã.Guazz⁹ *de conversat. civili lib.1.* Sigismund. Imp.

Sed ad larvatos revertor Deos:ex qui- C. Caligula, non modò novus Dio- s sive Bacchus appellari voluit : sed & ersum Dionysiacum habitum indutus sit, in eo apparatu etiam judicia exer- , ut refert *libro quarto*, Athenæus, & s Dio Nicæus *libro 59.* in hæc ferè verba: gula interdum effœminatior spectaba- , thyrsum & cratera tenens ; interdum specie clavam & Leonis pellem gesta- subinde facie levigata & erasa,mox bar- visebatur ; nunc tridentem tenens, : fulmen vibrans; nonnunquam Pal- pellicæ virgini assimilatus. C. Caligula.

Bacchi quoque habitum cultum- am anteà usurpasse legimus M. An- um : quem Vellejus Paterculus re- tum hederis, coronaque velatum i, & thyrsum tenentem,cothurnisque M. Antonius

succinctum scribit curru velut Liberum trem vectum fuisse Alexandriæ: neque spectaculi in Regia tantùm Ægypti Vrb sed Athenis quoque in medio Græciæ q si theatro exhibuisse. Quam rem clari mè consignavit Seneca *Suasoriar.* 1. mone in adulatione, qua aliorum animos perm cere volumus, modum aliquem servandu esse, ne nobis accideret tale aliquid, quod thenienfibus: cum publicæ eorum blandi non tantùm deprehensæ, sed & castiga sunt. Nam cum Antonius (inquit) vell se Liberum patrem dici, & hoc nomen st tuis subscribi; habitu quoque & comita Liberum patrem imitaretur: occurreru venienti ei Athenienses cum Conjugib & liberis, & Διόνυσον salutaverunt. Bene lis cesserat, si nasus Atticus ibi substitiss Dixerunt, despondere ipsos in matrimon um illi Minervam Musam suam, & rogav runt, ut duceret. Et Antonius ait, ducti rum: sed dotis nomine imperare se illis mi le talenta. Dio Nicæus, Antonium myri das centum ab ipsis exegisse scribit. qui ca culus posterior quadragies Sestertiûm, ho est, summam centum millium coronator aureorum non transcendit: cum prior ill summam efficiat sextuplo majorem, ad sex

Adulatio punita.

cent

aureorum coronatorum millia sese
ıdentem. Id quod Romano more du-
s quadragies Sestertjûm dixeris: ex sup-
tione Hadriani Junii *libro quinto Ani-
verſ. c.* 1. Sed ut Antonius Bachi habitum
nebat: ita Commodus Imp. Herculem
Jovis filium nominari voluit, deposito
ratorio cultu omni, Leonis exsuvio in-
s, & clavam manu gestans, Herodiano
ıto hujus rei teste: non secus atq; Sex.
pejus Neptuni filius olim haberi ambi-
, phœnicium paludamentum, quo Im-
ores utebantur, in cœruleū convertēs,
abundus scilicet ob felicem in navi-
ne successum, & geminum adversæ par-
ufragium. quod præter Appianum, et-
Porphyrio ad Horatium adnotavit.

Serióne autem, an verò Deûm con-
ı potiùs adscititium illū divinitatis ha-
ı usurparint, non facilè dixerim. He-
balus certè, si Lampridio credimus, cer-
uatuor junxit ad currum, quo veheba-
totidemque canes, Dianam se appellās;
ıtuor Tigres Bachum se dictitans; &
ıor Leones, se Cybelen vocans: non tā
ionis & ferarū studio, quàm Religio-
Deorum hominumque contemtu:
etiam fœminas quatuor currui adco-

Commodus.

Sex. Pompeius.

Heliogabalus.

pulaverit: non secus atq; Sesostris Ægy
Sesostris. Rex, Reges quatuor, ut Antonius Mizal
meminit *Memorabil. centur. 6. Aphor.*
De horum Apotheosi, qua ex Herediar
4. constat, Imperatores fato functos
Deos referri solere, Seneca joculare co
Apolocynthosin. posuit scriptum, quod *Apolocynthosin,*
luri quandam inter Indigites referendi
tionem indigitavit: eo quòd Claudius
dicato boleto, quasi pharmaco purgator
Claudii Boletus. quod olim frequens ex Colocynthide co
cinnabatur, periit. Infusum autem delec
bili cibo Boletorum virus, *Locustæ* nob
veneficæ ingenio paratum, Agrippinã Cl
dio porrexisse scribũt Plinius *l. 22. c. 22.* Co
Tacitus *l. 12.* Sueton. in Claudio *c 44.* & D
l. 58. Quò pertinet illud Neronis dicteriu
quo Boletos (fungorum id genus est) βρω
θεῶν h.e. Deorum cibum nominavit; in
ens nimirum, Claudium per Boleti esu
cujus avidissimus fuisse Suetonio dicitur
Deos excessisse. Hinc illa Martialis imp
catio:

Boletum, qualem Claudius edit, edas.

Et vulgaris circumfertur versiculus:

Boleti lethi caussa fuêre mei.

Nec enim, ut est apud Senecam, post
tum opiparè medicamentis conditum,
idius plus cibi sumsit: exspectans scili-
it jam cœlo collocatus, cum Romulo
——— *possit ferventia rapa vorare.*
ppe non Nectare tantùm & Ambrosiâ
s pasci, veteres credebant: verùm etiam
ous quibusdam cibis, ut Romulum rapis.
do, de paupertate illius seculi, quo Ro-
us vixerat. Proinde quasi in cœlo iisdem
: victitet, quibus in terra alebatur; Mar-
s ita ludit:

Romulus id Deus rapis vescitur.

Hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa
Quæ damus, in cœlo Romulus esse
solet.

Sed parum esset, Boletis & id genus
iis vim maleficam misceri, nisi & sacri-
: hanc propinatam legamus. Nam &
or III. Pontifex Rom. exstinctus fer-
njecto in calicem veneno, dum rem di-
m facit, non absque inimicorum dicte-
livinum planè id poculi afferentiū, quo
to Victor ad sidera celeriter evolasset;
secus, ac Claudius Boletorum esu, sicu-
ximus. Et *Henricus Lucemburgesnis*
optim'. à Clemēte V. Pontifice (cui pro
ina sedis illius ambitione non satis erat

Venena etiā in sacris adhibita.

eximi-

eximium cœli regimen, nisi terris que
latissimè dominaretur)ad comprimen
Guelphorum protervitatem Italiam p
impullus, Aretii contracto exercitu ag
ac Christum pia mente spirans, glutito
Eucharistia veneno, fraude Momp
cani monachi, à Florentinis instructi
spirasse dicitur: vir equidem Ambrosia
litum, non diro toxico pasci dignus, fa
doctibus improbis ac vanis infestus, bon
contrà & studiosorum amicissimus pro
gnator, quos *Cygno nigro rariores* tunc di
solebat. *Steph. Forcat. de Imper. & Philos
Gallor. lib. 4.*

Cæterum novitiis illis Diis, de qui
diximus, *Divorum* quàm *vivorum* nome
cilius concesserit Antoninus Caracalla.
cum Getam fratrem in ipso matris grem
ad quod tanquam tutissimum asylum c
fugerat, ac jam tum ex collo ejus penden
adhærentemque ipsius pectori atque u
ribus interfecisset; *Xiphil. in epitome Dio
in Caracallæ vita*; consulente quodam, ut
declinandam sive mitigandam parricidii
famiam atque invidiam, interemtum fra
Divi nomine dignaretur. Sit (inquit) G
ta Divus, dum non sit vivus. *Philip. Camer
Operar. succisivar. cap. 82.*

Caracallæ parricidium.

Sed institutum repeto: ne fortè manum poscor, ut dicitur; pedem porrigere videar. Porcellana igitur vasa venenum nihil admittere, non tantùm Pancirollus monuit; sed & literis id ipsum contestatus est *Simon Simonius*, Serenissimi Maximiliani designati Electi Regis Poloniæ, Archiducis Austriæ Medicus, & Regni Bohemiæ Archiater: quas ille unà cum Porcellana quadam Pragâ misit Lipsiam, ad generũ *Fridericum Meyerum*, affinem mihi charissimum. Et quidem ipsissima Epistolæ illius verba hîc loci adscribere, quid vetat? Illam (ait Simonius) mitto ex preciosa Porcellana. Inventa est unà cum aliis reb⁹ captis Bassæ Budensis, qui nunc Viennæ captivus detinetur. Bibunt ex ea Turcæ aquam, cerbet, suaque juscula: quia venena ratione subitaria pelluciditatis detegere, eisdemque potenter credatur resistere. Donata est illustrissimo Heroi, amico meo: ab eo accepi. Non commutârim eam cum auro pariter ejusdem ponderis. Nam hujus materiam esse puram, minimeque adulteratam mihi persuadeo. Et credibile est: cum tam illustri inter Turcas Duci in usu fuerit. Pragæ 12. Februar. Anno 1600. Quæ loco huic inserere proptereà dubitavi minus, quòd

Porcellana venenum ref. ferunt.

Simon Simonius.

quòd dum Lipsiæ non ita pridem à col
dato illo Affine meo liberaliter excep
Scutellam illam manibus tractavi meis
suavissimo repletam vino semel atque it
non sine voluptate exhausi; verum adeo
prehendi, quod Consalvus Mendosa p
didit *lib.1. Historiæ Chinæ.cap.ult.* Porcella
illas elegantiâ & perspicuitate sua, ne pel
cidissimis quidem Crystallis cedere. Crys
lum autem glaciem esse Plinius docet *lib*
cap.2. & cœlesti humore, parvaq; nive fi
nec aliubi reperiri, quàm ubi maximè
bernæ nives rigẽt. Quo allusisse videtur A
ctor obscœni carminis, illo versu:

Porcellana perlucida.

Crystallus.

Rigetq; duro barba vincta Crystallo.

Crystallina vasa.

Porrò Crystallinis poculis summa olim
it auctoritas. atq; ea quidem in frig
potu maximè commendari idem Plin
refert: cum materia illa caloris sit impat
Xenocrates auctor est, vas amphorale
crystallo visum: & ex India vas crystalli
Sestariorum quatuor fuisse allatum. A
si eidem Plinio credimus, is olim luxu
furor fuit, ut etiam Materfamiliâs, nec di
tamen, mercata dicatur trullam crystall
sestertiis centum quinquaginta millib
Nero quoq; eodem auctore, amissarum
rũ nuncio accepto, duos calices crystallin

prema ira fregit illisos: fortè, ne quis a-
x his biberet, aut verò ad divitiarum o-
ationem. Hoc enim argumentum opū,
vera luxuriæ gloria existimata est, habe-
od posset statim totū perire. Hinc pre-
rystallinis fecisse dicitur ipsa fragilitas.
l.33.in proœm. Quod totidem ferè verbis
essit Seneca *l.7.de Benefic.c.9.* Video (in-
)istic crystallina, quorum accendit fra-
ıs precium. Omnium enim rerum vo-
ıs apud Imperitos ipso, quod eos fuga-
bet, periculo crescit. Ejus rei memora-
ıobis exemplum (ut infinita alia præ-
m) præbere poterit Vedius Pollio: qui **Vedius Pollio.**
ɪrum unum, quod Crystallinum fortè
Tet, ad ultimum rapi suppliciū, & Mu-
, quas in piscina depascebat capacissima
i iussit. Et quidem jam inde ille eò fu-
ıbreptus, ni Augustus (ad cujus cum
one tùm cœnantis pedes fuerat dilaps⁹,
uidē mortem deprecaturus, sed mortis
s, hoc est, ne Murænis esca foret) inusi-
n crudelitatis speciē miratus, dimitti e-
gio puerū imperasset, & vasa ejus operis
eri universa. *Dio Cassius l.54.* Ridicu-
verò, quanquā non inficetum est Mar-
consilium, istam Crystallinorū fragi-
em ita caveri posse monentis, si servus
qui

qui ea tractabit, nec nimium ea negli
nec nimium etiam sit solicitus. Nam &
curanti temerê ea excidere;& à timenti
neri non posse, labentibus manibus. Sic
tur ludit *lib.14.Epigramm.*

Frangere dum metuis, frangis crystalli
peccant
Securæ nimium solicitæq; manus.

Sed ab hoc metu liberum fore servi
idem innuit, qui Saguntinos calices, ex
guntino luto factos ministraverit:

Saguntina pocula.

Quæ non solicitus teneat, servetq; M
ster,
Sume Saguntino pocula ficta luto.

Nam cum alia pocula singulari tra
tur & custodiatur sollicitudine;in his n
curâ opus fore significat : quandoquid
vilia sint id genus vasa,& si frangantur,
nullam, aut certè parvam jacturam allat
Hinc idem alibi:

Ficta Saguntino cymbia malo luto.

Insignem igitur prudentiæ laudem
hoc mereri videtur *Cotys* ille Thracum R
qui quòd esset natura prærapidus, ac ad ir
effervescentior, ad ultionem proinde eti

Cotys Rex.

P

eps præcipueque imperiosus, & immitis vorum delictis; (quod genus homi- minutulis suffervefactum rebus, *Mi- um* Græci vocant) quũ preciosiora es- b hospite dono ei oblata figlina, cœla- ere, tornatilique ratione conspicua, sed n prætenuia, fractionisque injuriæ op- una: offerenti quidem gratum se præ- ampliter illum muneribus afficiendo: rùm mox vasa contrivit omnia, facti nus ex fide ratione reddita: quòd ve- ur, ne per incuriam ministros peccan- in re sævius amariusque verberibus ideret. A tam nobili exemplo adagi- comminisci figuram possumus, ut *Co- lina* identidem præfervidis intenda- insusurremusque, quos velimus com- itos; illum indignationis ardorem mio irarum æstu prorumpentem, pru- iæ quodam sufflamine, vel cum dispen- eprimendum. *Cœl. Rhodigin. lib. 23. Lecti- Antiquar. cap. 20.*

Cotys figlina.

Inprimis verò commendanda videtur rum parsimonia: apud quos figlina ctilia opera tanto in usu fuêre, ut Nu- Rex septimum figulorum Collegium æ instituerit. Non enim imbrices t n- egulæ, laterculique inde fiebant: [illegible]

Figlina Romanis usitata.

& tabulæ, lucernæ, candelabra, vasa o
generis, doliaq; ad vina & ad aquas. Qu
defunctos sese multi fictilibus doliis c
maluêre: sicut M. Varro, Pythagorico
do, in myrti & oleæ, atq; populi nigræ
is. *Plinius lib.35. cap. 12.* Tuberonem

Tuberonis frugalitas.

Seneca, inter alia, etiam ob hoc singula
laudat, quod in Epulo publico (Plautu
pularem cœnam vocat) fictilia pocula po
Romano proposuerit. Proderit (*ait libr*
epist.69. in fi.) narrare & exponere Tuber
ligneos lectulos, cum in publicum ste
rentur, hœdinasq; pro stragulis pelles, &
te ipsius Jovis cellam proposita convivi
sa fictilia: quid aliud, paupertatem in C
tolio consecrare? Ut nullum aliud fac
ejus habeam, quo illum Consulibus inse
hoc parum credimus? Censura fuit illa,
cœna. O quàm ignorant homines cu
gloriæ; quid illa sit, aut quemadmodum
tenda! Illo die populus Rom. multorum
pellectilem spectavit; unius miratus est
mnium illorum aurum argentumq; fr
est, & in milites conflatum. At omnibu
culis Tuberonis fictilia durabunt. Et h
quidem laudis duraturæ caussam videt
dem adsignare *l.1. epist.5.* cum ita scribit:
gnus ille est, qui fictilibus sic utitur, q

odum argento : nec ille minor est,
sic argento utitur , quemadmo-
fictilibus. Refert tamen Cicero,
ulũ Rom. hanc Tuberonis frugalitatẽ,
i quasdam sordes, graviter tulisse: atque
ominem integerrimum, Civem opti-
, hœdinis illis pelliculis Prætura deje-
fuisse, *in Orat. pro Murena.* Ubi etiam
a vasa, populo exposita, docet fuisse *Samia vasa.*
a. quo genere vasorum usus fuisse scri-
& *Agathocles* ille Siciliæ tyrannus, li- *Agathocles.*
gulo genitore satus. quemadmodum
Marius ex fabro ferrario , tempore *C. Marius.*
eni à militibus Imperator Romanus
lutatus ille quidem, sed non diuturnũ
psius Imperium. Una enim die factus
perator: altera visus est imperare: ter-
eremtus est à milite, & quidem eo, qui
uondam operarius in fabrili officina
, addito hoc dicterio : *Hic est gladius,*
pse fecisti. De quo triduano Imperato-
illepidè usurpare possis id, quod de
io Cos. jocatus est Cicero: Eo nimi-
mperatore magnum obtigisse osten-
iam nec brumam, nec ver, nec æstatẽ
Philip. Camerar. Operar. succisivar. cap. 82 *eius fortitu-do.*
digitis nervos habuisse dicitur, non
tanta vi , ut nullius manus ad scri-
m aut impellendum præstantior

tradatur. Quippe venientia carra sa
ri obnixus repulit: fortissimum quen
uno sic demum digito afflixit, ut perin
clava ferroque icti torquerentur. Ta
verò abest, ut tam vilis eum puduerit c
nis, ut in concione hæc in verba dicatur
rupisse; Ars mihi objiciatur ferraria,
Moderatio.
me ferrum tractasse suis sentiāt cladibu
teræ gentes, quæ populum Romanū f
tam gentem putent. *Cæl. Rhodiginus li*
Antiquar. lection. cap. 3. Sed nec minor
Agathoclis moderatio.
senda est Agathoclis moderatio, qu
leganti hoc carmine graphicè descripsi
sonius:

Fama est; fictilibus cœnasse Agath
regem,
Atque abacum Samio sæpè o
se luto,
Fercula gemmatis cum poneret horr
vasis,
Et misceret opes, pauperiemq
mul.
Quærenti caussam, respondit: Rex e
sum,
Sicaniæ figulo sum genitore sa
Fortunā reverenter habe, quicunq
Dives ab exili progrediere loco

C

Quemadmodum autem hæc Agatho- noderatio meritò commendatur: Ita tra turpis & nefanda ipsius libido, & oba atque abominanda Venus repr- ionem nequaquam potest effugere. & ab eminentissimis proditum histo- est, Agathoclem forma & corporis ve- ate præeminentem, diu vitam stupri ntia exegisse: ipso etiam Timæo scr- e, Eum primo ætatis flore κοινὸν πόρνον, st, scortum promiscuum, impudentis- cuique fuisse expositum, & nec minus lanter reliquum ætatis tempus in ne- ia peregisse, libidine à viris ad fœminas slata. Hinc probrosi in illum versiculi Suidam, quibus *Graculus tritestis* fuit upatus. Graculus quidem: vel quod ngularem in concionibus facundiam, lis & inimicis loquax magis, quàm elo- s diceretur, uti de Atilio Palicano pro- ciatum novimus: Vel ob latrocinia & cem naturam, Graculis admodum ge- am. Nam, ut Plinius scribit, Huic vi furacitas auri argentique præcipuè : quippe quam *Monedulam* quoque dictam Grammatici interpretan- quasi *Monetulam*, quòd surripiat mo- s. Agathoclem verò latrocinis incubu-

Vitia.

Cur Graculus nuncupatus.

isse ante tyrannidem historia testis
Ideoque concedentem Syracusas diu sir
de fuisse : quoniam nec in fortunis, q
amitteret; nec in verecundia, quod in
naret, habere videbatur. *Cæl. Rhodigin*
Ction. Antiquar. libro 24. cap. 4. Trit
vero appellatus fuit, allusione facta a
lam ex Accipitrum genere avem, quan
genituræ fœcunditatem & frequen
Veneris usurpationem, Græci Τριόρχην,
tini *Buteonem* vocant : sive quod re ipsa
habeat testes : (ὄρχις enim testiculus e
sive quòd duo tantæ salacitati sufficere
se non putentur. Lipsius id genus ho
num libidinosorum, & vitæ spurcæ at
impuræ, uno verbo *Salaciones* appell
fuisse contendit *libro secundo Elector. c*
17. Synesius eosdem effœminatos, parum
viros, proverbiali specie *Cotyos Sodales* &
seclas nominatos indicat. Fuit enim C
tys apud Corinthios pro Dea culta, qu
Cotytto, turpitudinis & præposteræ libid
præses: in cujus tutela erant, qui ob turp
quæstum, vel ob fœdam libidinem, alia
de caussa pudicitiam prostituebant, ut
apud Suidam.

Tritestis.

Cotytto.

Fertur quoque Agathocles perqu
ridiculo & turpi capite fuisse. Unde c

P

tim diffluentibus capillis denudaretur; re ductus, myrtea corona crinem ob- e dicitur, quæ quasi vallum erat & te- a calvitiei. Veteres sanè pileis istis, vulgo dicimus, caruisse ostendi *libro Tit.de Fibula.fol.352.cum seqq.* Ideoque udo erant capite, vel vestis lacinia ucullo caput operiebantur. Quod si n magno æstu fœnum secabant, adver- olis ardorem caput torto fœno tegebãt. respexit Propertius Vertumnum ita entem introducens, *libro 4. Eleg. 2.*

Foenisecæ.

Da falcem, & torto frontem mihi compri-
me fœno,
Jurabis nostra gramina secta manu.

xepto turpi illo, de quo dixi, libidinis Agathoclem excellentibus ingenii at- nimi dotibus præditum fuisse, Suidas colligit, quod anno ætatis circiter de- octavo Syracusas, prope quas natus t, confugiens à rota figulina, à fumo, o, non multò pòst talibus fundamentis ens, omnem Siciliam suæ ditionis t: Carthaginenses in summa discrimi- dduxerit: denique in Imperio senex n exegerit, appellatione Regia, quo ta- oco inprimis notatu dignũ est, quod iavellus pro comperto asserit, aut nũ-

Agathoclis virtus.

quam, aut certè rarissimè solere homin
humili fortuna ad altum conscendere f
gium absque vi aut fraude, & quidem
magis, quàm illa, *libro secundo Disputat. d*
publ. cap. 13.

Porsena. Legimus præterea, ipsum etiam Po
nam Hetruriæ regem fictilibus fuisse u
Docet id disertè Martialis hoc disticho

Aretina nimis ne spernas vasa, mone
mus:
Lautus erat Thuscis Porsena fictil
bus.

Nec tamen ex Samia tantùm terra,
Vasa Aretina. & Aretina, singulari cum laude fictilia c
ficiebantur. Hinc Plinius: Retinet h
nobilitatem Aretium in Italia: & Sami
iamnum in esculentis laudantur. *lib. 35.*
12. Nec dubium est, quin figlinæ
gnari inprimis fuerint *Osci* Campaniæ
Campana supellex. puli. Hinc Campana supellex pro fi
lib. 1. Satyr. 6.

Vilis cum patera guttus, Campana s
lex.

Quo pertinet illud Propertii *lib. 4. Eleg.*

At tibi, Mamuri, formæ cælator ahenæ,
Tellus artifices ne terat Osca manus.

Fecerat Mamurius Vertumni signum
neum. Gratus igitur Vertumnus optat,
nquam Mamurius fictilia signa faciat;
semper nobiles ex ære statuas & formas
at: ne figlinæ luteæ vilitate tant' artifex
ecoretur. *Turneb. lib. 23. Adversar. cap. 6.*
ū tamen inter omnia vasa fictilia primas
uêre Samia. Ex quo genere etiam haud
biè fuit *Fidelia.* Nonius certè eam defi-
vas Samium ad plurimos usus: de qua
sius: — Samia vasa.

Nec tamen invideas, quòd multa Fidelia
putet
In locuplete penu.

Ejus & Plautus meminit, Aulularia:
l si reperero, ô Fides! mulsi congialem
nam faciam tibi fideliam. quo in loco
ıutus eodem modo *Congialem* dixit *fideli-*
, quo Plinius *cadum congiarium*, ac si Con-
ım in Cadum diceret formatum; ut Bu-
us explicat *libro quinto de Asse & ejus par-*
E Samo igitur vasa illa Samia, ex Sa-
a scilicet terrâ effecta. quorum tanta es-

ſe cœpit nobilitas, ut pluris etiam con
rint, quàm Murrhina. *Plin. lib.35.cap.12.*
fin. de quibus dictum à nobis eſt *lib.* 1. *T*
Murrhino fol.34. & ſeqq.

Samos inſula. Samon autem Inſulam Junoni ſac
fuiſſe, nemo neſcit. Eandemque olim &
theniam nuncupatam, poſt Ariſtotelē
nius ſcribit *lib.5.cap.31.* fortè, quod ibi
vos, id eſt, virgo Juno adoleverit, ibi edu
ſit, ibi etiā Jovi nupſerit, ut Lactantius
didit. Unde & fanum Junonis nobiliſſi
& antiquitus famigeratū fuit Sami; ubi
narium Deæ perquàm opulentum viſ
tur, & ſimulachrum ipſius in habitu nub
tis figuratum; & ſacra ejus anniverſaria N
ptiarū ritu ibi celebrabantur. Sami præ
cà feraciſſimam fertilitatem laudantes
ſci, non dubitant illud ei proverbium
commodare, quòd etiam ferat *Gallinæ lac*
biq; reperire poſſis Lactis gallinacei hau
quod Plinius decenter uſurpat *in præfat*
Naturalis hiſtoriæ, ad Veſpaſianum. u
Julius Cæſar Scaliger *Exercitatione 144.* a
verſus Cardanū. Sed & auctor eſt idē Plin
Samiâ teſtâ Matris Deûm ſacerdotes,
Samia teſta. Galli vocantur, virilitatem amputaſſe, n
aliter citra perniciē, ſi M. Cœlio credam
qui linguam ſic amputandam objecit gr
prob

ro, tanquam & ipse jam tunc eidem Vi-
maledicerer. *l.35.c.12 in fi.* Hinc Samium
io usurpatur & testeum & acutum. Un- *pro acuta.*
Samiare (ait) dicimus acuere, quòd in
hoc gen⁹ artis polleat. Et Samiata fer-
enta, idem Nonius interpretatur acuta
ucronata: fortè, quia Samiâ cretâ polita
tida, detersáq; acuerentur. Unde & *Sa-*
ii dicti, qui Samiâ illâ cretâ arma & spi-
prætorianorum & satellitum Impera-
ad nitorem fricabant tergebantq;, atq;
perabant gladiorum & jaculorum acié
spides. *Turneb.l.27. Adversar.cap.21.* Hinc
n Samii Lucumonis acumen apud Au- *Lucumo Samius*
um, dum *epist.4.* ad Theonem ita scribit:

Scilluto decies si cor purgeris aceto,
Anticipesq; tuum Samii Lucumonis a-
cumen.

nim, non obstante varia & fluctuante
riani Turnebi interpretatione *libro 2.*
versar.cap. 23. & libro sexto. cap. 17. ver,
llos nobis restituit Scaliger. ut sit sen- *lib.2. Ausonia. lect.c.12.*
Non poteris, ô Theo, ænigmatum
rum nodos solvere, etiamsi cor pur-
cillito aceto, quod antidoti vice sæpè
cipare soles; neque etiam si te eo
nuniveris, quod est tibi acumen ad ver-
aciendos; qui es Lucumo, & insanis.

Nam

Nam & acetum pro acumine & *Acetum, pro prudentia.* dentia poni, ex illo Plauti constat in Ba dibus;

Nunc experiar, sitne aceto tibi cor acr pectore.

Et in Pseudolo;

Ecquid habet is homo aceti in pectore? CH. atque acidissimi.

quo sensu per aurem Stoici acri aceto lo Persius intelligit eum, qui artis dialec disciplina acri, & acuta instructus non latur captiosis ratiocinationibus: quem modum Varro *acrem disputatorem* acris ti cupas habere eleganter dicit, quum al vitam deformasse Carneadem virtutis è *Lucumo.* pis acris aceti, scribit. Lucumones ve vt ex Festo novimus, homines quidam rant, ob insaniam dicti, quod loca, ad venissent, infesta facerent. Quo verb Sidonius utitur: Temperat Lucumonē strum Tanaquil sua. ut inde conjectur at probabile, ijs temporibus in ore vulg lud vocabulum fuisse, in homines insa *Stolo.* & intractabiles. Unde eundem Theon Ausonius etiam Stolonem appellat:

e liam non potes, ô Stolo, doceri.

tolonem, pro ſtolido poni Turnebus annotavit *libro ſecundo cap. 23* quem ntius elephanti corio circumtectum, ſuo, dixerit in Heautont. *act. 3. ſce.1.* cum elephanti corium duriſſimum craſſiſſimum; proinde fit, ut elephanti us ſentiant. Id genus homines Feſtus rarum aſperitate & duritia *Petrones* & *ces* appellat. quo poſteriori verbo et- Tertullianus frequenter utitur, ſingu- er verò *in libro de Anima*: Quid autem nt(inquit)tot ac tantæ anima Rupicū arbarorum, quibus alimenta ſapientiæ nt, tamen indocta prudentia pollent, ne Academiis, & porticibus Atticis, & eribus Socratis; denique jejunantes à loſophia nihilominus vivunt? quo in o *Rupices* Beat Rhenanus interpretatur nines indoctos, & amuſos; fortè quòd pium incolæ Naturæ ſoleant eſſe aſperi- , & ingenii inhumanioris. Inde eſt, ut ꝛrū immanem crudelitatem exſecramur, è rupibus natos eſſe dicamus. *Virgil.*

Petrones.
Rupices.

Nunc ſcio quid ſit Amor: duris in cotibus illum
Iſmarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes,

Nec

Nec nostri generis puerum, nec sanguin
edunt.

Et apud eundem Dido Æneã ita alloqui
——— duris genuit te cautibus horr
Caucasus.

Lapis, homo i. sensatus.

Nec verò infrequens est, ut per *lapidem* telligamus hominem sensus expertem. de illud apud Terentium: *Quid stas la* Et apud Plautum in Milite: nullum ho stolidius saxum. Hinc Aristippus roga qui melior evasurus esset filius? Ut nihi liud (inquit) certè vel in theatro non sed lapis super lapidem: innuens nimirum, peritum à lapide nihil ferè distare. Plautus lapidem verberare, usurpat pro stigare incastigabilem, aut docere indoc Et Amaryllis apud Theocritum à Past *Tota lapis* dicitur, quod nullis amiculi, idem ait, precibus moveatur. Quò perti illud Euangelicum: Potest Deus *è lapidibu stis* suscitare filios Abrahamo. Id enim stupidis peneque brutis hominibus, qui hil adhuc divinum sapiunt, propterea tanquã lapides sine sensu sunt, interpreta Johan. Pierius *libro 49. Hieroglyph. Tit. de La de* Nam qui lapides adorabant, lapidib similes, ut in Psalmo est, euadebant. Un

ad: *Auferam cor lapideum de carne ve-* Origenes & Eucharius de stupiditate sipientia interpretantur. Eodemque saxei appellantur Episcopi rudes, & n omnium imperiti, in festivo illo car-e, quod saxeæ Pasquilli statuæ Romæ am se deprehendisse testatur Alciatus *Dispunct.cap.22.* Id quoniam & argutum nustum est, hîc adscribo: *Saxei Episcopi.*

Tandem, Maxime Pontifex, galerum
Pasquillo tribuas tuo roganti.
Si sensu sine sum, rude atq; marmor:
Complures quoq; Episcopos creari
Ipso me magè saxeos videmus.

De horum crassa & asinina ignorantia e stupiditate nihil hic attinet dicere: doquidem clarissimorum auctorum umentis, præsertim verò doctissimis aldi *ad lib.9. Apulei.* commentariis ea nnotuerit. De aviditate verò illorum, neficiorum venatione sive aucupio vi- poterit Annæus Robertus Aurelius *primo Rerum Judicatarum cap. 7.* *horum inscitia.* *aucupium.*

Etsi enim pontificio jure sub gravi pe- terdictũ legimus, ne quis ad Sacerdo- cros ordines, aut dignitates Ecclesia- invitus promoveatur. *can. vbi ista. & can.*

ha-

honorat.dist.74. rectè nimirum sentiente
ronymo, Clericatum non honorem esse
onus: *in epistola ad Heliodor.* Perpauc
men ætas hæc nostra producit, qui cum
ronymo id expendant. quinimò ne c
quidem aut cæteras aves, quæ lacera
corporum aluntur, tam rapido volatu
davera per aërem ferri videm⁹, quàm a
tante Clerico, beneficii opimi posse
Corvos beneficiarios cernimus ad e
quendam à languente Resignatione
spolia adhuc spiranti detrahenda; aut d
rata Resignatione ad aulam, curiámve
manam incredibili celeritate advolare.
omissa querela ista, institutum nostrũ
sequamur.

Acetum Scillitum. De aceti igitur *Scilliti*, cujus Aus
modò meminit, confectione videatu
lumella *libro 12. cap. 34.* decem bambata
bammatas in mustum mitti jubens: qu
mine intelliguntur *Scillæ*, quæ aliquo
ctu conditæ sunt, ut idem Turnebus
pretatur *libro 17. Adversar. c. 14.* non a
dum dissentiente Carolo Stephano in
dio suo Rustico, *sub Tit. Vinetum. §. Vin.*
Haud dubiè verò Ausonius per Ac
Scillitum (Carolus Stephanus Scylli
vulgus Scylliticum vocat) intelligit a

& acidissimum : quale est id, quod
nonicus *durum* vocat.

Furfuribusq; novis durum misces acetū:

cidum Bacchum:

Aut acido Baccho miscebis farra lupini:

er *farra* intelligit *farinam*. ut proinde &
ceum & farreum sit *farinaceum*. Unde
de Porrigine:

Desinet interea glomerari farrea nubes.

enim caput pectitur, velut farinæ quæ-
nubes è capite cadit. *Turneb.lib.17. cap.*
Est quippe *Porrigo*, morbi quoddam
s, à porrigendo, id est, extendendo
ctū. Crescendo enim porrigitur: &, ut
s scribit, in capillo, barba & supercilio
ur, ubi acutæ (quidam *à cute* legunt)
am quasi squamulæ surgunt. Lucilius
orbo conflictatum vocat

Tristem, & corruptum scabie, & porriginis plenum.

porrò acuto sive acido *vapidum* aut
um & languens opponitur, quod Per-
ppellat moriens:

Pannosam fecem morientis sorbet aceti.

M ubi

Porrigo.

ubi per fecem pannoſam, intelligit fl
quòd in fece inſunt flocci quidam & p
Flos. Tria autem in vino: *Flos, Flox*, & quod
Flox. priè *Vinum* dicitur. Cæcilius: Ego n
Vinum. florem, neque floces volo: mihi vinun
lo. Et de *Floce* quidem hactenus. *Flos* au
vini eſt odor & fragrantia. Plautus Cur
one: Flos veteris vini naribus objectu
meis. Et paulo poſt:

Nam omnium unguentum odor præ t
nautea eſt
Tu mihi ſtacte, tu cinnamomum, tu r
Tu crocum & caſia es, tu bdelium.
ubi
Tu profuſus, ibi ego me pervelim ſepe
Sed quum adhuc naſo odos obſequutu
meo,
Da viciſſim meo gutturi gaudium.

Sed & vini ſuavitatem per *florem* intell
dem Plautus innuit in Ciſtellaria, ita L
introducens loquentem:

Quiaq; adeò me complevi flore Liberi,
Magis libera uti lingua conlibitum e

ubi, *flore Liberi*, idem valet, ac *vino* ſu
mo. Nam & tale eſt jucundiſſimi o
Quanquam etiam Flos vini interdu
tur, quum vinum in ſupremo tenuem

habet spinam. Plinius *libro* 14. *cap.* 21.
vini candidus probatur: rubens, triste
um est, si non is vini colos sit. Iterum:
d celeriter florere cœperit, odoremque
re, non fore ait diutinũ. De vino autem
satis à nobis dictũ est *lib. 1. Tit. De Cellis.*
Ac quoniam de Samiis nonnulla hacte-
disseruimus; non dissimulandum hoc
erit, quòd Aristophanes *in Babyloniis,* *Samii literati.*
lum Samiorum *literatum* nominavit,
issimè alludens ad stigmata frontibus
um inusta: adeò ut vulgò jactatum sit, ”
is neminem esse literatiorem: sive quòd ”
nii à tyrannis exhausti, ob paucitatem 1.
um, jus Civitatis quinis Stateribus ser-
ii fortè jam notis erant compuncti, cō-
unt, ut auctor est Aristoteles *in Repub.* 2.
rum: sive quòd apud Samios repertæ
nt literæ XXIV. à Callistrato, ut An-
. *in Tripode tradit*: sive quòd Athenien- 3.
mios captos urendo notabant *Samæ*,
rat Samii navigii genus. Cœlius Rho-
us *libro septimo Antiquar. lect. cap.* 31. Sa- *Samœna.*
am nominat, quod navigium fuisse ait
tum, hoc est, bireme, rotundum, con-
n, ac in ventris similitudinē formatũ,
re percurrere & celeriter converti pos-
jus auctor exstiterit omniũ primus Sa-
i tyrannus Polycrates; Unde etiã dici

Samenam interpretatur Plutarchus.
thenienſibus contrà captivis Samii *noct*
Athenarum inſigne, frontibus inurel
par pari rependentes, ut eſt apud Suida

Piſtorii ſervi literati. Eadem ratione Lucius Apulejus
ſtorios ſervos, Plauti Olympionem imi
literatos appellat, quod in fronte notas
rarum haberent cauterio inuſtas. Cuius
ipſamet verba, quoniam elegantiſſim
primunt inſtrumentum piſtorium, cu
piſtores, hoc eſt, ſervos qui piſtrinum
cent, Ulpianus ineſſe putat in *l. cum*
nionis. 18. § 1. ff. de Inſtru. & Inſtr. legat.
loco ſi apponerem non abs re fore dux
boni (inquit Apuleius *libro 9. de Aſin*
reo) quales illi homunculi vibicibus li
nis totam cutem depicti, dorſumque p
ſum ſciſſili centunculo magis inumb
quàm obtecti, nonnulli exiguo tegili
tummodò pubem intecti; cuncti tam
tunicati, ut eſſent per pannulos man
frontes literati, & capillum ſemiraſi, &
annulati, cum lurore deformes, & fu
tenebris vaporoſæ caliginis palpebras
atque adeò malè luminati, & in modu
gilum, qui pulviſculo perſperſi dimic
farinulento cinere ſordidè candidati. &
ſequuntur. Plautinus quoque ſervus

ſima circumlocutione piſtrinum de-
t, cum ita ait: Num me illuc ducis, ubi
lapidem terit? ubi flent nequam homi-
ui polentam pinſitant, apud fuſtidinas
crepidinas? ubi viva hominũ corpora
ui incurſant boves? Sed & Thraci-
nprimis familiare, imò Nobilitatis in-
erat, ſi ſtigmatibus eſſent notati, vel ut
ro loquitur, notis compuncti. Is enim
. officior. de Alexandro Phereo ſcribit,
cum ex epulis ad Theben uxorem ve-
, Barbarum & cum quidem compun-
notis Threiciis, diſtricto gladio, jube-
nteire. Nam, ut Romani Imperato-
rætorianis militibus & centurionibus
edem uti ſolebant: ſic olim Tyranni
cibus earum rerum miniſtris & ſatelli-
utebantur. Proinde ab eodem Ci-
ne *ad Piſonem* ſcribitur: Conſulem ve-
n tanquam aliquem Thracem ad cæ-
faciendam conduceret, quod Adrian.
iebus rectè obſervavit *libro 13. Adverſ.*
6. Frontem autem notis ſive literis
conſueviſſe, præter ea, quæ modò dixi-
ſatis probatur ex Plinio *in Panegyrico*,
rbis: Exſanguem & ferream frontem
icquam convulnerandam præbeant
tis, & notas ſuas rideant. Hinc *In-*

Thraces notis compuncti.

ſcripti vultus, apu d Plinium Secundum *l*
13. quales erant ſervorum fugitivorum, u
Ulpiano colligitur *in l.1.§.tamdiu.ff. de fu*
Servi fugitivi compuncti. *tiv.* Ubi fugitivi ſervi tamdiu cuſtodiri
bentur, quamdiu ad Præfectum Vigilu
vel ad Præſidem deducantur; eorumq; n
mina & notæ (hoc eſt, ſtigmata fronti
inuſta) ad Magiſtratus deferantur. Hi
Notum fugitivorum Epigramma, Petron
Arbiter. Et Quinctilianus *Si quis fugit*
ſtigma ſcripſerit. Quemadmodum enim V
teres non omnes indiſtinctè ſervos cuſ
dire ſolebant; ſed eos duntaxat, qui integ
opinionis non erant, ut furaces, & ut Ca
lus ait, herifugæ, fugitivi, &c. qui quales ſ
ex Ulpiano cognoſcitur *in l. quid ſit 17. ff.*
ædilit. edict. Ita etiam non quoslibet paſſ
ſervos; ſed perditos tantùm & robuſtio
improbitatis, in ore notabant. qui propt
Stigmatiæ. eà *Stigmatiæ* dicebantur, & ne manumi
quidē juſta libertate fruebantur: quales
Dedititii. Jure erant Dedititii. *Johan. Bodin. de Republ.*
l.1.c.5. per quos Cajus intelligit eos, qui p
admiſſa crimina ſuppliciis ſubditi, & pub
cè pro criminibus cæſi ſunt: aut in quoru
facie vel corpore, quæcunq; indicia aut ig
aut ferro impreſſa ſunt, ut deleri non p
ſint. *Cajus l.1.c.1.* Sic & Ulpianus Dedititioru
nom

nen esse ait, qui pœnæ causâ vincti à domino, aut quibus vestigia scripta unt. *Instit. cap.1.* quibus adde, quæ de ititiis scripsit Alciatus *libro primo parerg.* *4.& 16.*& Sylvester Aldobrandinus *ad §.* *rtinorum. Instit. de libertin.*

A stigmatibus istis legas *stigmaticos ser-* notis compunctos, apud Pollucem *libro* *noma.* quos Tertullianus *Subverbustos* ellat, *libro de Pallio*; Plautum scilicet imi-s, quum ait: Subverbusti.

Ulcerosam, compeditam, subverbustam, *dam.* ubi Subverbustam, Festus inter-tatur, veribus ustam, quasi *sub-veru-ustã* as. Rectiùs, opinor, quàm Turnebus *libro 14. Adversar. cap. 1.* Subverbustam onit, sub verberibus ustam: quemadmo-n Horatius

———*uti virgis, ferroq; necari*

erat *lib. 2. Satyr. 7. & Ode 4. Epod.*

Ibericis peruste funibus latus:

ta scilicet Metaphorâ ab igni. quòd vir-um & funium ictus Corpus urant: non s atque stylis ulmeis circumscribi Plau-dixit in Pseudolo: *Quasi in libro cum untur literæ calamo; stylis me totum ulmeis umscribito.* Quo sensu flagella latus con-billare dicuntur Catullo:

Ne laneum Latusculum, nateq; n
cellas
Ilusa turpiter tibi flagella conscribi
lent.

In cujus tamen ultimi verbi locum, pro tri ratione, vel *consigillent.*, cum Mureto cum Scaligero, *concribillent*, substituerem cribello. Legimus tamen, fugitivos qu doque & pedum amputatione coercer litos; atque adeò qua parte peccassent, e mulctatos, *l.3. C. de serv.fugit.* sicuti fals incisos digitorum nervos, Alexandri de to Lampridius; Claudii, præcisos man⁹, S tonius scribit. Idem, Galbam Numul non ex fide versanti pecunias, manus am tasse ait, mensæque eius adfixisse. Qu pœnam abscindendæ manus etiam Exact non ex legis præscripto apocham con enti, Justinianus indicit, *Novella* 17. que admodum Constantinus Lenoni & pers sori jubet liquido plumbo meatus oris cl di. *l.1. Theodos. de raptu virgin.* quamvis pœnæ genus etiam anteà in usu fuisse, fid faciat Horatius, quum ita canit:

Pars peccans, punita.

——nec severus
Uncus abest, liquidumq; plumbum.

Sim

iter & in eos, qui mascula Venere ute-
ır: quod vitium tam infame est Augu-
,ut in vitiosis hominum moribus vix
ıt inter tormenta confessionem; adeo-
ontra naturã censetur, ut non in bru-
ntum bestiis abominabile sit (si enim
ıâ absente gallus gallum ineat, vivum
comburi Grillus dicebat apud Plutar-
ı) sed & Naturæ inprimis, generique
ıno inimicum rectè putetur: siquidem
antum in se est, hominum genus ex-
uat, & juxta Platonem *libro octavo de le-*
, ibi seminet, ubi non possint radi-
gi: In eos (inquam) Justinianus pœ-
planè convenientem statuit. Nam
ɔarte erant tã ignominiosi, hac eos pri-
mperabat, ut Zonaras prodidit. Quid
? (ajebat) si sacrilegium commisissent,
ıé eis manus amputassem? ut meritò à
iali rideatur, qui uxoris suæ mœcho
: absciderat, qua tamen corporis parte *Naris abscissio.*
fuerat peccatum:

Quis tibi persuasit nares abscindere mœcho?
Non hac peccatum est parte, marite, tibi.
Stulte, quid egisti? nihil hic tua perdidit uxor,
Cum sit salva sui mentula Deiphobi.

quanquam & Leo Imperator posteà t
adultero , quàm adulteræ nasum præc
[illegible]xit. *Novella Leon.* 32. quæ pœna jam
lim & Ægyptiorum lege in mulieres sola
rat constituta, ut est apud Diodorum Si
lum *lib. 2. Bibliothec.* Noverant quippe sa
entissimi Legum latores, immoderatam
indomitam fœminei sexus ambitionem
libidine & voluptatibus, non tam severit
pœnarum, quàm formæ turpitudine & ir
mia deterreri. Aliquando tamen adul
rium in viris castratione & virilium absci

Castratio.

one punitum legimus. Unde illud Dioge
de Didymone mœcho: Ἄξιος (ἔφη) ἐκ τῦ
μιᾶς κρέμασθαι. Nam Græca διδύμων
pellatione testiculi intelliguntur. qui
cum nimio plus lascivire soleant Clerici,

Alachis.

lachis Longobardus adversus Regem su
Cunipertum bello conflato, juravit, si p
stridiè victoriam adnuisset Deus, puteū
num se Clericorum testiculis oppleturu
Cui impietati dicam, an crudelitati, qua
quam voto frustratus, satisfecisse tamen
citur, apud Cœlium Rhodiginum *libr*

Ridicula adulterii pœna.

Lection. Antiquar. cap. 7. Illud planè supp
cium ridiculum est, quo olim Athenien
affi[illegible]iebant pauperes in adulterio depreh
sos. Eis enim (sit reverentia honestis auri

bant nates cinere calido: deinde etiá
nos prægrandes in podicem immitte-
quam pœnam vocabant παραϊλμὸν
ῥαφανίδωσιν. Mugiles autem etiam inter-
d hanc rem adhiberi solitos, indicat
alis

— *Quosdam mœchos & mugilis intrat.*

Muretus ad illud Catulli Epigr. in Au-
n pathicum annotavit:

em attractum pedibus, patente porta,
current raphaniq́; mugilesq́;.

Etsi autem citra controversiam verum
miviros illos, de quibus diximus, evira-
ad coëundum minus reddi idoneos:
ntibus quippe Nicephoro & Zonara,
Macedonius Episcopus Constanti-
litanus, sub Anastasio, falsò atq; factio-
Arrianorum & Manichæorum ab a-
centulis, impuræ Veneris; & Metho-
atriarcha, sub Michaële, stupri accu-
sent, Ambos, ut convincerent menda-
tunicâ subductâ, ostendisse, virilibus
re, & exinde à criminibus illis liberos
nmunes fuisse pronũciatos. Discepta-
mẽ aliquãdo in judicio legimus, Utrũ
vel adulterii crimen etiam in Eunu-
dat? Exẽplo esse potest *Bagoas*, Eunu-
s in adulterio deprehensus est, & mẽ-
bra

Eunuchus an stupri insimulari possit

bra in membris habere, ut XII. tabb. lo
bantur. Accusatus, ò confugit, ut s
nuchum diceret: taque in eo crimen
incredibile. Sed & si quid turpiter fec
nullam sanguinis commixtionem, null
vé partum esse posse ex altero semine
ceptum, ut sit & dici possit adulterium
furem, nec fugitivum, nec aleatorem, n
dulterum dici ex sola animi cujusque
positione, qui subtrahendi, fugiendi, lu
di, corrumpendi solum consilium ha
runt. Hæc enim crimina adsumto
intelligi. Atqui in Eunucho etsi anim
certè quidem actum neque esse, nequ
telligi. hanc ob rem fuisse Eunucho
delitiis, & olim Reginis observandis
positos à Principibus. Accusator co
& conatum & actum in Bagoa fuisse.. N
etsi ex tali coitu mulier concipere non
tuit, neque ideò partum adulterinum ed
(quanquam est apud Suidam, *Hermiam*
nuchum, *Pythiadem* genuisse: & ex ea, ab
ristot le filiam:) non eò minus adulter
esse, quàm si adulter aut junior, aut sen
aut temulentior, aut debilior fuit, quàm
gravidam efficeret. Non eventum co
derari duntaxat, sed ipsam quoque turp
dinem: quæ eò tantò in Eunucho m

etiam conatum puniri

òd adulterium adulterino atque am-
sexu, non solida innocentia, atque
pudicitiâ removet. Laudat Martia-
mitiani tempora: quod iis nec adulte-
ec etiam marium exsectiones essent li-
: quum anteà utrumque pro lusu ha-
ur, & tantum non ipsi quoque Eunu-
œcharentur. Sic enim gratulatur
itiano *lib.6.*

Lusus erat sacræ connubia fallere tedæ:
Lusus & immeritos exsecuisse viros.
Utraque tu prohibes, Cæsar; populisque futuris
Succurris, nasci quos sine fraude jubes.
Nec spado jam, nec mœchus erit, te præside, quisquam,
At prius (ô mores!) & spado mœchus erat.

r in VI. Synodo Constantinopolita-
uod de subintroductis mulieribus ve-
anone continebatur, ne videlicet cum
cis habitarent; id etiam *Eunuchis* præ-
ur observari, nisi quod & in eorũ per-
vituperatio aliqua nasci potest? cum
tra-

tralatitium ſit, ſpadonibus maximè
ctari fœminas, quibus volupe eſt, Vener
lecebris titillari potius, quàm concipere
parere. quod idem Martialis indicat eo
mine:

Cur tantum Eunuchos habeat tua G
quæris, &c.

Nec diſſimulat Horatius, cum *Saty*
ita canit:

Sunt quas Eunuchi imbelles, & moll
ſemper
Oſcula delectant, & deſperatio barbæ,
Et quòd abortivo non eſt opus.

Eunuchi cur tam grati.

Eunuchos enim generationi imparesp
ſus eſſe, etiam Galenus prodidit *l.15. de*
part. ut qui fœcundum ſemen non habe
ſed quod in virgæ flexibus hærens, effo
nequaquam poſſit. Quò fit, ut quon
ferquenter erecta ſunt mentula, at ſp
matis tamen emittant nihil; Reginis ol
aliiſque matronis, qui ſine conceptu c
ardebant, ſpadones hi multum fuerin
deliciis. Johan. *Brechæus ad l. ſpadonum.*
ff. de verborum ſignifi. Ejuſmodi Mulie
conjugali conſuetudini virginitatem an
ponunt quidem: cæterum liberorum deſi
rio punguntur nullo, nec in id dant oper
ut ex ſinu ipſarum fœtus efflorecat, *Leo*
Novel.27. contra naturale honeſtarum

rum votum, quibus maxima cupidi-
hoc constituta, & quas natura ad hoc
nuisse dicitur, ut partus edant: atq; ita
tur, & multis hominibus legiumè
catis frequentetur Respublica. *l.3.C. de vid. toll.* cum, ex Pomponii sententia,
nè necessarium sit, liberis civitatem
ri. *l.1 ff. solut. matrim.* qui potissimus ma-
onii finis est: quod ut magnum sanè ex- *Matrimonii finis.*
usq; donum à Deo creatore ad mor-
promanavit. Non modò enim natu-
ortis ingluviei obnoxiæ opem fert,
inoq; generi perpetuitatem elargitur,
m ab illa depascitur, non deperire si-
: verùm etiam per liberorum procrea-
m permagna alioqui hominum vitæ
at. Nam quid ea, quæ ex liberis perci- *Liberorum procreatio.*
, voluptate ad oblectandos hominum
os suavius? aut verò, quid in humanæ
negotiis, cùm aliis, tùm quæ in se-
ute nobis se offerunt, utilius? quando-
em levari senectutis molestias libero-
ministerio videmus: ut gravis est Imp.
is oratio, *Novell. 26.* quibus com-
tatibus cunctis miserè destituun-
quibus hic matrimonii finis ani-
non est propositus. Veruntà-
(inquit in proposita facti specie Lu-

cia-

cianus) Judicibus adulterii crimen in
nucho persuaderi non potuit. Nam
vir non est, quomodo erit adulterium
que Reum absolverunt: adulterii quid
ut opinatur P. Ærodius *Rer. judicatar*
tit. 1. cap. 21. Sed tamen extra ordinem
buit puniri, propter voluntatem perr
sæ libidinis; licet omni effectu sceleris
potuerit potiri. Nec verò nõ debet inp
commendari laudabile *Combali* factum
& castitatem in Dominam, fidem in h
abundè fuit contestatus. Id ideo com
morare vel propterà minus dubitavi,
adulterii crimen in Eunucho incred
esse, evidenter inde evincatur. Sel
igitur Rex Assyriorum, Junonis plac
caussa Stratonicem uxorem jussit in Sy
proficisci, ibique in sacra civitate cons
re templum. Quapropter & pecuni
stodem, & exercitui ducem, & comite
xori constituit Combalum, formosissi
adolescentem. Is contrà, diu multi
recusavit. Etenim verebatur, ne tanti f
ris invidiâ, in suspicionem probri cit
duceretur. Itaque ut sibi metum i
sublevaret, audet facinus admirandum
secat sese, & virilia vasculo obsignat de
cùm proficisceretur, Seleuco Regi dili

Cambali fides erga herum.

ommendat, & obtestatur, tutum inte-
aque ut in reditum servet. Tunc se-
s iter instituit. Unde ei verò prima ca-
tas? ex Stratonice. ardet ea amore a-
centis, postremò simulat ebrietatem,
ombalo, si negaret, temulentia magis,
impudentia videretur. Obstantem
malis conatibus verecundiam ebrie-
movet. Verum tamen cùm ea sic ur-
, ut alioqui manus sibi allatura videre-
dolescens necesse habuit, rem consili-
ue suum mulieri prodere. desiisse es-
um, ne ei vir esse posset. Igitur amo-
amicitiam verso, deinceps quidẽ ver-
cum eo confidentiùs atque familiari-
Quamobrem insimulatus apud Seleu-
statim revocatur, habeturque in vin-
postremò citatur Reus. Rex coram
eribus accusat: Eum & adulteriũ com-
se, & fidem domino violasse, & impiè se
se erga Deam, cujus operi & cultui dum
bat, tã spurca & flagitiosa perpetrasset.
t, ut solet, qui congratulandi caussa,
e odio Combali affirmabant, vidisse eũ
habere cum Stratonice. Itaque, & quia
ens nihil respondebat, damnatus est.
verò ad supplicium trahitur, clamare
it (inquit Lucianus) se non impudici-
N tiæ,

tiæ,sed avaritiæ caussa crudeliter inter
nempe quò Seleucus intercipiat vascu
quod ejus fidei commisisset abeundo.
ut vitaret hanc suspicionem, coram o
bus vasculum jubet exhiberi. Tunc
balus, resignato vasculo, & productis
bus: Non me debueras, inquit, ô Sel
accusare, apud quem erat domi tuæ
præcisa defensio. Itaque Seleucus
admiratione Reum legibus eximit :
lumniatores morte; (quia nunquam
apud maritum accusanda est, aut affer
bet manifestissimum crimen) Comba
præmiis afficit. quibus utique dig
quoque dixeris *Spurinam* illum Etrus
excellentis pulchritudinis adolescen
qui, cum mira specie complurium f
narum illustrium solicitaret oculos, i
viris ac parentibus earum se suspectun
sentiret; oris decorem vulneribus con
deformitatemque sanctitatis suæ fi
quàm formam irritamentum alienæ l
nis esse maluit. *Valer. Max. dictor.*
rumq; memorab. libro quarto cap. 5. A
verò & faciei deturpatione, & viriliu
sectione digniorem multò putabimu
lum Saturni sacerdotem in Alexandr
nomen fuit Tyrannus? Hunc Ru

Spurinæ castimonia.

Tyranni stuprum sacrilegum.

ecundo Historiar. Ecclesiast. narrat, im-
Dei sui commento nobilissimas quas-
nulieres ad stuprum & adulterium pel-
e. Nam in Templo, dum viri sup-
pant, denunciabat, Devm poscere
flagitare uxores: Juberent itaque vi-
in æde. Fatuos, atque religiosos pa-
. Nam & honori ducere, duxisse tam
ntes, quæ Deo quoque non displicerẽt,
que se, quòd boni dimidium divide-
um Deo. Itaque non mundiores solũ,
donariis onustas, gratissimo lenoci-
templum perduxisse. Tyrannum, stu-
um sacerdotem, quò tutius falleret,
nevisse has solas in conspectu omnium
ducere: tũ claves alteri tradere. postre-
uasi longè aliò profecturus, discedere
nplo. Sed concubia nocte, per occultos
terraneos aditus, intra ipsum simula-
m Saturni concavum, atq; parieti dili-
er annexum, irrepere Sacerdotẽ: & ac-
s luminibus, cum muliere precib' in-
, per simulachrum sermones amato-
erere: deinde artificio quodam ex-
tis lampadibus, illudere mulieri. Lu-
îc exclamare cum P. Ærodio *lib. 8. Re-
udicatar. tit. 1. cap. 17.* Prô Jupiter, quin
exsecuisti magis, quàm Saturnus avũ!
verò est, quòd fabulosa hæc putemus:

cum vetus olim superstitio crediderit, I
Dii mulierũ complexu potiti. aliquando in terras descendere, ut mu
complexu potirentur: ac sæpè eo comn
to illustres fœminæ adulterii dedecus
verint, quum Deus culpæ auctor esset
nestior: ut verè monuit Anti-Machiav
libro secundo De Regno, theorem. 5. Sic e
Scamander virginitatis prælibator. sub Scamandri persona, qui fluvii illius
cognominis Deus putabatur, Cimone
frutice latitantem Callirhoes ibi lav
pudicitiæ insidiatum legimus apud Æ
nem *in Epistolis*. Mos enim erat patrius
Ilienses, in terra Trojana, ut quæ virgin
anno nupturæ essent, hæ ad Scamand
fluvium appellerent, ibique lotæ hæc v
pronunciarent: Accipe meam virgini
ô Scamander. Tùm igitur *Cimonem* c
Cimon. arundinibus redimitum, ut fuco facto
esse videretur, & ornatu eo prosilien
respondisse dicitur, Tibi adsũ ô virgo, &
cipio lubens. Atque ita puellam ill
ortam familia rapuisse, & virginitatem i
Decius Mundus. delibasse. Sic & *Decium Mundum* sub
bis Dei specie, Paulinam Saturnini vxo
honestissimam alioquin matronam a
nam & complexum appellasse, cũ Jose
Antiquitat. lib. 18 cap. 4. tùm Zonaras
didit Annal. Tom. 1. Possent hæc levia

si ipsum etiam Jovem, quovis stupri, *Iovis stupra.*
terii, incestus crimine notatum, turpis-
istius libidinis suæ explendæ gratia,
c Tauri, mox Cygni, modò Auri, quan-
ue & Satyri formam induisse, fabuletur
quitas. Hinc illud in Jovem epigram-
quod ex Græco ita reddidit Natalis Co-
lib. 2. Mytholog. c. 1.

Fit Taurus, Cygnus, Satyrusq́; Aurumq́;
ob amorem
Europæ, Ledes, Antiopæ, Danaës.

Leda tamen variatum video. Sunt, qui *Ledæ partus.*
m dicant cùm Leda Tyndari Regis fi-
quam deperibat, sub Oloris sive Cygni
ie fuisse congressum, atque inde Hele-
n procreatam. Sunt qui id Nemesi in
erem à Jove transformatæ tribuant. A
posteriore sententia etiam stare vide-
Ausonius *Epigr. 55.* de Castore, Polluce &
ena: quos tergemino ovo Nemesin pe-
isse, Ledam fovisse putat.

Istos, tergemino nasci quos cernis ab ovo,
Patribus ambiguis, & matribus ansere
natos.
Hos genuit Nemesis: sed Leda puerpera fo-
vit.

Tyndareus pater his, & Juppiter: hic p
hic ſcit.

Nemeſis. Nemeſin igitur Auſonius Helenæ matr
Ledam alumnam facit, Græcos ſcilicet i
tatus, qui talem huic rei fabulam comm
ſcuntur. Nemeſin (inquiunt) cum dep
ret Jupiter, ut à puella admitteretur,
quibat impetrare. Ad dolos ergò ama
riè converſus, juſſit Venerem in Aquil
deformari: Ipſe Olorem induit: moxq
ut qui Aquilam nimis metueret, raptin
proripere cœpit, ac velut compavidus la
bras quærens, in puellæ devolat gremiu
Quæ neſcia quantus inſideret miſeræ De
illā placidè ac geſtiens excepit; ſed vi nu
nis èveſtigio in ſoporem vertitur. Eam tu
nimis opportunè cōprimit Jupiter, in A
ferem deformatam. Actis denique m
ſibus parit illa ovum, quod auferens M
curius Spartam detulit, ac ſedenti Ledæ
gremium projicit: ex quo nata fertur He
na; quam Leda, ut filiam habuerit, al
eritque materno confovens adfectu. S
Mortuorum nomina immutata, hanc controverſiam omnem dirimit L
ctantius, Ledam illam Helenæ matre
poſt obitum Nemeſin fuiſſe transnomin
tam docens. Solent (inquit *divinar.*

bro primo, cap. 21.) mortuis consecratis ina immutari. Credo, ne quis putet eos ines fuisse. Nam & Romulus post mor- *Quirinus* dictus est, & Leda *Nemesis*, & e *Marica*; & Ino, postquam se præci- vit, *Leucothea*, materq; *Matuta*: & Meli- s filius ejus *Palamō*, atq; *Portunus*. E qui- verbis patet, Ledam mortalitate exsutā, nesis appellationem accepisse: quomo- Ariadnen immortalitate donatam, *Li- n* fuisse dictam annotat Probus gram- cus: & Melicertem à morte *Glaucum* nominatum scribit Nicanor Cyrenæ- Caussam verò cur ex ovo prognata di- r Helena, reddere conatur Clearchus in toriis, scribens ὠϊα, hoc est, ova anti- us dictum fuisse cænaculum, locumvè orem tabulati in ædibus, seu contigna- em. Posterior ætas ὑπερῷον, quasi supe- ovum dixit. In qua ædium parte edu- quum esset Helena, opinione sinistra levit vulgus hominum, ut ex ovo pro- e eam crediderint Nam quod, referente io Rhodigino *l. 27. Lect. Antiq. c. 17.* Neo- Crotoniata, ipso etiam Herodoto He- cote approbante, scripto prodidit, Ovū l Helenæ parens, è Luna fuisse delapsum: ppe ova parere Selenetidas sive lunares iinas, indeque nascentes homines quin-

Helena cur ex ovo pro- gnata.

Mulieres ovipara.

quies decies esse nobis ampliores : Id n
pro fabula habet Hadrianus Junius *lib*
Animadvers.cap.15.

Castratio prohibita. Etsi autem Castratio , de quo pe
genere modò diximus,non tantum Sen
consulto,cp Neratio Prisco & Annio V
coss.factum est,*l.3.§.Item is qui.4. & l.*
6.ff.ad L.Cornel.de sicari. sed & Princi
edictis,ut Domitiani apud Dionem &
tonium in Domitian. *cap.7.* & Hadria
l.4. §. idem Divus. & leg. 5. dicto tit. in
mis verò Justiniani cõstitutione *Novell.*
prorsus fuit interdicta : sive quòd id ac
sus publicam utilitatem est, quæ in tu
endis liberis versatur : sive quia pauci
sic affecti sanantur : Legimus tamen E
chos etiam præter fœminarum , quas
mus, delicias,ipsis quoque Regibus ma
Castratorũ precium. fuisse in precio : quippe quos corpor
custodes Cyrus adhibuerit , teste X
phonte *libro 7. Pædiæ Cyri*; & sacris Prin
cubiculis rectè præponi posse,non ad
tarit Leo Imperator *in l.jubemus.4. C. a*
pos.sacri cubic.lib.12. quo officio qui f
tur,eandem Honorio & Theodosio d
tatem habere dicuntur,quam qui em
tissimam prætorianam vel Urbanã m
rint præfecturam,aut certè militarem

eriam potestatem, hoc est, qui præfecti torio, vel Urbi, aut Magistri militum fu- t. *l.1.C.d. tit.* ut nō absque ratione dixisse catur Ulpianus, castratione pretiosiores pueros. *l.si servus.27. §.& si puerum.28.ff. ..Aquil.* quos itidem libidinis & pro- rcii caussa castrari Martianus dixerat *in l. Item is.ff.ad l.Corn.de sicar.* Quanquam ari non potest, priscis Romanor. mori- eos semper fuisse invisos: quos gravi di- rio *Tertium genus hominum* nominavit xander Severus, apud Lampridium: cum que viri, neque mulieres esse credantur. *Duarenus ad rubr. C. qui testam fac. poss. §. Superius diximus quosdam prohiberi, &c.* meritò commendari debeat Mamerci nilii Lepidi Consulis decretum, Genu- Eunucho bonorū possessionem secun- m tabulas denegantis. Nam, ut auctor Val.Maximus *libro 7.cap.7.* Genucius qui- m, Matris Magnæ Gallus, à Cn. Oreste ætore Urbis impetraverat, ut restitui se in na Næviani juberet, quorum possessio- m secundum tabulas testamenti ab ipso ceperat. Appellatus Mamercus à Sur- no, cujus libertus Genucium hæredem fe- rat, prætoriam jurisdictionem abrogavit: òd diceret, Genucium amputatis sui ipsi-

Odium eorundem.

us sponte genitalibus corporis partibu
que virorum, neque mulierum numer
beri debere. Conveniens (ait Valerius
merco, conveniens principi Senatus c
tum: quo provisum est, ne obscœna
nucii præsentia, inquinataque voce, t
nalia magistratuum sub specie petiti
polluerentur. Rectè, *Inquinata voce*: c
doquidem morbosi dicuntur Paulo, q
tam necessaria pars corporis penitus a
l. sin autem. 7. ff. de adilit. edict. hoc est, qui v
tatem amiserunt, ut apud Ulpianum D
Hadrianus loquitur, *d. l. 4. §. 2. ff. ad l. Co*
Sicar. Atq; hanc partis istius necessitatē
dubiè satis expendit fœmina illa, cujus
Lintprandum Diaconum *libro 4.* non il
da exstat historia: Theobaldus Umbro
Dux (ait Diaconus) adversus Græcos
Beneventum tenebant, bellum gereba
quoscunq; ex hostium exercitu captivo
cere poterat, amputatis virilibus dim
bat: donec quædam mulier ante eum ge
bunda, hominum Deûmq; fidē implo
constitit. Quid, inquiens, Theobalde,
minæ egimus, ut bellum nobis indice
Haudquaquam nos Amazones sumus,
Minervæ operibus deditæ: armorum u
tenemus nullum. Quid ergo virorum
st

Castrati morbosi.

Theobaldus.

um testes amputas, nosque nostris
ptatibus privas? Sunt illis oculi, sunt
s, sunt manus: quid ad ea, quæ nostro
Natura concessit, belli jura producis?
sermone delectatus Theobaldus, ei
æ modum imposuit. Malebat scilicet
cissima fœmina, quavis alia, quàm tam
li corporis parte Maritum destitui:
una discordantes Conjugum animos,
od fortè inter eos intercederet fribu-
um, ut Ulpianus loquitur *in l. cum hic
.32.§.quod si, 12. de Donat. int. vir. & uxor.*
quod leve aliquod jurgium intelligo
Papiniano *in l. quod si. 31. de jure dot. & l.
ris. 27. de pact. dotal.*) noverat in gratiam
ncordiam redigi posse; & rectiùs opi-
quàm si vel ipsum *Deæ Viriplacæ* sacel-
psis foret ingrediundum. Nam, ut
Victore Valerius Maximus *libro* 2. *c.* 1.
oriæ prodidit, quoties inter virum
orem aliquid jurgii intercesserat, in
um Deæ Viriplacæ, quod est in Palatio,
bant: & ibi invicẽ loquuti, quæ volue-
contentione animorũ deposita cõcor-
vertebantur. Dea nomẽ hoc à placãdis
fertur assequuta: venerãda quidẽ, & ne-
n præcipuis, sed exquisitis sacrificiis co-
utpote quotidianæ ac domesticæ pacis
s, in pari jugo charitatis ipsa appellatiõe
vi-

Mulierum peculium.

Fribusculum

Dea viriplaca.

virorum majeſtati debitum ac fœmin
dens honorem. De illa porrò diſc
tium conjugum conciliatione aliq
hoc luſi Epigrammate:

Hiſpano nuptura viro Romana pue
Audiit ut mutili flaccida mem
proci.
Membra, quibus ſtabilem figit L
ſedem,
E quibus arcitenens ſpicula vibr
mor:
Non mihi (dicebat) fuerint Con
tanti,
Ut cupiam mutilo nubere ſtulta
Namq; maritales forſan diſcordia t
Si turbet, quanam parte redibit
Scilicet eſt Medium, quo conciliant
mantes
Mentula: quâ demtâ, gratia nul
let.

Sed quò prolabor? Da veniam, Le
quandoque digrediar & excurram lo
Hac enim rerum varietate tibi legen
dium ſublevare geſtio, ut mihi ſcriber
borem non leviter mitigari hoc mod
tio. Ut igitur ad literarum inuſti

a nobis sermo erat, redeamus tandem:
io neutiquam prætereundum censeo,
Calumniatorum & Delatorum fron-
im ejusmodi punctis & stigmatibus
insignitas. quod Cicero disertè innu-
Roscio Amerino, cum ita scribit: Crura
em vobis nemo suffringet: sed si ego
enè novi, literam illam, cui vos usque
imici estis, ut etiam omnes oderitis, ita
menter ad caput affigent, ut postea ne-
m alium, nisi fortunas vestras accusare
tis. Quibus verbis illudens Cicero,
rum ignaros appellat eos, qui accusatio-
actitabant, & odio literæ illius, qua no-
ır frontes de Calumnia damnatorum,
uas omnes eis literas invisas jocatur.
a enim illa alicujus literæ insigne habe-
n delatore fortassis D; in Calumnia-
C. ut Turnebus conjicit *libro octavo*
versar. cap. 22. vel ut Cujacius docuit,
mniatores litera K. notabantur. *Cujac.*
is cui lege. ff. qui testam. fac. poss. & ad Tit. C.
alumniator. quanquam illum Cicero-
ocum Asconius *in 3. Verrina*, de Con-
nationis litera accipiendum putat. Eam
Græcorum Theta fuisse, constat ex il-
ersu:

Calumniatores: Delatores notati.

Theta, litera condemnatoria.

Et

Et potis est vitio nigrum præfigere Th
Hinc Ausonius mortem Euno pædag
imprecans, ita canit:

Tuum nomen Theta sectilis signet.

Et Martialis Theta id mortiferum app
signum:

Nosti mortiferum Quæstoris, Castri
signum:
Est operæ precium discere Theta n
vum.

ubi per Theta novum, intelligit Poëta
vum mortis signum, quo Domitiani Q
storem quendam notat, qui loco Thetæ
us alioquin usitatissimi signi, alia quadá
vitate percussori indicabat, quoties aliqu
vellet interfici, nasum videlicet emung
do. Unde addit:

Exprimeret quoties rorantem frigore n
sum,
Lethalem juguli jusserat esse notam.

pollex conversus.

Cæterum in gladiatoriis muneribus C
demnationis signum erat conversus pol
Nam qui eum, qui adversario succubue
occidi jugularique volebat, pollicem ve
bat. *Juvenal. Satyr. 3.*

Munera nunc edunt, & verso pollice v
Quemlibet occidunt populariter.

ıdentius *lib. 2. contra Symmachum*, de ibus quæ gladiatores Romæ in emipodio ſpectabant; quod decus & horo perpetua eis virginitate tribuebaı canit:

——conſurgit ad ictus,
Et quoties victor ferrum jugulo inſerit, illa
Delicias ait eſſe ſuas, pectusq́; jacentis
Virgo modeſta jubet converſo pollice rumpi:
Ne lateat pars ulla animæ vitalibus imis,
Altius impreſſo dum palpitat enſe Secutor.

yuam negari non poteſt, Athletarum liatorum ſpectaculis quandoq; adhiquandoque etiam ab iis coërcitas fuſtales: ut rectè annotatum eſt à Johan. rtio *ad lib.* 1. Thebaid. Statii. Quod ſi verſo pollice damnabantur, ij infeſtis ıtoribus pugnare dicebantur Sueto*vita Julii Cæſaris. cap. 26.* Gladiatores, ſicubi infeſtis Spectatoribus dimicaı rapiendos ſervandosque mandabat. ɔertinet illud Poëtæ veteris, damnatoillum pollicem infeſtum appellantis:

Vestales an ſpectaculis adhibitæ.

Pollex infeſtus.

ſperat & in ſæva victus gladiator arena,
Sit licet infeſto pollice turba minax.

Econtrà

Econtrà pollices solebant premi , cu
Pollex pressus. Gladiatoribus alicui favebatur. Und
nius *libro 28.cap.2.* Pollices, inquit, cu
veamus , premere etiam proverbio j
mur. Quò haud dubiè spectat illud
ratii *lib.1.Epist.18.*

Fautor utroq; tuum laudabit pollice
dum.

Siquidem Gladiatores salutem & fav
spectatorum è compressu pollicis pr
ciebant: sicuti ex ejusdem conversione
um atque interitum. Jam si pollicum
satis erat ad favorem indicandum : ute
in eum gestum adhibitus quàm maxi
favere profitebitur. Johan. *Pierius libr*
Hieroglyph. Turnebus libro 11. Adversar.
& Justus Lipsius *libro secundo Saturnal*
mon.cap.22. quanquam in illo Horatii
ba ista, *Utroque pollice*, Porphyrioni Syne
chicῶs posita videntur, pro utraque m
cujus utriusque complosione sive adpl
favorem significari pervulgatum est.

Sed digni erant Calumniatores &
latores illi (ad horum notas enim nu
vertor) ut quò à bonis omnibus ag
possent , impudenti & sceleratæ ips
fronti hodiè etiamnum Stigmata inur

;ic enim & Linguarum istarum viru-
m atque improbitatem cohiberi pos-
Nebulonum ejusmodi numerum ra-
n fore putarem. Vereor tamen, ne o-
hoc proclivius sit, quàm sperare : in
præsertim ubivis loci Delatorum fre-
ia : quos veteri Gallorum lingua
rmosetos dictos putat Anti-Machiavel- *Mormoseti.*
e Regno aut Princip. rectè administr. libro
theor. 2. à murmurando fortassis, quasi
ones: quòd fortuitos aliorum sermo-
plerumque tacendos, in aurem Prin-
eni murmure insusurrent. Suidas
ob id *Regis aures* appellatos fuisse scri- *Delatores.*
latores , quòd per hos omnia Rex
t, quæ ab unoquoq; agerentur: Sicuti
apes *Regis oculos* nuncupatos idem as-
quòd per eos Rex singula spectaret.
morem, licet in Principum aulis fre-
issimũ reprehendens Ammian' Mar-
us Constantinum Imperatorem gra-
axat: apud cujus aures nimium patu-
ilentæ linguæ existimationem viri
nvidia gravi pulsarent.
Etsi autem olim lege Papia Delatori-
rta constituta erant præmia , & qui-
midia illatæ multæ pars: Nero tamen
ps, Principum cæteroquin omnium
O ferè

ferè pessimus, at hoc non malus, nimic
precio illectam volens comprimere D
torum licentiam, quibus, ut cum Plaut
cam in Pœnulo:

horum præmia.

Isthinc est thesaurus stultis in lingua
Ut quæstui habeant malè loqui melior

quartam duntaxat partem eis ex pro
ptorum sive damnatorum bonis præmi
co conferri permisit. Unde & *Quadri*
tores dicti Criminum publicorum Del
res: qui pro Delationis præmio quar
partem in bonis damnatorum confe
bantur. Johan. *Coras. libro 2. Miscellan. cap*
Nam omnia Delatoribus præmia eri
propterea non consultum putat Bod
libro quinto de Repub. cap. 3. quòd his subl
vix sit, ut ulla peccatorum ultio sequ
Quemadmodum igitur venator can
vilissima quæque ferarum membra ob
re solet, ut talibus illecebris deincep
prædam alacres efficiantur: Ita Legisl
rem domesticos leones ac lupos acc
venari, & canibus Civitatis (quid enim
tat Delatores hoc nomine notare?
ipsum etiam Oratorum genus Demo
nes ita appellaverit: quemadmodũ im
& avaros procuratores Bartolus canes

Canes Civitatis.

ar

,excoriatores pauperum,& devorato-
vium *in l.omnes populi.q.5.ff.de Justit.* &
Cicero canes lambentes tribunalia se-
dixit, teste Antonio Usillo *in §. Tri-*
st.de actio.n.35.) præmia quædam pro-
re necesse est. *Plutarchus in Lucullo.*
enim præpotenti Deo nihil gratius,
eipublicæ utilius sit,quàm ab impro-
enas exigere : modis omnibus eni-
m est, ut eò perveniri possit. Lo-
r autem haud dubiè Bodinus de justa
ndi ratione : quæ ut Reipublicæ sa-
s est ; ita perniciosæ contrà sunt Ca-
iandi occasiones. quod cum aliis,
erò ex Livio Manlii Capitolini Fu-
Camillum calumniantis exemplo evi-
r probat Nicolaus Machiavellus *libro*
de Repub.cap. 8. ita adversus Calum-
res procedendum docens,ut illos co-
s ex calumniatoribus Accusatores fi-
& siquidem publicè probare queant,
um esse, quod clanculum impinge-
; vel præmio aliquo, vel certè nullo
o afficere : si probare nequeant ; sicu-
n lium punire. Quæ doctrina non
m juri divino, *Deuteron. 19. versu 16.*
99. sed & civilibus constitutionibus
ormis est:quibus sancitū legimus,non

Inscriptio accusatoris. priùs insimulanti, hoc est, Accusatori modandum esse adsensum, quàm se lege se vinxerit, & in pœnam reciproci est, talionis) stylo trepidante recaver *C. de exhib. & transmitt. reis.* quod aliu rius exprimitur, cum quisquis ille est crimen intendit, in judicium venire tur, nomen rei indicare, vinculum su ptionis arripere.; sciturus, non impu fore licentiam mentiendi, cum Cal antes ad vindictam poscat similitudo plicii. *l. ult. C. de accusat. & inscript.* verò ad Delatorum præmia attinet: ta abest, ut illorum partem eos ex prosc rum bonis ferre voluerit Titus Vespas ut etiam eos flagellis ac fustibus cæsos vissimè traductos per arenam Amphi tri partim subjici in servos venireque perârit, partim avehi in asperrimas in *Sueton. in Vespas. cap. 8.* Quin & Do nus fiscales calumnias magna Calum tium pœna repressit: ferebaturque (ait Suetonius *in Domitia. cap. 9.*) vox ejus: *Delatorum detestatio.* ceps qui delatores nō castigat, irritat. si Plinio credimus, Trajanus de Del bus, hominum genere pestilentissim insidiosissimo judicia exercuit, ex latronum & grassatorum: quippe q

principe tollendos, non tantùm co-
dos putabat. Plinius Secundus *in*
yr. ad Trajan. quem laudat B. Bris-
s *libro tertio Selectar. Antiquitat. cap.* 17.
de, quod scriptũ reliquit Vincentius
llanus *libro secundo de Officio Regis, cap.*
Nam, quæso, quid scelestius Syco-
ta? quid infestius Valerio Largo? cui
ereà Proculius, casu obviam factus, os
que manu compressit sua: significans
cum eo erant, Largo præsente ne qui-
utò licere respirare. *Petr. Ærod. lib.*
m Judicat. Tit. 8. cap. 14. Habeat alia o-
pro imperio Princeps: sit saltem lin- *Lingua li-*
luta legibus. Eâ liberâ, dicebat Au- *bertas.*
s, homines oblivisci servitutis. Quid
contra quod Corn. Tacitus *in vita A-*
Sicut vetus ætas vidit, quid ultimum
rtate esset: ita nos, quid in servitute;
o, per Inquisitiones, loquendi au-
que commercio. Memoriam quo-
sam cum voce perdidissimus, (inquit)
in nostra potestate esset oblivisci,
tacere. Si verba in Majestatem vo-
ur, quæ fora, quæ judicia sufficerent?
am, qui Deos verbis ferocioribus in-
t: neque ob id tamen ictum fulmine
us, dicebant Rhodii apud Livium.

Quamobrem *Mecœnas* sapienter: qui
sulebat Augusto, ne convitia audiret
crederet, ne denique ulcisci vellet.
ut ait Lucianus, hæc inter Regem ac Ty
num differentia est, quòd hic ne leve
dem maledictum pati potest: ille, spern
iam gravissimis irasci. Meritò igitur li
rum monumentis commendatur *P*
Epirotarum Regis factum. De quo
duo juvenes Tarentini inter cœnandũ
lè loquuti essent, & neque res negari,
defendi posset; Ideoq; ratio reposcer
Tũ unus ex iis, Imò (inquit) nisi lagen
fecisset, occidissemus te. *Pyrrhus*, hoc d
eos dimitti jussit. Sic & *Antigonus*, c
xta Prætorium milites pravè de eo lo
rentur, neque existimarent, se audiri
quid non longius abitis (inquit) tut
curiusq; obtrectaturi? Quis humanio
lippo? Quidam Arcadion Achivus de e
sim malè loquebatur: Fuge (inquit)
hil hic proficies cum tua maledicentia
ibi utere, ubi quis siẽ, nesciunt. Deb
licet sufficere Principi, id esse domin
ne adsequutum, ne quis ei, ut maximè
nocere queat: quemadmodum Tiber
Augusto dicebatur. Et quæ dementia e
eum contumeliosum exsistere, & quic

Maledicentia non curata.

re aut scribere, qui verbo, imò etiam
n potest proscribere & occidere? Quem-
odum enim, qui pugno percusserit la-
m, se, non lapidem, vulnerat : Ita, qui
cipi maledicit, sibi, non principi facit
riam. Aut enim bonus est; &, ut dicebat
ıs Imp. nequit affici injuria. Aut sub-
or : & magnitudine extra contumeliã
qua de re pluribus disserit P. Ærodius,
ab omni antiquit. judicatar. lib. septimo tit. 1.
. quibus addi poterunt, quæ à nobis ex-
ta sunt *lib.* 1. *Rerum Memorabil. Tit. de*
umphis. fol. 638. & quod scriptum reliquit
udius Ptolomæus Epistolarum Itali-
lib. 6. *Epist.* 24. Incip. *Io vorrei far con voi*
Gabriello &c. De illa porrò Delatorum
robitate, quam Græci *periergiam*, Quin-
anus supervacuam operositatem, *libro* 8.
. Ulpianus, proverbiali locutione, De-
riam curiositatem appellat *in l. nec supi-*
ff. de Jur. *& fact. ignor.* non malè videtur
pari posse illud Plauti de famigerato-
s loquentis in Trinumo:

Qui omnia se simulant scire, nec quicquã
sciunt.
Quod quisq; in animo habet, aut habitu-
rus est, sciunt.

Id quod in aurem Rex Reginæ dixer
Sciunt. quod Juno fabulat est cum J
Quæ neque futura, neque facta sunt, t
ij sciunt.

De quibus videatur Guilielm. Budæus
plurimum. de jur. & fact. ignor. & Johan.
rasius *libro secundo Miscel. cap.* 24. Mone
m n Cujacus *ad tit. C. de Calumniator.* p
illam in facie scribendi jam olim exolev
arg. l. si quis. 17. C. de pœn. cùm & in man
& in furis pœnam damnationis una in
ptione comprehendi posse, Consta
nus ibi rescripserit: quò facies, quæ ad si
litudinem pulchritudinis est cœlestis fi
rata, minimè maculetur, *d. l. si quis*, & in c
fesso sit, caput sive faciem principale &
tissimum hominis membrum esse, unde
jusque imago cognoscatur, *l. cum in di*
sis. 44. ff. de religios. & sump. funer. ut me
gravior injuria æstimari debeat, si quis in
cie, quàm alia corporis parte fuerit nota
l. aut facta. 16. §. qualitate. ff. de pœn. § at
Instit. de Injur. atque ideò etiam propriet
servus ab Usufructuario cicatricibus de
mari non possit. *l. locum. 17. §. ex eo ff. de U*
fruct. quandoquidem Notæ verbo etiam
catrices contineantur. *Lege prima, in fi.*
fu

In facie scribere prohibitum.

v. In Militibus planè solenne fuisse, rum brachia stigmate notarentur, Ac- us notat *in l. pen. ff. Ex quibus caus. major.* e disertè probat *tex. in l. 3. C. de fabricens.* . ubi Stigmata Fabricensium (de Fa- nsibus autem *libro primo Tit. de Ar- entarus, fol. 620.* diximus) brachiis, ad imi- nem Tyronum infligi jubentur. Ait, *itationem Tyronum.* Non omnes igi- ilites, sed solos duntaxat tyrones no- fuisse innuit: quales erant Juniores il- i publicis stipendiis militari disciplina uebantur, & Militiæ designati ad pu- 1 exercebantur: pòst deinde, ubi satis pantur instructi, in numeros referebã- ec anteà militiæ privilegia habebant. et hoc Ulpianus *in l. ex eo. 42. ff. de Te- milit.* Ex eo tempore (inquit) quis militari incipit posse testari, ex quo *meros* relatus est: antè non. Proinde, nondum in numeris sunt, licet etiam tyrones sint, & publicis expensis iter nt; nondũ milites sunt. Diligẽter quip- erique veterum Imperatorum provi- nt, ut peritum exercitatumq; militem rẽt: cui soli, non verò etiam tyronibus, n numeros nondum relati essent, mili- privilegia concederent. Constat au-

Militum brachia notata.

& quidem tyronum.

tem ex adductis modò Ulpiani verbis, dum *in numeros* dici relatos milites, cu lecti quidem ſunt, nec dum tamen in ordines pervenerunt. Nam & per con um, Milites in numeris manere dixit Ulpianus, qui in ſuis conſiſtunt ordin *l. jure militari 4. ff. de teſtā. milit.* Joh. Co *lib. 5. Miſcellan. cap. 22.* Illius verò conſu dinis de ſignandis tyronibus, etiam V tius meminit *libro primo cap. 8.* his verbis non ſtatim punctis ſignorum ſcribe eſt tyro dilectus. Et *lib. 2. cap. 5.* Nam v ris (ait) in cute punctis Milites ſcripti matriculis inſerti jurare ſolét. Hi vero blico ſtipēdio docti, diſcedere à militi emeriti non poterant: atq; ideò nota tur, quò facilius apparerent, néve pub uſibus deſtinati ſubtraherentur; ut V us Zuichæmius rectè annotavit *Inſt Militar. teſtam. in pr. n. 20.* & Claudius C ræus de Jure militari, *lib. 1, cap. 23.*

In numero eſſe.

Carpocrates.

Singulare etiam fuit Carpocratis, reticorum omnium ſceleratiſſimi inſtit qui mala & bona omnia, non naturâ n neque bona ; ſed opinione hominur vocari diſputabat, ut quodcunque adl iſſet, id identidem licere perſuaderet: no liter ſcilicet, quā Antonino Caracallæ

Iulia Caracalla noverca.

per

atori, Julia noverca dixisse memoratur.
m enim ea, quæ pulcherrima erat, quasi
negligentiam se maxima corporis par-
udasset, dixissetq; Antoninus: Vellem,
ceret: Respōdisse fertur Julia, *si lubet, licet.*
nescis te Imperatorē esse, & Leges dare,
n accipere? voce mehercule infami & im-
ra, scorto famoso magis, quàm Augustâ
gna: ut gravis est Johannis Corasii sentē-
l. 2. Miscellan. c. 25. Is igitur Carpocrates
n monstrosum persuasurus dogma, disci-
los suos summa dexteræ auris particula
æsignabat; rectius multò facturus, si eodē
odo, sed stigmate longè graviori eorum
nnium non aures tantùm, sed oculos et-
n & nasum, & os, & linguā inussisset, qui
liciis hujusmodi audiendis tempus in-
merent, ut rectè putavit Johan. Pierius
34. Hieroglyph. Notum tamen est, illud in
culari libello à Seneca adagionis specie u-
rpatum: *Aut Regem, aut fatuum nasci o-
rtere.* quod hanc habet sententiam, Solis *Aut Rex, aut fatuus.*
ertatem suam constare solere fatuis &
egibus. Nam & fatuis quidvis licere im-
ine loqui & facere; & Regibus inultum
ſe, quidquid lubet. Quod quidem prover-
um verum Claudius Cæsar fecerat: quo
impe-

imperante nemo fuerat liber, suique ju
præter eos, quos verbum illud vetus c
plectebatur, *Adr. Turneb. lib. 26. Adve*
cap. 4.

Samia vasa in sacris.

Samiis quoque & fictilibus vasis (
ad ea, unde in hoc diverticulum excessi,
vertar) Veteres in sacris usos fuisse anim
verto. Nam & apud Athenæum *libro*
Dipnosoph. ad Macedonum usque dom
tus tempora id factitatum legimus: & T
tullianus in Apologetico adversus Gen
Nam etsi à Numa (ait) concepta est cur
sitas superstitiosa: nondum tamen aut
mulacris aut templis res divina apud R
manos constabat: frugi religio, & paupe
ritus, & nulla Capitolia certantia cœlo:
temeraria de cespite altaria, & vasa adh
Samia, & nidor ex eis. Quo in loco S
mia appellat vasa, quæ Cicero Samias
pedines, & fictiles urnas, cùm *Paradoxor*
ita scribit: Quid Numa Pompilius? minu
né gratas Diis immortalibus Capedines,
fictiles urnulas fuisse, quàm delicatas (C
merarius *filicatas* legit; Baysius, *Deliacas*) p
teras arbitramur? Capedines verò à c

Capedines.

pacitate fortassis ita dicebantur: nisi à c
piendo mavis, quòd essent ansatæ, atque i
facilè prehendi possent: ut & Capidula
sitat

o veteribus vocabulo, vinarium vas an-
n legitur apud Perotum. Atque eas
em Capedines fuisse fictiles vel ex eo li-
, quòd Athenæus vasa ejusmodi κερά-
aut κύλικας: quos idem figulina vasa ex-
t, παρὰ τὸ κυλίεσθαι τῷ τροχῷ, quod rotæ
mactu fingerentur: ut rectè observa-
Hadrianus Junius, Medicus & Philolo- *Hadr. Iunius*
omnium liberalium artium elegantia
tissimus, *libro secundo. Animadvers.*
10.

Meminimus alibi, Herculis poculum
æ capacitatis fuisse, ut tam in eo navi-
, quàm etiam bibere ex eo potuerit.
ue id voracitati & ingluviei ipsius con-
isse diximus, quem proditum sit, Le- *Herculis ingluvies.*
in voracitatis certamen vocato, inte-
n devorasse taurum *lib. 1. Tit. de Argent. fol 494.* Idque pluries eum factitas-
go: cum & Pindarus referat, Herculem
oni ædes ingressum, integrum bovem,
reliquum quidem os ullum relinque-
bliguriviſſe: & Callimachus hymno,
εμον fabuletur, Eundem jam in Deos
um, nihilominus inexplebilis edacita-
ansisse, & gurgitem insignem:

*Manserat ingluvies, necdum placata qui-
erat,*

Qua

Qua quondam occurrit sulcanti vom
terram
Theodamanti:

ubi Interpres in commentariis Græcis
notat, Theodamantē fuisse Dryopum
gem: quanquam Philostratus & Lactan
Lindium ex oppido Rhodi eum trad
Sed Callimacho etiam Lucillius Tarr
us subscribere videtur, ex Archiloch
Pherecyde scribens, Herculem esurie
Hyla puero, relictoque à tergo pædag
Licha fortè obvium Theodamanti, po
scisse aliquantum cibi. Cujus cum repul
tulisset, ira succensum, diripuisse è bobus
terum, eoq; mactato epulatum fuisse. C
accepta injuria, Theodamantem in Urb
regressum, compulisse oppidanos ad ar
adversus Herculem. Ibi tum necessit
extrema circumventum Herculem, eti
uxorem Deianiram armasse, prælioque
periorem, Theodamantem neci dedisse,
temque omnem in alias sedes transport
se. Haud itaq; mirum, quòd tantæ am
tudinis Herculeum craterem Statius
isse scribat, ut duo eum Juvenes vix port
potuerint. Unde & vasa magna atq;
pacia ab Hercule *Heraclea* fuerunt nun
pata. Herculem enim in potoribus

Herculis poculum.

merat

um fuisse maximis Turnebus innuit
Adversar. cap. 10. Stesichorus certè
Lyricus, Centaurorũ & Lipitharum
vium describens, Pholum ait Alcidæ
erculis hospitem, ut à Lucano appel-
implevisse Herculi craterem trium
arum capacem; quem prior ipse obbi-
Verba Stesichori ex Græcis Latina
sic habent: Hercules acceptum in
s scyphum plenum, trium lagenarum
em ori admovens obbibit, quem Pho-
i infuderat. Erat autem *Lagena*
ium vas, sed fictile: in quo vinum ad-
patur, in conviviis deplendum. Quod
er ille trium lagenarum capax fuit: o-
it eum ita amplum fuisse, ut Urnam,
st, quatuor & viginti sextarios caperet,
putatione Hadriani Junii *libro quarto*
adverf. cap. 5. Atque eò respexisse
ur Juvenalis, dum inter cætera, quæ
t 12. refert, Catulum naufragii metu-
n, in mare præcipitasse ait

———*Urnæ cratera capacem,*
Et dignum sitiente Pholo.

inuta hæc videri poterunt, si cum iis
ras, quæ de simili gulone Lityerse, *Lityerses.*
Regis notho Celænis in Phrygia re-
, homine vultu effero & truculẽto, sed
bibene

bone glutoneque supra fidem maxime
sitheus Tragicus memoriæ prodidit.
etenim totum vini dolium uno di
bendo vacuasse, triumque clitellarioru
sinorum onus, panes devorasse scrib
versibus: qui apud Athenæum *lib.* 10
doctissimi Junii interpretatione ita l
tur:

At filius Midæ Celenæi nothus,
Qua matre dubium est, ipsa noverit p
rens,
Tres quantum asellos prægravet, pa
vorat
Brevi die, simulq; deterget bibens
Justum cadum, decem amphorarun
lium;
Redditq; jumentis onus portatile.

Amphora. Amphoræ duæ, ut Georgius Agricola
legit, sextarios duos & septuaginta co
nent. Qui igitur dolium decem amph
rum epotârit, is trecentos sexaginta se
rios in inexhaustam alvi voraginem de
serit: quemadmodum rectè concludit
drian. Junius *libro 4. Animadvers. cap. 3.*
tamen hujus fidem penes Auctorem de
nens. Quod si ita est: non erit profe

iremur amplius *bicongium* M. Tullii aut Mediolanensem tricongiũ Novellũ quatum *Plin. libro 14. cap. 22.* etiamsi a- Tranquillum, potorem legerimus *Am- rium.* Nec etiam adeò monstrificum t, quod de Germanis prodidit Lud. us Rhodiginus *libro 18. Lection. Anti- cap. 20.* quorum in bibendo capacita- mnibus in Gallia miraculo fuisse ait, singulis mensis singuli quaternos arios vini exsiccarint, sic ut potores n, amphoras exinanirent binas. Mi- potius Aureliani tempora: quibus atum phagonem novimus, qui die prum absumeret integrum, panes m; Vervecem insuper ac porcellum: tautem, infundibulo ori apposito, rca. Miremur etiam Bonosum mi- um Romanorum tyrannum, qui tan- ibit, quantum nemo alius. Inde sci- ureliani dicterium: Non ut viveret, esse natum, sed ut biberet. Is, quod omnem admirationis captum est, umlibet bibisset, semper securus erat ius. Addo etiam; Vino nunquam udentior. Amplius; quantum hau- eddebat vesica ad æquilibrium. Nec unquam, aut venter, vel pars alia ex is ingesti nimietate affecta est. Hunc

Cicero bicõgius.

Bonosus.

ubi ad laqueum coëgisset Probus Im
tor, jactatum militari joco; *Ampl*
pendere, non hominem. Erat enim hel
ventrem habebat deformiter tumidu
Philippus Melanchthō tradidit *lib. 3.(*
sub Valerio Probo, & Cœl. Rhodigin
Lection. antiquar. cap. 1.

Præmia gulonibus constituta.

Parva hæc possent videri, nisi e
præmia gulonibus constituta legere
Nam & *Mithridates* iis, qui avidiùs
rent ac biberent, præmia proposuit: &
troq; genere victoriam (si vincere est a
temperantia vinci) fœdissimam est adel
Alexander quoque Magnus talenti pra
proposuisse ei dicitur, qui pocula vini
plibra siccaret. In quo certamine qu
ginta cū eo, qui præmiū tulerat, effusis
ribus, propemodum spectante Rege cr
erunt ac perierunt: ut rectè existimatu
erit Alexandrū rarissimas suas virtutes,
rum à se gestarum decus ac gloriam un
Ebrietatis consuetudine turpissimè fc
se. Quò fit, ut ne *Tiberius* quidem Cæsa
stā reprehensionis notā possit effugere
honores strenuis & nobilibus vini pot
& edonibus (*nebulonibus* penè dixeram
dabat: & ex his ignotissimum Quæ
candidatum Nobilissimis antepostuit,
potā in convivio, propinante se, vin

attendite Cyclopes, & ô saxea corda!

ram, more etiam hac tempestate non
sum inusitato, quo homines indigni,
tis melioribus, ad honores evehuntur.
s fortè evectos satius erat gradu move-
sicuti ab aliis principibus Magistratum
tis, etiam levioribus de caussis abrogatū
nus. Nam & *Vespasianus* adolescentulū
rantem unguento, cum sibi pro impe-
præfectura gratias ageret, nutu asper-
s, voce etiam gravissima increpuit: Ma-
em allium oboluisses. Et *Domitianus*
storium virum Senatu movit, quòd
culandi, saltandique studio tenere-
*Sueton. in Vespasiano. cap. 8. & in Domi-
cap.* 8. quod & Consulari cuidam viro
rnelio obtigit, quòd decem pondo ar-
i facti in supellectili haberet, id est, va-
etii fortè quadraginta coronatorum.
amplius memoriæ proditum est, *Au-
m* Legato consulari successorem dedis-
rudi & indocto, cujus manu IXI pro
scriptum animadvertisset. *Sueton. in
gusto cap.* 88. Cui planè annumeran-
ediderim bonum illum Virum, qui
XES non ita pridem IXERIXES legēdo
unciabat; simplicius tamen, quàm fa-
us ille virtutum suarum Cantor, qui
itatis quidem probè se gnarum esse;

Magistratus ex levicula caussa abrogati.

P 2 omnes

omnes dejerabat Deos;cæterùm cujusli
vocis Latinæ terminatione ſive vltima
laba mirum in modum ſe divexari dole
Huic ego Auguſtum,aut Imperatores a
Præturam commiſſuros fuiſſe putem?q
ta potius ſeveritate credam eos animad
tiſſe in Peculatus, aut repetundarum r
in Numarios judices, aut alia quavis r
one magiſtratu abutentes:cum tam leve
cauſſas,ob unguenti odorem,ludicrum
tandi ſtudium, paucarum argenti libra
ſupellectilem, aut etiam lapſum in Ort
graphia,& pronunciationem vitioſam,
mines etiam ſummis dignitatibus fun
Honores indignis collati. honore exſuerint ?Iniquum ſcilicet ex
mabant, Indignis honores conferre. N
ut *in Rhetoricis* ſcripſit Cicero, Omnia vi
tis & officii præmia ſancta & caſta eſſ
portet, neque ea aut cum improbis c
municari, aut in mediocribus homin
promulgari. Ideoque cum honor i
gno cōfertur, dignitas maculari dicitur
C.ſi ſerv. aut libert. ad decurionat. ad ſpira.
10. Atqui hodie vitia iſta adeò levia &
va videntur, ut ea quoque hac tempe
multi pro virtutibus amplecti non d
tent : quemadmodum meritò conque
Antimachiavellus *de Regno aut princip*

*dministrando lib.*3.tanto major & melior
hiavello, quanto laudabiliorem præ-
operâ,qui homines ad virtutem, quàm
ad vitia instruit. Sed vereor, ne non
nentanea futura sit hæc quorundam fe-
is: in quam exstat elegans Alciati Em-
ia:

Aeriam propter crevisse Cucurbita pinum
Dicitur, & grandi luxuriasse coma.
Cum ramos complexa, ipsumq; egressa cacumen,
Se præstare aliis credidit arboribus.
Cui Pinus: Nimium brevis est hac gloria, nam te,
Protinus adveniens, quæ malè perdet, hyems.

verum est, quod Solon eos, qui apud
cipes auctoritate valerent, similes esse
it calculis, quibus ad supputandas ra-
s utimur. Ut enim hi quandoque
rem numerum, interdum minorem
icant: ita Regum asseclæ, & qui claris
a honoribus fulgent, repentè obscuri
nobiles fiunt, inusta nota, publicatis
is, adempta vita; non minus propter

Calculi supputatorii.

delicta propria, quàm propter Princip
vitatem, aut invidorum insimulationes
est apud Stephanum Forcatulum *l.* 1. *de*
perio & Philosoph. Gallor.

Quod si igitur hoc ingluviei vitio
etiam Romani laborarunt: quî fit, q
Græcos ceu ventri & gulæ deditos *per*
candi verbo perstrinxerint? Sic enim G
cos, qui in Italia agebant, notare soleb
ut Sybaritas, Thurios, Tarentinos: à qu
Mensa Italica. *Italicam mensam*, in Epistola Platonis *ad*
nis amicos, pro laboriosa dictam accepi
Ea in Epistola cùm alia multa vitæ inpr
conducentia, tùm illud observavimus,
fore prius ut malis agitari desinamus, q
si Respublicas capessere cœperint, Phil
phiæ innutriti & probè, & rectè: aut
jam administrationi manus admoveru
verè philosophari ingrediantur. Qua
quit, mente Italiam Siciliamq; mihi ad
dam censui. Eò cùm appulissem, vitâq
beatam vocant, Italicarum Syracusanar
que mensarum non potui non summo
improbare. Mos enim illis est jam rece
bis die saginari epulis, ac distendi: noct
rò libidinis socium adsciscere, & id g
alia perficere, quæ vitæ sunt ejusmodi v
ti propagines. Nemo enim omnium it
ineunte ætate connutritus, etiâsi ingen

is, prudentiã sibi queat vendicare. quo
co *Italica mensa* nõ aliæ accipiendæ sũt,
n *Græcæ*. quemadmodum & Philoso-
: quoddã genus *Italicum* dici constat, ꝙ
æcis in Italia coli cœpisset. Nã à Græ-
on partem, sed universam fermè Italiã
e occupatam, urbibus multis post tantã
taté Græci moris vestigia ostentantib⁹,
g⁹ scribit, & latius examinat Cœli⁹ Rho-
nus *lib. 7. Antiquar. lect. c. 9.* Hinc & *mores*
ssylienses, pro mollibus & effœminatis, si
enæo credimus & Suidæ. Unde prover- *Massylienses.*
Naviges Massyliam. Item: *E Massylia ve-*
quanquam haud scio, an Athenæi &
æ tanta debeat esse auctoritas, quin gra-
morũ contrà scriptorũ consentientibus
moniis si non enervari planè, certè non
m labefactari posse videatur. Massyli-
s utiq; civitas, teste Val. Max. *l. 2. c. 6.* seve-
is eatenus acris fuit custos, ut Mimis,
rũ argumenta majore ex parte stupro-
ontinent actus, nullum prorsus aditum
enam dederit: ne talia spectandi con-
udo etiam imitandi licentiam sumeret.
nibus prætereà, qui per aliquam Re-
nis simulationẽ alimenta inertiæ quæ-
nt, clausas portas habuerit, & menda-
& fucosam superstitionem submovẽ-
esse existimans. Scribit Corn. Tacitus
icolam socerum Massyliam sedẽ ac ma-

giſtram ſtudiorum habuiſſe, locum C
comitate, & provinciali parcimonia m
ac benè compoſitum. Studia præ
bonarũ artium adeò in ea Civitate exc
ut nobiliſſimi quique Romanorum a
peſſendas diſciplinas eò filios mitteren
glectis jam Athenis, ut eſt apud Str
nem; eò magis, quòd morum grauitat
Atticis ſpectarentur, Laconicis non in
ores. Ob plurium verò Linguarum
gnitionem Maſſylienſes à Varrone *t*
g-*es* fuerunt dicti, ut Iſidorus refert *lib.*
mołog.15.cap.1. quia Græcè, Latinè & G
Ennius. cè loquerentur: ne diutius glorietur E
us, qui tria corda habere ſeſe dicebat, q
loqui Græcè & Oſcè & Latine ſciret. V
Mithridates. opinor gloriaretur Mithridates, Ponti
Bithyniæ Rex inclytus, qui quinque &
ginti gentium, quas ſub ditione habuit,
guas percalluit: earumque omnium ge
um viris haud unquam per Interpretem
loquutus eſt: ſed ut queq; ab eo appella
ſus fuit, proinde lingua & oratione ip
non minus ſcitè, quàm ſi gentilis ejus e
loquutus eſt, *A. Gellius Noct. Atticar*
17.cap.17. Victus porrò frugi atque mo
ſtiæ Maſſylienſium illud non minimum
gumentum eſt, quòd Strabo ait Dotem

issimam centum fuisse aureos; ad ve-
quinque; ad mundum aureum, quin-
amplius verò nullo pacto licuisse. Et
everitas ista etiam fœminis commu-
ret, imperavit Lex, Massylienses fœmi-
quam bibere. *Athenæus libro 10. cap. 9.*
auctor est T. Livius *Decad. 4. libro 7.*
ylienses in eo honore, in ea dignitate
Romanos fuisse, ac si medium umbi-
i Græciæ incoluissent. Non enim
m modò linguæ, vestitumque & habi-
sed ante omnia mores, & leges, & in-
um sincerum, integrumque à contagi-
ccolarum servasse. Unde & Valerius
mus eos prisci moris observantia, cha-
populi Rom. præcipuè conspicuos fu-
adit *libro secundo cap. 6. n. 7.* Quibus
lat gravissimum Ciceronis de Massyli-
us latum judicium. Massyliæ (inquit
Flacco) disciplinam atque gravitatem
olùm Græciæ, sed haud scio an cunctis
bus anteponendam jure dicam; quæ
procul à Græcorum omnium regioni-
disciplinis, linguaque divisa, quum in
is terris cincta Gallorum gentibus,
riæ fluctibus alluatur, sic Optimatum
lio gubernatur, ut omnes ejus institu-
dare facilius possint, quam æmulari.

Quæ vel ſingula ſatis eſſe poterant ad A
næi & Suidæ Græculorum morſum re
dendum; folio, quod ajunt, ficulno ca
compreſſa lubricitate. qua de re plura v
antur apud Lud. Cœlium Rhodiginum
Lection. antiquar. cap. 8. Et Stephan. Fo
tulum, *de Imperio & Philoſoph. Gallor. lib*
Græco more bibere. Obtinuit tamen, ut Græco more potare
cerentur, qui grãdibus meracisq; pocul
invitarent. Cicero in Verrem, *actione 3.*
ſermo inter eos & invitatio, ut Græco n
re biberetur. Hoſpes hortatur: poſcunt
joribus poculis: celebratur omnium ſern
ne læticiaq; convivium. Sed & ſcitum fu
Græcorum conviviis: *aut bibat, aut abeat.*
rectè, inquit idem Tullius *Tuſculanar. 5.*
enim fruatur aliquis pariter cum aliis
luptate potandi, ne ſobrius in violentiam
nolentorum incidat: aut diſcedat. Quæ l
itidem in vita videtur ſervanda. Nam in
rias fortunæ, quas ferre nequeas, defugi
do relinquas. Mos etiam erat in Convi
is, talorum jactu unum aliquem creare,
præſcriberet, quantũ quisq; & quomo
temperatum biberet. Is *Modiperator*
Modiperator. cebatur Varroni, quaſi modum bibe
imperans: *quem Bibendi arbitrum* vocat H
ratius;

—*qu*

——quem Venus arbitrum
Dicet bibendi?
ait, Venus dicet arbitrum. Nam cum
talorum jactus essent, *Venus, Canis,*
Chius: is qui primus è convivis Vene-
cerat, Modiperator erat. quem jactũ
Basilicum appellatum putat Lipsius,
s illis Plauti versibus in Curulione:
Talos arripio, invoco almam meam nutri-
cem Herculem:
Jacto Basilicum. propino magnum poclum,
ille ebibit.
item id genus hominum *Magistros*
upat *lib. 4. de Lingua Lat.* Hisce (pateris,
t) etiam nunc in publico convivio, an-
tatis retinendæ caussa, cum Magistri fi-
otio circumfertur. Unde Lex illa συμ-
à Catullo dicitur Magistra:
Minister vetuli puer Falerni,
Infer mi calices amariores,
Ut Lex Posthumiæ jubet magistræ.
ex Posthumiæ magistræ, est Lex Po-
nia magistra: ut urbs Romæ; & Hora-
erba Lapathi. Eũ verò morẽ etiã Cato
at apud Ciceron. *de Senectute*: Me verò
uit) & Magisteria delectant, à Majorib⁹
uta, & is sermo, q more Majorũ à sum-
dhibetur Magistro in poculo.

Quæ

Quæ Magisteria Horatius *Regna vin*[...] pellat:

Nec regna vini sortiere talis.

Talis, ait: quia, ut dixi, talorum jactu M[...] perator ille designabatur: quemadmo[...] & tantum quis bibere cogebatur, quan[...] alea quæsierat. *Plinius lib.14.cap.22.* Præt[...] moris erat receptissimi, tot cyathos b[...] re, quot literis Amicæ nomen const[...] Quo utique & Plautus respexit *in Sticho*[...] quinque bibe, & tres, & semiquatuor. [...] enim decem cyathos evacuandos, pro lit[...] rum scilicet numero, quot Amicæ nom[...] *Stephanium* puta, continebat. Ad q[...] morem etiam Martialis allusit hoc v[...] su:

Nomen Amicæ bibebatur.

Nævia sex cyathis, septem Justina biba[...]

& optimus Germanorum poëtarum L[...] chius suavissimo illo epigrammate ad [...] hannem Altum, poëtam: quod ob singu[...] rem venustatem hîc adscribo:

Sæpè mea nomen simul inter vina puella[...]
More jubes prisci temporis, Alte, bi[...]
bam.

Tu violantillam potas, mihi Claudia septem
Dat cyathos, & jam frigida fugit hyems.
Quid faciam, sicci cum terga Leonis adibit
Phœbus, & ingratus faucibus æstus erit?
Ergo mea propter nomen breve cogar Amica
Ferre sitim? Tanti nulla puella mihi est.
Non tamen hanc Dominam mutabo, sitimq; tolerabo.
Quid facies igitur, quæris? Amabo duas.

entur à Plinio *libro 14. cap. 22.* aliæ quo- **Bibendi leges.**
eges, quibus bibendi ars constabat:
basse sermone, nec levatum vomitio-
on altera corporis parte, dum bibere-
urimum hausisse uno potu: plurimū
rea aliis minoribus addidisse: optima
ion respirasse in exhauriendo, neque
isse: nihilque ad elidendum in pavi-
is sonum ex vino reliquisse. Quibus
rbis posterioribus non parum lucis ca-
idetur Horatiana illa Strophe ad Po-
um, *libro 2. Od. 14.*

Absumet hæres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus: & mero

Tin-

Tinget pavimentum superbum,
Pontificum potiore cœnis.

Etsi enim, Athenæo teste, in deliciis l
batur, fragrãtissimo vino cœnaculi so
spergere, & oleo præstãtissimo: quod &
de vino præsertim significat, cum *Phil*
ita scribit: Natabãt pavimenta vino: m
bant parietes: Idq; etiam Postumi par
mi & tenacissimi hominis hæredem fa
Horatius auguratur, qui vina à defu
diligentissimè asservata, atq; iis etiam
ciosiora, quæ alioquin in magnificẽtis
Pontificum conviviis apponi solent, l
ter sit effusurus: Innuit tamen Plini
bulum illum Torquatum tanta avid
pocula exsiccasse, ut ad elidendum in p
mentis sonum ex vino nihil fuerit reli
Quòd verò idem ait, pro lege observa
fuisse, in hauriendo non respirasse: id p
antè, uno impetu potare dixerat.
Græci vno verbo ἀμυστί exprimunt: q
gnificatur, inter bibendum ne fuisse c
occlusum os, aut contracta labra; sed
gno faucium hiatu capaciter & absq; r
ratione haustum. Eam vocem Horatiu
Carm. Od. 37. Latinam fecit, rationem i
bibendi vocans *Amystidem*; & quidẽ T
Amystis. iciam: quòd Thracum Scytharumq;
prium videatur fuisse, capacius ingurg

m, & uno hauſtu ingentia exſiccare
a:

Neu multi Damalis meri
Baſſum Threicia vincat Amyſtide.

ia elegans epigramma Græcũ exſtat
Turnebum *lib.18. Adverſar. cap.27.* Sed
hracibus & Scythis immaniſſimo ho-
m genere non eſt, quod ἀμυστίζειν il-
iiremur tãtopere: quibus etiã pro lege
traditur, jugulare Uxorẽ ſupra maritũ
uum; amicitias inire, immiſſo ex inci-
itis in calicem humano ſanguine, &
ntinctis ſummis gladiis libare; ſagit-
niq; excutere contra tonitrua & ful-
minitantes Deo. *Steph. Forcat. de Im-
Philoſoph. Gallor. lib.6.* Ipſos verò etiam
anos, à quibus aliæ gentes morum di-
nam petiiſſe videntur, hoc vitio in-
tos fuiſſe, verius mireris. Neq; tamen
gi fece, quod tolerabilius erat: ſed &
is ſummis, imò Imperatore ipſo.
t enim Xiphilinus Dionis Epitoma-
Commodum Imperatorem in ſoli-
nibus & æſtuationibus theatricorum
ninum, quando ex ſuperiore loco Ur-
ulis impetebat, ingens poculum vini
ſimi refrigerati, de manibus mulieris
haurire ſolitũ ἀμυστί. Quo exhauſto
Spe-

Scytharum barbaries.

Commodus.

Spectantes illud in conviviis usurpatu
clamasse, ζήσειας id est, vivas, quanquam
phibolicè id quidam pronunciatum
tendant, perinde ac dicatur, Comple
vēdi modum, id est, *Morere*. Tor
tamen illius, cui tribus congiis uno im
epotis Tricongii nomen fuisse diximu
ra in hoc fuit gloria. quanquam non
gloria, quàm error dici meruerat, quo
dam plurimo potu gloriantur, ut gra
censet Plinius *lib*. 23. *cap*. 1. Vidique, ait
turgidos bibendo in tantum, ut annul
tegerentur cute, cum reddi non p
hausta multitudo aquæ. Videmus præt
inquit idem Plinius *lib*. 14. *cap*. 22. quos
protinus anhelos ingentia vasa corri
velut ad ostentationem virium, ac plan
fundere, ut statim evomant, rursusque
riant; idque iterum tertiumque, tanq
ad perdenda vina geniti: & tanquam ef
di illa non possent, nisi per humanum
pus. Adeò vino debemus homines, c
soli animalium non sitientes bibim
magna pars non aliud vitæ præmiu
telligat! quæ justa eiusdem Plinii qu
est: qui etiam scitum de quodam potor
periri scribit, eum Syracusis tam diu
re solitum, donec cooperta terra fo

Torquatus tricongius.

ent ova. *libro* 10. *cap.* 54. At verò si pen-
atim rē æstimare velis: quæ gloria est,
ist. 84. Seneca, capere multum? Quum
penes te palma fuerit, & propinatio-
uas strati somno ac vomitantes recu-
int, & superstes toti convivio fueris:
n omnes viceris virtute magnifica, &
o vini tam capax fuerit; vinceris à do-
Id genus hominum dum cogito, in
tem mihi venit Herculis Strozæ, verè
lis poëtæ in Heluonem conscriptum
ramma: quod sic habet:

Attendite cyclopes, & ô saxea corda.

Sæpè bibis, quò sæpè vomas, & sæpè voracem
Distendas miseri corporis ingluviem.
Quin si fortè tenax stomacho cibus hæserit, hunc vel
Dextra, vel in fauces indita penna ciet.
Tanquam sis genitus perdenda ad vina, nec ulli
Te Natura alii finxerit officio.
O dignum laqueo facinus! quodcunque voratur,
Turpiter ingeritur, turpius egeritur.

is dubitet Ventres istos commodissi-
quiparari posse inexplebili illi *Danai-*
dolio, quod inani quamvis labore reple-
ut cum Ovidio dicam,

Assiduas repetunt, quas perdant Be[...]
undas.

Nam, ut verissimè scriptum reliquit Lu[...]tius *lib. 3.*

Hoc, ut opinor, id est, ævo florente pue[...]
Quod memorant laticem pertusum co[...]
rere in vas
Quod tamen expleri nulla ratione pote[...]

Quæ fabula etsi variam interpretatio[...] capit à Mythologicis scriptoribus, ut v[...]re est apud Natalem Comitem *lib. 9. cap[...]* Tamen & de heluonibus rectè eam usu[...]ri posse, gravissimus Theologus juxt[...] Poëta festivissimus Theodorus Beza ind[...] hoc Emblemate:

Belidas fingunt pertusa in dolia Vates
Mox effundendas fundere sempe[...]
quas.
Nomine mutato, narratur fabula de te[...]
Ebrie, quæ mejas qui sine fine bibis.
Quin etiam hoc in te quadrat, turba eb[...]
quod sint,
Corpora quæ fuerant, dolia facta tib[...]

Quemadmodum autem de pergræcanti[...] istis perquàm verum est, quod Varro di[...] iis vitæ modulum culinam esse, dum scili[...] omnia epulis metiantur: Ita & prodi[...] atque ebriosos Lucretius dicebat natos[...]

Vi[...]

o in vesicam colãdo siccandoque: quip-
qui cellas divitum vinarias epotas effun-
it in matulam: vel ut ejusdem Varronis
r verbis, Divitum apothecas Chias ad
nmunem revocent matellam. Lubet
em Varronis testimonio propterea fre-
nter uti, quod neminem esse arbitror,
ntumvis leviter in optimorum lectio-
Auctorum versatum, qui nesciat quan- *M. Varronis laus.*
larissimi quique Scriptores M. Varro-
n laudibus evehant: quem etiam viven-
, cum multum valet invidia, doctissi-
m omnium Togatorum appellaverunt:
ujus viventis posita imago est in Biblio-
ca: quæ, ut Plinius *lib. 7. Natural. histor.*
30. refert, prima in orbe ab Asinio Pol-
ne de manubiis publicata Romę est: haud
tore, ut equidem reor, gloria, principe
itore & Cive, ex illa ingeniorum, quæ
c fuit multitudine, uni hanc coronam
te, quàm cum eidem Magnus Pompejus
tico ex bello Navalem dedit. Singularẽ
c gloriã eidem luculentissimo testimo-
confirmavit Cicero, quãdo *in libris Aca-*
icis dicit, Eam, quæ ibi versatur, disputa-
iem se habuisse cum M. Varrone, homi-
mniũ facilè acutissimo, & sine ulla dubi-
one doctissimo. *Et in primo earũ q̃stionum*

libro, cum ejusdem Varronis literaria op
prædicaret: Nos, inquit, in nostra Urbe
regrinantes, errantesque tanquã hospit
tui libri quasi domum reduxerunt, ut p
semus aliquando, qui & ubi essemus, agn
scere. Tu ætatem patriæ, tu descriptio
temporum, tu Sacrorum jura, tu Sacerdo
tu domesticam, tu publicam disciplinam
sedium, regionum, locorum, tu omni
divinarum humanarumque rerum nor
na, genera, officia, caussas aperuisti.
minus mirari debeamus, ipsum etiam A
gustinum *libro 6. de Civitate Dei*, eundem
Varronem supra omnes eruditione clar
extollere: quem etiam tam multa legi
ait, ut aliquid ei scribere vacasse mirand
sit; tam multa scripsisse quàm multa
quenquam legere potuisse, credere deb
mus.

Sed ut his, quæ de poculis hactenus
ximus, quasi mantissa quædam accedat: I
endum est, pro capaciore poculo accep
Ciboria. quoque fuisse *Ciboria*: ut apud Horati
lib. 1. Carm. Od. 7.

Oblivioso lævia Massico
Ciboria exple.

Sunt autem Ciboria Nicandro propriè

Ægyptiæ folia : quæ propter insignem
litudinem Dioscorides petaso; Theo-
astus pileo Thessalico assimilat. Fabam
n Plinius *Colocasiam* nominat, cum *libro*
ap.15. ita scribit: In Ægypto nobilissima
Colocasia, quam Cyamon alii vocant.
c è Nilo metunt. Deinde subjicit: Æ-
tii adeò Nili sui dotibus gaudent, ut im-
is Colocasiæ foliis in variam speciem
rum, potare gratissimum habeant, ubi
mplexa folia Colocasiæ, Ciboria peri-
sticè circumscribi Hadr. Junius rectè
tratur *lib.1. Animadvers. cap.* 10. ita
em Latinè redditis Nicandri versi-
:

Demessaq; faba Pharia, quam severis, hinc tu
Communes sertis flores, protentaq; latè
Maturo fructu plenoq; Ciboria, in usum
Poclorum, manibus verset lasciva Juventus,
Dum curat Genium: at coctis radicibus utor
In cœnam appositis.

d, quod & ex vite pateram factam Plini-
vidisse testatur? ut & in urbe Populonia *Pocula ex vite.*
usca ex unica vite Jovis simulachrum,

tot ævis incorruptum? *lib.14 c.1.* Vites qu
pe (ut idem ait) jure apud priscos magni
dine quoque inter arbores numerabant
Ex arboribus autem pocula fieri solita,
sco præsertim & frugi illo seculo, vel Tib
lus innuit, cum ita canit:

——— nec bella fuerunt,

Faginus adstabat cum Scyphus ante da

in tantum, ut etiã sacris peragundis lign
rum poculorum usum fuisse, satis comp
Lignea pocula. basse videatur Bonifacius martyr & Epis
pus: qui interrogatus, Nunquid licitũ e
Sacerdoti sacris operaturo, etiam ligneo
poculo? respondisse fertur: Olim quidẽ
reos Sacerdotes ligneo sacrificasse pocul
hodie Sacerdotes ligneos aureo poculo l
re. quod Stephanus Guazzus latinè à
redditus *lib.2.de Civili convers.* memoriæ p
didit, & habetur in *can. vasa.44.de Consec.*
Lignei Sacerdotes. *1.* Rectè autem rudes & ignavos illos Sa
ficulos ligneos appellavit: quos maxima
parte truncis & stipitibus non admodũ
similes videre est perpetuò ociosos sed
sibi ignavos, Reip. graves: ut de iis, qui se
aliena subsidia inopiæ suæ exspectabant,
Per asinos adumbrati. berius dicebat apud Tacitũ *lib.2. Annal.*
gimus apud Mosen, Asinis cervicem in
lationis vicem fractam, nec pecuniâ eos

edemtos. quo ipſo ſapientiſſimus Legis-
haud dubiè ſignificare voluit, nolle ſe
os in miniſterio ſuo. quanquam negari
poteſt, quin multi omnib. temporibus,
n ex Sacerdotum ordine ſint nimis ma-
& craſſi aſini: ut conqueritur Germaniæ
ræ decus Philippus Melanchthon *in ex-
tione Euangelii de Purificatione Mariæ.* Nec
quod cum Suida mireris adeò, obtigiſſe
moniano Grāmatico, ut aſinū habuerit
torē ſapientiæ: cum vel ipſi etiam hodie
tis in locis doceant aſini. Cui non pa-
convenit illud Antisthenis: qui Athe-
ſium judicium in creandis magiſtrati-
notaturus, ſuadebat eis, ut Aſinos ad a-
ulturam deligerent. quos cum illi nega-
idoneos ad arationē: Atqui, inquit ille,
é ſatis vobis eſt Magiſtratū elegiſſe, ſive
ıs, ſive ineptus vir ille ſit ad gerendum?
ignot' eſt jocus ille, quo ſalsè admodū,
criter dicā, Alexandrū Pontificē pupu-
ridericus Barbaroſſa. Cum. n. audiiſſet,
ıbres civitatem ad Tarum amnem con-
Alexandri honori dicaſſe, & ut ipſi eſſet
nominis, Alexandriam dixiſſe: Non mi-
inquit Fridericus, Aſino vivēti & feroci
tributum, cum Magnus Alexander Bu-
ıalo emortuo ad Hydaspen fluviū ſimi-

Fridericus Barbaroſſa.

liter ex Equi nomine mœnia colonosq
collocârit. *Steph.Forcatul. libro 3. de Im*
rio & philosophia Gallor. Et quidem in i
ignorantiæ fratribus, desidiæ & ventri ma
cipatis, quid cum Quinctiliano deprehe
das, præter fictam frontem, & perpetu
ocium, & quandam ex arrogantia auct
ritatem? Nam quod otium illud vana co
templationis excusatione audent defend
re: in eo frustra herculè sunt & ridiculi. I
ceat enim contemplationi vacare quide
sed non perpetua desidia torpescere, an
mumque ocio perenni & continuo app
care. quas ego,

Felices animas & corda oblita laborum,

rectè mihi hoc modo compellare posse
deor cum Seneca *libro quarto de Benefi. c*
13. Vobis voluptas est, inerti otio assuefac
re corpusculum, & securitatem soporis
milimam appetere, & sub densa umbra l
titare, tenerrimisque cogitationibus, qu
tranquillitatem vocatis, animi marcen
oblectare torporem, & cibis potionibusq
intra hortorum latebras, corpora ignav
pallentia saginare. Valens certè Imper
l. 26. C. de decurion. l. 10. tor id genus homines *ignaviæ sectatores* a
pellabat *in l. quidam. 26. C. de decurio. libro* 1

qua

n conſtitutionem etſi Bartolus & ſe-
es ita interpretantur, ut Valentem eâ
ibuiſſe putent conventicula impiorũ,
rum præſertim, qui ad ſubterfugienda
era Civitates deſerebant. Verius tamen
t Legem illam latam intelligamus ad-
us Religioſos ſeu Monachos, quos Va- *Valentis in Religioſos odium.*
ut Eutropius & Oroſius ſcribunt, tãto
fuit proſequut⁹, ut abſtracta ex Eremis
a illorũ millia Barbaris trucidanda ob-
it, eo in prælio, quo aduerſus Gothos
xit. Cujus etiã mandato Modeſtus præ-
octoginta viros & antiſtites religioſos,
palàm occidere verebatur, in exilium
endos fingens, imponi navigio fecit, &
in medium pelagus itum eſſet, incen-
repto ſcaphâ Magiſtro navis tanti ſce-
opifice: ut duobus elementis contra-
ruciarentur inſontes: quorum necem
fames per Orientem expiavit, ut eſt a-
Socratem *libro quarto, cap.* 16. Nec clam
quomodo Chriſtianam religionem no-
n Veteres quique ſcriptores, qui non-
n per orbem terrarum Chriſti fide re-
a floruerunt, modò ſuperſtitionem, ut
ius *lib.* 10. *Epiſtol.* 97. modò ſuperſtitio-
udaicam, ut Ulpianus in *l. generaliter. ff.*

de decurion. modò exſitiabilem ſuperſ
nem nominarunt, ut Corn. Tacitus *li*
Annal. qui etiam Neronem ſcribit,
Roma incenſa abolendo rumori Ch
nos ſubdidiſſe reos, & tanquã incend
quæſitiſſimis pœnis affeciſſe. quanqua
ait, haud perinde in crimine incendii, q
dio humani generis convicti ſunt. Et p
tibus addita ludibria, ut ferarum tergis
tecti, laniatu canum interirent; aut cru
affixi, aut flammandi, atq; ubi defeciſſ
es, in uſum nocturni luminis urere
Quæ inſignis in Chriſtianos crudelita
verè nimis, opinor, deſcribitur à Tacito
tamen alibi mendaciorum loquaciſſi
jure appellat Tertullianus *in Apologetic*
verſus Gentes: eò quòd in quinto Hiſt
rum ſuarum, bellum Judaicum exorſ
origine Gentis, etiam de ipſa tam orig
quàm de nomine & Religione Gentis,
voluit, argumentatus, Judæos inferat A
pto expeditos, ſive, ut putavit, extorres
vaſtis Arabiæ locis aquarũ egentiſſimos
ſiti macerarentur, Onagris, qui fortè de
ſtu potum petituri æſtimabãtur, indic
fontibus uſos; ob eam gratiam conſi
beſtiæ ſuperficiẽ (hoc eſt, aſini ſimulach
conſecraſſe. Atque ita inde opinor (in

item Neronis.

ıllianus) præſumtum, Nos quoq; ut Ju- religionis propinquos, eidem ſimula- initiari. At enim idē Tacitus refert, Cn. peiū, cum Hieruſalem cepiſſet, præter- emplum adiiſſet ſpeculandis Judaicæ ionis arcanis, nullum illic reperiſſe ſi- chrū. Sic n. ſcribit: Romanorū primus 'ompejus domuit: templumq; jure vi- æ ingreſſus eſt. inde vulgatum, nullas Deûm effigies, vacuam ſedem, & ina- rcana: Et utiq;, inquit Tertullianus, ſi lebatur, quod aliqua effigie repræſenta- r; nusquam magis, quàm in ſacrario ſuo ɔeretur. De immani porrò Ethnicorū Chriſtianos crudelitate videatur Phi- ısCamerarius *Operar. ſucciſiv. cap. 39. cen-*

Sed ut ad pocula redeam: ex aliis quoq; s ea confecta video; ex thamariſco præ- m, & fraxino: quorum hoc venenis & ılo; illud ſpleni obſtructo præclarè me- putatur. *Hederacea* verò pocula magno rimis in uſu & precio erāt apud Veteres. d genus *Ciſſybiū* apud Homerum dicitur, mina ratione Convivia decere putādū. Jā & Cauponū fraudes, vinū aquâ miſcē- o poculo deprehenduntur: quādoquidē one teſte *de Re ruſt. c. 10.* mira eſt hæc hede- s atq; natura, ut ſi vinū lymphatum h e de-

pocula ex thamariſco & fraxino.

hederacea.

deraceum effundatur, illud contin
poros resudet atque effluat, atque in
per lignum diffundatur; aqua verò ob
siorem substantiam remaneat. Ta
nim est inter hæc antipathia, ut alteru
teri admisceri non sustineat, sed vas
hederaceum vinum respuat. Deind
deraceum illud poculum frigore suo
etati obsistit, & discutiendis capitis d
bus ex temulentia contractis est accon
datum, foliis etiam aut ramusculis for
piti admotis. Ob id enim corollæ q
conviviales ex hedera potissimum co
fuerunt solitæ, ad temulentiam arcen
Quod vel inde quoque fiet manifestiu
Corollarum origo. corollarum originem ex Plutarcho &
thenæo consideraverimus. Veteres
potui magnoperè dediti sæpenumerò
brietate maximis capitis doloribus fo
tabantur; nec ullum magis præsentan
remedium experiebantur, quàm ut a
vinculis tempora ligarent. Ligamin
rò illa primò ex rudi & vili materia f
confecta, utpote lino lanáve, non tir
coloria à Festo appellata: quorum uti
cotidiè major apparens, stimulavit
mines, ut quod commoditatis, dicam et
necessitatis caussa excogitarant, ei

rnatum adderent, Coronas inveni-
postea verò & jucunditatem aliquam
t annexam. Sic evénit, ut repudia-
is lineisque involucris, Coronas ex
, myrto, rosis, meliloto, aliisque fra-
bus herbis texere aggressi sint, quæ
re coloreque sensus oblectarent, ac
vi refrigeratoria incendium vini &
m levarent. Nec his hominum va-
iditas deliciis satiata est: imò referē-
io ex auro atque argento folia coro-
tegere, easque unguentis preciosis
dere, & capiti collóve circumponere
unt. quasi parum esset odoribus flo-
uos Natura his elargita est, perfrui,
illam vincere, aut saltem dehonesta-
tassent. Habebant verò Coronæ il-
iolas quasdam ex tenuissimis phily-
icarum, quæ inter corticem & lignū
veniuntur, intortas dependentes, si-
llis subligari possent, ne capite labe-
; sive ut ornamenti & gratiæ aliquid
num eis accederet: ut Hieronym. Mer-
s explicat *lib. 3. Variar. Lection. cap. 9.*
planè singulare est, quod ex Festo Mu-
notat ad illud Catulli Epigramma:

Cœnabis bene, mi Fabulle, apud me, &c.

solitos

solitos fuisse Veteres aviculas quasdam corollis suis alligare: quarũ & cantu assid crebris rostri unguiumq; puncturis ef tur, ne ipsi inter potandũ obdormisc Legimus apud Athenæũ *lib.4.* Veteres bellaria post cœnam interdum etiam Lauri adhibuisse: fortè ut vi foliorum catoria fumi ad caput elati absumere aut etiam ut odor vini ac ciborum, qu sæpènumero à saturis hominibus gr mitti, reprimeretur. Quo spectat fac illud Martialis Epigramma in Myrt mulierem vinosissimam, at præmansa vinum dissimulantem:

Aviculæ corollis alligatæ.

Folia lauri præmansa.

Fœtere multo Myrtale solet vino,
Sed fallat ut nos, folia devorat lauri,
Merumq; cauta fronde, non aqua m
Hanc tu rubentem prominentibus ve
Quoties venire, Paule, videris contr
Dicas licebit, Myrtale bibit laurum.

quanquã non laurum tantùm, sed & p cem tritum, amygdalas amaras, itemq; sicam ad evitandam aut occultandam tatem præmandebant. quasi non præ Ebrietatis turpitudinem sobrietate c quàm eam succis aliisvè medicament cultare. quod pluribus traditum Mercuriali *libro quarto Variar. lection.c*

lostratus auctor est, Regum pocula
x cornu fuisse. Unde ἀπὸ τῦ κέρατος, id
Cornu, cratera deduci contendit An-
Mizald⁹ *Memorabil. cent.3. aphor.93.* Nec
t, qui Bacchum ideò Cornutum pingi
t, quòd Veteres ad conciliandam ma-
lætitiam, ut plenius se ingurgitarent,
is cornibus potare sint soliti: ut ex A-
o Pomponius Lætus censuit. Tradit
er Theopomp⁹, Boves apud Pæonas tā
a gestasse cornua, ut trib⁹ aut quatuor
xtariis vix adimplerentur: ex iisq; Re-
proceres pocula confecisse, labris eorū
x argento obductis. Sic & sylvæ Her-
accolas Julius Cæsar scribit, pro pocu-
orū (qui magnitudine paulò infra ele-
es fuerint, specie, & colore, & figura
) cornibus usos. Amplitudo cornuum
it) & figura, & species multum à no-
m Boum cornibus differt. Hæc stu-
conquisita à labris argento circumclu-
atq; in amplissimis epulis pro poculis
tur. *lib.6. de bello Gallico.*

Pocula ex cornu.

ud prorsus barbarum & inhumanū est,
Scythæ etiam parentum & amicorum
litis capitibus, à morte, inauratis dicā-
bere, apud Forcatulū *l.1. de Imper. & Phi-
lor.* minus ut mirandū sit, adversus ho-
manitatē istiusmodi fuisse usurpatā.

Pocula ex craniis hominum.

Nam

Nam & Bulgarorum dux Crumus, v
ria nimium elatus, Nicephori calvaria
gento induxit, eâque pro calice utens,
sum vinum sociis propinavit, ut est
Zonaram *Tom.3.* Caput etiam L. Posth
postquam hic cum XXV. armatorum
libus occubuisset, & cum toto exercit
isset deletus, Boii ovantes templo intu
ex calva auro cælata sacrum poculun
cientes templi Antistitibus, quo in so
nibus libarent. Sed & Cures Piezenigo
princeps Suatislao Rhutenorum prin
ex insidiis interfecto, ex cranio ejus p
lum confecit auro circumdatum, cum
inscriptione: QVÆRENDO ALIE
PROPRIA AMISIT. quod post S
mundum Baronem *in comment. rerum*
schoviticar. etiam ex Dn. Peuceri lecti
bus Chronicis annotavit Gregorius R
ter, *Axiomat. politic.* 143. Cæteroqui
ceptum satis fuit, poculis literas insculp
Pocula grammatica. Indeque pocula illa Grammatica f
nuncupata, Athenæus scribit. Cujus
di fuit illud, in cujus ambitu verba leg
tur hæc Διὸς σωτῆρος, id est Jovis servat
Grammaticum quoque fuit illud D
sacrum poculum, exque Homericis
cinnatum carminibus. quod & Homeri

dixeris. quemadmodum Tranquillus t, Neronem ultimis suis rebus scyphos simi usus, quos Homericos ab cœlatura inum Homeri vocabat, solo illisisse, rete id ipsum & Cœlio Rhodigino *libro* 7. *on. Antiquar. cap. ult.* Et quis singula lorum genera enumeret? Possent vel quæ diximus, nimia forsitan putari, atq; ortunum etiam non nemini videri; l talia καλὰ πάρεργον admiscere subinde m. Sed enim, Lector, quod utile vel mmodum cùm tibi, tùm aliis futurum est, id ego nunquam judicaverim importunum.

)E LAPIDE BEZOAR TIT. III.

Bezoar.

Ezoar quoq; lapis superiori ætate fuit incognitus. Quidā putant, esse hunc, Lachrumam Cervi, *qui rato serpente, in aquam digerendi rni caussa se conjiciens impensè ploraleat. Inde lachrumam illam induratā terram prolapsam, Bezoar esse dicūt. falsò. Potest.n. lachruma eandem virm habere illa quidem: at ille ipse tamē ar non est, qui in Mauritania nasci-*

eius vires. *tur, & contra quodvis venenum mir*
les habet effectus, Hujus si duodecim g
na in vino sumas, omne veneni genus
bitò & penitus fugatur. Ejusdemq; e
ctus est, si supra serpētis morsum ponat
facitq; omninò, ut nullum tibi venen
noceat. Facit etiam contra pestē, & feb
pestilentiales, quas vocant: & mirabil
jus usus est in multis morbis & infirm
tibus. Arabes hujus cognitionē habuer
ut Rhasis, qui de hoc scripsit, & vixit
Almansor. *gnante Al-Mansore, Magno illo Maur*
niæ Rege: cujus tanta fuit potētia, ut do
nium ipsius per Africam longitudine q
dē ad diætas 40. latitudine verò âd 15.
tenderetur; atq; insuper maximam qu
Hispaniæ partē obtineret. Latini & Gr
preciosū hunc lapidē nunquam nôrunt.

NOTÆ, SIVE COMMENTARII

Bezoar lapis varias sortitus fuit appel
Bezoaris appellationes. tiones. Arabibus, Persis & Corasonæ inc
Pazar, à Pazan, qui hircus est; Indis Bezar
ve Bazar dicitur, quasi tu lapidem forens
dicas. Bazar enim ipsorum lingua & for
denotat, ut scriptū reliquit Garzias ab H

Proregis Indiæ Medicus *l. 1. de Aromat.* *plic. medicamentor. apud Indos nascent. hi-* ; vel ut Nicolaus de Monardis, Hispali- medicus satis celebris retulit in eo li- , quem de Lapide Bezoar & Scorzone- culiarem fecit, Arabibus Hager, Persis ar, Indis Bezar, Hebræis Belz-aar, hoc eneni dominus nuncupatur. Bel enim ninus, & Zaar venenum significat. Nam uàm præsentaneum adversus venena tet remedium, posteà dicetur. Forma ej^9 ria. Nam alii rotūdi sunt, alii oblongi, lorum ossiculis similes: alii palumbi o- lii capreolorum renibus: alii castaneas lantur. Omnes tamen obtusi, nō in cu- m desinentes. Nec minus colore variāt: dē nunc spadicei coloris, nunc mellini, na verò ex parte ex viridi nigrescētis, ut insana conspiciuntur; plurimâ etiam ei obscurioris, ut qui in felibus est Zibe- n egerentibus. Constāt autem singuli ex nulis miro artificio alia aliā, ut Ceparū æ, amplectētibus, splendentibusq; qua- litæ essent: imò priore laminâ dētâ, sub- ens multo splendidior invenitur. Sūtq; minæ aliæ aliis densiores, pro lapidum nitudine. Levis est & blandus, ut facilè stri modo abradi possit: imò diutius ua hærens liquescit. Nullum cor aut

forma.

materiam habet:sed in meditullio cavus
& pulveris ejusdem cum lapide substa
plenus: qui maximè commendatur, at
ipsi etiam lapidi præfertur, ut est apud e
Varietas & differentia. dem Nicolaum de Monardis. Ut verò
ferunt figura & colore hi lapides; sic et
nonnihil pondere & substantia variant.I
nim ejusdem magnitudinis videas alios
leviores;(sunt enim qui duntaxat dimid
drachmam; sunt etiam , qui duodecin
quindecim drachmas pendant: nonnulli
adhuc majores reperiri ferunt) alios
solidiores,pluribusq; aut paucioribus tu
cis præditos: nonnullos etiã usq; ad cen
continuos; (Nicolaus de Monardis tan
cavos agnoverat):aliquos,in quorum m
tullio pulvis quidam reperitur:alios,in
bus aliquid herbæ siccæ simile: plurimo
quorum centro paleolam tenuem sol
modò invenias,circa quam lapidẽ efforn
quidam putant : referente Christopho
Costa Burgensi in Hispania Medico, *in lu*
romat. & Medicament.in Orientali Indi
scentium.c.de Lapide Bezoar. quem ex Hisp
sermone in Latinũ transtulit Carolus C
natalis: sivè ubi generetur. sius. Jam de loco,ubi nascitur Bezoar,
tentiis variatum video. Sunt , qui me
riæ prodiderint,in Cervorum oculorũ

lapidem iſtum naſci. Ajunt enim in O- *Lachrymæ Cervi.*
ali plaga Cervos lõgo ſenio confectos,
ntes devorare, quorũ eſu rejuveneſcãt.
neni ſuperandi cauſſa, ſerpentibus de-
tis, in fluviorũ aquis Cervos illos mer-
dunt, capite tantùm extra aquas exſer-
autem ſic permanentibus, humorem
dam lentũ ab eorũ oculis defluere, qui
em Solis ardoribus in lapillos inibi con-
at, glandis formam referentes. Hic itaq;
, ipſis è fluminibus egredietibus, ab eo-
oculis, ut ajunt, ſtatim decidit in humũ:
b iis facilè reperitur, qui rem omni di-
tia obſervarunt. Sed an hoc hiſtoria, aut
a dici mereatur, Andreas Matthiolus
n naturalium ſtudioſis & peritioribus
candum relinquit, *l.5.c.73. Commentar. in*
, Id atmẽ nõ leviter affirmat Thomne-
gravis Veterinariorũ medicinæ auctor:
l.1. artis Veterin. ſcribit: Cervos vermes
tinorum involucris implicitos, ſerpen-
eſu enecare, quos è cavernis narium
tu eliciunt. Nã ut & Plin. *l.8.c.32.* retulit,
vis cum ſerpentibus pugna eſt, veſtigant
rnas, nariumq; ſpiritu extrahũt renitẽ-
Inde Martial. *lib.12. Epigr. 28.* Hermoge-
furem ita ait mappas ſubtrahere,
vinus gelidum ſorbet velut halitus anguem.

Et ne illorum virus ipsis obsit, ad fon
quarũ accelerant, quibus ad labra usq; s
mergunt: tum oculis lachrumæ lentè d
lant, quæ viscedine sua coagulatæ, in a
lis oculorum in lachrumas nucis jugla
pondere coalescunt. Deinde cum sese v
no exoneratos senserunt, aquam egre
latebras divertũt: & ut lapis ille, visus o
culum, decidat, caput arboribus affri
quem inventum, ut Bezoar contra quo
venenum antidotum efficacissimum, v
tores Siciliæ & Orientis magni vendun
quo Aven-zoar Arabs *l.1.tract.13.c.6.* po
trium granorum ordei, in lacte aut aqua
curbitæ vel rosarũ dissolutũ, filio Hali
Contestabuli potandũ dedit, & eum à v
lēta Ictericæ aurigine liberavit. Quando
dem verò nemo Scaligero lachrumam
vi exactius descripsit *de Subtilitat. adv*
Cardan. Exercitat. 112. placuit ipsamet ej
verba hîc apponere. Ante centesimum
quit) annum in Cervo nulla est lachru
post eam ætatem accrescit, ad Oculi can
ipsis ossibus, atq; in os protuberans cõ
scit, ea duritia, qua cornu superet. qua p
prominet, rotunda est, insigni nitore, c
ris fulvi, non sine vestigiis acriorum ven
rum: tanta levitate, ut penè tactum effu
Ita enim sese subtrahit, ut propemodu
ipsã movere videatur. Adversus venen

ũ præstantissimũ. Peste correptis datur
ni momento: unde tantus cietur sudor,
nè totũ solvi corpus credas. Quũ hæc in
ilis aliquando recitarẽ, unus ex his, qui
gatorũ comitatu rerum Asiaticarũ co-
onem profitebatur, negabat ad cervum
quã attinere; sed esse verè lapidẽ. Ego il-
tridiè ostendi, qua parte ex osse fuisset
a. hanc Solimanus olim dono dederat
lancardo trierarchæ: at ego posteà, ej'
Bernhardi munificentiã expertus sum.
enus Scaliger. quibus adjiciendum est,
ribonius Larg' de Lapide Bezoartico, c.
cribit: Cervis Siciliæ in angulo oculi, q
versus vergit, nasci sordes, quas Vena-
cõtra omne Jobolorũ virus & pharma-
leteria in Cincto (ꝙ capitis involucrũ
ceferãt. Has sordes Joh. Langi' testatur,
t ex patulis infra Cervorũ oculos fora-
bus eruisse, & in solo papyri involucro
olentes per septenniũ illibatas servas-
nst. Medicinal. l. 2. ep. 24. Quæ quamvis ita
beant: aliam tamen lapidis Bezoartici
rationem Garzias ab Horto & Nico-
Monardis tradiderunt, dũ Bezoares exi-
ribũt ex hirci quodã genere, Cervi ma-
udine & agilitate, sed cornibus in dorsũ
xis, & corporis forma Capreis ferè simi-
ã ob causam ab incolis *Capra montana*
tur, tametsi potius Cervi-capra dici

debeat: pilo brevi & colore plurimùm a
reo & ruffo. In ejus itaq; animalis ventri
nascitur hic lapis, circa tenuissimam qu
paleam semper augescens, & veluti mul
tunicis contextus. Invenitur verò hoc
mal in India supra Gangen, montibus C
narum regioni finitimis: itemq; in Cor
ne & Persia, & in Insulis quæ à Vacca cog
mē adeptæ sunt; itemq; in promontorio
morim, & nonnullis Maluccæ locis: quā
q; etiā in Peru. Etsi autem Orientales m
tò præferri, atq; omnibus Persicos ante
lere scribit Christophorus à Costa: test
tamē Monardis, etiam qui in Peru reperi
tur, Orientalibus nequaquā inferiores
viribus. quemadmodum constat ex epis
Petri de Osma & Xarayzeio, *29. Decem. A*
1568. ad Nicolaū de Monardis scripta: qu
ut pote rem omnem dilucidè explicantē,
adscribere è re tua, Lector, fuerit. Jam su
ait Petrus de Osma, plures quàm viginti
cto anni, quòd militiam sequens, per has
dias peregrinor: in quibus non solùm, q
à te descripta sunt, nascuntur: sed etiam p
raque alia, quorum fama nondum ad n
pervenit, ob Medicorum huc à vobis co
meantiū magna ex parte negligentiam & i
scitiam: quibus publica utilitas (quam t
men summam præstare possent) curæ no
e

: sed ut quæstui duntaxat serviant. For-
m animalis, ex quo lapis Bezoar extrahi-
, in tuo libro describis. Ea diligentiùs
pensa, animalium genus quoddam in
s montibus frequens invenimus; valde
nile iis hircis (nisi quod cornibus orbum
) quos in Orientali India reperiri tradis.
ffi sunt coloris, magna ex parte, & herbas
utiferas depascuntur (quarum magna est
pia in montibus, ubi ista animalia de-
nt) ita fugacia, ut solo tormentorum ene-
um ictu adsequi possimus. Decima
inta Junii hujus anni 1568. ego cum ali-
ot amicis ad venationem profecti su-
us, in hujus regionis montes: In eam
inque dies insumsimus: & aliquot ex his,
æ dixi, animalibus confecimus. Cumque
rum caussa venationem suscepissemus, li-
um tuum contuleramus. Aperto itaque
aximo & provectioris ætatis animali, ne-
ie in ventriculo, neque in alia parte cor-
oris lapides invenimus. quo factum est, ut
dicis animalibus similia non esse putare-
us. Percunctati Indi, quos ut nobis inser-
rent, deduxeramus, qua corporis parte la-
des hæc animalia haberent, se quidquam
lapidibus scire negabant: (ut sunt nobis
festissimi, nec sua secreta nobis innote-

Animal lapidem Bezoar gignens.

Occasio inveniendi.

ſcere vellent) Indus tamen puer, decem a
duodecim annos natus, cum videret, n
tantoperè id ſcire cupere, in animali rec
ptaculum quoddam, & veluti marſupiu
nobis oſtendit, in quod depaſtas herbas r
cipiunt, donec eas poſteà ruminatas in ver
triculum trajiciant. Ibi puerum ilicò inte
ficere voluerunt Indi, quòd nobis id ind
caſſet: Eum tamen poſteà, nobis in venatic
ne occupatis, interceperunt; &, ut intellex
mus, ſacrificarunt. Illud autem admiration
non caret, hoc animal per totas has Indi
(Occidentales intelligit) non reperiri, pra
terquam in montibus iſtis regni Peruan
Nam ego omnia Mexicana regna, omn
Peruanas provincias & regna, provincias
inſulas Maramnon, Floridã, & multas pra
tereà Occidentaliũ Indiarum regiones pe
agravi: attamen nusquam hæc animalia cō
ſpexi, quàm in ſolis hujus regni Peru mon
tibus. Sola etiam, quæ in montibus paſcun
tur animalia, lapides iſtos præſtantes gene
rare obſervatum eſt: Nam quæ in planis pa
bulum ſumunt, ut herbas minùs ſalubre
depaſcuntur, ſic etiam lapides eorum, tam
etſi utiles, iis viribus nō pollent, quibus præ
diti ſunt, qui ab animalibus in montani
degentibus eruuntur. Ex animalis igitur
quod ſecuimus, burſulâ novem lapides ex
emimu

nimus, qui Naturæ beneficio iſtic creati
dentur ex ſalutiferarum illarum herba-
m ſucco, quæ in burſulam illam conge-
ntur. Secuimus & alia hujus generis ani-
alia, quæ confeceramus: in quibus omni-
us lapides invenimus, plures aut paucio-
s, pro animalis ætate. Cœpimus iis uti eo
rdine, quem in tuo libro docuiſti, & ad-
erſus eosdem etiam morbos, in quibus ſa-
andis mirabiles eorum effectus experti ſu-
ius, quos longum eſſet referre. Quæ omnia
bi accepta referre debent non modò Hi-
pani, ſed etiam univerſus orbis, &c.

Addunt nonnulli, animal iſtud ſerpenti-
us quoq; veſci, partimq; in ſuccum & ſan-
uinem, partim in lapidem Bezoarticum e-
s convertere. Quo myſticè declaratur, ab
s vitiis vel rebus etiam adverſis, quibus alii
ccumbere aut omnino perire ſolent, viro
orti ac virtute prædito nihil periculi eſſe
netuendum; ſed eum inſuper inde propter
onſtantiā & recti judicii robur magis con-
firmari, & ſpiritus alacriores conquirere.
De quibus exſtant Gregorii Nazianzeni
verſiculi, è Græcis ita Latini facti:

Gravibus nihil movetur incus pulſibus,
Infracta caſus mens repellit anxios.

Idemque hoc Emblemate expreſſit Dn. *Ioach. Camerarius.*
Joachimus Camerarius, Inclutæ Reip.
Norim-

Norimbergensis Medicus quondam ce-
berrimus, *Centur.2.Embl.64.*

Nulla venena probis vitii sortisq; malignæ
Obsunt: quin potius robora dant animis.

Diximus suprà, Lapides istos alios aliis gr-
viores & majores esse. quam in rem proc-
tum est, iis regionibus, in quibus anima-
lapidem Bezoar generantia inveniunt-
Venatores adeò peritos esse & exercitat-
ut quænam animalia majores lapides co-
tineant, solo conspectu dijudicare possi-
atque ea quidem, in quorum ventricul-
majores lapides lateant, minus mobilia ag-
liáve esse, sed & lenta subtristiaq; apparer-
quinimò extincta etiam interdum repert-
in quorum receptaculis lapides fuerint gr-
viores, ut retulit Christophorus à Costa.

Animalium lapidem hūc gignentium venatores.

Facultates autē Bezoartici lapidis quo-
attinet: scribit Garzias ab Horto, Indos e-
uti adversus deleteriæ facultatis medic-
menta. Ormuz verò & Corasonæ incol-
tam adversus violētorum animalium mo-
sus, quàm contra omnes melancholico-
morbos. quod probat Garzias. ideoque & i-
mala scabie, lepra, pruriginibus, impetigi-
nibusque rectè hunc usurpari contendi-
Eademque ratione etiam quartanis conve-
nire posse arbitratur. Ac quoniam exanthe-
mat-

Lapidis Bezoar facultates.

ta sive pustulæ, & herpetes in India ad-
odum noxia sunt, & subinde ægros ne-
nt: solere ait ægris per singulos dies pul-
rem lapidis Bezoar ex aqua rosacea propi-
ri ad unum aut alterum granum; magno
m successu. Quod verò Petrus de Osma
ibit, lapidem istum non haustum tan-
n, sed & foris impositum mirificè vene-
s ac toxicis resistere; in tantum, ut ex Mat-
ioli sententia, omnia superet venena, si
licet ita adalligatus fuerit, ut nudam si-
stri lateris carnem contingat: Negat ta-
en Garzias, se quēquam vidisse unquam,
i simili modo id fuerit expertus. Illud
tem constare, quod ejus pulvis vulneri
positus, à mortiferis animalibus ictos li-
ret: iisdemque viribus polleat, apertis
rbunculis in peste impositus: quando-
idem venenum exsugat. Cui sententiæ
Petrus de Osma accedit, dum pulverem
um scribit vulneribus sagittarum toxico
itarum utilissimè inspergi: adeoque lapi-
em Bezoar non tantùm cordis affectibus
ixiliari, & tineas ventris expellere, sed &
æsentissimum esse alexipharmacum per-
ciosissimi illius toxici, quo sagittas suas il-
nunt Indi, ad sese mutuò conficiendos,
que etiam nos Hispanos (inquit) quo-
rum

rum pleriq; post vehemẽtes cruciatus & f
rores mortui sunt, nullum auxilium inve
entes. ut rectè dixerit Garzias, Viros pla
deploratos, atq; à Medicis derelictos huj
lapidis usu pristinæ sanitati fuisse restit
tos. quod Claudius Richardus uno atq;
tero exemplo confirmavit. quorum utrun
que Diomedes Cornarius suis historiis A
mirandis raris inseruit. Nam Reo cuida
Pragæ drachmam unam pulveris Nape
oblatam scribit. Cumq; infirmus planè
deficere assereret, nisi statim subveniretu
oblatis quinque granis lapidis Bezoarti
in vini modico, continuò eum fuisse all
viatum. Similiter Viennæ cuidam ad mo
tem condemnato furi, ex Imperatoris ma
dato exhibitum fuisse bolum ex Arseni
pulverisati drachma dimidia, cum Conse
va Rosarum præparatum. Post cujus bo
li venenati deglutitionem, elapsâ fermè h
râ unâ, ebiberit Bezoartici lapidis gran
decem, in aqua Boraginis dissoluta; & exi
de melius habere cœperit, & in pristinu
sanitatis statum fuerit redactus. Ex qu
concludit Cornarius, manifestum hinc fi
ri, Bezoar medicamentum esse regium, f
cile, placidum, omni periculo carens: &
Aretii verbis utar, pueris, mulieribus, & s

nibu

ɔus medicinam hanc vel ſub ipſo Canis
vore, quo præcipuè tempore reliqua me-
amenta omnia ferè ſuſpecta ſunt, tutiſſi-
dari: quandoquidem corpus nullo alio
ːto alteret, aut debilitet, ſed maximè ro-
ret. Quocirca in India, dicebat Gar-
s, opulentiores bis ſe purgare ſingulis an-
, Martio videlicet & Septembri: & à pur-
ione quinque ſubſequentibus diebus
ntinuis haurire in ſingulas doſes decem
ius lapidis grana, macerata in ſtillaticio
arum liquore. atque eo remedio juven-
ı & membrorum robur ſibi conſervari
unt. Hoc amplius ſcripſit Chriſtopho-
à Coſta, Garzię plagiarius, quoſdam hu-
lapidis pulvere ſingulis quindecim die-
s uti, exiſtimantes eo medicamento par-
corporis vitales, generationiſque mem-
ı roborari.

Tam præſtans itaq; cum lapidum iſtorũ
rtus ſit, nulli equidẽ mirum videri debet, *Lapidis Bezoar preciũ.*
òd tanto in precio habeantur. Nam &
rzias teſtatur, habuiſſe ſe unum, qui etſi
inque duntaxat drachmas penderet, in
amet tamen India pluris, quàm ſexagin-
quatuor aureis Hungaricis fuerit em-
: ſuccreſcente autem tempore etiam
ecium illorum adcreviſſe: ſiquidem nunc
omnes

omnes ad ejus regionis, in qua generantu
Regem perferri oporteat: nec sine difficu
tate haberi inde queant. Quod si Petro
Osma credimus, tantæ apud Indos dign
tionis sunt Lapides isti, ut in Idolorum su
rum delubris, quæ Guacas vocant, collo
tos eos habeant, & preciosissima quæq
veluti aurum, argentum, gemmas, monil
animalia, & pueros iis offerant: &, attesta
te Christophoro à Costa, in hæc verba pr
rumpere soleant: Licet Deus omnia in h
minum utilitatem creârit: damnum tam
quodammodò esse, eum lapidem in ali
usum convertere, quàm Principum & no
li stemmate progenitorum: quandoq
dem in plebis usum, loco lapidis Bezoar,
Radix Moringa. dicem *Moringæ* creârit. Nam arboris ill
Moringæ radicem, Unicornu & Lapi
Bezoartici vires supplere, vereque the
cam esse, qua vulgò Incolæ utantur; c
adversus omnis generis venena, tùm con
morsus serpētium maximè noxiorum, al
rumque insectorum & virulentorum a
malium, idem Costa præcedente capite
cuerat.

Sed quoniam, ex Matthioli senten
Bezoar lapis propterea inventu diffic
quòd non desint paribus notis lapilli,
tan

amen nullam adversus venena vim habe-
nt: ideò operæ precium fuerit, de proban-
i ratione videre. Qua in re etsi Garzias
deò dextros ait esse Lusitanos, ut facilè qua
i regione singuli lapides nati sint, discer-
ere & dijudicare possint: nolũt tamẽ Mer-
itores ea conditione eos vendere, ut an
gitimi sint, periculum emtori facere lice- *Lapidis Bezoar pbatio.*
:sicuti Carolus Clusius prodidit. Ut au-
m adulterinos à legitimis dignoscant, ma- 1.
bus eos comprimunt, deinde spiritu in-
nt. Nam si aër aliquis permeat, adulterini
dicium est. quod Garzias tradidit. Cui
am probandi rationem Clusius addit,
m ait: Ducitur cum acu filum per toxi-
m (herba ea *Balestera* vocatur) deinde per 2.
nis aut alterius animalculi pedem trans-
ittitur acus, atque filum relinquitur in
lnere. Canis ilicò ex symptomate incipit
ntire, quæ comitari solent eos, qui toxi-
m biberunt. Cum planè concidit Canis
que desperatus videtur, tum pulverem
hoc lapide abrasum & aqua dilutum Ca-
in os injiciunt. Si auxilium senserit Ca-
s, legitimi probatio est: sin minus, adulte-
num censent. Nicolaus Monardis inde
gitimi esse indicium scribit, si priore la- 3.
nâ demtâ, subsequens multò inveniatur

ſplendidior: Item, ſi in meditullio cavus ſi
& pulveris ejusdem cum lapide ſubſtant
plenus. Etenim qui adulterati ſunt, nequ
laminas ſplendentes habent, neque pulv
rem illum in meditullio continent, ſed gr
nulum aliquod, aut ſemen, ſupra quod In
illum efformârunt. Sunt qui hunc probar
4. di modum putant certiſſimum: Calx viva
manu, ſalivæ pauco exſtinguitur: mox lap
de illo fricatur, atque calx fulva redditu
quemadmodum ille retulit, quem Sereni
ſimus Saxoniæ Elector Auguſtus ad eju
modi lapides & alia precioſa apportan
ablegaverat in Portugalliam.

Nec verò ſilentio prætereundum eſt, L
pidi iſti Bezoartico valde affinem eſſe la
Lapis Malacenſis. dem *Malacenſem*: quem unicè venenis re
ſtentem in Malaca inveniri tradunt; ſalte
in Pam Regni Malacenſis provincia & q
dem in felle Hiſtricis. Lapidis ejus col
dilutioris videtur purpuræ, guſtu amar
tangenti levis & lubricus, quemadmod
Gallicus ſapor. Eſtque tanta in æſtimatio
apud ipſos Indigenas, ob raritatem, ut è d
obus, qui Garziæ tempore ſimul repe
fuerunt, alter pro ingenti munere miſſus
ei, qui pro Rege Luſitaniæ Indiam gub
nabat. quod literis conteſtatus eſt ipſem

Garz

arzias ab Horto *lib. 1. cap. 46.* Cui planè
nsentientia scripsit Joh. Hugo Linschonus *in sua Navigat. in Indiam Oriental. c. 87.*
si quod in felle Porci lapidem istum inveri tradit (unde & Lusitanis vernacula linia *Pedra di Porco*, id est, porci lapis dicitur)
ndemq; majori quàm Bezoar virtute adrsus venena laudari. Quod autē lubricus
, & Gallico smigmati similis, idem quoe asserit. Etenim usu ita exigente, inquit,
pidem in aquæ pelvim injiciunt: quo post quod tempus exemto, aqua amaritudinem contrahit, omnemque veneni vim tollit, ut experimentis est cognitum.

E RHABARBARO: ET CASSIA.

TIT. IV.

RHabarbari usus in medicamentis notus non erat, sicuti nec Cassiæ solutivæ *aut fistulatæ. quan-*
am species ipsas exstitisse non nego. De
arum tamen virtutibus nihil dicam,
ysicis eas discutiendas relinquens.

NOTÆ, SIVE COMMEN-TARII.

Rhabarbarum, quod singulare medica-
mentum, & veneratione dignum apud o-
mne humanum genus vocat Christopho-
Rhabarbari nomina. rus à Costa, Dioscorides quandoq; *Rheo*
interdum *Rhian*, nonnunquam *Rhapont*
cum dicit; Galenus *Rheum & Rha*; Plini
Rhacoma; Celsus, ut & Actuarius, *radicē pon*
ticam; Pœni *Ravedsceni*; vulgus Medicoru
Rheubarbarum, Rheobarbarum, & Rhabarb
rum. Etsi autem Johan. Mesues *lib. de simpl.*
cap. 5. tria facit Rhei seu Rhabarbari gener
1. Indicum: quod Ravedsceni, & præstanti
Genera. simum esse dicit. 2. Barbarum: quod gener
nomine sic appellat. nam omnes regione
unde hodie affertur, maximè vero Trogl
dytica, Barbariæ nomen olim acceperu
3. Turcicum: quod omnium ait esse ignob
lissimum atque ignavissimum; fortè quò
ad Turcas vicinos inde deferatur, Turc
cum appellatum. à ponto enim, unde affe
tur, non longè illi distant. Paulus tame
Actuarius, & Nicolaus Myrepsus, præt
Barbaricum & Indicū, nullum agnoscun
Et illud quidē ex Barbaria apportari dicun
hoc, ex India aut locis Indiæ proximis, ne
pe Scenitis populis, ut auctor est Stephan

de U

Urbibus Persidis. unde & *Sceniticũ* à quisdam nominatur. Contrà literis cõtestati ıt Garzias ab Horto, & Christophorus à ɔsta, nullum omninò esse Rha-barbaricũ t Indicum, sed solummodò *Chinense*: (unid Persæ *Ravam Chini*; Mauritani pleriq; ummodò *Ravam* vocant) quod in intepre Chinarum regione duntaxat natum, urbem Cantan, nobilissimũ totius illius ovinciæ portum & emporium, à Lusitas inhabitatum, exportatur: atque inde vel vibus in Indiam advehitur; vel alia via, & idem ex eadem interiore Chinarum proıcia Camelis defertur per Tartariam & zbeque in Ormuz, & inde in Persiam, Araam & Alexandriam: unde posteà universę ıropæ communicatur. Et hoc quidem, od Jumentis apportatur, minus teredinẽ cariem sentire dicunt, quàm quod navis advehitur: siquidem plus corrumpãtur omata, quæ per mare invehuntur, unius ensis spacio, quàm quæ terrestri itinere ıportantur, totius anni tempore.

Omne Rhabarbarum nascitur in China.

Sciendum autem inprimis est, Rhabar-ırum Veterum tam Græcorum, ut Dioscoidis, Galeni, Theophrasti, quem & Plinius quitur; quàm Arabum, ut Serapionis & vicennæ, à Recentiorum cùm Grę corum, ut

Rhabarbarum Veterũ differt à Recentiorum Rhabarbaro.

ut Actuarii, Pauli, & Nicolai Myrepsi, tū
Arabū, ut Mesuę &c. rhabarbaro plurimū
differre: & quidem Loco, Colore, Odo
1. *Loco.* Pondere, & Facultatibus. 1. *Loco:* Nam Ve
rum Rhabarbarū ex Aquilonaribus regi
nibus, ubi Bosphor' & Rha fluvius, qui h
radici nomē dedit, exsistunt, afferebatur
ex Dioscoridis descriptione *lib.3.c.3.* colli
tur, cum ait: Rhabarbarū nascitur in iis, q
supra Bosphorū sunt regionibus, unde e
affertur: radix nigra (Plinius *lib.27.c.11.* co
nigro similē dicit) Cētaurio magno simi
sed minor & magis rubens, sine odore, la
& parū levis. Cum quo planè congruit ill
Plinii *d. c. 11.* ubi Rhacoma, inquit, affert
ex his, quę supra pontū sunt, regionibus &
At Recentiorū Rhabarbarū ex meridion
2. *Colore.* libus Regionibus ad nos defertur. 2. *Col*
Veterum Rhabarbarū cum costo nigro
militudinē habet, & nigrū est, teste Plin
At Recentiorū neq; nigrum est, neq; ulla
cum costo habet similitudinē: imò flavu
3. *Odore.* potiùs exsistit. 3. *Odore:* Veterum enim si
odore est, ex Dioscoridis & Plinii descrip
one. Unde Galenus *Radicem inodoratam* a
pellat *lib. de simplic. Medicam. ad Paternianu*
c.228. At Recentiorum vehementer odo
4. *Pondere.* tum est. 4. *Pondere:* Veterum enim leve e

At R

t Recentiorū grave:& quo gravius, eò me- *5. Facultat.*
us. 5. *Facultatibus:* quia Recentiorum Rha-
arbarum purgat. At illi Veterū nulla pur-
andi vis ineſt. Neq; enim Dioſcorides, ne-
ue Plinius, neq; Galenus, nec Veterū præ-
tereà quisquā Rhabarbaro unquam uſi ſunt
d alvum ſubducendam: ſed potiùs illi ma-
imam adſtringendi vim adſcripſerunt: ſic-
que ſanguinem exſpuentibus, Cœliacis, &
yſentericis conferre dixerunt. Sic Aëtius,
qui ſub Conſtantino Magno vixit, inter ea,
quæ adſtringendo ventrem cohibent, Rheū
onticū recenſet, *Sermone 9.c.47.* Et Avicen-
a *ſecundi Can. c.5.5.* Rhabarbaro nullā pur-
gandi poteſtatem tribuit, ſed diverſam po-
tius. alibi enim inter medicamenta alvū co-
hibentia id enumerat. *Fen.16.can.3.tract.1 c 4.*
Sed nec Succedaneum ejus ulla purgandi fa-
cultate eſt præditum. Nam Veteres pro ſuo
Rha ſeu Rhabarbaro, ſive Rha pontico, uſi
ſunt Centaurio magno. Galenus enim in
libello περὶ ἀντιβαλλομένων inſcripto ait: pro
Rheo Centaurium uſurpandum. Nicolaus
autem Myrepſus pro Rheo non tantùm
Centaurio majore, ſed & radice Symphiti
utendum eſſe docet. Si enim, inquit, deſti-
tuaris Rheo; Centaurio magno aut radice
Symphiti utendū. Jam verò nullus Veterum

unquam fuit, qui Cẽtaurio aut Symphiti radici purgatoriam facultatem inesse scripsisset. Deniq; id ipsum etiam testatur experientia. Nam Rhaponticũ illud, quod D. Gerardus Caroli V. Imperatoris apud Solymanum Turcarum Imperatorem Orator, propriis manibus in Ponti regionibus eradicatum, in nostras regiones invexit, itidẽ purgandi facultate destitutum est. Hujus enim drachmarũ duarum pondus datum, alvum haud movet, sed poti' adstringit. quod pluribus prosequitur Leonhardus Fuchsius *l. 1 de Compos. Med. c. 84. & l. 1. Paradox. medic. c. 4.*

Incola non transmittunt nobis Rhabarbarum excoctum: contra Mesuen.

Quod verò scribit Mesues, Regionis ejus in quo Rhabarbarũ nascitur, incolas sive indigenas, illud dies quinque macerare aqua, deinde succum exprimere; è quo ad Solem depurato trochiscos parare soleant, Regibus & principibus viris purgandis idoneos: Reliquum verò exsuccum & exanimatum, & vi purgatrice tota, aut propè tota privatum ad alios transmittere: Id & pro fabula habet, atq; inde ortum arbitratur Christophorus à Costa, quòd nõnulli gentiles Mercatores Rhabarbaro fungosiori & vetustiori (ut facilius à corruptione liberent, néve teredo, quæ id erodere solet, innascatur) aquam tepidã affundant; deinde lineis pãnis emun-

undatum bacillis aut filo trajiciant, &
iccent, ut nonnulla foramina piperis te-
issimè triti polline & cera obturent, dein-
probè siccatum in psylli semine adser-
nt. Hæc mihi, ait Costa, retulit mercator
narinus, vir probus; sanctéq; affirmabat,
duntaxat fieri ad præservandum à corru-
one Rhabarbarum: addebatque, id Rha-
barum, in quo conspiceretur foramen,
o trajectum pependisset, ea ratione præ-
ratum fuisse, neque ideò improbari, ne-
e affusam aquam multum de ipsius virib'
raxisse. Cæterùm de Rhabarbari tem-
ramento, duplici substantia & viribus, vi-
atur Mesues *libro de simplicibus cap. 5.* Mihi
is fuerit, historicam ejus cognitionem ex
timis quibusque auctoribus collectam
tradidisse. quod & in Cassia solutiva e-
rranda sequar.

Ait Garzias ab Horto *cap. 29.* Cassiam
ctum esse arboris, pyri magnitudine, fo-
mali Persicæ, angustioribus tamen ali-
antùm & virentibus: floribus genistæ
quàm similibus, luteis, cariophyllum
ore æmulantibus: quibus decidentibus
iliant oblongæ siliquæ, virentes admodū
te maturitatem, sed quæ per maturitatem *Cassia solutiva.*

nigrescant, longitudine interdum quinq palmorum, nunquam verò infra binos p mos.

Situs natales. Nascitur non in India tantùm, & q dem per universas Indiæ provincias; sed in Ægypto quoque. Unde & siliqua Æg ptia, & à forma atq; colore Cassia fistula fistula nigra, uti & ab effectu Cassia solut nuncupatur. Et quoniam ea in locis syl stribus etiam absq; satione nascitur, nō r rum, tantum ejus proventum esse, ut t Europæ, atq; adeò universo Orbi suffic Neq; enim ex Orientali tantùm India, a Mēphi & Alexandria Ægypti hodie ea m titur: sed & ex America, & quidem Insu D. Dominici & Johannis de portu divite Orientem, unde prius deferebatur, plu naves câ onustæ vehuntur, quàm Canta ferrum mittunt: ut testatum reliquit Nic laus Monardis *in historia simplicium Me cam. ex Novo Orbe delator. cap. de Cassia solu va.* quo in loco etsi Cassiam istam Orien *Delectu.* li longè præferre videtur: non desunt tam qui hoc ejus judicium improbent, ut Ca lus Clusius notavit: asserentibus con Garzâ & Christophoro à Costa, optim esse, quæ ex India Orientali deferatur,

q

uidem locis ad Septentrionem magis ver-
entib⁹, ut in *Cambaya*: item quæ craſſa, gra-
is, & in qua nihil ſonet, cum quatitur; cum
item frangitur, ſplendet, & pulpamento
igro ſeu atramentario plena eſt: ex Johan-
is Guintherii Andernaci ſententia *in Com-
entarii ſecundi dialogo 5.*

Sed ne vocabulorum homonymia de-
ipiamur: ſciendum eſt, aliam eſſe Caſſiam
rabum, de qua nobis hîc ſermo eſt; aliam
Græcorum veterum. Arabum enim Caſ-
a, quam partim in India, partim in Ægy-
to naſci diximus, ſiliquas habet prælongas
c teretes, utrinque faſtigiatas, duos fe-
è pedes proceras, carne intus nigra,
uſtu prædulci, ſed planè medicato, ligneis
iſtinguentibus membranis, & oſſibus
liquarum intercurſantibus. Græcorum
erò, teſte Galeno, *libro de Theriaca ad
Piſon.* rubeſcit & roſam exſpirat, ſicut et-
am dulcem guſtum præ ſe fert, fiſtulis ple-
a, & vinum naribus obolens, & aroma-
um modo vehementer odorata. Diffe-
unt etiam Uſu & Viribus. Nam Arabum,
 quæ hodiè in officinis venditur, ad leni-
ndam alvum pulchrè conducit. At Ræ-
orum id non facit. Ea enim urinam atque
men-

Caſſia Arabum, & Græcorum antiquorum differt,
1. deſcriptione.
2. Viribus.

menses cit, aliasq; vires à priori diversas h
bet. Illa itaque Cassia, de qua Arabes sc
bunt, veteribus Græcis planè incognita f
it. Neque enim Galenus, neque Diosc
rides ejus mentionem faciunt. Unde si
Græcorum libris Cassia fistula legatur; n
illa intelligenda est, de qua Arabes & rec
tiores agunt: sed Cassia lignea seu odora
ut satius fuerit, Arabum Cassiam vocare
lutivam, aut siliquam Ægyptiam; Græc
rum autem Cassiam *ligneam* seu odorata
quemadmodum Fuchsius putavit *libro pri*
paradox. cap. 5. vel ideo, quod hæc spec
quædã Cinnamomi, imò ipsum Cinnam
mum sit, ut ait Garzias *l. 1. c. 15.*

Porrò de vi & facultatibus Cassiæ co
sulendi erunt Medici. Illud saltem hîc d
quirere lubet: Cum Mesues *libro de simpli*
cap. 6. dicat, Cassiam absque nocumento
mordicatione solvere, ita ut & prægnan
bus conveniat: quî fiat, quòd idem scripse
Cassiam intestina debilia & lubrica habe
tibus obesse? Sed respondet Johan. Costa
in suis ad eum locum annotationibus, id
eò contingere, quòd Cassia flatus & to
mina ventris excitet: sed quod nimis le
reddat intestina iis, qui spontè levia habu
rint. Solere enim id nonnunquam accic

An Cassia sit flatulenta.

aliquibus, ut assũto vel levissimo medicamento alvus per dies multos reddatur lubrica ac si intestinorum levitate laborent. Hinc esues Cassiæ adstringentia quædam admiscere jubet. Ridiculum verò in primis est, quod crediderunt nonnulli, Regionis ejus, ubi Cassia nascitur, incolas continua alvi solutione laborare: quod boves, quarum carnibus vescerentur, Cassiam solutivam depascerent. Nam arbores altiores sunt, quàm à Bobus depasci possint: neque tanta est arborum istarum copia (quantum quantum etiam Cassiæ proventum esse diximus) ut infinitum Vaccarum numerum (quas multas quidem alunt, sed nullius carnibus indigenæ vescuntur) sustentare posset. Deinde cum duro cortice sit prædita siliqua, verisimile est, vaccas graminis pabulum, quod semper ferè istic viret, istarum siliquarum aviditate, quàm maximè etiam has possent pertingere, non relicturas. Quod ipsum cum ab incolis quæsiisset Garzias, non mediocrem illis risum movisse scribit. Sanè quòd latus tormina excitat Cassia; id non tam Cassiæ, quæ si ad nos recens atque integra deferretur, nunquam tale quid cieret; sed Mercatorum vitio & dolo adscribendum est. Nam ut pinguior & minùs vetustior ap-

Incolæ Regionis, ubi Cassia nascitur, an laborent continua alvi fluxione.

pa-

pareat Cassia, solent Mercatores & pharm
copæi eam in arena madida, & locis humi
adservare. Unde mirandum non est, si exc
mentitio eo humore oppleta, flatus postn
dum & tormina excitet, ut Johan. Co
stæus ad Mesuem annotavit.

DE SACCHARO.
Tit. V.

Saccharum. *Saccharū quoq; olim quidē fui
sed nō admodū magna ejus er
noticia, & nec alium in fine
quàm in medicina facienda usurpabat
Retroactis jam aliquot centum annis,
ventus est conficiendi illius modus:
nostra hac ætate quidā Venetiis artem e
expurgandi & perficiendi reperit; eaq;
inventione ultra centena millia aure
adquisivit. quas opes filio suo Equiti r
quit, qui & planè eas consumsit. Hodie
eam subtilitatem deducta est ars ista
Rhabarbarum, Nuces pineæ, pistaceæ, C
namomū, & aliæ species Saccharo cond
tur, atq; ita quasi recentia adservent
Efformantur quoq; ex Saccharo figuræ
imagunculæ pulcherrimæ; nec non om*

ge

neris fructus repræsentantur, ita ut na-
rales & veri videantur. Id quod à Ve-
ibus fieri non poterat, ob Sacchari, quod
m erat, paucitatem opinor.

NOTAE sive COMMEN-TARII.

Valdè anceps est quæstio, Utrum Saccha-
m, quo hodie utimur, etiam Veteribus fu-
t cognitum. Qua in re ea utendum erit
stinctione, quam adhibitam video ab Le-
hardo Fuchsio *lib. 1. de Composit. Medicam.*
p. 10. & libro primo paradox. Medicin. cap. 35.
ib' ex locis historicam utriusq; cognitio-
m haurire lubeat. Saccharum itaq; Fuch-
, duplex est: Veterum & Recentiorum. Ve-
rum rursus duorũ est generum. Et quidẽ *Saccharum Veterum duplex.*
imi generis Sacchaũ nihil aliud est, quàm
ellis species. Unde & de illa, inter mella lo- *1 Mellis species.*
uuntur Veteres. Nam & Dioscorides *lib. 2.*
p. 75. & Galenus *lib 7. de Simplic. Medicam.*
cult. & libro 8. de Medendi ratione cap. 4. &
linius *libro 12. cap. 8.* unanimes scribunt, hoc
psum Saccharum esse mellis in calamis
Secreti genus, in India atq; felici Arabia in-
entum, & illinc advectum. Quin etiam
eneca inquit: Ajunt inveniri apud In

dos

dos Mel in arundinum foliis. Is uti
melleus ros, Salis modo supra calamos
arundines coactus & concretus, Archig
Mel arundineum, quod noctis frigore pri
adglutinatum arundinibus, mellis spec
habeat; Paulò Æginetæ, à jam dicta con
tione & natali solo, *Sal Indus* fuit nuncu
tus: quia scilicet interdiu calore Solis su
veniente induretur, & ita concrescat, ut
lis effigiem capiat. Quibus accedit, qu
Alexander Aphrodiseus *libro secundo prob.*
74. in hæc verba scriptum reliquit: Qu
Sacchar Indi appellant, mellis coagulum
Sole cogente rores, convertenteque ad m
lis dulcedinem. Saccharum autem ar
quorum primi generis, à Sale Indo n
differre, ostendit inprimis antiquissin
scriptor Archigenes, id Salem Indicum, &
rundineum mel vocans. Sed & Paulus
gineta *libro secundo cap. 54.* ex Archigenis
ctoritate, Salem Indum non diversum
à Saccharo innuit, dum ad asperam lingu
plurimùm conferre scribit. Id quod om
um maximè descriptio ejus indicat, qu
ponit: Sal Indicus colore quidem & co
cretione communi sali nihil dissidet, gu
autem melleus. Avicenna etiam *Fen. 1. C*
4. tract. 2. cap. 23. Paulum sequens, de aspe
t

à Sale Indo nil differt.

e linguæ febricitantium, inter cætera sic
ibit: Aut teneat in ore salem, qui aspor-
ur de India, & est in colore salis, & dulce-
ne mellis: & sumat de eo, secundum quod
xit Archigenes, quantitatem fabæ unius.

Alterum genus Sacchari Veterum, seu
tustioribus scriptoribus cognitum, ex a-
ndinibus quibusdam, vel ex earundem ra-
cibus exprimebatur: eoq; tũ veluti liquido
elle, tum in cibo, tum in potu utebantur.
inc est quod à nonnullis Mauritanis sit
el Cannæ nominatum. Idq; ex Ægypto
India maximè afferebatur. Fuisse autem
genus Sacchari Veteribus cognitum, ver-
uli Narbonensis Varronis docent;

z Mel cannæ, ex arundinibus expressum.

Indica non magna nimis arbore crescit a-
rundo,
Illius & lentis premitur radicibus humor,
Dulcia cui nequeunt succo contendere
mella.

Lucanus, quem C. Cæsare & L. Cæsiano
oss. natum esse cõstat, tertio Pharsaliæ e-
s Sacchari meminit eo versu:

Quiq; bibunt tenera dulces ab arundine
succos.

Statius Papinius, qui Nervæ Imperato
temporibus claruit *lib.1.Suar. Sylvar.* de e
dem Saccharo ita ſcribit:

Et quas præcoquit Eboſia cannas:

Strabo, quem ſub Octaviano celebrem fu
ſe liquet, *libro 15.* non ſolùm arundines ill
exprimi, ſed & decoqui ſolitas fuiſſe, mem
riæ prodidit, ſic ſcribens: Eratoſthenes a
borum radices, præſertim magnarum aru
dinum, & natura, & decoctione dulces e
tradit. Solinus, qui Plinii contemperane
fuit, *cap.65.* de India ſcribens, inter alia ita a
Quæ paluſtria ſunt, arundinem creant i
craſſam, ut fiſſis internodiis, lembi vice v
ctitet navigantes: E radicibus ejus exprim
tur humor dulcis ad melleam ſuavitatē. G
lenus quoq; *l.4. de Simplic. Medicam. facult.*
c.14. arundinum illarum in Ægypto naſce
tium dulcium, unde melleus ille humor e
primebatur, meminit.

Saccharum Recentiorum Recentiorum, ſeu Officinarum Sa
charum eſt ſuccus à planta bene contr
expreſſus, calore ignis plus minúsve exc
ctus, coactus & defecatus. Tradit autē M
nard⁹ *l.2. Epiſt. Medicinal.* ſe à Luſitanis &
culis cognoviſſe, plantam è qua Saccharu
exprimitur, exteriore quidē ſpecie arund
ni magnæ ſimilem, interiore verò ſubſta

a valdè esse dissimilem. pulposam enim es-
gravem, mollem, & succi plenam: cum a-
ndo sit levis, dura & vacua.

Saccharum quò plus coquitur, eò ma-
s purum & elaboratius fit, candescit & du-
scit. Coctio namq; depurat, defecat & co-
t. ideò ex multiplici coctura, diversos quo-
bonitatis gradus recipit.

Proinde primò plantam illam arun-
ni similem excoquunt: deinde flava pars
cernitur, & Saccharum exsistit. Hoc ite-
m coqui potest, atq; ita candidius fit &
ncretius. Quod si tertiò coquatur, ma-
na in eo & candoris & densitatis fit acces-
. Quartùm & quintùm quoq; concoqui
et, donec specie aluminis scissilis ferè trās-
ceat. hocq; genus *Candidum*, seu, ut hodiè
quuntur, *Candum* atq; *Taberzeth* barbaris
cabulis nominant.

Saccharū Candi est res factitia ex Sac- *Saccharum Candi.*
aro quater vel quinquies excocto, majo-
quæstus faciendi gratiâ per Seplasiari-
Venetos confecta. Hi arundines etiam
mittunt, ut supra has videri possit con-
batū. Gossypio deniq; involvunt, ut navi
Orientalib⁹ regionibus advectū putetur.
Saccharum quando primò coquitur, ad-
c lentum ac feculentum est. Deinde verò
nper magis atq; magis defecatū, durius, ac

solidius fit, donec ad bonitatis fastigiũ p
venerit, ac perfectionis finem consequutu
fuerit. Hinc illud hodiè *Finum* Sacchari
appellatur purissimum & præstantissimu
nomine à Fine mutuato: quia candore, d
r tie, ac suavitate ad finẽ bonitatis perver
rit. *Infimum* autem est lentum, humidu,
nigricãs, insuave, feculentũ, & primæ de
ctionis nominatur. Inter hæc duo extrer
duo quoq; sunt media. Alterũ quidem
fimo proximum, secundæ d coctionis:
terũ verò Summo proximum, tertiæ de
ctionis dictum.

Finum Saccharum.

Infimum.

Saccharum itaq; nostrum optim
& præstantissimum est, quod durum, soli
& mutuo metarum allisu sonorum, ligni
ci & solidi instar, exsistit: tamen ob siccit
& imperceptam raritatem leve, dulcissir
candidissimum, & nivis in morem scin
lans, cohærens: quale *Valentinum* in m
pyramidum æmulas coactum, parvas p
deris libræ unius & dimidiæ; carissimu
confectionibus siccis aptissimum. Illi do
& precio est proximum, quod *Madere*
Medere appellant: sed in metas pond
librarum 6.7.8.9.10. formatur; confec
nibus expetitum. Affertur & Saccharum
Canariis, in ripa fluminis N.gui nunc d

quale sit optimum.

Valentinum.

Madere.

Canarie.

ii

nsulis, olim Fortunatis: etiam intus albicans, bonitate prædictis inferiùs, metis contans maximis, pondere librarum 10. 12. *Ignobilissimum,* est foris albidum, intus subrubrum, tanquam alio fartum, & foris alio tectum, metis æqualibus, omnium glutinosissimum. quod quidem conditturis sive confectionibus siccis ineptum est; liquidis autẽ servit, Syrupis scilicet, Conservis, & similibus. quia misturâ vilitatem suam tegit. Id si mare sentit (nam eo Naves ob gravitatem saburrant) efficitur id, quod vulgò Rubrum vocant. quanquam sunt, qui Rubrum Saccharum, spumam & spurcitiem omnis Sacchari se coquendo purgantis existimant, ut Iac. Sylvius *lib. 1. de Simplic. medicam. natur.* tradidit: quemadmodum quod purius & candidius est, Officinæ Finum appellant.

Ignobilissimum.

Nostrum igitur Saccharum a Veterum Saccharo primi generis differt Materia, Forma, Efficiente, Loco, Usu & Viribus. 1. *Materia*: quia Veterum Sacchari materia est Mel & Ros: Nostri autem, est plantæ succus. quæ certè ita distant, ut planta & aqua 2. *Forma*: Nam Dioscorides & alii Veteres Saccharum suum, quo ad cõsistentiam & concretionem, salis modo fragile dicunt: Plinius etiam gummi instar candidum esse scribit.

Nostrũ Saccharum à Veterum Saccharo primi generis differt.

1. Materia.

2. Forma.

Contrà Noſtrũ priusquàm excoquatur, c
lore potius nigricans & ſubflavum, quà
candidum exſiſtit: nec dẽtibus perfringit
3. *Efficiente.* ſed per ſuccum deglutitur. 3. *Efficiente*: na
Veterũ Saccharum primò noctis frigus a
glutinat, dehinc ſuperveniẽs Solis calor o
durat. At Noſtri Sacchari efficiens primu
eſt ipſa plãta; ſecundũ, artifex calor ignis c
4. *Loco.* quens & defecans, & demum in hanc, qua
videmus, metæ formã in ligneis vaſculis d
ducens. 4. *Loco*: Veterum. n. Saccharum
India & felici Arabia tantùm in arundinib
& illarum foliis naſcitur. At Noſtrum in S
5. *Uſu.* ciliæ & Canariæ Inſulis: ubi nimirum pul
plantæ, effigie tantùm arundini ſimilis, illu
Saccharum continet. 5 *Uſu*: Veterũ Sacch
rũ, teſte Plinio, tantùm ad medicinæ uſũ a
commodabatur. Noſtrum autem ad dap
6. *Viribus.* ſuaviſſimas faciẽdas adaptatur: adeò ut nu
lum magnificum jam ſit epulum, quod no
multo ſit Saccharo conditum. 6. *Viribus*: V
terum Saccharum, teſte Dioſcoride, alvo e
idoneum, & ſtomacho utile. Noſtrum au
thoraci potius, quàm ventriculo accommo
dum experimur. Præterea Veterum, att
ſtantibus Galeno & Paulo, ſitim non affer
hoc eſt, ut Avicenna *lib. ſui Canonis 2. cap. 75*
explicat, minorem, quàm mel, ſitim effici

No

ostrum verò non minorem sitim, quàm
el ipsum excitat. quod çertè cotidiana cō-
mat experientia.

Hactenus, quomodo Nostrum Sac-
arū à Veterū Saccharo primi generis dif-
rat. At ab eo, quod secundi generis esse di-
mus, Nostrum nō quidem genere differt:
im quemadmodum illud fuit arundinum
ccus; ita & Nostrum. Differunt tamen in-
r se aliqua ratione, quòd Veteres Saccharū
um magna ex parte ex arūdinibus expres-
runt: licet interdum etiam decoquendo,
ex Strabone, Statio, & aliis suprà ostensū
it, extraxerint. Nostrum verò decoctio-
e tantùm efficitur. Siquidem Sacchari a-
ndines minutim concisæ ignis calore tan-
per decoquūtur, donec universus liquor,
u effervescens, igneq; consumtus, in Sac-
arum, salis modo in vase concreverit, in-
returque ac dealbetur. Ex quibus ma-
festum fit, priscos non ignorasse quidem
nc rationem decoquendi Saccharum: sed
e industria eo uti noluisse, fortè quòd suc-
is ille expressus, suavissimum eis potum
æberet. Maluerunt igitur eo liquore, ob
elleam suam suavitatem pro potione u-
quàm ignis calore, ut hodie fieri solet, ad
lis consistentiam ac duritiem deco-

à Veterum Saccharo secundi generis non differt genere.

Saccharum Nostrū quomodo conficiatur.

Veteres non ignorarunt modum coquendi Saccharum.

quēdo deducere. Poſtquam verò ſpes lu
quotannis arundines incidere, adeoq; art
& modum, quo liquor ille iis ipſis prius m
nutim conciſis ac deinde decoctis, ad ſa
conſiſtentiam redigere Indos docuit: veri
mile eſt, q ſpe illa lucri allecti, ſucco expr
ſo pro potu uti deſierint. Aut certè cū ſuc
illum incorruptum in alias, & maximè
ſtantiores regiones transferre haud pot
runt; in eam quæ hodie affertur, formam
digere voluerunt. Quapropter cū Veter
Saccharū ſecundi generis, & noſtrū ſive F
centiorum, ex eadem arundine colligant
ut inter ſe genere differant, fieri nequit. D
ferunt autem hac ſolùm ratione, quòd N
ſtrum arte duntaxat & igne præparetu
deoq́ue artificiale ſit: Veterum verò int
dum expreſſum, aliquando decoctione
citum & extractum: ſicq́ue naturale &
tificiale fuerit. Quibus ita conſideratis, n
quaquam cum his pugnabit, quæ Joh. La
gius ſcripta reliquit *Epiſtol. Medicinal.*
lib. 1. Ep. 64. antiquorum Saccha-
rum à noſtro non diverſum
eſſe contendens.

DE MANNA.

TIT. VI.

MAnna etiam nota quidem fuit Virgilio, qui eam Roscida mella dicit; itemq́ Plinio, Galeno & a-is: sed, meo quidem judicio, virtutes ipsi-s ignorarunt: ideoq́ medicamentis eam on adhibuerunt. Idq́ voluisse puto A-erroëm & alios Arabes, dum ante se in-ognitam hanc fuisse scribunt. Ipsa per non tantùm delicata est, sed & aliorum edicamentorum amaritudinem miti-at. In usu quoque hodie sunt alia Simpli-ia, à Veteribus non usurpata: sed quæ non deò magni momenti sunt. Itaque his o-issis, ad artes progrediar: & primùm uidem ad Alchymiam. Manna.

NOTÆ sive COM-MENTARII.

Quemadmodum in plerisque aliis, quæ actenus fuerunt exposita, ita & hoc loco avendum erit, ne verbi homonymia deci-iamur. Inter Mannam igitur Græcorum & Arabum distinguendum inprimis est.

Nam Græci, præsertim vetustiores per M
nam nihil aliud intelligunt, quàm pulvisc
lum seu pollinem thuris confracti, cui a
mistum nonnihil est corticis thuris: hoc e
exiguas ex magnis fasciculis glebísve thu
micas, concussu motuque, dum ad nos a
vehitur, elisas, à thure levigato diversas,
cum fragmentis quibusdam exigui corti
Manna Græcorum. thuris permixtas. Græcorum itaque Man
nihil aliud est, quàm mica thuris, concu
elisa. Hanc enim *Mannam* vocari Plini
testatur *lib.12. cap.14.* quæ in hoc differt à pu
vere thuris, quòd Manna thuris semper al
quid corticis thuris admistum habeat: pu
vis, non item. Olim namque tota thur
substantia trifariam fuit divisa: in Thus
Arabum. psum, Corticem thuris, & thuris Mannar
seu pollinem. At Arabum Manna est sub
stantia ex Rore originem habens, in quos
dam seu globulos, seu granula collecta, co
loris albi, consistentiæ solidioris, sapori
suavis, in arborum frondes, ramos, & quan
doque in terram decidens.

De materia hujus Mannæ antiqui valdè dubitarunt. Plinius *lib.2. cap. 12.* tres opiniones eorum, qui de hoc disputarunt, recenset 1. Alios nimirũ putasse, esse sudorem cœli. 2. Alios, salivã siderum. 3. Alios, succũ

aëris,

ris se expurgantis. quæ tertia opinio licet verisimilis, valdè tamē obscura est. Con-t autē hoc ferè inter omnes, qui de Man- materia aliquid solidi affirmârunt; Eam nstare ex vaporibus sublatis in regionem ris, ex infimis corporibus, ex terra & aqua: i vapores à terra & crassiori materia ex-rgati, deinde calore Solis percocti & quo-mmodò pinguiores redditi, subsequentis ctis frigore cōdensantur: condensati au-n in folia, frondes, terrā decidunt. Quod rò hæc sit Mannæ materia, potissimùm ex potest elici, tum quòd non nisi tempore tivo, ubi caloris qualitas est ferventissi-a, & noctes sequentes frigidissimæ, Man- reperiri soleat: tum quòd iis in locis aut gionibus reperiatur, ubi æstus Solis sunt hementiores; sicuti in Ægypto & aliis in cis, atque etiam in parte Italiæ.

Vera Manna materia.

Videtur nostra Manna ejusdem esse ge-ris cum illa, qua Israëlitæ in deserto ali-iamdiu, tanquam cibo nutriti sunt, *Exodi & Num. 11.* Idque disertè affirmat Fran-scus Vallesius *libr. Singulari de sacra Philoso-ia cap. 57.* & Joh. Franciscus Picus Miran-ulæ Comes, his eruditione plenis versibus.

Manna Israëlitarum, an eadem cum nostra.

———*Nubes*

Sed

Sed placidum rorem verno liquefacta tepore
Gignit, si pulsis nebulis Nox ipsa refulsit.
Hæc etiam semen Coriandri imitata rotundum
Cogitur, & ramis frondosæ stirpis adhæret:
Flavam corporibus bilem eductura. Sed olim
Dum Judæa cohors sitientibus exsul arenis
Degeret, in pastum cecidit divinitus. inde
Attoniti patres, Manhu, dixere vetusti.

Idque vel ideò verum putandum est, quò Notæ hujus illi conveniant. Nam Manna Israëlitarum tribuitur: 1. quòd confertim nocturno tempore instar pruinæ decidebat. 2. quòd saporis erat similis, ac si quis farinam aliquam cum melle commisceret; hæc autem omnia reperiuntur & in nostro Manna. 3. quòd à populo Israëlitico non nisi antelucano tempore colligebatur. Sic & in Manna nostro tempore peculiariter hoc observatur, ut necessarium sit, eam colligi, priusquàm Sol oriatur: quandoquidem eo exorto, Manna dissolvitur & evaporat, ut nulla deinde reperiatur. Dices; si Mãna pro alimento & cibo usi fuerunt Israëlitæ, qui fieri poterat, ut nõ laxatis ac dissolutis corporibus perirent. profectò ipsimet sentiebant hunc cibum esse levem. Nam *21. Num* ita conquerebantur : Anima nostra jam

nau-

ſeat ſuper cibo iſto leviſſimo. at verò ci-
leves, & qui ſolidam ſubſtantiam cor-
ibus non tribuunt, medicamenta etiam
atque expurgare, Hippocrates teſtatur
ello de *Medicam.expurgan.* Et fieri quidem
uit, ut principio is cibus illis contulerit,
nedicamentum, ad deponendam caco-
miam, quam ex eſu Cucumerum, pe-
num, porrorum, cæparum, & aliorum,
bus multo tempore in Ægypto erant ci-
i, contraxerant: expurgatis verò jam cõ-
tudo fecerit idoneum & ſuavem cibum.
id, quòd lenientibus medicamentis hoc
uliariter ineſt, ut propter familiarita-
n, quam cum natura habent cõmunem,
iſſimè in nutrimentum convertantur?
que tum potiſſimùm, ſi quando aliud ali-
entum naturæ non ſtatim exhibeatur.
m igitur Iſraëlitæ ſola hac Manna pro ſo-
nutrimento uſi fuerint: non mirum eſt,
s quoque alimoniam inde ſumſiſſe. Qui-
s accedit, quòd conſuetudo etiam ex ve-
nis poteſt cibum reddere idoneum, præ-
tim ſi lenta & moderata ea primùm fue-
it: tum enim in corporibus humanis ve-
na & pharmaca illa digeri, & in alimoni-
n converti, Medicis placuit: quum nihil
triat, quod non prius naturæ viribus cõ-
coctum

Venena in alimoniam conversa.

coctum sit. Sic Thrasias pharmacopola plerique in Græcia pastores, integros elleb ri manipulos citra noxã devorarunt & co coxerunt: cujus frequentes potiones, c pharmaci assuetudinem, Eudemum illu Chium, nec vomitu, nec alvi dejectio purgare poterant, ut est apud Theophras *lib.9. de histor. plantar. cap. 18.* Et proditum e puellam præsentissimo napelli veneno nu tritam, & puellari venere decoram, ab Reg Indorum, Alexãdro Magno muneri datan Cujus scintillantes & serpentum more ni ctantes oculos cum Aristoteles ipsius præ ceptor vidisset: Cave tibi ab hac, inquit, Alexander: hac nempe tibi exitium paratũ Nec fefellit hoc Aristotelis judicium even tus, nam plerique proci virginis cõmerci intoxicati interierunt. ut ex Aristotele & a liis retulit Johan. Langius *Epistol. Medicina. lib. 1. Ep. 12.* Jam si consuetudo ex venenis ci bum potest facere idoneum, ut diximus quanto magis ex cibis medicamentosis. Ac cedente præcipuè Dei concursu, quo non cibus solùm, sed suavissimus etiam, & dele ctamentum omne in se habẽs, efficiebatur. Neque verò hinc Dei elevatur majestas, cum naturales rerum caussæ investigantur: sed laudatur potiùs infinita ipsius sapiẽtia, quâ omnia

nia ita disponit, ut etiam quæ sunt por-
tosissima, videantur bona ex parte, se-
dum naturalem rerum ordinem evenis-
Etsi enim Deus omnia jussu nutuque so-
nulla etiam adhibita materia possit age-
videmus tamen sæpenumerò eum & re-
n naturalium, quarum ipse effector est &
derator, adminiculo & velut instrumẽto
uisse uti; eaque ratione prospicere visum
atque afflictis mentibus solatia afferre.
od igitur Hebræi in vasta illa ac siticulo-
olitudine Mannâ pasti sunt, divinæ po-
tiæ adscribendum est illud quidem, sed
e tamen naturæ usa sit ministerio: uti et-
coturnicibus gregatim in castra delatis,
cum percusâ petrâ, refocillando popu-
qua profluerct, lignoq; aqua amara dul-
eret; tum etiam cum Euri violentissimo
u rubrum mare exsiccatum transitum
bræis patefaceret, ad internecionem de-
s insequentibus. Similis est ratio de fa-
a multiplicata, & adaucto oleo, Heliæ &
lisæi precib⁹. *3. Reg. 17.* Eodemq; pertinet,
od Hiskiæ apostema, admoto catapla-
ate ex caricis seu ficubus cõtusis, quę ma-
ãdi facultate pollent, ad sanitatẽ perdu-
m est *Iesa. 38.* Sic Christus ipse in dispel-
da cęcitate mẽdici, medendi rationẽ non
respuit.

Saliva hominis.

respuit, confecto collyrio ex luto & sali[
eaque abluta extersáve in piscina Siloë, J
9. Est quippe ea salivæ hominis jejuni vis,
vel hoc seculo lippitudini oculorum med
atur. *Plinius lib. 28. cap.* 4. Sic Civis in A
xandria cœcus, dum Vespasianus suppli
ad genua devoluti cœcos oculorum orl
salivali oris excremento aspersisset, visu
recuperavit. Corn. Tacit *lib. 21. de Vespasia*
Johan Lang. *lib. 3 Epist. Medicinal.* Simili
Christus in discurienda surditate, digitos
aures inseruit, immissoque in linguam sp
to, loquelam muto restituit. *Matth. 9. Ma*
10. Cujus generis miracula aliâs solo tac
aut verbo peregit, ab iis tantùm stipula
impetrandi fiduciam: quam cum inter al
clamosus ille cœcus Bartimæus inter tur
fremitus testaretur, confestim nullo ad
bito visibili externoque signo, visum re
pit, *Lucæ 18.* qua de re plura videri poteru
apud Levinum Lemnium *in Herbar. Bib*
explic. cap 3. & Franc. Vallesium *in lib. singu*
de sacra Philos.

Manna Arabum an Græcis cognita fuerit sub alio nomine.

Sed an hæc Arabum Manna, veteril
Græcis fuerit cognita, non parum cont
versum video. Sunt qui hoc negant p
ptereà, tum quòd nomen hoc apud illos
reperiatur; tum quòd hanc purgandi fac

tat,

tem nulli alicui rei simili tribuant, tum
od Averroës 5. *Coll. cap.* 55. disertè scribat,
veniri quædam medicamenta apud Me-
cos, de quibus Galeni testimonium non
stet, atque inter hæc *Terenıabın* ponat,
am Mannam interpretantur. Sunt con-
i, qui Mannam veteribus Græcis cogni-
n quidem fuisse affirmant, nō tamen sub
annæ nomine (quam vocem Arabes ab
ebræis mutuati sunt, quibus *Manhu* idem
, ac si dicas, *Quid est hoc?*) sed appellatione
ellis aërei, seu roscidi, sive roridi. Atque
de re ipsum etiam Galenum loqui *lib.* 3. *de*
ment. facult. ubi fatetur, suo tempore in A-
hoc mellis genus ita copiosè repertum
sse in frondibus arborum, ut Incolæ di-
rint Jovem pluisse mel: Unde inditum illi
men, ut vocaretur ἀερόμελι καὶ δροσόμελι,
asi dicas, mel aëreum, mel roscidum, ro-
n melleum. Quinimò longo ante Ga-
ium temporis intervallo Amyntam Græ-
m auctorem *in 1 de Asiæ pōderıb. libro*, Man-
n sub aërei mellis nomine exactè descri-
sse Johan. Langius asserit *lıb.* 1. *Epıst. Me-*
. 64. Et quidem appellationum istarum
io vel inde est evidens, quoniam mel il-
l non secus atque ros antelucanis tem- *Mel aëreum cur dicatur.*
ribus è cœlo seu aëre cadit: ubi halitus è

V terra

terra & aquis prodeuntes, Solis calore sub-
lati, ac deinde exactè extenuati & cocti,
frigore noctis in unum coguntur & dẽsan
tur, atq; in mellitos grumos coëunt, herba
rum & arborum foliis atq; frondibus, lap
dibus quoq; & solo interdũ inhærentes. In
colæ itaq; coria super terram extẽdunt, a
bores ac stirpes excutiũt, quodq; ab eis me
lis instar defluit, excipiunt, & fictilia eo in
plent. quod quidem relictum brevi tempo
ris curriculo coalescẽs, grumosum, gumm
modo efficitur, ut Fuchsius tradidit. Coll
ctionem autem illam matutino tempore,
quidẽ antelucanis horis fieri, etiam ex Ma
thiolo discimus. qui *Commentar. in lib.1. Di*
scoridis cap.73. ab incolis se accepisse ait, quo
Mãna manè legatur priusquam Sol exort
admodum excalefaciat: postea enim Sole
quefactam & absorptam facilè evanescer
Quapropter plerique (inquit) ubi in m
gna deciderit copia, summo mane ram
arborum præscindunt, & in opacis coll
cant, ubi concretam majori commodo l
gunt.

Mel aëreum ab Arabum Manna non differt.

Mel verò aëreum seu roscidum, ab Ar
bum Manna nec forma, nec viribus differ
collatis utriusq; descriptionibus erit evid
tissimum. Nam, teste Mesue *lib. de Simplic*
cap

p. 8. Arabum Manna eſt ros ſupra plantas
lapides cadens, cujus materia eſt vapor,
i elevatur, cui accedit & digeſtio & matu-
io in aëre, quando eſt æqualis & ſecundus
is aſpectibus. Diverſificatur autem ſe-
ndùm diverſitates rerum, ſuper quas ca-
. Et cadens ſuper plantas, ſuſcipit de vir-
e plantarum, & eſt cum permixtione par-
ılarium foliorum & florum. Jam ſi cum
: Mannæ deſcriptione conferatur Gale-
a Mellis aërei deſcriptio, *lib.3. de facult. a-
ent.* prorſus certè cum ea conveniet, ut
chſius rectè animadvertit.

Licet autem Galenus eo loci, hoc droſo- *Mel apum differt à melle roſcido ſeu aëreo.*
li, id eſt, melleum rorem ſeu Mannam,
ò affinem Melli apum faciat, ut horum
ım & eandem materiam eſſe aſſeveret,
rem ſcilicet: tamen Rorem melleum, ſeu
ı aëreum, ſeu mel roſcidũ à Melle apum,
od ex floribus colligitur, materiâ diſtare,
ltis demõſtrat rationibus Valerius Cor-
in annotat. in Dioſcorid. lib.2. cap. 104. Pri-
m enim Mel apum ſemper, quocunque 1.
ris & æſtatis tempore in floribus reperi-
. At ros melleus non ſemper, ſed rariſſi-
decidit. Deinde Mel apum tam no- 2.
, quàm interdiu in floribus inveni-
At melleus ros tantùm matutino

3. tempore. Adhæc, mellis apum circa meridi
em plurimum in floribus deprehenditur
At melleus ros incalescente Sole, statim pe
rit. Tum Mel apum, dum in floribus conti
4. netur, semper est liquidum. At Ros melleu
5. est concretus. Posteà, Mel apum continetu
in floribus. At Ros melleus super folia plan
6. tarum decidit. Præterea, Mel apum vetusta
tem non tantùm per se longam ferre potes
sed etiam omnia alia, quæ hoc excipiuntu
in multos annos conservare: quod Theria
ca, Mithridaticum, & aliæ hujusmodi con
fectiones clarè ostendunt. At Ros melleu
ne solus quidem incorruptus unum atqu
alterum annum durare potest, nedum ali
7. res à corruptione tueri. Insuper, in Septen
trione maxima mellis est copia, ut in Lith
vania, Livonia, & vicinis regionibus: In qu
bus tamen rarissimi mellei rores conspic
8. untur. Quinimò, si Ros melleus est mell
materia: quî fit, quòd hic in flores tantù
decidat? Cœlo enim delatus in ea potiùs
demitteret, quæ lata & expansa sunt, velu
folia plantarum; & minimè in tantillos flo
res. Quoniam verò mel apum non in foli
plantarum, sed floribus reperiatur, atque
non totis, sed absconditis eorum anfract
bus, & posteriori tantùm parte atq; recess

hau

ud verisimile est, Mellis apum materiam
ore constare. quomodo enim his præteri-
latissimis etiam foliis, in florum ultima
netralia tanquam furtim irrepens, atq; ex
dustria in latebris se abscõsũ recipere po-
st? Accedit, quòd Rore mellito delapso ad
inc frequentius quidem convolant apes,
õ quidem ut eum in alvearia revehant; sed
nquam ad cibum & pastum: quo adeò se
plent, ut prorsus inertes & ignavæ reddã-
r; multæ emoriantur. Hinc Rustici dicere
lent: Mellitos rores bonum quidem pastũ
ibus præbere, sed ad mellificationem mi-
mè conducere. Interim enim, dum roris
avitate allectæ, cibi avidæ detinentur, ni-
l ad alvearia cõvehunt. Quapropter Mel- *Quæ sit vera Mellis apum materia.*
s apum materia non est Ros, sed cujusque
antæ dulcissimus succus, à Sole ad extre-
as ejus partes (quales flores sunt) elicitus,
erfectè excolatus & excoctus, dum per
ntum spacium ad flores trahitur. Unde
uando tempestivos imbres serena cœli
onstitutio sequitur; plurimum mellis gi-
nitur, imbre nimirum succum & materi-
n plantis præbente, Sole verò in dulcem
quorem excoquente.

Cæterùm Manna duûm in universum *Differentiæ seu genera Mannæ.*
it generum. Alia enim est liquida, alia ari-

Liquida. da. *Liquida*, fictilibus asservatur, & Arabic nomine *Tereniabin*; Hippocrati *Mel cedri num*; Galeno *Mel aëreum*, *mel roscidum* *Ros Libani*. Hæc quia nunc nullo in preci habetur, servari desiit. *Arida.* *Arida*, hodie in a culis ligneis, aut vitreis asservatur: estqu duplex. Vel enim ex Orientali plaga defer tur, vel ex Calabria. Quæ ex Orientali de fertur plaga, triplex est: 1. *Granata & Mast china*, quæ præstantissima putatur, & exigu grano Mastichæ est similis, unde & nome sum psit. 2. *Bombycina*: quæ vilis est, & gran constat grandiori, floccorum lanæ & bom bycis effigie: estque nihil aliud, quàm aut vanida & senio exhausta Mastichina, a saccharo aliisque imposturis adulterata. *Brianſona*: quæ compacto est grano, pingu dulci, flavoque prædita. Quæ ex Calabri defertur: itidem est triplex. 1. Quæ stirpiur frondibus insidens colligitur, & prima obtinet partes. Hinc appellatur *foliorum Manna*. Constat autem minutis granulis translucida, gravis, candida, gustu dulcis a suavis. 2. Quæ ramis insidet. Hæcque se cundas sibi adsciscit partes. 3. Quæ lapidibu & solo inhæret, granis cõstans crassioribus & colore minùs sincero. Sicque prioribu duabus vilior exsistit.

In

In delectu Mannæ, Ætas, Locus, & Ar-
or, consideranda. Nam aliquid ex ea re,
per quam cadit, sibi acquirit, & propter
ntactum facultatem attrahit. Hinc quæ
per foliis arborum reperitur, optima cen-
tur, quia nihil ab ipsis recipitur: neq; ipsa
t ingrati odoris. Quæ verò ex caudice ar-
oris colligitur, nō tam bona est quàm quæ
foliis, attamen in trunco collecta melior
t, quàm quæ super lapidem aut terram re-
pitur. Rursus præstantior est, quæ in saxo
ovenit, quàm quæ in terra: ex qua faciliùs
orrumpitur. Interdum igitur lanæ bene
undæ arboribus subjiciuntur, ex quibus
a sumitur: ut videre est apud Andernacum
dialogo quinto secundi Commentarii.

Delectus Mannæ.

Optima item censetur, quæ recens est,
lendens, candicans, & in purissimos gru-
nos concreta, gusto melleam præ se ferens
ulcedinē: ex stirpibus odoratis & salubrib⁹
ollecta: nullis surculis aut folliculis impli-
ata. Mala est cineritia. Pessima est fusca, cœ-
osa, antiqua. Hæcq; tempore mollescit &
olum prodit.

Variat etiam Durationis tempus. Alia e-
im statim post annum exolescit & situm re-
olet, ut Mastichina, quæ uno duntaxat an-
o in suis viribus persistit. Alia tardiùs

Durationis tempus.

corrumpitur, ut ad quinquennium adserva-
ri possit: veluti est, quæ in Italia proveni
præsertim in Calabriensi agro. Omnes ta-
men sicciori loco gaudent. Sed an Mann
illa, qua nos vulgò utimur, sit roscida Man-
na Arabum; id disputatum habes apud Jo
Costæum *in annotat. ad Mesuæ lib. de simpli.*
cap. 8. & Donatum Altimarum *in libello de vi-*
ribus & differentiis Mannæ. quibus adde, qu
de Manna scripta reliquit Mesues *lib. de sim-*
plicib. cap. 8. Petrus Andreas Matthiolus *in li.*
1. Dioscoridis cap. 73 Joh. Langius *Epist. Medi*
lib. 1. Epist. 64. Andernacus *in dialogo 5. secun*
Commentarii: & Leonhardus Fuchsius *lib.*
de Composit. Medic. cap 6. Ex istis enim
Medicorum hortulis hæc
nos delibavi-
mus.

DE ALCHYMIA.

TIT. VII.

Alchymiæ notatio.

*ALchymia, Infusionem signifi-
cat. Chymiâ enim Græca dictio-
ne Latinis Infusio denotatur*
& Al

*Al, Arabum est articulus: quibus Al-co-
ius, Hic Coranus est; & Al-megistus
olomæus, idem quod Hic Megistus vel
iximus Ptolomæus.*

Magna est controversia, quando in- Orig.
*nta Alchymia fuerit. Neq; enim Plini-
auctor alioquin diligentissimus, neque
iam Græcus aut Latinus scriptor ullus
entionem ejus facit. Equidem hanc an-
quissimam credo, licet posteà intermis-
m. Scribit enim Suidas, artem istam
q; ad tempora Argonautarum durasse,
m Jason surreptum ivit aureum vellus:
od nihil erat aliud, quàm liber quidam
: aliis metallis aurum docens conficere:
um enim tecto nomine aureum appella-
int vellus, fabulā illā confingētes. AEgy-
i artem istam, imperante Diocletiano,
renuè professi sunt: qui odio illos habens,
b excitatum tumultū, scripta eorum de
sione argenti atq; auri conquisita com-
ussit, ne ex arte hac ditati AEgyptij, &
ecuniæ freti copiis, in posterum rebel-
rent, ut idem Suidas refert. Crea-
us autem fuit Diocletianus Imperator*

V 5 anno

anno 287. ut ita ars ista renovata potiu[s] quàm nova dici poßit.

Multa autem hoc seculo nostro egr[e]giè & ingeniosè inventa sunt, quæ ant[e] planè fuerunt incognita. Inter quæ refer[ri] potest Lato *, sive æs illud coronarium, quo est æs illustratum certo aliquo pu[l]vere, qui admiscetur, & splendorem m[e]talli, quod revera non est, ei indit. quon[i]am si cochleare ex ære isto coronario in[...] immergatur, purum illud æs, ut prius era[t] revertitur. consumto enim pulvere, a[d]scititium splendorem amittit.*

Lato.

Excolentes Alchymiam modum e[...]*ium excogitarunt Saphyrum dealban[di] ut Adamas videatur. Soletq; annulo i[n]inseri, ut nemo, quantumvis peritus, S[a]phyrum eum esse, poßit dignoscere. Equi[dem] ejus rei periculum fieri vidi à Gemmar[iis] Venetis, curante Duce Reipublicæ illiu[s] cum Prætorem Patavii ageret. Orta [e]nim disputatione, & sponsione facta, [u]trum lapis ille annulo insertus, Saphyr[us] esset, an Adamas; pro Adamante fu[it] responsum. & dixerunt Artis huj[us]*

Saphyri dealbatio.

P[...]

riti, non potuisse Saphyrum istum ab A-
mante discerni.

Proferunt quoq; Alchymistæ Stan- Stannum pro argento.
genus, quod ipsummet argentum putes.
que malleo quidem percussum constans
inet & stabile. at non in vase illo, quod
copella sive Cupellam nominant. Habēt
æterea multas alias inventiones egre-
as.

Invenerunt etiam Aquas fortes, Aqua fortis.
ibus æs ab auro & argēto separant. quod
tiquitus fieri non poterat, teste Ulpiano
risconsult. in l. 5. §. 3. ff. de rei vindicat.
i, si æs cum auro mixtum fuerit, nō am-
ius id deduci posse ait. Aquæ istæ for-
s, cum aurum ab argento separant, mi-
biliter visum afficiunt. Videtur enim
gentum quasi columna quædam per me-
ium adscendere; mutaturq; in viridem,
uniceum & alios colores: deniq; per aquā
argitur, ut nihil de argento videatur
nplius: sed omnia aquâ plena sunt, auro
fundo subsidente.

Noviter quoq; reperta fuit Lacopella Cupella.
ve cupella, vasculum mirabile, ex bubulo
se factū. In hoc aurum & argentum po-
lien-

liendum, & ab omni macula expurga dum mittitur, ut nihil præter purum p tum aurum ibi remaneat. Aurum igi vel argentum tenui bracteæ plumbi inv lutum, & vasculo illi immissum, igni i ponitur. tum Cupella sive vasculum stud, quicquid inest metalli, absorbet: ip verò aurum aut argentum, quod in fun absque omni mixtura residet, intactu relinquit. Idq; aurum di Copella c cunt.

Alchymia an sit licita?

Sed dubitatur, Utrum Alchym sit licita, nec ne? Et sanè tam Civilis, quà Canonici juris interpretes uno ore affi mant, Etsi prima fronte negativè concl dendum videatur, eò quòd Solius Dei si unam substantiam mutare in aliã: id quo nemo, quàm magni etiam nominis si præstare queat: Ideoq; & Diabolus Chr stum tentaturus, & veluti dubitabund redditurus, Utrum filius Dei esset, nec n Si, inquit, filius DEI es, dic ut la pides isti panes fiant, hoc est, ejusmodi qui fac, quod solius Dei est: Nihilominus tam concludunt tandem, Alchymiam esse li citam. Idq; hoc fundamento: quia

scili

icet omnia metalla ex sulphure & ar-
to vivo, quod Alchymistis Mercuri-
vocatur, procedant: quæ si recipiant aë-
, aquam & solem satis idoneum, in au-
n convertantur: at si temperamento
iciantur, ut ad perfectionem illam de-
i nequeant; tum argentum inde con-
atur, aut stannum, aut plumbum, aut
pro influxu & dispositione elementorũ.
rs igitur humana non transmutat unã
stantiam in aliam: sed calor & tem-
amentum vim & potestatem habens
phur & argentum vivum in aurum
nmutandi. quod si ob defectum fieri
non poterit, tum Alchymistæ cum ar-
supplent calorem & temperamentum i-
d: quod si naturaliter adfuisset, utique
um sulphur ad auri substantiam dedu-
sset. Id quod Alchymistæ faciunt,
aturæ defectum artis adminiculo sup-
entes. Johannes Andreæ celebris Ju-
s Pontificii Interpres, scribit Arnal- *Arnaldus*
um de Villa nova, in Curia Romana, *de Villa no-*
æsentibas multis Cardinalibus æs in vir- *va.*
ulas auri commutasse: mox discedentem
per-

permisisse, ut probationi omni subjicer-
tur. Ars quidem vera esse potest: sed p-
cissimos, imò vix unum esse credo, qui e-
calleat. Nam qui hanc profitentur,
fatui sunt, aut admodum proclives
paupertatem. Est enim tritum vulgi s-
mone proverbium: Nunquam vidi Alch-
mistam divitem.

NOTAE sive COMMEN-TARII.

Video multorum literis consignatu-
Hannibalem magnum illum Carthagine-
sium Ducem, patriâ expulsum, cum Eph-
sum ad Antiochum regem venisset exsul, i-
vitatum fuisse ab hospitibus, ut Phormio-
Philosophum & rhetorem, si vellet, disse-
rentem audiret. Atq; ubi is, se non nolle,
stendisset, verba fecisse Philosophum sat-
multa, de Imperatoris officio, & de omni-
militari. Applaudentibus itaq; & laudant-
bus eum Antiochi Satrapis, qui ipsum au-
dierant; interrogatum & Hannibalẽ, qui-
de eo sentiret? Respondisse *Pœnum* dicun-
Multos se quidem deliros sæpè vidisse; se-
qui magis, quàm Phormio deliraret, vidis-
neminem. Vereor mehercule, ne futuri sint

qu-

de meo hoc facto idem judicent, cum
de Alchymia, quam neq; disciplinâ satis,
q; etiam & quidem multò minus usu mihi
gnitam esse, nequaquam eo inficias, verba
isse viderint, ad Te præsertim, *Illustriss. &*
iss. Princeps: qui non tantùm, ut Hanni-
, militari prudentia & bellica virtute Dux
sim deprædicaris inclutus: sed & omni-
 præterea laudabilium scientiarum co-
itione ita polles, tu ipsi ob id Nestori me-
ò comparandus sis armato, nisi ille plus
atis habuisset; tu plus veræ sapientiæ. De-
eram scilicet animo mecum perpendere,
ctius me cùm conscientiæ tùm famæ con-
turum fuisse tacendo, quàm inscitiæ meæ
tes advocando: sapienter monête illo, qui-
nque etiam fuit, satius esse à culpa absti-
re, quàm eâ commissâ, errati veniam po-
re. Hanc tamen vel propterea facilius
impetraturũ confido, quòd cum institu-
nei ratio exposceret, etiam ad præsentem
unc Titulum Notas meas adscribere; non
uidem animus mihi fuerit, integram Al-
ymiæ artem, aut Artis præcepta tradere:
d satis forè existimârim, si quæ partim
 probatissimorum Auctorum lectione,
rtim etiam virorum doctorum con-
rsatione & colloquio didiceram, ea
ateriæ huic convenientia, hîc loci,
vel

vel historicè saltem exponerem; interim
modò haud invitè cuivis permittens, su
abundet sensu, & de his pro arbitrio st
at: sed & eo me non parùm sustentans, q
si erratum hîc forsitan à me fuerit, hon
tamen dicatur erroris excusatio ejus,
multos & præstantes in re magna Duces
erit sequutus. Ut igitur ab ipsius verbi
tatione exordiar, constat ex Julio Firm
& aliis, antiquissimum esse Alchymiæ
Chimiæ nomen, ipsis etiam Arabibus &
gyptiis usurpatum. Suidas in recita
illa Diocletiani historia, cujus Panciro
hîc meminit, dicit χημείαν: quam nos re
vertere possumus *Chemiam*. Quod si A
bibus id verbi fusionem significat, non i
ptè Recentiores nominis rationem redd
ἀπὸ τοῦ ἁλὸς καὶ χέειν, quod est *fundere Sa*
ut Libavius *lib. 1. Epist. Chymic. Epist. 6.* & H
ricus Khunrad Lipsensis *in sua confes. ca*
tradidere: modò ne à Græcis acceptum
camus cum Libavio. Neque enim s
est, ut idem putabat, Græcam linguam
gnitam fuisse in Ægypto: aut ibi fuisse fe
les metallorum fodinas & scaptensulas. C
enim à Græcis non petitam artem, illor
potius, quàm domestico appellarent no
ne? Eodem modo *Chymiam* dicere liceat

Alchymiæ notatio.

χυμȣ,id eſt,humore,ſapore &c.ut quomo-
cunq; notio exprimatur, at non ut ori-
. Infra enim demonſtrabitur, nō à Græ-
primò,aut Latinis,ſed ab Ægyptiis artem
nc fuiſſe excultam. Recentiores Artem
agiricam vocant, vel ἀπὸ τȣ͂ σπᾷν καὶ ἀγεί- Spagirica.
ν,quod,ut annotat Quercetanus *in Anti-Spagir.ſclopet.* per eam eliciatur,ac tum co-
tur comprimaturque ſubtilis quædam &
iritualis natura ; in qua vis & effectus
edicamenti præcipuè conſiſtit: Vel, ut
acet Libavio *adverſus Gramannum, & dicto*
iſtolarum loco, quaſi Magiricam, aut exco-
oriam. Non deſunt, qui *Deſtillatoriam* vo-
nt,à deſtillationibus artificioſis: quam ta-
en Hieron.Rubeus *Sect.4.lib.de Deſtillat.* ut
Pancirollus noſter, diverſam facit à Che-
ia: ſed ita, ut una ex altera ortum duxiſſe
deatur: & qui ad deſtillationem metallo-
m præſertim incumbit, is ſtatim ab omni-
s ferè Chemicæ arti operam navare cre-
tur. Nimirum diſcernit, non tam ſub-
cto, quàm ſcopo. Facit enim *Deſtillationem* *Deſtillatio à Chemia an differat.*
i Medicæ præparationem ad uſum Medi-
m: *Chemiam*, metallorum transmutationē
perfectionem. Libavius contrà, Chymi-
n eam dicit Alchymiæ partem, qua perfi-
untur quævis opera Chymica, Eſſentiæ,

Magiſteria &c.*lib.2.Alchym.cap.1.* Sunt,q
latiùs adhuc accipiant verbum Chemiæ,q
ut ſuperiorum nominum ratio compet
Non enim ſolam Medicinam & Operati
nem, ſed omnem etiam Naturæ rationei
& ex aliis principiis, *Sale, Sulphure, & Me*
curio ipſi tribuunt. Ita ferè Theophraſt
Paracelſus poſt Veteres (neque enim ipſe
authorem ſed reſtauratorem paſſim vend
tat, qui multa didicerit à parte VVuilhelm
Setthagio, Tritthemio, aliis. *1. Tom. Ch*
Mag. lib.2. tract.3. cap.1.) & qui eum ſ
quuntur, Petrus Severinus Danus *in Id*
ſuæ Medicinæ, Thom. Muſettus Anglus
dial. Apologet. adverſus Eraſtum, Gerard
Dornæus *in artifi. Chymiſt. & de luce Natu*
Phyſ. & alii plurimi. Indéque eſt, quòd i
Dialogo, qui inſcribitur *Chryſorrhimon*, dic
catur ſcientiarum ut ingenioſiſſima, ſic ma

Chymia & Theorica, & practica.

ximè utilis & neceſſaria. Eandem ob cau
ſam Dornæus *in Clave lib.1.cap.4. & alibi*, con
ſtituit eam Theoricam & Practicam, ut Ph
loſophiam; quam etiam dicunt, ſed cum ac
jectione, *Philoſophiam adeptam*: licet art
hujus profeſſores etiam abſolutè & abſqu
adjectione iſta *Philoſophos* ſe appellẽt. *The*
orica Phyſica eſt ſcientia, ut Libavius ait
honoratior; deſumenda Dornæo *libr*

pri

mo de luce Natur. ex Geneſeos cap. 1. & 2.
fundamentum Chemiſtici artificii ſeu
ctica, quæ conjuncta eſt, ut Chryſorrhi-
on ait , cum naturalibus rationibus, ex
mpathia & antipathia manantibus: quip-
quæ ex Naturæ ſecretis admirandos, pul-
errimos, ſalutares, & divinos effectus ſole-
proferre.

Etſi autem Dornæus & alii ſubje- *Chymiæ ſubiectum.*
am artis matetiam ponunt Vegetabilia,
ineralia, & Animalia (horum enim o-
nium uſus eſt in medendo) in quibus ad
edicinam præparandis ſeparatione im-
ıri à puro (quod, illo rejecto uſurpant,
uippe Eſſatâ, quam vocant, Anatomiâ Eſ-
ntificatum, & à Compedibus, quo plus vi-
um haberet, corpori humano ſeorſim
ıt conjunctim applicatum, tum ad mor-
os depellendos, tum ad valetudinem cõ-
rmandam, liberatum) verſatur: qui tamẽ
ſum Medicum primò non ſpectant, ſed
oliticum aut Oeconomicum, hoc eſt, divi-
as aut delicias, illi totam occupatã cenſent
rca Metalla & Metallica. Primò dixi.
Iam quod decantatum illum lapidem Phi-
oſophicum cum Gebro Mauritа-
o, & Dornæo ut poſteà dice-
ur, Medicinam faciunt non minus cor-

porũ noſtrorũ, quàm Metallormu:id pr
texi magis,quàm credi à plerisq; hãc arte
tractantibus cenſent *Sapientes*, qui ubiq
rari.Sed ego hanc litem aliis dirimendam r
linquo: & in inſtituto pergo. Ex eorum n
mero,qui Alchymiam ad Metalla & Meta
lica adſtringunt, eſt Pancirollus noſter,
colligere eſt ex iis, quæ ad hanc artem & v
tera,& recentia profert Inventa. Ex veteri
eſt, Aurificiũ:ex recentioribus,Lato,Saph
ri dealbatio, Stanni præparatio,Aqua fo
tis, & probatio per Cupellam: de quib
paſſim Chymici & allegati jam, & allegan
deinceps. Verùm ſunt longè plura, ſi nõ v
tera, ſaltem recentia. quæ cùm in certa red
gat capita Chryſorrhimon; operæpreciu
duxi ea hîc adſcribere, eoque amplius, qu
uberiorem nobis ſuppeditabunt dicen
materiam. Ipſa autem exempla & modo
infinitum foret hîc recitare. & peti poſſun
à Libavio *lib.2. Alchym.* & Baptiſta Port
de Magia naturali.qui ex aliis ea diligent
collegerunt. Ait ergo Chryſorrhimon
Ab ingenioſis hominibus quædã ita ſunt e
ruta atq; vulgata, ut jam artes amplius dic
non mercantur. Quædam autẽ inventa nõ-
dum ſunt. Quædam inventa quidem ſunt,
ſed ea pauciſſimis,atq; ferè nemini tot ſecu-

Chymica inventa.

lis

constiterunt. Ex quibus unum est præ-
uum (totius artis Chymicæ unicus scop'
verus finis) miro tamen artificio, altoque
entio semper absconditum, ut arcanum
i adhuc mereatur. Et paulò pòst: Chy-
ca inventa (ut præcipua persequar) sunt
rtim circa metalla, partim circa metallica.
rca Metalla hæc ferè possunt constitui:
commiscere simul, ut aliquid aliud esse
pareat. cujus exempla satis sunt vulgata.
immutare, ut circa ferrum & æs maximè
et contingere: ponderi adjicere, aut, quod
ilius, detrahere: solidiora quædam red-
e: colorem in quibusdam mutare, ut
ca ferrum ut plurimum: molliora quæ-
m, alia duriora efficere: omnia verò hæc
sque fallendi studio. Alia & quidem
otiliora, circa Metallica versantur: ut de-
rationes, argentationes, separationes. Ex
ibus indagatæ sunt Metallicorum admi-
ndæ vires, sympathiæ, antipathiæ, ut An-
nonii, Hydrargirii, Caphuræ, Sulphuris,
iryso collæ, plumbi cinerei & candidioris
m auro, argento, orichalco &c. Huc per-
iet pyrii pulveris inventum: & vitri dedu-
ndi scientia in longissimas lineas. Omitto
, quæ ad remedia pertinent, Destillatio-
s, suffitus, fusiones Metallicas: quibus vix

quicquam ingeniosius, accuratiusq́;. Q
autem inventa nondum sunt, de iis ve
quî facere possum? Inveniri tamen ad
plura posse existimo: veluti vitrorum ab
igne mollities, Electri compositio, lapid
durissimorum fabrefactio, aquarum ten
simarum excoctio. &c. Quæ verò inve
sunt, sed paucissimis cōstāt: ex his est vitr
in adamantinam duritiem perducere: m
bis desperatis ex Metallis & Metallicis p
sentissima ac subita exhibere remedia. It
contra venenorum omnium vim antid
tum exquisitissimum certissimumq́ue. p
stremò, quod omnium eorum, quæ enum
ravi, vim atque efficaciam excedit, est ce
ac compendiosa methodus, qua subtilissi
spiritus parantur, quorum efficacia absol
tiora metalla multiplici proportione perf
ctiora atque auctiora (nullâ prorsus tenta
fallaci Metamorphosi) produci possunt. I
paulò suprà: Ad hunc scopum pertinge
dum cum tot ingenia frustra laborarint: n
tamen aliquid egisse vulgò videantur, a
Sophisticam confugere existimarunt, & si
aureo, quod dicitur *hamo* piscati sunt. Hæ
ille. Ad hanc Sophisticam sunt qui referan
lapides, seu tincturas auri particulares, qua
sic dicūt, propter Universalem: qua de mul

tu

s est Henr. Khunrad. *in sua Confessione, præ-*
tim cap. 9. ex authore Consilii Solis & Lu-
æ, Com. Bernhardo, Riplæo, Zacharia, aliis
hilosophis, post Gebrum: qui hoc dat con-
ii *cap.* 7. *Sum. perfect.* ut desertis particulari- *Lapis Philosophicus.*
is Universalis quæratur lapis: Cujus mate-
am ajunt esse parvi, imò nullius precii: ubi-
ue inveniri: ideoq; ipsum ubique parari
osse; & facilè: nec fas tamen esse, nomen
nateriæ proprium, ut cæteram artem præ-
arandi (nam in his duobus 1. materiæ co-
nitione, 2. ejus debita præparatione totum
Chymicorũ officium consistere ait I. Aure-
us *lib.* 2. *Chrysopœæ.*) divulgare, nisi ubi non
rodest. Loca allegantur in Henr. Khunra-
i Cõfess. *cap.* 1. ex Philosophis: sed explicã-
ur tum ab aliis, tum vel inprimis, à Theo-
aldo Hoghelande. *lib. de Alchemiæ difficul-*
tate.

Porrò de Artis hujus, quando partes
ariæ sunt & latè patent, authoribus & anti-
uitate quæritur variè. In sacris habemus,
Tubalcain filium Lamech erudiisse omnem *Chymica ars vetustissima.*
fabrum ærarium & ferrarium. *Genes.* 4. *versu*
2. Inde credunt quidã, annotante Libavio
ibro 1. *Alchymiæ cap.* 1. eum primum in aliqua
rtis parte sudasse, quæ dicitur Metallur-
gia. quasi verò hinc amplius aliquid cõcludi

 possit.

possit, quàm quâ ad agriculturam faciunt la metalla, aut eorum usum, & in universu cognitionem: de qua disputat Polydor. V gilius *lib. 2. cap. 19.* post Plinium. Artem ve transmutandi metalla in aurum & argent omnes vēdicant cuidam Hermeti Ægypt seu Mercurio Trismegisto: quem sic dicun non tam ad differentiam cæterorum (Tres nim memorantur à Roberto Castrensi, Mesue; quibus Hier. Rubeus quartum a censet *Sect. 1. cap. 4. de Destillat.* cujus sunt c tra controversiam pilulæ de Hiera Herm tis apud Mesuem, contrà quam Libavius A *chym. lib.* 1. censet; nescio an etiam Pellicanu seu vas & sigillum Hermetis) quàm ad lau dem. Qua de re sic scribit Robertus Castre sis *in præfat. ad Morienum Rom.* à se ex Ara bico Latinè, quamvis minus eleganter conversum: Legimus in historiis Veterum tres fuisse Philosophos, quorũ quisq; Her mes & Mecurius vocabatur. Primus fuit E noch: alter Noë: tertius, qui post diluvium in Ægypto regnauit diu. Iste autem à no stris Antecessoribus dictus est Triplex, pro pter trinam virtutum collectionem, sibi à Deo tributam. Erat autem Rex, Philo sophus, & Propheta. Is verò fuit, qui post diluvium omnium artium & disciplinarum,

Hermes Trismegistus.

Hermetes tres.

imò quatuor.

tam

n liberalium, quàm mechanicarum pri-
is fuit inventor & editor. Hactenus ille.
ndem ratione nominis Trismegisti red-
Paulus Scaliger *lib. 4. Epistem. Cathol.* ve-
m Tabula Hermetis, Smaragdina quæ di-
ur, seu Sermo veridicus, ut Dornæus vult
efat. Comment. in ipsam, huic instituto con-
nientiorem reddit, his verbis: Vocatus
m Trismegistus, habens tres partes Phi-
sophiæ totius mundi. Thomas Mufettus
nglus *Epistol. Chymic. 3.* coætaneum hunc
osi facit: Paulus Scaliger, loco citato, pro-
epotem Atlantis promethei physici fra-
is. Mosis autem nativitas cadit in An.
lundi 2373. qui est ante natum Salvatorem
ostrum 1598. Argonautarum expeditio
rciter An. M. 2740. ante natum Christum
231. ut supputat Abraham. Bucholz. *in In-
ice Chronico.* Diocletianus verò Imperator
oruit circiter annum 284. post natū Chri-
um. Ultra ergò mille octingentos viguisse
anc artem in Ægypto ante Diocletianam
Chymicorum librorum devastationem,
e qua ex Suida auctor noster loquitur, re-
tè potest colligi. Cum autem Moses erudi-
us fuerit in omni sapientia Ægyptiorum,
deò ut potens esset in dictis & factis, *Actor.*
7. vers. 22, fortè quis hinc concluserit, neque

eum ignoraſſe hanc artem: eoque ampli
ſi verum eſt, quod affirmare non dubi
Dornæus, Triſmegiſtum tabulam ſu
Smaragdinam, in qua contineri artifici
hoc, omnes contendunt Chymici, ex hiſt
ria creationis omnium, ut à Moſe deſcri
eſt, deſumſiſſe. Sic enim ait *lib. de luce N*
tur. præfat. expoſit. ad tab. Hermes ille Triſm
giſtus, cognomento Mercurius in doctri
Geneſis per Moſen tradita non vulgari
inſtructus, hanc poſteritati phyſicam Sp
giricam inde deſumtam reliquit. Quæ
vera ſunt: quis non cum Pancirollo dica
hanc artem eſſe antiquiſſimam? Sed pr
ſtat ipſam Hermetis inſerere tabulam, ut l
gitur apud Dornæum loco citato: Verum
inquit, ſine mendacio, certum & veriſſ
mum. Quod eſt inferius, eſt, ſicut quo
eſt ſuperius. Et, quod eſt ſuperius, eſt ſic
ut inferius ad perpetranda miracula rei uni
us. Et, ſicut omnes res fuerunt ab uno, me
ditatione unius; ſic omnes res natæ ab hac u
na re adaptatione. Pater ejus eſt Sol: Mate
ejus Luna. Portavit illud ventus in ven
tre ſuo. Nutrix ejus Terra eſt. Pater o
mnis Theoleſmi totius mundi eſt hic. Vi
ejus integra eſt, ſi verſa fuerit in terram. Se-
parabis terram ab igne, ſubtile à ſpiſſo ſua-

Tabula Smaragdina Hermetis.

vite

ter cum magno ingenio. Ascendit à terra in cœlum, itemque descendit in terram, & recipit vim superiorum & inferiorum. Sic habebis gloriam totius Mundi: ideoque fugiet abs te omnis obscuritas. Hæc est totius fortitudinis fortitudo fortis: quia vincet omnem rem subtilem, omnemque solidam penetrabit. Sic Mundus creatus est. Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus est hic. Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes Philosophiæ totius mundi. Completum est, quod dixi de operatione Solis. Hactenus tabula: quam omnes Commentatores, ut Hortulanus, R. Lullus, Arnal. de Villa Nova, Com. Bernhardus, Libavius & alii, præter unum Dornæum, sensu allegorico potissimùm de Metallorum transmutatione exposuerunt. Ille enim de Universali medicina tum præparanda ex vegetabilibus, mineralibus, & animalibus; tum applicanda corpori & animo explicat, ut videtur, ingeniosissimè. Verba sunt *Com. ad tab. Hermet.* hæc: Est igitur scopus istius Hermeticæ doctrinæ, Medicina quædam Universalis, quæ nedum insensatorum corporum (materiam omnem ad Medicum

Tabulæ Hermetis scopus.

corporis

corporis uſum præparandam intelligit
ex contextu colligere eſt) ſed hominun
iam corruptiones, atque morbos omne
differenter auferat. Et mox; Non pa
ſanè ſe feciſſe putent homines, ſi tot ac
varias corruptiones amoverint: quan
quidem ultra quod ſanitatem corporis
ratione ſibi conciliare valeant, mentis
iam tenebras omnes, atque velamina
ſunt, quibus amotis facilè veritatem c
creaturarum, tùm conditoris omnium D
ad ejus gloriam proximorumque ſalute
diligentiùs exquirunt &c. hoc eſt, Phyſi
Chymicè & Theologicè ſeu Metaphyſicè
Moraliter exponit, tum *lib. de luce Nat. p.*
ſica, tum ex profeſſo, & diſtinctè magis *Co*
men. in tab. tum denique cæteris à ſe editis
bris. Alii perſpicuè magis requirunt Cha
& ejus elaborationem: quæ conſiſtit in
paratione & definitione ſeu fixione: qua
do condita ſunt primùm, referente Mo
omnia. Videatur Paracelſi & Dornæi expo
ſitio Geneſeos. Henr. Khunradus *Confeſſ. ſu*
ad myſterium Incarnationis confert ho
negotium. Sunt, qui ad alia ſacra. An auten
hoc profanare ſit, Theologorum eſto judi-
cium. Ego, quæ ſparſim invenio alicuju
mo-

menti, refero: & ad Hermetem redeo. à
quasi per manus tradita est & propaga-
on ad Græcos, non Latinos, sed Arabes.
a de re audiamus Th. Mufettum: Che-
am (inquit) tractavit Mercurius ille ter
ximus, circa Mosis ætatem natus; sed ita
scurè, ut capere eam nec coævi, nedum
cini potuerint. Successit posteà Zoro-
res, Salomo, & post ipsum Arabum fami-
: quorum tamen ante Gebrum nemo,
od scimus, Chimiam definivit, suisque
ganis, actionibus, materia, effectibus lo-
pletavit. Huic tamen Paracelsus, aliique
eclari Chymici tam sermonis perspi-
itatem, quàm rerum ordinem addide-
nt, vereq; affirmare possunt illud de sci-
s: *Ditavit ille nos, & nos illum.* Jam ut de Sa-
none, cujus plus quàm humanam sapi-
tiam abundè sacræ testantur literæ, nihil
commemorem: de Zoroastre utique, cu- *Zoroaster fulmine ictus.*
s jam memini, Clemens Roman. Ponti-
x scripsit, eum, ob reconditos haud dubiè
entiæ thesauros, Magiæ magistrum, &
ci amicum, Persis fuisse creditum: quam-
s fulmine ictus interiisset. cum & in Græ-
a multi simili fato peremti, & sepulchro
onorati legantur. Id quod & principibus
omanis non insolitum fuisse constat, ut
scilicet

ſcilicet flammis cœleſtibus intercidere
Sylvius. Nam & Romulus Sylvius Albæ Rex, à q
genus Quirini defluxit, fulmine periit.
T. Hoſtilius. Tullius Hoſtilius, tertius Romanor. R
dum Anteceſſoris ſui Numæ ſacrificia p
rùm rite imitatur, cum tota domo fulmi
conflagravit. *Livius lib.1. Decad.1.* Similiter
Anaſtaſius. Anaſtaſius Imperator de cœlo tactus vul
perhibetur. quanquam Zonaras *in Annal*
paulò aliter de hoc prodidit, vidiſſe eum
ſomnis virum terribilem, qui librum mar
geſtans diceret: Ecce ob perverſitatem fid
tuæ annos XIIII. vitæ tuæ deleo. & quia f
tale ſibi preſciverat, ut fulmine interiret, v
alioquin non peſſimus, Juris civilis discipl
nâ imbutus apprimè, at veſanæ & nimiu
curioſæ religionis, quippe qui divinitate
Chriſti ſimul cum carne conflatam, & un
câ naturâ confuſam aſſeveraret, perſuaſ
ab impiis, cum aliquando tonitrua & fu
gura præter modum eliderētur, ipſe perte
ritus in regio cubiculo mortuus inventu
eſt, ad quod trepidus confugerat: expertu
rus tunc Chriſti veri Dei & hominis judici
um, & vanitatem ſectæ utramque naturan
commiſcentis. Quam ut aliquando confu
taret Aragenorum Rex Alamundarus, re
cēter ab Orthodoxis inſtitutus, mœſtitiam

vultu

u coram scelestis simulavit: eo quòd, ut
ebat, rumor pertulisset, Michaëlē Arch-
elum mortuum. Illis id fieri non pos-
firmantibus; Ecqua igitur ratione, in-
, ô vecordes, Anastasio Cæsari imposu-
, dum suasistis divinitatem Christi pro- *Attendite ô Vbiquitarii!*
cuè cum carne conglutinatam pati po-
se? Hoc lepido & scito responso, ait For-
ulus *lib.2.de Imper. & Philosoph.Gallor.* ple-
ue illecti, à solita perversitate discesse-
t; eò lubentius, quod Anastasius meti-
osè semet territans occubuisset, morte
verum sequi edoctus, atque eundem
itans exitū sceleratis *Ubiquitariis*, idem,
on tetrius dogma hodie etiamnū impiè
efariè asserentibus. Quod autem Æ- *Chimia ab Ægyptis occultata.*
ptii (ad hos enim jam redeundum est) ar-
n istam Chimicam occultam servarint,
am Suidas testatur. Quo minus mirum
, ad Græcos & Latinos tardiùs hanc per-
aisse: licet nobiliores olim philosophi, ut
emocritus, Pythagoras, Plato, alii in Ægy-
um dicantur profecti, ut Magiæ arcana, *Magia.*
ibus Medicina annexa fuit, addiscerent.
cero 5. *de Finibus.* 4. *Tusculanarum, & Phi-
rat. in vita Apollonii libr.* 1. cum certum
, Ægyptios Medicinam admirandam es-
isse & illustrasse Magiâ illâ naturali,
quæ

quæ & rerum naturalium ſympathiæ &
tipathiæ, peritia conſpirantibus aſtror
& non rarò etiam Spirituum vicibus c
ſtabat, ut ex Plinio & Suida docuit Joh.L
gius *Epiſtol.Medicin.lib.2.cap.2.* Apud ne
nem certè ex antiquioribus ſive Græcor
ſive Latinorum, quod ſciam, Chimiæ
I.Firmicus. men exſtat; nedum res. Suidam tam
& Julium Firmicum, Virum Conſular
qui Conſtantini Imperatoris tem
re, ab annis jam mille ducentis & ampl
vixit, ſuprà excepi. Is enim nominatim
chymiæ meminit ſcientiæ *lib.3. ſuæ Mat*
(quam vocat disciplinam Ægyptiam)
Mavortium Lollianum cap.15. dicens, Lun
in nono ab Horoſcopo loco in noctur
genitura hominem ad ſcientiam Alchym
propenſum reddere. Nam quæ ex Ariſt
tele vulgò afferuntur, ad transmutation
parùm faciunt. Non multò plus facit, qu
teſte Plinio *lib.33. cap.4.* Cajus princeps
auripigmento aurum fecit. Plus enim
ſeparationis, quàm transmutationis eſt:
ex contextu patet. Sed quid multa? Sat a
tiqua eſt, ſi ſat vera: hoc eſt, ſi id præſtare p
tis eſt, quod promittit ars, ſive Particular
ter, ſive Univerſaliter: & quidem non ſin
fœnore, quod Artifices, ut hoc obiter d

cat

, pro ea liberalitate, quæ eſt in verbis,
ant multiplicationem in milleſimum, i-
infinitum. Jam ſi hoc præſtare potis eſt
iſta, rectè Pancirollus cum Juris utrius-
Interpretibus concludit, Eam eſſe lici-
. Sed inde tamen non efficitur, ani-
m eſſe applicandum. Nam & difficilis
ejus aſſecutio, & periculoſa poſſeſſio.
æ ubi more meo expoſuero, quantum
t per eos, quos conſului authores, finem
iam.

Principiò de Artis veritate diſputanti
n poſſunt firmiora eſſe argumẽta, quàm
ibus uſus eſt Pancirollus noſter, ductus à
ſu ſeu experientia,& ratione. Inde enim
omnia robur capiunt, quæ in utram-
e partem diſceptantur, non tam in hoc,
àm omni alio negotio. Qui veritati ſe
poſuerunt, ut Agricola, Cardanus, Scali-
r, Carrerius, Fenottus, Eraſtus, Auber-
, Seidelius, & nuperrimè, quod ſciam,
oreſinus Scotus (prætereundas enim
nſeo Quotlibetarias infinitorum Scho-
ticorum, & hujus fecis quæſtiones) cum
t negare debuiſſent experientiam & ſen-
m: aut, ut ait Libavius *Syrraxi Metall.*
heſ.40. & 43. modum, quem poſuere Arti-
es, in genere per rationes Logicas, hoc

Chimicæ artis veritas.

Y eſt,

est, ex mera phantasia desumtas aggre
sunt ostendere, non posse fieri artificia
Metallum. Quantò rectius illi, quando,
idem ait, Peripatetici sunt omnes, audisse
suum Magistrum & principem Aristot
lem præclarè & propè divinè monenten
in iis, quæ sensilia sunt, non rationem, s
sensum (quippe judicem omni exceptio
ne majorem) esse consulendum? Q
etiam neglecto sensu, rationem quære
re (quando disputat contra eos, qui omn
dicebant moveri. *8. phys. 8. t. 22.*) imbecillita
tem mentis meritò censet: & absurdu
præter rem imaginationi seu rationi cre
dere. *3. phys. t. 37.* imò insaniâ amplius, con
tra evidentiam opinari. *1. de ortu & inter. cap
3. t. 59.* Sensu enim constat & experientia, se
testimonio indubitato, & factum esse au
rum (nam de hoc potissima lis est) & fa
ctum esse ea arte, quam norunt Artistæ
profitentur Sophistæ, fraude ea, quam mul
tiplicem (sex enim & triginta ejus species
recensentur) ex Riceni Thrasibuli admo-
nitione, *ad calcem suæ Confess.* bene docet
Henr. Khunradus. Et quoniam hujus jam
facta est mentio, non abs re duxi, ex admi-
randæ diligentiæ ejus Amphitheatro ipsa-
met illius verba hîc adscribere, ut quan-
ta &

quàm ampla Experientiæ, de qua dixi, sit atque poteſtas, omnes intelligant. nc ille certè & meritò in hujus pugnæ a- collocat prima, præferens eam Rationi, ientibus, Naturæ Dei, Mentis igniculis, uræ parenti, Conſenſui typico, poten- & voluntati Dei. Tot enim argumentis ur, quibus Lapidem eſſe demonſtrat. enim ait *Fig. 3. Amphitheatri* : Lapis loſophicus eſt. Hunc enim rerum ex- ientia, omnium etiam ſola ſufficiens giſtra, infallibiliter atteſtatur: cui refra- nónne eſſet plus quàm ſtultum? Hunc aliis tamen præparatum) virtuosè effi- em vidit & Pontifex Rom. & Cæſarea jeſtas. viderunt & Reges Orbis terra- n nôn pauci: nec non Imperii Rom. Ele- res nonnulli. viderunt & principes ali- ot, Comites, Barones, Nobiles, & pro- r virtutem & doctrinam à Nobilibus ximi Doctores: imò ex omni gente, Ju- ca, Ethnica & Chriſtiana, ſtatuque ac or- e paſſim, multi tam Eccleſiaſtici, quàm itici; literati pariter atq; illiterati, oculis ſtupeſcẽtes Naturę per artem miraculo) erunt, manibusq; tetigerunt ſuis. Sciens uor. Hos omnes voco teſtes. tu phyſico- emię-maſtix eos interroga, in ſubſidium

Experientiæ vis.

veritatis, veritatis amantes. Rem ita hab
testabuntur lubentes. Sequitur Ratio
qua priusquam agam, pauca aliorum a
Exempla. ram exempla, præter illud Joh. Andreæ
addit. ad Speculat. Rubr. de Crimine falsi) cu
mentionem facit Pancirollus. Qui er
plura volet, petat ab Artificibus, Geb
Hermete, Comite Bernhardo, aliis; in p
mis *Roberto Vallense*, qui ex professo scri
de Artis hujus Certitud. & Antiquita
Henr. Cornelius Agrippa *lib. 1. de Occ*
philos. cap. 14. affirmat, Spiritu auri, aut p
tius ejusdem formâ & parte puriore imp
fecta metalla & argentum vivum in arge
tum verti posse; seq; id vidisse & novisse. J
Franciscus Picus *lib. 3. cap. 2.* de Auro plu
ma recenset, quæ quantum potero, in pa
ca contraham. Obiit (inquit) ante pa
Nic. Mirandulanus. cos annos Nicolaus Mirandulanus, Sac
dos ex Minorum ordine, Senex, nobis n
tus, integer vitæ &c. Is & Bononiæ arge
tum, & Carpi aurum fecit ex ære, mult
rum testimonio. Fecit & Hierosolymi
ubi multos annos versatus est: ubi ipsu
aurum fecisse, vivit adhuc qui contestatu
Præterea fuit inter Mortales ætate nost
Apollinaris. Apollinaris, ex ordine Prædicatorum Sa
cerdos, boni nominis: qui non dubitav
amici

cis affirmare, se modos plus viginti
stanter tenere, quibus verum aurum
ficeret. Romæ publico in templo scri-
ni erat: *Auri ex plumbo collectori.* Fuit
e paucos annos Venetiis, qui publico
ltorum Nobilium virorum testimonio,
e parvula, quæ nec piperis grani quan-
tem excederet, magnum satis auri pon-
ex vero argento fecerit. Fuit in ditione
a, qui tribus testimoniis ex re tritici gra-
m æquante, argenti vivi unciam vertit
probatissimum argentum: atque unum
his, qui viderunt, cum alloquerer, audivi
entem; se diligenter conversionem in-
xisse, colorisque cinerei fuisse Medici-
m. Vivit adhuc vir mihi notus & ami-
s, qui plus sexagies suis manibus, ex rebus
etallicis aurum & argentum confecit, me
æsente; nec una tantùm via, sed multis, id
consequutus. Vidi in confectione aquæ
etallicæ, in qua nec argentum, nec au-
m, nec sulphur, nec hydrargyros pone-
tur, ex insperato simul aurum & argen-
m generatum. Vidi aquarum vi ex ære
gentum extrahi. Est alius, cui quoties li-
erit, suis ex furnulis promitur aurum,
od publicis officinis pro purissimo ven-
t: cui satis amplæ sunt opes, &c. Vivit ad-

huc, cui nō desunt opes, cujus manibus
æs conversum in argentum & aurum, su
quodam plantæ. Quidam inops, mons
ta sibi in somnis aqua, aurum fecit: qui it
ferrum bis in aurum vertit: ex auripigm
to ter quatérve fecit. Vidi alium, qui di
bus modis in verum argentum mistum
ro vertit argentum vivum. Vidi ex Cina
ri, adjectis quibusdam rebus, excluso au
& argento, simul aurum fieri, simul arge
tum. Vidi ex mera Cinabari, olei cujusd
simplicis admistione aurum & argentu
sed parvi momenti fieri. Vidi sæpenume
hydrargyron, qui erat ex plumbo & ære d
tractus, in argentum & aurum transform
ri. Superioribus diebus & oculis vidi, & m
nibus contrectavi aurum, quod me insp
ctante factum fuit, ex argento, trium circ
ter horarū spacio, nulla prius facta argen
mutatione, nec in hydrargyrum, nec in
quam. Vidi non semel minus decima par
horæ disjici metallum, sic ut sulphur alta p
tierit; hydrargyros ima. Vidi, prioris metal
li formâ prorsus abolitâ, subitò novam, i
est, auream, solertia artis imponi. Ego seor
sim aurum, seorsim argentum diversi
granulis effici uno eodemque pharmaco; i-
temq; simul & aurum, & argentum eodem
tempore

npore, eodemq; pharmaco sæpenumerò
n intuitus. Hęc Picus. quibus similia mul-
eguntur apud H. Rubeum *lib. de Destillat.*
t. 4. c. 1. & 2. Libavium *lib. 2. Alchym. tract. 1.*
9. Robert. Vallensem *loco citato.* qui etiam
c habet Alexandri Imperatoris, in episto-
quadam ita scribentis: Homo noster anti-
us est Draco noster. Ille comedit caput
um, cum cauda sua. Et caput & cauda est
imus & spiritus: & anima & spiritus sunt
eati de luto: & hoc ex Oriente & Occiden-
per expellentem nocumenta. Non men-
or. quia quod dixi, vidi in civitate. Ferne-
us *lib. 2. de abditis rer. causs. cap. 18.* ex professo
veritate & ratione artis testatur in hæc
rba: Non olfeci modò (de Lapide philo-
phorũ loquitur) verùm etiam de hoc non
rùm fortasse degustavi, lucro fœnoreque
aximo, ut qui eo studio verum compro-
averim, quod fabuloso figmẽto haud absi-
ile putatur. Dicã vestro hortatu, nõ solùm
esaurũ depromtur', sed edocturus, quàm
rè subsistat. Lapis philosophic', Elixir A- *Lapidis philosophici materia.*
bibus, gignendi propagandiq; auri verum
men, non è sulphure, argẽto vivo, alio; sed
lo ex auro, eoque purissimo quærendus.

Hordea cui cordi, demum serit hordea, ne tu. *Augurellus.*

Nunc aliunde pares auri primordia, in a
Semina sunt auri, quamvis abstrusa reced
Longius, & multo nobis quærenda labore.

Maxima vis seminis oleo quodam inhær scit, atque id quidem in cæteris inflamm cremarique potest: qua ex caussa id nulli ignis ardore torreri absumique potest, & mnem artis vim tolerat:

——uni quoniam nil deperit auro
Igne, velut solum consumit nulla vetustas,
Ac neque rubigo, aut ærugo conficit ulla.
Cuncta adeò firmis illic compagibus hærent.

Fecundum autem id semen sic eruito. Au purissimi uncias duas, argenti vivi magn artis studio præparati decuplo permisce igneque languido dissolve, dum argentum vivum prorsus expiret, pristinumque aur pondus subsideat, in atrum pulverem redactum: qui tamen liquatus possit in propriam auri naturam redire. Ex hoc dein pulvere igne acerrimo vaporarii aquam continenter elicies, dum pulvis totus in cinerem candidissimum, & in calcem devergat. Calcem septies aqua resperge, quæ & toties exspiratione inde prolecta sit: omnique arte elabora, ut hæc impulsione & incursione crebra sese extenuent, & ab

omni

nni sorde feceque purissima reddant, es consecuta summas. Hæc duo sunt tius artis operisque conficiendi primor-a,&c. Qui ænigmate hæc contexerunt, nc aquam appellant *argentum vivum, Cal-n, verum Sulphur*. quorum permistione la-s fit, ut ex aqua farinaque panis. Opus tem postremum ut compleas, calcem pu-m, obturato vase, reconde equino fimo lente, diebus 40. dum in humorem albũ quescat. In hunc justis dierum intervallis uam sensim infunde, ea quidem via & ra-one, quam artis periti abundè explicarunt, Calx aquam suam omnem sensim combi-ens, quasi illic enutrita in lapidem verum ncrescat. Hic *thesaurus* immensus: hoc erum *Elixir*; hoc frugiferum *auri semen*, cu-s drachma si in ducentas quinquaginta li-uati plumbi aut stanni drachmas infunda-ur, id universum in aurum purissimum onverteret: Imo etiam, ut cum Augurello oquar;

Ipsius ut tenui projectâ parte per undas
Æquoris, argentum si vivum tum foret æquor,
Omne vel immensum verti mare posset in aurum.

Hæc Fernelius. quæ ut vera non sint de Uni-
versali lapide; satis tamen, si de particula-
Adeò autem clara veritatis hujus lux est,
ex ipsis adversariis aliqui eam non diffitea-
tur. Narrat Cardanus *lib. 6. de Subtilit.* c-
ram Principe & Senatu Urbis Venetæ a-
gentum vivum in aurum fuisse conversum
pharmacopola Tarvisino. Et cur tot pr-

Chymicæ artis scriptores.

stantes viri diversarum gentium, tot tam
præclara de hac arte edidissent volumina?
in nugis suæ famæ & gloriæ præsidium apu-
posteros quærebant? Sunt Ægyptii, sunt A-
rabes, sunt Chaldæi, Germani, Hispani, An-
gli: quos quis enumeret? Agricola certè e-
rum & numerum & studium admiratu-
quamvis transmutationis adversarius. Si-
enim *in præfat. Rer. Metallicar.* Quò mi-
nus multi sunt, ait, qui de re metallica scri-
pserunt, eò magis mihi mirum videtur, to-
exstitisse Chymistas, qui composuerunt ar-
tificium de metallis aliis in alia mutandis
Multos Hermolaus Barbarus, homo digni-
tate generis & gradus, & omni doctrinar-
genere ornatus, nominatim protulit. Eg-
plures proferam, sed insigniores tantum
Delectum enim servabo. Itaque χημευτικὰ
scripsit Osthanes, Hermes, Chanes, Rosinus
Alexandrinus ad sororem Theosebiam, O-
lym-

npiodorus Alexandrinus, Agathodæmō,
emocritus, Orus, Chrysorichius, Pebichi-
, Comerius, Johannes, Apuleius, Petasius,
lagius, Africanus, Theophilus, Synesius,
ephanus ad Heraclium Cæsarem, Helio-
rus ad Theodosium, Geberus, Callides
achaidibus, Veradianus, Rhodianus, Ca-
des, Merlinus, Lullius, Arnold. Villanova-
s, Augustinus Panthes Venetus: fœminæ
es, Cleopatra, Virgo Taphuntia, Maria Ju-
ea. atque hi Chymistæ omnes orationē
lutam usurpârunt, præter Joh. Aurelium
ugurellum Ariminensem. Quibus si an-
ımerarem Recentiores, Deûm immorta-
ım, quantus exstiturus esset testium nume-
s? Laurentius Ventura *libro de Arte Chy-
ica* gloriatur, se 250. volumina in nobilem
bliothecam Illustrissimi Comitis Palatini
tulisse, & præter illa, quinquaginta adhuc
ia habere. In judiciis, ubi de censu, capite,
ma agitur, duobus aut tribus testibus, tam
ge divina, quàm civili, credendum est. &
a difficiles sumus erga viros tot doctissi-
os, & integerrimos, quorum scripta pro-
ant, propter paucorum ratiunculas, quibus
ticis responsum est: universè quidem à Ge-
ro, Ventura, Petro Bono Ferrariensi: No- *Chymicæ artis defensores.*
inatim autē Quercetanus eruditissimè re-
spondit

ſpondit Auberto: Eraſto Muſettus, Seve
nus, Rubeus, Penotus, in doctiſſimo libel
qui inſcribitur Chryſopœiæ & Argyropœ
Omnibus Libavius in Syrraxi ſua Metall
altera; Alexandro Carrerio Patavino Th
46. Eraſto Theſi 93. Fenotto Theſ. 98. Sc
ligero Theſ. 106. Auberto cum Fenot
Theſ. 107. Moguntinis Baccalaureis Th
116. Cardano. 119. Solus reſtat Thomas M
reſinus Scotus, qui nuperrimè auſus eſt r
ſumere cauſſam Auberti adverſus Querc
tanum *lib. de Metallorũ cauſs. & transmut.*
Sed qui & hunc compeſcat, forſan in munc
erit. Omnes certè in eo conveniunt, nil
contra rectam rationem committi, ſi ea
quam dixi, ſtatuatur transmutatio: pro q
confirmanda, infinita propè ab illis addu
cuntur, ſed quæ hujus loci non ſunt.

Cæterùm etſi ex iis, quæ diximus, ſat
probabile ſit, ne indubitatum dicam, Arte
illam certam eſſe: (Aurum enim, quod ſi
paratur, omnes in quovis examine retin
proprietates, colorem, cęteraque accidenti
ſubſtantiam auri ſequentia) non ideò tame
& conſultum videtur, ut nos Mari huic a
deò impetuoſo committamus. Hoc enim
reſtat ad Pancirollum annotandum: qui Ar-
tem iſtam vix uni compertam arbitratur;

plu-

rimos eâ ad paupertatem redactos affir-
t. Nimirum adeò difficilis est acquisi-
tanti boni. & est Lapis Philosophorum
n Cerdonum aut Rusticorum. Præcla- *Difficilia, quæ pulchra.*
Rogerius Baccho: In quibus Deus magnã
rtutem posuit, in iisdem etiam magnam
fficultatem collocavit. Difficultates istas
lchymiæ singulari libro exposuit Theo- *Alchymiæ difficultates.*
ldus Hoghelande, quem & anteà lauda-
. Sunt autem hæ tum in discendo, tum
exercendo. In discendo aliæ à discente, a-
e à docentibus libris. Discens à Deo do- *1. in discente.*
um hoc petendo impetret oportet: & ut
ossit, ipse sese præbeat timentem Dei: à pec-
tis abhorreat: humilis sit: prudens: doctus:
atini sermonis peritus: Philosophus: Na-
uræ principia sciens: laboriosus & industri-
s: constans: non iracundus: patiens: liber:
acuus à curis: secreti tenax: abstinens à
ophistis: non prodigus: non avarus: cau-
us in declinandis Diaboli illusionibus: suf-
icienter locuples: librorum copiam habẽs:
tudiosus: faciat experimentum: Sanus, hoc
st, Corporis, animi & fortunæ bonis in-
tructus. quos raros esse suo damno, docet
arte prima. At major est, quæ sequitur, *2. in docentibus.*
propter libros, ex quibus petenda ars, intel-
ectu difficiles. Vel enim ars in iis disper-

sa

ſa eſt: vel involuta ænigmatibus, allegoriis ſimilitudinibus: tum ab Elementatis, h mine, animalibus, eorumq; partibus veg tabilibus, figuris, gummis, metallis & m tallicis: tum ab Elementis, diſſimilitudir bus, æquivocationibus, contradictionibu nominibus inuſitatis, characteribus, liter rum transpoſitionibus, pravis tranſcripti nibus, ſtyli varietate, Impoſſibilibus. Pa te tertia explicatur difficultas, quæ orit in exercitatione tũ ex parte materiæ, quæ i fundamentum operis aſſumenda: tum e parte regiminis, quibus inſtrumentis tr ctanda. Ubique incredibilis obſcuritas & perplexitas, ut dictum etiam parte ſecund Hæc hæc illa, non autem (ut putatur) arti incertitudo, cauſſa eſt, quòd adeò mult & tantum non omnes, qui huic arti indul gent nimium, non ſolùm oleum & operam ſed & divitias, imò valetudinem & faman perdant: ut meritò dicere poſſimus cun Hiero. Rubeo, *libro de Deſtillat. ſect. 4. cap. 2* Eos in ſe mirabilem, quam in Metallis non efficiunt, experiri *μεταμόρφωσιν*; & cum De- mocrito Phalereo, quod capiendum illis e- rat, minimè hos capere: amittere, quod poſ- ſidebant. Hæ difficultates ſunt acquiſi- tionis & incommoda: At longè difficilior eſt

3. in exercitatione.

adeptæ fortè possessio : nunquam certè
a professio: quæ ferè Sophistarum, nun-
m Sapientum est. Præstò enim ab a-
sunt insidiæ, & mille pericula, quæ ex-
tus est à Toparcha Picolomineo Braga- *Bragadinus.*
us, deteriori tamen hinc conditioni re-
vatus, ut ait parte quarta hic auctor. Ex
ocolophonis loco adjiciendum carmen
n inelegans, quando eo hæc omnia sum-
tim statim à principio complecti vo-
::

Chemiam vita, si mentis cura quietæ.

ippe cum toties & tam anxiè à tam mul-
ingens illud Bonum, quod Ars ista pol-
etur, fuerit indagatū, at rarissimè à quàm
ucissimis inventum: ut non desint, qui
imistas subjiciendos esse existiment a-
bæ illi Agenoris Sidoniorum Regis legi, *Agenoris lex.*
alem Cadmo filio ipse præscripserat, ne
si inventa sorore, unquam rediret: Itaque
t inveniendam, aut pereundum esse. Nec
rò animus mihi est singula, quæ in Artis
jus cultores passim evomuntur, hîc re-
nsere. Miror tamen, ipsum etiam Jul. Cæ-
em Scaligerum affirmare non dubitasse,
cercit. 23. ad Cardanum, se Chymistas odio
isse plus quā Vatiniano. Sūt enim (inquit) *In Chymicos.*
Noctu-

Noctuæ ad aucupia crumenarum, à qui
aurum, quod posteà pollicentur aliis,
captent prius. Hinc Alchymiam Phi
Melanchthon Sophisticam quandā imp
sturā nominabat *in Explicat. Evangelii in f
Epiphan.* Petrarcha, mentiendi & fallendi
tem *libro primo de Remed. utriusque fortunæ,
d'.111.* Peucerus eo amplius, etiam Dæmo
præstigias dicebat *in divino Divinationum t
ctatu.* Nec enim, si eidem Petrarchæ c
dimus, ex Alchymia ulli alii successus spe
di sunt, præter fumum, cinerem, sudore
suspiria, verba, dolos, ignominiam: quib
inopem nunquam ad divitias evectu
multos à divitiis ad inopiam redactos sæ
vidimus. Notatumque est, aliquos cæ
roquin prudentes, hac insania labora
quosdam opulentissimos hac vanitate co
sumptos, dumque opulentiores fieri st
dent, & fœdo quæstui inhiant, bene pa
prodigere, censuque omni in supervacu
effuso, tandem necessariis etiam fuisse desti
tutos: nonnullos denique amissis primù
animi luminibus, in hoc exercitio corpor
os insuper oculos amisisse. Magna quide
promittunt Alchymistæ: sed ea sibi præst
re debebāt, quæ promittunt aliis, primam
suam pellere inopiam. Est enim ferè me
di

um genus hominũ: cumque se pauperes
āntur, ditare alios volunt: quasi aliena
, quàm propria molestior sit paupertas.
versus has fuliginosas Chymicorum fal-
as exstant Natalis Comitis versus ineru-
i *lib. 2. Mytholog. cap. 6.* quos ut appone-
n, ipse mihi Cynthius aurem vellit, & ad-
nuit:

Ars fallax, invisa bonis, dulcedine captos
Jucunde ut perimis! dementibus improba Siren.
Naturam superare putas te posse per ignem?
Stulta, quid insanis? te longis passibus illa
Deserit, ac tandem nil perficis. illa colorum
Te fallit, rerum te fallit mille figuris.
Sic fertur Protheus se in multas vertere formas,
Cum fieret serpens dirus, cumq; unda, vel ignis.
Uris opes, properans quas fumus portat in auras.
Inde ardens miseris torquet præcordia virus.
Exitialis amorq; auri, sæviq; dolores,
Quos semel insanæ fallacia ceperit artis.
Occupat hæc nulli misero vesania mentem,
Ne pro peccatis hominum Sator atque Deorum

Z Sup-

Supplicia, ingentesq́; paret mox ſumere
pœnas.
Mendici fiunt, ſemper caligine barba
Squalet, & immodico turpantur pallia
fumo.
Et nova quærente, ſemper mendacia, jac
Defeciſſe ſibi vires. ubi nova reperta eſt
Mercurium ratio qua poſſint ſiſtere in
aurum,
Ad notos homines inde hæc contagia ſ
punt.
Si quenquam arripiant, qui ſtultas præb
aures,
Non prius effugiet, quàm ſit perpeſſus
andem
Fortunam, ſcopuloq́; ratem confregerit u

Sed quid de his ſtatuendum ſit, æquus æſt mabit Lector. Equidem ne litem hanc m am faciam, cenſoriam hîc virgulam adhibere nolo: ſed ad ſubſequens caput progredior.

D

DE DESTILLATIONIBVS.

Tit. VIII.

Destillatio inventa est Imperio Romano jam constituto. Credibile est, eam in ipso Alchymiæ [...]*ercitio simul excogitatam. Sunt qui* [...]*cant, Medicum quendam, cum in men*[...] [...]*atinam caulibus plenam haberet, subi*[...] [...]*avocatum ad ægrotum invisendum, pa*[...]*nam istam aliâ cooperuisse, deinde abi*[...]*e: Reversum verò, superiorem patinam* [...]*umectatam reperisse: atque hinc ani*[...] [...]*advertentem, facilem fore humorum* [...]*tractionem, eò ingenium intendisse, ut* [...]*estillationis initium inde fecerit. Hunc* [...]*ios sequutos; artem istam excolendo* [...]*rfectam reddidisse. Est verò ars ea in* [...]*imis utilis: ex qua etiam Aqua vitæ* [...]*omanavit, oleum Cinnamomi, & alii* [...]*quores innumerabiles, & maximi effe*[...]*us. Sic evenit, ut omnes illæ aquæ ex* — *Destillationis origo.*

Cichoræa, Cappari, & herbis aliis, qu
grotis propinari solent, hodiè destillen
cum ante hac coqui saltem, & decoct
gris dari consueverint.

NOTAE sive COMMENTARII.

Quid Destillationis nomine aliâ
telligatur, suprà vidimus ex Rubeo *lib*
Destillat. Sect. 4. *in proœm.* Nunc ad
pressius accipitur pro ea Chemiæ parte,
elevati halitus & vapores resoluti in ac
aut olea, quorum usus est in Medicina
diè frequentissimus. Hujus artis ambit
& rationem his verbis eleganter descr
Fernelius *lib. 2. de abdit. rer. caus. cap. 13.* Fu
inquit in persona Bruti, & metallicæ i
Philosophiæ τῆς χημείας beneficio ex u
quoq; tum stirpitum, tum viventium ge
re substantias elicui planè varias: prim
quidem aquam, eamq; uberiorem, si st
virebat; parciorem, si arescebat. Deinde
um, non id quidem pingue ac sordidũ, q
pressu ex amygdalis & ex plerisq; semini
trahitur; sed artis præstantioris opus, q
tempore nec rancescat, nec facilè corrum
tur. Id autem duplex: Unum tenue &

Destillatio.

eius descriptio.

ns: Alterum ſiccius atq; rubens. Poſtre-
fecem terrenamq; ſubſtantiam, ſubſidē-
inſtar cineris atri & exuſti. Hac diſſo-
one conabamur miris artibus ex uno-
oque corpore quatuor illa rerum pri-
rdia, quæ ortu Natura permiſcuerat, ſe-
gere: Aquam in concreto vapore, Aërem
lbicante oleo; in rubente ignem; in fece
rram. Cæterùm neutiquam præſtare li-
t, ut ex iis quicquam prorſus ſimplex
umq; ſecerneretur; quòd, ut inquit Au-
ellus:

Quæ miſcet Natura potens, confundit eodem,
Haud ars ulla poteſt prorſus disjungere ——

anquam autem ſecreta hæc ſimplicia nō
t: puriora tamen, quàm in permiſtione
cent, iiſque ignis beneficio non parum
didæ materiæ ab Elemētis contractæ de-
it. Quocirca ſi quæ denſandi, aſtringen-
corroborandi, detergendi, aut aliæ à ma-
a vires inerāt in compoſito, hæ in ſecre-
illis minore ſunt efficacia. Jam verò toti-
ſubſtantiæ proprietatem nusquam ſeor-
puram conſiſtere deprehendimus: ſed in
gula illa etiamnum ſecreta penitus im-
rgi: Infirmiorem in aqua, quæ præſertim
irpe viridi proliciebatur: in ea quippe hu-
or exuberat alimentarius, nondum ſtirpis

 vim

vim omnem ac proprietatem adeptus. Effi-
caciorem in oleo, multoq; in rubente quàm
albo: illud ſiquidem & odore & ſapore totiu
ſubſtantiam referens, propria ſedes digno-
ſcitur inſiti ſpiritus & caloris, in quibus pro-
prietas tota ſubſiſtit, foveturq;. A fece terre-
na, & ab aquoſo humore, quaſi ab impuro-
rum Elementorum vinculis vindicatum o-
leum, purius quidem evadit; perinde atque
venarum ſanguis ab alvi fece nonnihil et-
iam occultarum virium manet, quod & arte
eximi poteſt. Fex uritur, dum prorſus albe-
ſcat, & in calcem redigatur, quæ certè pro-
prio humore diſſoluta eximiis viribus præ-
cellit. At verò qui neglecto quatuor ſub-
ſtantiarum diremptu quidpiam ſecernere
ſtudent, in quo maxima ſit proprietatis ef-
ficacitas, & illa, quæ multis dici ſolet *Quin-
ta Eſſentia*; primum è re ſubjecta aquam len-
to vaporario prolectant: hac deinde feces
reſpergunt, ut ſecundo humorem eliciant:
ſicq; ſeptena reſperſione & exſpiratione fe-
ces torreri non ſinunt, & ex his vim faculta-
temq; omnem exhauriunt, aquæ maximeq;
aſſidenti oleo innixam, quæ ad multa utilis
accommodataq; ſit. Quin etiam exceptas a-
quas vaſe, Pelicani effigie, multa agitatione
anfractuq; lõgo circulãtur, quo hæ vires for-
titæ efficaciſſimas, in Quintæ illius Eſſentiæ
na-

ıram vix ulli corruptelæ obnoxiam fa-
ant. Hæc Fernelius. Quæ si nondum
; præstantiam & rationem hujus artis o-
ıdunt, eam cognoscas licet ex Joh. Bapti-
Porta, *MagiæNatural.lib.10.* in cujus procœ-
o Destillationem & Neotericorũ appel-
inventum, & rem miram, ultra morta-
ı sortem laudandã. Docet enim (ait) hæc
admirabilis, ut gravia corpora fiant Spi-
ıs, & subliment, & Spiritus crassescant, ac
pora evadant. Rerum vires, quæ mole
rutæ, conculcatæ, suis veluti in loculis de-
scentes, puriores, tenuiores, & absq; ulla
purioris materiæ accessione è plantis, me-
licis, lapidibus, & gemmis elicere, easque
uti nõ sua sorte contentas, nobiliores in
olime educere, ac veluti in cœlum sustolle-
poterim⁹, itemq; Chymisticis organis plã-
ũ virtutes investigare, & melius quã vete-
gustu. Quid igitur maj⁹ poterit excogi-
i? Naturæ est res producere, ac viribus do-
e: artis est, productas nobilitare, ac mul-
licibus viribus ditare. Potest hæc Destil-
li ars aquas & oleum extrahere: item Esse,
ncturas, Elixires, Sales & ejusmodi simi-
. Item Mistum quodammodo in elemen-
dissolvere, ac singula puriora reddere: va-
s & adversantes, suas facultates separare, &
cere, ut ex voto uti possimus. Quæ autem

Destillationis præstantia.

ad Artem iſtam Univerſam pertinent,n
tantùm apud eundem Portam, ſed ab a
infinitis habentur expoſita: à Recentiorib
quidẽ, Geſnero, Rubeo, Andernaco, Qu
cetano, Severino, VVekero, Langio, D
næo, Aragoſio, Libavio, Mufetto, Medu
deſtillatoria, Epiſtolis Cratonis & Zuing
Carolo VVittenſtein; poſt Veteres, L
lum, Philippum Ulſtadium, Paracelſum, A
naldum de villa nova. Hi enim non tant
Aquarum & Oleorum, ſed & Eſſentiaru
Salium, Tincturarum, Magiſteriorum, E
xirium, aliorumq; infinitorum non ſ
Deſtillatione, preſſiſſimè ſic dicta Pancir
lo noſtro de aquis & oleis; ſed & pluribus
liis modis (qui omnes tamẽ ad ſolutionẽ
coagulationẽ, ut in transmutatione refe
poſſunt) artificiosè factorum. Inprimis.ve
diligenter eos videbis expoſitos apud D
næum in Clave *l.2.c.7.* apud Libavium *libr*
Alchymiæ.

Deſtillationis oblectatio.

Nec verò ſumma delectatione caret D
ſtillatio. Nam ut Hier. Rubeus ait *in Ep*
Dedicat. lib. de Deſtillat. Artis iſtius cum N
tura ludentis, ac potius, ut Zeno dicere co
ſueverat, Naturæ artificiosè ambulantis m
racula conſpici jucundiſſimè à nobis poſſũ
dũ varii ex aridiſſimis quandoq; reb' deſtill
tis humoris, halituũq; colores prodeũt pe
ind

e ac riparum vestitus viridissimi, ac pra-
loribus distincta, cœlumque ipsum ver-
plore, sub Auroram, facie: præterquam
òd hinc quandoque latè diffusam plani-
m, quandoque mentes in ipsis vasibus vi-
re videamur: sæpè liquores perlucidos a-
nium, sæpè lacus, sæpè fontes. Species et-
n se nobis objiciunt frugum, species ar-
rum, quę & fructus ferant: aquarum præ-
reà inductionibus Terris quandam quasi
ecunditatem damus, sic ut artis ope in re-
m Natura ferè alteram Naturam efficere
deamur. Cum itaque tanta sit Artis
ujus præstantia & suavitas: non immeritò
e Antiquitate & origine ipsius dubitatum
deo. Verùm si ad nobilissimum philo- *Antiquitas.*
phorum lapidem præparandum opus est
sdem operationibus; id quod omnes uno
re clamant: Antiquitatis jam confecta res
st in superioribus; nec repeto. Sin aquas
c olea hoc modo præparata considero; plus
ontroversiæ invenio. Rubeus ait *lib. de De-
stillat. Sect. 1. cap. 4.* hanc artem ad sexcentos
mplius annos durasse, cum Rasis & Albu-
hasis de ea perinde ac de recepto jam & fa-
is noto modo verba faciant, viri in arte
nedica celeberrimi, circiter Ann. Christi
080. Sunt tamen (inquit idem) in quibus

Hermolaus Barbarus est, qui velint ea
multò antiquiorem esse, adducti arca qu
dam Atestino in agro reperta: in qua el
menta à Maximo Olybio secreta, Pluto
sacratum munus visa sunt. Sed quoniam v
rum ne sit an fictum ab aliquo, qui vasib
in arca illa locatis, fidem huic arti facere vo
luerit, nescio: neque si destillatione aliá
arte aut methodo fuerit elaboratum: idci
cò nec rejicio, neq; affirmo: quanquam ca
mina illic reperta, antiquitatẽ sapere viden
tur. Hæc ille. Sed Langius *lib. 1. Epist. Med*
53. affirmat, usum stillaticii liquoris à Græ
corum & Arabum Medicis esse acceptum
quippe ex Græcis Actuarium ferè postre
mum, primum tamen aquæ rosarum mem
nisse hisce verbis: Stillaticii rosarum liquo
ris, quem Rhodostagma nominant, libra u
na cùm Saccharo ferveat donec evanescat
Ac inter Arabes Mesue (qui vixit anno
Christi 1160. teste Bocholzero *ex Gassaro*
sublimationis aquarum absinthii & rosarum
meminit primus: Aqua, inquiens, sublima
tionis absinthii, fit sicut aqua rosata, & simi-
lia, quæ fiunt in vasis sublimationum. Sunt
tamen, qui Hippocrati, Aristoteli & Gale-
no cognitam fuisse hanc artem censeant.
Rubeus loco allegato sententiam illam tri-
buit

Jac. Antonio Cartuso, patricio Patavi-
quam ibi refutat : ut & R. Lulli, qui ad
pocratem argumentatur ex illo divi-
quod fit in morbis *1. prognostic.* quod &
rincipiis & tota Medicina Chymica co-
us est ostendere Petrus Severinus Da-
, in nobili sua Idea philosophica, potis-
um ex libr. Hippocr. *de veteri Medicina.*
ic sese opposuit Erastus *parte 3. suar. dis-
it. adversus Paracelsum.* quàm feliciter, alii
icent. De Aristotele Melchior Gui-
dinus demonstrare conatur *in tractat. de
yro, membro 6.* ex quodam problemate.
opè affirmare ausim (inquit) studium
is Chymicæ apud Barbaras gentes anti-
issimum fuisse, ad Romanos verò &
æcos derivatum tardius, præsertim cum
istoteles quoque ejus meminisse videa-
:. Nam *23. Problem. 13.* quærens, cur
ire potis sit flammam emittere; aqua
tabilis non item? caussam reddit, quia
eum arte ex sale extrahi possit. Quod
iidem oleum nemo nisi Chymicâ arte
ciet, etiamsi salem mille torcularibus
iàm arctissimè comprimat. At Rubeus
dedic. lib. de Destillatione, extenuat hoc argu-
entum præ illo, quod de aqua ardente, seu
Spiritu

Spiritu vini cõjicit *ex 2. Meteorologic.* qu
mari. Sed & de cæteris, qui volet, conſu
Rubeum *dicto loco*, & Libavium *lib. 1. & 2.*
Chymic. Hic enim ſparſim multa de
differit quæſtione.

Deſtillationis origo. Reſtat origo, ſeu Artis occaſio. qu
pfectò ex ipſa natura Magni & parvi Mu
di hauſtam eſſe, evidentia ipſa docet: ut p
clarè obſervavit idem Rubeus *lib. de Deſtil*
Sect. 1. cap. 1. Nubes, pluviæ, venti, ſic fiunt
Magno mundo: Catarrhi in homine, Par
mundo; ut Deſtillationes artificioſæ. In
familiari, culinâ præſertim, nihil eſt notiu
At Pancirollus mavult petere ex fortui
illo Medici exemplo de patella. Cujus, ut
operculi cum mentio hoc loco fieret, ver
mihi in mentem frequentiſſimi illius Ad
gii, quo ſimile ſimili obtigiſſe innuere v

Dignum patellæ operculum. lentes, *Dignum patellæ operculum* acceſſiſſe d
cere ſolemus. Atque eo quidem ipſum e
iam M. Varronem uſum video in Satyra, c
titulum fecit: εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, περὶ γ
γαμηκότων, id eſt, *Reperit olla operculum*,
nuptiis. Ita enim præſtantiſſimus Philologu
& Medicus Hadrianus Junius *lib. 6. Ani*
madverſ. cap. 3. Titulum illum reſtituit: qu
ut & alii in vulgus eo uſque deformati alio
quin circumferuntur, ut plus vulnerum ve
unu

is Varronis liber, quàm Scœvæ apud
ſarem clypeus tela prætulerit; plus ſor-
contraxerit, quàm ſi ætatem in Camari-
paludc jacuiſſet. Cajum igitur Cajæ ob-
iſſe gratulãtes, aut mordaci ſale Caſcam
ſco nupſiſſe inſimulantes, Dignum pa-
æ operculum obtigiſſe dicimus. Sic cum
andæ Veneris & puerilis amoris ſectato-
, non ſecus atque Cinœdi ipſi & pathici,
runq; calamiſtrati eſſent, & alendæ Co-
e ſtudioſiſſimi: factum inde eſt, ut *Comati*
opprobrium dicerentur: tanquam huic
orum mollitici Coma, dignum ſcilicet
ella operculum acceſſiſſet. Hinc videli-
Syneſius Sophiſta ſcripſit, Cynœdos eſſe
eros omnes, qui alerent comam. Et apud
idam eſt: οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ περαίνεται,
t ψινίζεται: *Nullus Capillatus, qui non ſubi-
tur.* Unde Martialis inter cætera, quæ ad
ueri pulchritudinem faciunt, exigit, ut
olles ei colla flagellent comæ. Quò ſpe-
at illa apud Horatium commendatio

—teretis pueri, longam renodantis comam.

ueris autem iſtis Comæ tondebantur, u-
ores ducentibus Dominis, aut alioqui
im ipſi jam exoleſcerent. quod interdum
unus novæ Nuptæ obibant. Martialis:

Comati, pro mollibus.

Flam-

Flammea texuntur Sponsæ, jam tæda p
est:

Tondebit pueros jam nova Nupta tu

Interdum Tonsores ad hoc peculiar conducti: qui *Cinerarii* dicebantur, quò num de Ministeriis eorum esset, calefa in Cinere Calamistris torrere ac vib crinem: sicuti ad illum Catulli locum- *nunc tuum Cinerarius Tondet os*—Muretu ctè annotavit. Sed & pueri illi meritorii, Cinœdi, ut internosci possent, etiam tu cas cum manicis gestabant, more mu rum: quæ si honestæ erant, insuper à m tricibus vitta, stola & instita discernebā Docet hoc Tertullianus *lib. de Cultu Mu* Quid minus habent infelicissimę illæ pu carum libidinum victimæ, quas si quæ le à matronis & matronalibus decorame coërcebant, jam certè seculi improbitas nestissimis quibusq; fœminis usque ad er rem dinoscendi coæquavit. Quid enim ud sunt matronalia decoramenta, qu stola, instita & vittæ? quas Ovidius pud insigne appellat, cum castam à scripto rum casto arcet:

Cinerarii.

Manicæ.

Matronalia ornamenta.

Este procul vittæ tenues, insigne pudoris,
Quæq; tegis medios instita longa pedes.

De meritorio verò puero, illud Plauti Pseudolo:

Maniculati, pro mollibus.

Ma

Ianuleatam tunicam habere hominem decet,

us Lipsius rectè interpretatur *lib. 4. An-a. lection. cap. 8.* motus altero illo Plauti o in Pœnulo:

Quis hic est cum tunicis longis quasi puer uponius?

illo Scipionis Africani in Sulpicium: ui in conviviis cum amatore cum *Chiro-a tunica* accubuerit eúmne quisquam bitet, quin fecerit, quod cinœdi solent? Parœmiam porrò istam in illū, quem di-sensum etiam usurpavit D. Ambrosius: beat quoq; Jupiter (ait) comam, dignum delicet patella operculum, egregius ille pri artifex, & prodigiosus luparum o-nium insessor. Idem privilegium cedat polliñi, amatori non minus strenuo, & in thicos furiato. Neq; abeat hinc asymbo-Neptunus, cuius libidinum fervorem rinæ undæ nullæ exstinguere potuerunt, in in omne Nympharū genus effervesce-. Baccho deliciis diffluenti, semperque ero, & assiduè præter pocula aliud non ctanti, otium non suppetiisse tollendæ mæ verisimile sit, propterea inton-semper. Egregiam verò laudem & en-mium hinc reportent Tyanæus, im-posto-

Rursum de comatis, Iove

Apolline,

Neptuno,

Baccho,

poſtorum columen, & ſi Diis placet, m
Æſculapio cus Æſculapius, circulator & lucripeta ſ
mus: (talis enim à Cyrillo & Pindarc
ſcribitur) quem auri ſitis & intolerar
faſtus, quo ſupra hominem ſe geſſit, ex
Simone ſent comatum. Eodem jure abſolvemus
Mago. monem, Magum illum inſignem, & Ch
plagiarium, quem etiam κάλλικομον, hoc
comatum fuiſſe conſtat: & illum Divor
Mezentio. contemtorem Mezentium Virgiliani
cui comti tribuuntur capilli. Quibus ac
Polyphemo. tur unoculus ille Polyphemus, laudans
tas virili in corpore ſetas: ut tam huic, qu
alteri illi fides fiat proverbio, quo dicur
Labra ſimiles habere lactucas. Sanè in Ca
latos & Comarum nutricones graviſſ
exſtat D. Pauli reprehenſio *1. Cor. 11. verſ*
Nónne, inquit, natura quidem ipſa dc
vos, quòd Viro, ſi comatus ſit, probro
contrà Mulieri, ſi comata fuerit, decori
eò quòd Coma pro velamine illi data
quam in rem plura videri poterunt ap
Hadrianum Junium in elegantiſſimo t
ctatu *de Coma*: præſertim verò *capite qua*
Ubi præſtare docet, cæduam fruticanti
crinium ſylvam tondendo reſecare, qu
inutili Comæ alendæ ſtudio divexari.

Ad adagium porrò iſtud alluſiſſe vide

Æn

eas Platonicus, summæ Philosophus in-
ritatis : dum Euxitheum introducit
eophrasti commenta deludentem, qui
itabat animas, relicto humano corpo-
id genus bruta sectari, eique inhære-
quorum opera visæ fuerint imitari. Nam *Hyperbolus*
Hyperbolum quendam impudentiæ *in Muscam.*
aret, inquit: Musca item trahet Hyper-
um, quippe par fuit utriusq; impuden-
ac si diceret, Dignum esse patellâ oper-
um. Per Muscam enim hominem im-
tunum & impudentem hieroglyphi-
denotari, Johan. Pierius docet *lib. 26.* *Musca impu-*
antumvis etenim hanc sæpius & assiduè *dentia.*
ellas, & à te submovere contendas: tan-
amen est impudentiâ, ut identidem re-
e, & infestare te minimè vereatur, nul-
ique tuorum commodorum rationem
beat. Sive loquare, sive dormias, sive bi-
s, sive cibum capias, sive legas, scribas; pa-
a semper adstat, ut in faciem insiliat tu-
, infesta, importuna, incommoda, nulli
nisi fastidio de se concitando idonea.
nc apud Ciceronem *2. de Oratore*, ridicu-
dictum de molestissimo Juvene : *Abige*
uscas puer. Mihi quidem herclè meditan-
hæc & scribenti plus quàm molestæ sunt. *Myjager Mu-*
eoq; *Myjagron* illum Muscarum Deum, *scarum*
Aa cui *Deus.*

cui ab Eleis ad avertendam pestem litatum legimus apud Plinium *lib. 10. cap. 28.* sempe cis iratum imprecor.

Vara vibiam sequitur.

Nec verò absimile Parœmiæ isti est quod adagii specie itidem usurpatur: *Var sequitur vibiam.* quo Ausonius *in præfation Technopægnii* usus fuit, cum ita scripsit: Ut in vetere verbo est, sequitur Vara vibiam; si milium nugarum subtexo nequitiam &c Quo loco vetus glossa Varam & Vibiam duas exponit perticas, inter se colligatas quæ asserem sustineant. *Vara* igitur significabit perticam ab summo furcillatam: *Vibia* autem perticam transversam, quæ furcillæ illi imposita est & colligata. Quare s Vara cadat, & Vibiam cum illa cadere necessum est: ut ex Vitruvio *lib. 10. cap. 19.* Josephus Scaliger rectè interpretatur *lib. 1. Ausonian. lection. cap. 18.* Proverbium id quadra in eos, qui cum uni vitio indulserint, deplorata omni verecundia, & profligato pudore ad alia præcipites feruntur, quasi omn jacta bonorum alea. Cum quo planè con venit, quod Hispanis, in hoc sermonis genere argutis, familiare esse idem monet Scaliger. Eodem quippe sensu dicunt, *Funis sequutus est situlam.* Cum enim situla decidi in puteum; & funis quoque, quo illa apt pende

Funis secutus est situlam.

debat, sequitur. Nec dissimile his mul-
n est, quod *similes habere labra lactucas* di-
ius, asello carduos comedente: & quod
olera olla legere dicitur, quod posterius
overbiali sententia Catullus usurpavit de
amurra, quem ob nimiam libidinem, ad
amiam usque Mentulam appellat, hoc
ticho: *Olla legit olera.*

Mentula mœchatur, mœchatur Mentula, certè
Hoc est, quod dicunt, Ipsa olera Olla legit.

citur proverbium in eos, qui, quod se fa-
re oportet, faciunt: ut cum libidinosus &
ax scortatur & mœchatur; ebriosus potat.
lera enim in olla coquuntur: quæ, cum eis
pletur, ipsa legere videtur, id est, colligere.
amurra igitur Formianus, adulter & ne-
quam, cum mœchabatur, id faciebat,
quod Nebulonem facere opor-
tebat. *Hadr. Turnebus lib.*
3. Adverſ. cap. 13.

DE CAMPANIS
Tit. IX.

Campanarũ inventio.

Ampanæ repertæ fuerunt circ annum CCCC. à Paulino Ep scopo Nolano. Est autem No Campaniæ oppidum, in quo Augustus v tam cum morte commutavit. Dictæ fu

Notatio.

runt Campanæ; *quia in Campania inve tæ. Dictæ &* Nolæ, *à loco, in quo primù fuerunt factæ.*

Vsus.

Harum maximus usus e earum quippe beneficio horæ etiam proc audiuntur, sive noctu in lecto cumbamu sive interdiu ab horologio procul sim dissiti, sive etiam nubibus obductus aër. Anteà verò necessaria erat Clepsydr ut supra diximus. Præterea invitant n ad divina officia: exorto incendio aux lium poscunt: & cum ad arma deventu est, concilium Civitatis convocant: ut Scholares ad lectiones frequentanda judices ad jus Litigantibus dicendum: a ut uno verbo dicam, omnes actiones p blicas intimant: & sine his videri poss mus quasi deperditi.

N(

NOTAE sive COMMENTARII.

Vulgaris error est, quo Paulinus Episco- *Paulinus.*
s Nolanus Divi Hieronymi æqualis, &
nctimonia vitæ spectabilis, primus in su-
n Ecclesiam Campanæ usum invexisse *Campanarum usus.*
editur: quasi priori seculo ignotus ille
erit. Verius namque est, Virum illum
nctissimum Gentilium sacrorum abusum
rrexisse, & ad pia munia transtulisse, ut
mirum ejus strepitu exciri possent semo-
is habitantes ad conciones precationes-
ie. Cæteroquin enim iisdem, quibus
odie, usibus deputatas fuisse priscis quo-
ie seculis Campanas, Hadrianus Junius
sertè docet *lib. 3. Animadvers. cap. 11.* Nam,
hodie etiamnum moris est, ita & olim si
iis è vita excessisset, æra Campanæque pul-
bantur, ut pervetus Theocriti Scholiastes *Campanis spectra fugari credita.*
nnotat: quòd eo sono averti credebantur
ectra & Dæmonum ludibria. Magicas *Magica incantationes inhibita.*
rtè incantationes Campanæ pulsu inhi-
eri, non obscurè indicat Tibullus, cum ita
nit:

Cantus & è curru Lunam deducere tentat,
Et faceret, si non æra repulsa sonent.

Æris enim tinnitu credebant fieri, ut

 nema-

ne magicorum carminum sonus ad Luna
perveniret; eamque hoc modo laborante
adjuvari. Quo sensu accipio illud Statii P
pinii, *Thebaid.6.*

——— attonitis quoties avellitur astris
Solis opaca Soror, procul auxiliantia gentes
Æra crepant, frustraq; timent.

quanquam Junius locum illum de vi hos
um ingruente intelligat, cujus indicium
ris Campani tinnitu datum olim fuer
Hinc Livius: Campanorum, inquit, mul
tudo cum æris crepitu, qualis in defec
Lunæ silenti nocte fieri solet, edidit clam
rem. Sanè deficienti Lunæ crepitum d
sonum auxiliari, etiam Plinius innuit *lib.*
Natur. histor. cap. 12. Idque Temeseo æri n
minatim tribuitur ab Ovidio: qui propte
eà æra dixit auxiliaria Lunæ. ut & Juvenal

Æra laboranti poterunt succurrere Lunæ.

Et Manilius *lib. 1.*

Seraq; in extremis quatiuntur gentibus a

Cujus superstitionis eandem, quam nos, r
tionem adducit, & ex Ambrosio confirm
Luna laborans. Hadr. Turnebus *lib. 22. Adversar. cap. 2*
Laborantem igitur Lunam cum dicunt, r
bo

re eam præ verecundia suffundi intelli-
nt, quòd magico victa carmine cogatur
lere. Seneca in Hippolyto:

Et nuper rubuit, nullaq; lucidis
Nubes sordidior vultibus obstitit.
At nos soliciti lumine turbido,
Tractam Thessalicis carminibus rati,
Tinnitus dedimus.

oi Thessalicis carminibus, idem est, quod
agicis, quemadmodum & per *Thessalam*
ulierem, Statius magam, incantatricem &
gam intelligit: ——*Thessala victrix*
Ridet anhelantes audito carmine bigas.
n Thessalia enim Magiæ studium quàm
aximè floruisse, vel iis notum est, quibus
pulejus non ignotus. Atque hæc super-
itio (quamquam ne Anaxagoræ quidem
ersuaderi potuit, ut scriptum reliquit La-
rtius) ipsis etiam Christianis quandoque
dhæsit: adeò ut Divo Maximino caussam
ederit, seriò populum increpandi Homi-
a, quæ inter Divi Ambrosii exstat LXXXII.
Hinc tamen receptum arbitror, cur to-
ante cœlo campanarum boatu perstrepa-
ır: quandoquidem illarum complosu aë-
em longè lateque diverberante, vim toni-
rui infringi sit creditum.

Thessali magiâ infames.

Campana tonitrua infringunt.

Lacones, Rege defuncto, lebetes v
Campanarum complodere solebant. Ju
Tibia in funeribus. tibicinibus utebantur, ut ex Matth. 9. co
gitur. Ubi sospitator humani generis Ch
stus, Scholarchæ filiam ex morte in vit
quasi postliminio revocaturus, Tibici
funeris deductionem præstolantes ju
facessere. Eundemque morem etiam a
usitatum fuisse Statius Papinius *lib. 6. T*
baid. indicat:

Cum signum luctus cornu grave mugit adu
Tibia, cui teneros suetum producere mane
Lege Phrygum mœsta.

quo loco etsi Statius Tibiam ad puerori
funera restringere videtur: proclivius
men est, ut eam etiam in adultiorum fu
ribus adhibitam dicamus. Docet id O
dius *1. Tristium:*

Tibia funeribus convenit ista meis

quanquam etiam dici poterat, Papinium
loci ad originem respicere, & velle ap
Phryges næniam ad Tibias primùm can
ri solitam, in funere infantium. Phrygi
enim id inventum fuisse vel Catullus p
num facit, qui ob id Tibiam dixit barb
Barbari. ram. Atqui *Barbarorum* nomine inter alia
quidem in primis Trojanos poëtis signi
cari, Joh. Bernartius ad illum Statii locu

rec

è observaviti: licet hac appellatione i-
s etiam Romanos quandoque notatos
se, negari non possit. *Alciat. lib. 6. Parerg.*
16.

Planè Apollodorus in libro, quem de
s inscripsit, Hierophantam, hoc est, Pro- *Tintinnabula in sacris.*
inæ sacerdotum tintinnabulum sive no-
pulsare Athenis cõsuevisse scribit. quod
antea & Mosaicus Sacerdos, Pontificio
itu gestare jubebatur *Exod. 28.* Ad imas
m tunicæ fimbrias aurea tintinnabula,
laque punica alterna appendebantur, ut
um sonitus, quotiescunque Pontifex in-
deretur egrederetúrve sanctuarium, ex-
diri posset. Significabat id, oportere Sa-
dotem vocalem esse; non quidem calu-
iando, & saniorem, ac necdũ satis cogni-
ne perceptam doctrinam ad imperitum
lgus plenis buccis criminando, ut *Clama-* *Clamatores.*
bus illis, quos Philippus Melanchthõ Eu-
pæ decus & ornamentum, ita appellare
ebat, frequens & familiare est: sed ex ore
ei nunc docendo, nunc arguendo, nunc
hortando, sæpissimè verò consolando, at-
e ea conquirendo opportuna remedia,
æ nostra sibi fragilitas videbitur exposce-
Itaque Tintinnabulum prædicationis
nstitutionis esse hieroglyphicum, Johan.

Pierius monet *lib. 37.* Meminerint tan
verbi divini præcones, nisi & ipsimet ad
cis suæ clangorem, vivendi rationem inst
erint, atq; ita ad normam illam vitam ac
modarint suam, Campanis se vel in
quoq; assimilandos fore; quæ, etsi clarissi
edendo sonum alios cieant, ipsæ tamen
surdæ sint & stupidæ. In quos effictum m
videtur elegans illud Theodori Bezæ E
blema:

Æra gravi cunctos veluti Campana sonor
Ipsa licet penitus sint sibi surda, cient:
Sic es, recta docens alios, perversa sequute
Quiq; aliis sapiens, non sapis ipse tibi:

Eodemq; planè sensu Apostolus: Si vel h
minum (inquit) vel angelorum linguis
quar, charitatem autem non habeam;
ctus sum æs resonans, ac cymbalū tinnie
1.Cor.13.

Tintinnabula in Excubiis. Monet etiam Suidas, Excubitores ol
in nocturnis vigiliis Tintinnabula sec
tulisse; ad quorum pulsum ilico fuerit
spondendum. Idem auctor est, Tintinnab
lis pulsandis exploratos fuisse equos ge
rosos, an consternacces essent, & pugnæ t
In suppliciis. multu percellerentur. Sed & qui ob fa
nus ultimo supplicio afficiebantur, tint
nabula sive nolas gestare solebant: sive ad
voca

andam plebem; sive etam ad eam arcen-
n: ne quis inter eundum illorum conta-
contaminaretur, & piaculo se obstringe-
; ut est apud Zonaram *lib.2. Annal.* quan-
m Tintinnabula ista non tã Reos ipsos,
m Carnifices gestasse, ex Plauto fiat pro-
bile, *in Pseudolo*, Scena, *Pseudole non*:

Lanios accersam duos cum Tintinnabulis.

in Truculento. Sc. *Ego ne tibi.*

Ne ego bilingues vos necem, nisi
Ad Tintinnaculos voltis vos educi viros.

i per *Tintinnaculos* viros nulli alii possunt
elligi, quàm Carnifices: ut à Turnebo re-
est observatum *lib.11.cap. 21*.

Constat etiam Campanæ sonitu apud *in thermis.*
manos populum in thermis, statis horis,
l advocàri, vel dimitti solere. Unde Mar-
lis:

Redde pilam, sonat æs thermarum: ludere pergis?
Virgine vis sola lotus abire domum?

onet enim, eum qui in gymnasio est, ut si
ari velit, sonante Tintinnabulo properet:
ulò pòst enim nullum lavandi locum fu-
rum; sed sola aqua frigida, cui *Virgini* no-
en erat, fore lavandum. Tintinnabulo
tur Romani è gymnasio revocabantur lo-
ri ad thermas mox claudendas.

Græci

in foro piscatorio.

Græci quoque in piscatorio foro
cœnam pulsabant Nolam, teste Plutar
ib. 4. Sympo. ubi heluones obsonatore
dici notat, qui in foro piscatorio esitar
celeriterque Tintinnabuli pulsum exa
rent. Verba Plutarchi ita Latinè red
Hieronymus Mercurialis *lib. 1. Varia. L*
cap. 25. Adhæc opsophagos sive obso
rum amatores minimè eos, qui bubulis
nibus delectantur, esse dicimus, quales
Hercules: neque ficuum amatorem, ut
to, quem virides ficus unà cum carnib
disse, notatum est; neque Uvarum cupid
sicuti fuit Arcesilaus: sed eos, qui cotidi
bernas, ubi veneunt pisces, circumam
lant, exquisitéve tintinnabulum audiun
jus rei non injucunda exstat historia a
Strabonem *lib. 14.* Nã cum citharœdus c
dam apud Jassios artem ostentaret, inter
que Nola, quæ in Cupediario erat foro, v
dendorum piscium signum increpuisset
mnes ad cœnam dilapsi solum illum desti
erunt; excepto tamen uno, qui Surdaste
rat. Accedens itaque ad eum Citharœ
Gratias tibi ago, inquit, qui & Musices s
diis hunc honorem habueris, &, sicut cæt
audito tintinnabulo me non deserueris.
ille: Numquid tintinnabulum sonuit? V
ei

præceptor,& bene tibi ſit. Sicque & i-
on ſecus atq; alii factitârant, confeſtim
urriculò abiit.

ec verò ignotum eſt, Dodonæum æs, il- *Dodoneum æs.*
n loquaces & obſtreperos directũ pro-
ium: quòd in Dodona duæ eſſent co-
næ, in altera pelvis ærea, in altera puer
flagro pelvim vento impulſam percu-
. Unde tinnitus in multas horas per-
bat. quanquam Plinius *lib. 36. cap. 13.*
n absque flagri iſtius percuſſione, tin-
abula illa vel ſolo vento agitata longè
tus retuliſſe ſcribit: ut meritò cum Juve-

Tot pariter pelves, tot tintinnabula credas.

m verſum hodiè non ineptè de ſacrificu-
importunis campanarum pulſatorib'
pare poſſis. Etſi enim olim ſolis pa-
is permiſſum fuit, eatenus cãpanis uti,
opulum congregare poſſent; deinde
ndicantium fratrum familiæ unicâ tan-
modò pro loco quolibet contentæ eſſe
entur. *c. un. De offic. Cuſtod. in Extravag.
m.* hodiè tamẽ tot habent, quot volunt,
mamque religionem in eo conſtituunt,
cinos, tanquam Nili cataractis (quæ ſunt
cipites & horridæ montiũ anguſtiæ, per
s Nilus ingenti aquarum mole devolu-

tus

tus, non fluere inter occurſantes ſcopulo
Nili cataractæ. ait Plinius, ſed ruere videtur)proximos
pulos cogant obſurdeſcere: quod quoq
Jovianus Pontanus conqueritur: ut & Al
tus, qui cum Biturigibus ægrotaret, par
abfuiſſe ait, quin impedito ſomno max
tum neceſſario ad Orcum demitteretur.
8. parerg. cap. 11. Ex quo quæſitum eſt, a
cuti fabri ferrarii & lignarii, itemq; mal
tores alii, qui juxta ſcholas aut Doctoris
mum arti ſuæ operam dantes, diurno
cturnoq; ſtrepitu meditationes Doctor
impediût, è vicinia expelli poſſunt; Ita et
immodicus Campanarum pulſus inhi
queat? Et quidem de fabris & malleatori
Faber è vicinia quando pelli poſſit. ferè incunctanter id aſſerunt Bartolus *i.*
ff. ſol. matrim. n. 30. Jaſon. *n. 46.* Franc. R
n. 127. 128. 129. 130. & Alciatus *n. 51. 52.* ob pu
cam præſertim utilitatem & ſpem, quan
iis, qui liberalibus ſtudiis dant operam.
pollicentur Imperatores *in l. 1. C. qui ætat*
profeſs. ſe excuſ. lib. 10. ut ideò ſedulò cav
dum cenſuerit Theodoſius, ne quovis ſ
pitu, aut etiam linguarum confuſione p
mixta aures quorundam, aut verò me
à ſtudio literarum avertantur, *l. un. in fi. C*
ſtudiis liberal. Urb Romæ lib. undecimo: cum
tum ſit, ſilentium diſcendis artibus non

itque otium esse accommodandum. *leg. e excusat. artific. lib. 10.* Idque vel eò magis, octor prævenerit fabrũ, & præ mallea-isto sedem ibi occupaverit: quandoqui-præventionis caussa in jure potissimum ideretur: prout rationem hanc assignat o. Menochius *lib. 2. de Arbitrar. Judic. Cen-3. casu 237. n. 6. per l. 2. § si quis nemine. ff. Ne in loco publ. cum l. potior. leg. qui balneum. ff. potior. in pign. habeant.* Atq; ita in facto ob-isse se scribit Matthias Colerus, contra orem quendam, qui se illi ad latus inges-in vicinia, & sub mediam noctem sur-do ac compingendo stipandoque vasa ria, tantos strepitus & clangores exci-, ut multas noctes coactus fuerit inso-s transigere. Ideoque victorem illum pulsum, ut habitatione ea dimissa, de a-ogitaret, vel operas suas in ista vicinia tteret. *Matth. Coler. de processib. exsecu- part. 1. cap. 4. n. 8.* Campanarum verò um quod attinet, distinctum video ab rpretibus. Nam si ægrotanti Doctori oque Scholari & vicino cuilibet gravis sit nodicus ille & non necessarius Campa-um strepitus: placuit, cum non secus ac vem & pestilentẽ odorem coërcendũ es-*b. 2. §. Idem ait. 29. ff. Ne quid in loc. publ.*

Campanarũ pulsus an in-hiberi queat?

Bar-

Bartholom. Cæpolla *de Servitut. Rust.* *prædior. cap. 43. de Aere.* Alciatus *d.l.1. n.* siquidem salus hominis, cujus gratiâ Na omnia comparavit *l. si pecudum. 28. ff. de U* nullo modo æstimari queat *l. si pater. 34. ff. de Donat.* & exinde rebus omnibus & vis commodo sit præferenda. *Lucas de P* *in l. un. C. studiis liberal. Urbis Romæ. lib. 11.* *fin.* At si bene valentes & sani sint vic obtinuit Oldradi sententia *Cons. 228.* ex mantis, minimè ferendos esse, qui ad santur, ceu nimis delicatos. Nam & mosthenes, Plutarcho teste, sponte pro rabat, ut strepitui adsuesceret: damnatiq

Sybaritarum mollities. Veteribus Sybaritæ, ceu nimis molles, q artifices omnes obstreperos civitate ex serint, tanquam eorum quietem turbar *Alciat. lib. 8. parerg. c. 11.* De Sybaritarum p mollitie dixi quædam *lib. 1. Tit. de Equis.* bus addantur quæ in eandem rem scri commendavit clarissimus Jurisconsultu historiarum scientissimus Philippus Ca rarius *c. 20. Operar. succisivar. Centur. 1.*

Nola. *Est autem Nola Campaniæ O* *dum.)*

Oppidi hujus apud Virgilium quoque o fuit mentio: si verum est, quod Gellius

q

t *lib.7.Noct.Atticar.cap.20.* Scriptum enim
quodam commentario reperisse se ait,
us istos à Virgilio ita primùm esse reci-
s atque editos:

——dives erat Capua, & vicina Vesevo
Nola jugo.

teà Virgilium petiisse à Nolanis aquam,
luceret in propinquum rus: Nolanos be-
cium petitum nõ fecisse: Poëtam offen-
, nomen Urbis eorum quasi ex hominũ
noria, sic ex carmine suo derasisse, *Oraq;*
Nola mutasse, atq; ita reliquisse.

——& vicina Vesevo Ora jugo

; & melius & suavius ad aures esse Gelli-
adserit.

Nec verò dissimulandum hoc loco est, npanos, & ex his Nolanos inprimis oris puri & immundi fuisse habitos. Unde & *i* à quibusdã dicti, quasi obscœni, ut Por-rio ad Horatium notavit: ex Festo for-is, qui Oscis ait frequentissimum fuisse u-n libidinum spurcarum. Hinc lucẽ acci- illud de Clodia usurpatũ ænigma: *In tri-io Coa, in cubiculo Nola.* Eo ipso enim Clo- objicitur oris obscœnitas, & omnis in-da libido, qua notati sunt Nolani; vel, ut sonii verbis, Crispæ fœdissimam Venerẽ icientis, utar: *Nolanorum turpitudo.* *In triclinio Coa, in cubiculo Nola.*

Bb ——quam

——*quam Nolanis Capitalis luxus ini*
ut cum libidinosa & lasciva in convivio
set Clodia, & quædam Venus Coa ; in cu
culo à nulla obscœnitate, quæ Nolanis
miliaris erat, abhorreret. *Turneb. lib. 3. Adv*
Capitalis luxus. *sar. c. 19.* Capitalem igitur luxum cum d
Ausonius, videtur oris, quæ præcipua ca
tis pars est, spurcitiem & obscœnitatem n
tare. Eodem certè sensu Catullus, *Capite*
Capite demisso. *misso*, dixit in Gelliũ incest' infamia nota

Nam nihil est quicquã sceleris, q prodeat ult
Non si demisso se ipse voret capite.

ubi, *demisso capite*, malè audit, & de oris fœ
tate illa erit accipiendum : ut apud Cice
nem, de Sexto Clodio: Sed si requiri jusse
invenient hominem apud Sororem tua
occultantem se Capite demisso. Quibus v
bis quid innuatur, ii intelligunt, quibus n
Phœnicissare tum est, quid *Phœnicissare* dicatur Veterib
& qua nota Phœnicissantes secernantur
Lesbiare. *Lesbiantibus.* Neutrum me explicare si
pudor meus. Quod si quis tamen utrum
cognoscere tantoperè gestit, adeat sanè Hi
ronymi Mercurialis librum *4. Variar. lecti*
cap. 13. Nec me latet, Lud. Cœlium Rh
diginum ænigma istud aliter explicare *lib.*
Antiquar. lection. cap. 11. & lib. 29. cap. 1. Sed
la Turnebi interpretatio & argutior, & ve
mihi propior videtur.

Lux

Luxuriam verò illam ex Regionis istius
tilitate promanasse, quis dubitet? quan-
quidem totum illum Campaniæ tractū,
orum omnium, quæ uspiam vidi, fertilis-
ıum esse, mecum fatebuntur, qui & ipsi
:apolitanum Regnum peregrinando col-
trarunt. Adeò verum omninò depre-
ndi, quòd Polybius jam antè *l.4.* scripserat:
mpe, Campanum agrum esse & copia re-
n, & fertilitate regionis, deniq; & amœ-
ate ac pulchritudine situs excellētissimū.
:ipserat id ipsum & Florus *l.1.c.16.* his ver-
: Omnium non modò in Italia, sed toto
oe terrarum pulcherrima Campaniæ pla-
est: nil mollius cœlo, nil uberius solo: de-
q; bis florib⁹ vernat: ideò Liberi Cererisq;
tamen dicitur. &c. Plinius etiā ipse *l.3. c.5.*
ımpaniæ felicem illam ac beatā amœnita-
deprædicaturus; palam esse ait, eam uno in
co gaudentis opus esse Naturæ. Jam verò
ddit) tota ea vitalis ac perennis salubrita-
cœli temperies est, tam fertiles campi, tā
rici colles, tam innoxii saltus, tā opaca ne-
ora, tam munifica sylvarum genera, tot
ontium afflatus, tanta frugum & vitium
earumque fertilitas, tam nobilia pecori
llera, tot opima tauris colla, tot lacus,
t amnium fontiumque ubertas, to-
m eam perfundens: tot maria, portus,

Campaniæ fertilitas, & amœnitas.

gremiumq; terrarũ commercio patens u
diq; : & tanquam ad juvandos mortales i
avidè in maria procurrens. Idem Plini
cum de totius Campaniæ præstantia, utpo
quæ universæ terræ antestaret, satis mu
disseruisset *lib. 18. cap. 11.* sigillatim etiam
Laboriis, Campaniæ scilicet parte, subjung
Quantum autem universas terras camp
Campanus antecedit: tantum ipsum pars
jus, quæ *Laboria* vocantur. Cujus verbi r
tionem ipsi quoq; Itali observasse videntu
quibus tractus ille *Terra di lavoro* etiam
appellatur; sive quòd in agro colendo pl
rimus exsudetur labor, quòd pingue solu
vi sua molientium manibus reluctetur: si
quòd hoc inprimis solum dignum sit,
quod hominum industria & labor insum
tur, neq; unquam à cultu cesset: ut Ubert
Folieta de laudibus Urbis Neapolitanæ i
terpretatur. Et his quidem deliciis mag
etiam fit accessio fœcunditate & fragrant
Citri arboris lætissimæ, fructum cum flo
bus suavissimè miscentis. Quid multis? p
tes te spectare Alcinoi Regis pomaria,
quibus ver quotannis non renovatur, s
quæ jugi perflantur Favonio:

Et pyra adulta pyris succedunt, mala que mal

ut Homerus tradidit *Odyss. 7.* Possit præ f
tilis

Laboria.

Terra di lavoro.

ſimo hoc Campaniæ tractu vel ipſa etiã
lere Hymettos Attica,& Iſthmos Ephy-
, & Tænaros Spartiaca : quamvis glebæ
ces has tantoperè Apulejus deprædicet.
deat etiam *Ereſus* feraciſſima Lesbi civi-
Theophraſti patria:licet cives ipſius E-
os ſimulachrum Cereris ἑρμόχε, quaſi tu
Iercursvcham dicas, Delphico Apollini
ſecraſſe Athenæus fabuletur *l. 10. Dipno-*
. eò quòd ager Ereſius præſtantiſſimũ can-
iſſimumq; frumentũ produceret, cujus
linẽ Mercurius ad Deos, ſi quando pane
ci voluerint,ſubvehere fingebatur. Quod
ım & Archeſtratus poëta expreſſit iis
ſibus, quos ex Græcis ita Latinos fecit
drianus Junius *lib. 5. Animadverſ. cap. 4.*
Ubere agri dives Ereſus circumflua ponto
Fert nive candidius frumẽtũ, atq; inde farinã,
Si quando eſt uſus Superis, Cyllenius emtat.
Tit etiam fœcundiſſimus ille Campaniæ
ctus,omnigenas cum ſegetes, tũ arbores
miferas ſuaviter educãs, refractũ ab Her-
e Acheloi cornu appellari, copiæ omni-
odæ pulchritudinẽ oſtẽtans. Nã Hercules,
Dum tenet, infregit, truncaq; à fronte revellit.
Najades hoc pomis & odoro flore repletum
Sacrarunt; diveſq; meo bona Copia cornu eſt.
ait Ovidianus Achelous *l. 9. Metamorph.*
rùm quemadmodum agris fertilibus ple-

rumque zizania solet innasci: ita etiã in fo
cundissima illa ubertate & abundãtia vide
in Campania est maximam perditissimor
quorumq; , & contra Naturam luxuriant
um improbitatem: ut tritum vulgi sermor
ibi circumferatur proverbium: *Il regno Nap
litano è un delicato paradiso, mà habitato da g
Diavoli.* quod Philippus Camerarius itide
annotavit *Operar. succisivar. cap. 85*. Adeò e
Poëtæ sententia,

Campania improborum hominum ferax.

Luxuriant animi rebus plerumq; secundis!

Ex ubertate luxuria.

Pabuli certè ubertatem, quæ geniture redũ
dantiam plantis etiam, nedum animantibu
affatim subministrat, in homine quoque sa
lacitatis caussam exsistere Empedocles tra
dit. Quo pertinet illud Euripidis: *Vult cra
pulatum Cypris, haud famelicum.* quod ab A
chæo sumtum, qui multò antè dixerat: *Am
ra Cypris est esurientibus*. Latini dixerunt: *Si
Cerere & Baccho friget Venus*. Hinc est, quò
Ægyptii sacerdotes, victus luxum & lascivi
am ex Porci simulachro, ob animantis isti
us multiplicem & assiduam voracitatem at
que ingluviem significabant. Sic enir
Thebis Ægyptiis olim erecta erat columna
in qua plurimæ in Menin Regem exsecra
tiones descriptæ erant: quòd primus o
mnium Ægyptios à parsimonia ad luxuri

Porci Hieroglyphicum.

, à modestia ad intemperantiam, à virtu-
ad effœminationem illexisset. quapro-
r simulachrum ejus Porcum esse volu-
int. Sic & Plotinus, cum animal hoc
ximè voluptarium agnosceret, ubi dis-
tat de Palingenesiá, in id eos reverti dicit,
i vitam omnem in libidinibus & volu-
atibus egerint. *Ioh. Pierius libro 9. Hiero-
ph.* Et Epicurus, qui felicitatem in volu- *Epicurus.*
iaria vita posuit, scitè notatur ab Horatio,
tatores ejus Porcos nominante *l.1. Ep. 5.*

Me pinguē & nitidū benè curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

ippe cum sectæ istius asseclæ ita se in volu-
ates abjiciant, & prosternant, ut immundi
s in volutabra. Non ego intelligo (in-
it Cicero ex Epicuri dogmate *lib. 2. de Fi-
bus)* quid sit, aut ubi sit summum bonum,
æter illud, quod cibo & potione, aut auri-
n delectatione & obscœna voluptate ca-
atur.

Planè Luxuriæ caussam ipsemet quoq;
rnhardus rerum abundantiæ adscribit,
m triumphantem illam graphicè in hunc *Luxuria triumphans.*
odum depingit: Luxuriæ currus, ait, qua-
igis volvitur vitiorum, Ingluvie ventris,
bidine coitus, Mollitie vestium, Otii sapo-
q; resolutione: trahitur Equis æquè duo-
s, Prosperitate vitæ, & Rerum abun-

dantia : & qui his præsident, duo; Ignav
torpor, & infida Securitas. quanquam n
tam ipsa rerum opulentia, quàm abusus r
prehensionem debebat incurrere. Re
enim Hieronymus : Non usus rerum, sed
bido utentis in culpa est. Quæ si semel h
minis animum invaserit, tam altas inibi r
dices solet agere, ut vix ac ne vix quidē e
stirpari inde possit: cum certum sit, eam G
grenæ instar latius subinde serpere. Nam,
verissimè dixit Cicero *in Cat. Major.* imp
dit consilia voluptas, & rationi inimica est,
mentis, ut ita dicam, perstringit oculos.
Paradox. 1. ait : Quò major voluptas est,
magis mentem à sua sede statuq; dimov
Gradatim & disertè hoc docet Gregori
in Moral. cum ita scribit: Ex quo Luxuria
mel mentem alicujus occupavit ; vix eu
bona cogitare permittit. Sunt enim desid
ria viscosa, quia ex suggestione oritur cog
tatio, ex cogitatione affectio , ex affectio
delectatio, ex delectatione cōsens⁹, ex cōse
su operatio, ex operatione cōsuetudo, ex c
suetudine desperatio, ex desperatione pec
ti defensio, ex defēsione gloriatio, ex glori
tione dānatio. Quocirca Seneca *28. epist.* m
net, indurandū esse animū, & à blandimē
voluptatū procul abstrahēdū. Et quidē lib
din

s initium continebis, si exitum cogita-
s, ut idem Sapiens scribit *lib. 2. de Morib.*
nquam adeò blandum malum Luxuri-
lixit Val. Maximus *lib. 9.* ut accusare id
uanto sit facilius, quàm vitare. Est sci-
t malorum esca voluptas, qua homines
iuntur, ut hamo pisces. *Cic. in Cato. Ma-*
est itidem imitatrix boni, malorum ma-
omnium: cujus blandimentis corrum-
tur quæ naturâ bona sunt. *Cic. lib. 2. de*
ib. Testatur id disertè de Campana Lu-
ia (qua de nobis potiss. sermo est) Vale-
Maximus: quam perquàm utilem Ro-
næ civitati fuisse scribit. Etsi enim Cice-
i *1. Officior.* non est consentaneum, qui
tu non frangitur, eum frangi cupidita-
& qui invictum se à labore præstiterit,
ci a voluptate: Invictum tamen armis
nibalem (ait Valerius) Campana illa lu-
ia illecebris suis complexa, vincendum
mano militi tribuit. Illa vigilantissimum
cem, illa exercitum acerrimum dapibus
gis, abundanti vino, unguentorum fra-
ntia, Veneris usu lasciviore, ad somnum
delicias evocavit. Verùm quod tum An-
pali, id ipsum anteà & Romanis ipsis ac-
lerat, cum primùm Capuam occupassent.
n tum, ait Livius, minimè salubris mili-

 tari

Capua. tari disciplinæ (*Capua*, instrumentum om
um voluptatum, delinitos militum ani
avertit à memoria patriæ. Solent enim
jusmodi loca tot deliciis abundantia,
cæde ac sanguine, peculiari quadam rati
ulcisci, & pœnas de iis sumere, à quibus
cupantur. Nam cum eos pravis moribus
buant, effœminatosque reddant; facilè t
efficiunt, ut postmodum à quovis, nullo
rè labore opprimantur. Quod & Juver
expressit illo versu:

Luxuria incubuit, victumq; ulciscitur orb

Innuit enim ex Capuanorum, utpote m
dissimorum conversatione Romanorun
nimos fuisse immutatos: ut qui prius pa
ac duriter vivere solerent, posteà gulæ lu
riæque sese tradiderint: quemadmodum
ctè explicat Nicol. Machiavellus *lib. 2. de*
publ. cap. 19. Id quod pari eventu ipsi et
Lydi. *Lydi* comprobarunt: quos victos jussit Cy
cauponas, & ludicras artes, & lenocinia
ercere. Et sic gens industria (inquit Ju
nus *lib. 1.*) quondam potens, & manu stren
effœminata mollitie luxuriaque virtut
pristinam perdidit: & quos ante Cyrum
victos bella præstiterant, in luxuriam lap
ocium ac desidia superavit.

Qu

ippe nec ira Deûm tantum, nec tela, nec hostes,
antum sola noces animis illapsa voluptas.
rietas tibi fida comes, tibi Luxus, & atris
cum te semper volitans infamia pennis.

into decimo Punicorum apud Silium nus. Quid ergo (ait Val. Maximus) his fœdius, quid etiam damnosius, quibus s atteritur, victoriæ languescunt, sopi-ria in infamiam convertitur, animiq; er & corporis vires expugnantur? adeò scias, ab hostibúsne an ab illis capi per-sius habendum sit: & vel hinc liquidò nstet, in voluptatis regno non posse virtutem consistere. quod Cicero *in Catone Majore* egregiè disputatum reliquit.

E HOROLOGIIS.

Tit. X.

IN ventis campanis introductus quoque fuit Horologiorum usus: quorum conficiendorum ratio desumta est à Vi-vio, q docet, quomodo Rhadæ fieri q̃ant, demon- Horologia.

demonstrantes, quot milliaria sing
horis feceris: easdemq; ibi rotas disp
quales hodie in horologio usurpantur.
co autem Calculi, *qui singulis horis in*
vim decidebat, adinventus est Mall
quo percussa campana horarum numer
designat. Quidam Angelorum imagi
effingunt, loco se moventium, & puls
tium Campanas, ac dum Mariæ virgi
simulachrum prætergrediuntur, ho
rem ei exhibentium. Alii alia excogi
runt. Hodie ita subtiliter elaborantur
qua velis hora, te excitent: inventusq;
conficiendorum istorum modus, ut eti
absque libramine appenso, vel in me
poni, vel à collo suspendi possint, amyg
li instar, vel aliter efformata. Quæd
etiam Lunæ statum in cælo repræsenta
Neque his tamen terminis constitit h
manum ingenium. Quoddam enim ap
Reverendum D. Delphinum *vidi, qu*
circa coronarium illud as suos habeb
circulos, Solis etiam Eclipsin demonstra
tes. Per eos quoque Sol procedens in e
dem deprehendebatur signo, quo in cæ

Variæ horum forma.

Vess

eri occidebat: manè exoriebatur su-
id Orizontis punctum, quo in cœ-
lebat. Luna similiter à Sole mo-
lujungebatur, modò cum ipso rur-
, non secus atque in cælo conjun-
itur. Audio Carolo V. *horologium à*
movensi aliquo donatum fuisse, quod
versam cœli machinam, cum omnibus
lis firmamenti complecteretur; itemq;
signis, quæ non aliter atque in cælo
umagerentur: ita ut ipsum Cælum
si in terram delatum videretur. Nec
o negari potest, Inventionem istam
egiam, & notatu dignam esse.

OTÆ, sive COMMENTARII.

Horam, Providentiæ Deam, olim nun- *Horæ.*
batam fuisse Quirini uxorem, docet llu l
nii:

Teq;, Quirine pater, venerer, Horamq; Quirini.

ocet id etiam Ovidius, quamvis primam
minis istius syllabam corripiens, cum ita
nit:

——— & priscum pariter cum corpore nomen

Mutat

Mutat, Horamq; vocat, quæ nunc De
cta Quirino est.

Eandem olim & Hortam & Stimulam
hortando atque stimulando dictam fu
Labeo existimavit: & ædem ejus nunq
claudi solitam Plutarchus propterea tr
dit, quòd negligentes socordesque De
nunquam pateretur, sed semper alic
præclari fieri hortaretur, nunquamque
sandum. Posteà tres à Veteribus excog
Horæ tres. tæ fuerunt

Et Jovis & Themidos Horæ de semine nat
Eunomia atq; Dice, atq; Irene dives, & om
Florentes, vernæ.

Earum officium. quarum etiam officium Hesiodus descri
cùm eis curæ esse ait, mortalia facta matu
re. & Ovidius has cœli portas servare di
cum Janum ita introducit loquentem:
Præsideo cœli foribus cum mitibus Horis.
Unde & cœli Janitrices dicuntur Homer
———*quîs cura polus, regioq; superna est,*
Nubila quæ pellunt, quæ inducunt nubila cœ
Per Horas autem intelligi par est temp
opportunum ad quippiam agendum: qu
Græci εὐκαιρίαν; Latini *Occasionem* voca
habentem in se ordinem actionum. Nec
liud est καιρὸς, quàm tempestivitas & punct
temp

oris. Jam verò omnibus rebus certa sta-
e tempora & accōmoda esse constat, ex
ioris Demiurgi provida atq; inenarra-
apiētia distincta, ut rectè dixerit Eccle-
s *cap. 3.* Omnia tempus habent, & suis
is transeunt universa sub cœlo. Tem-
nascendi, & tempus moriendi: tempus
tandi, & tempus evellendi, quod plan-
n est: *& quæ sequuntur.* Ac ut singulis a-
nibus sua melius accōmodarentur tem-
, necessaria horum in suas partes facta
listributio. Hinc Annus in Menses: hi
es: Dies rursum in Horas fuerunt divisi:
idem quisq; horum in suas duodecim:
 cœli dimensione, quæ secundum mu-
 rationem in duodecim partes distin-
rtur: vel ex Cynocephali observatione.
dem id animal utriusque Æquinoctii
ore duodecies, per horas quippe dici
las, ac duobus item noctibus ejusmodi
s excrementa profundere, ab Ægyptiis
dotibus fuerit animadversum. Acce-
t, quod in his ipsis temporū cardinibus
ocephalus duodecies, horis quippe sin-
, quanto potest ululatu, soleat voci-
: Hinc mos inolevit apud Ægy-
, ut in horologiis aqueis Cynocepha-
adsculperent, ex pene cujus fistulato
aqua

Temporis distributio.

à Cynocephalo caussata.

aqua destillaret. Quò haud dubiè Vict
mus respexit, dum ex Ciceronis auctori
Trimegistum ait, quum in Ægypto e
sacrum quoddam animal Serapidi dica
duodecies toto die urinam facere obser
se: Idque pari semper interposito inte
lo. Unde ipse diem per duodecim horas
tributum fuisse conjecerit, exindeq; h
horarum numerum constitutum. Ete
Cynocephalum animali illo intelligi,
Pierius rectè monet *lib. 6. Hieroglyphic.*
ibi subjiciens, horarum observandarum
tionem clepsydris prius excogitatam;
rundemq; præcipuum usum in Urbe A
ta trans Nilum fuisse: ubi inter alia va
modum ingens fuerit, in quod singulis
bus Sacerdotes singuli, numero trecen
sexaginta, ad anni scilicet rationem, q
pud eos habebatur, subductis interca
bus quinque, aquam ex Nilo detule
quæ suo emissa cavo per ejus generis h
logium horas indicaret. Erat autem Cle
dra vasculum vitreum, per quod gutta
defluebat aqua inclusa, stillicidioque ex
riebatur; ducto nomine ἀπὸ τοῦ κλέπτειν q
abscondere sive suffurari τὸ ὕδωρ aquar
gnificat. In vasculo autem illo conficie

Horarum origo ex Clepsydris.

Clepsydræ descriptio.

ea a

dhibebatur diligentia, ut quantum ſatis
t aquæ immitteretur, & ut cavum illud
n nimis arctum, neq; nimis patens eſſet:
nimis celerem effuſionem; illo ſtrangu-
onem ſæpius efficiente. Ejus formam &
m pariter deſcribit L. Apuleius *lib 3. de A-
aureo*, his verbis: Sic rurſum præconis
plo boatu citatus accuſator quidam ſeni-
exſurgit, & ad dicendi ſpacium vaſculo
odam in vicem coli graciliter fiſtulato, ac
hoc guttatim defluo, infuſâ aquâ, popu-
n ſic adorat. &c. Nec enim libera olim
agendum Oratoribus ſpacia, ſed ad aquæ
icidium dabantur Clepſydræ: quibus ex
uſtis amplius dicere vetabantur. Hinc
m Apuleius *in Apologia pro ſe prima* ad-
ſus Sicinium Æmilianum, dum in ipſo
ationis curſu ex libro quædam ſuo, ipſi
ſſæ inſervientia, recitari cupit, aquam
tinendam monet. *At tu* (inquit) *intereà,
n legit, aquam ſuſtine.* Qui locus, haud ſcio,
ab ullo ad hoc fuerit obſervatus. Metu-
t enim Apuleius, ne ſi aqua interim ef-
xiſſet, amplius ſibi dicendi præciſa foret
eſtas. Quod inſtitutum damnat Plinius
6. Epiſt. 2. paucioribus clepſydris cauſſas
ecipitari ſcribens, quæ antiquitus pluri-
s diebus explicabantur: Ideoque morem

Clepſydræ oratoribus datæ.

illum posteà exolevisse, libero dicendi sp
cio concesso. Quid enim (ait) jucundiu
quàm sub alterius invidia, quàm diu velis,
in alieno auditorio quasi comprehensu
commodè dicere? Significat enim eum, q
libera dicendi spacia petebat, itidem adve
sario concedere; ita ut is, qui respondeba
posset vel longiorem, vel breviorem orati
nem habere citra invidiæ aut pudoris per
culum: cum ex tempore respondere vide
tur. Et ideò increbuisse passim & invaluis
cõsuetudinem ait, binas vel singulas clepsy
dras, interdum & dimidias & dandi & p
tendi. Quibus addantur, quæ *libro 2. epist.*
idem scribit Plinius, dum clepsydris, qu
spaciosissimas acceperat, quatuor dicit fuis
additas. Hinc notæ illæ phrases: *Ad clepsy
dram*; supra Clepsydram dicere, & præter
quam. & *aquam perdere*, apud Quintilianum
Ciceronem, alios: de quibus videri poter
Guilielmus Budæus *ad l. ult. §. defensores.*
de Munerib.

Nec verò Clepsydris tantùm, ut jam d
xi, horas metiebantur Veteres, sicut nos ho
rarum spacia vasculis arenariis distingu
mus, in medio strigosis ac pertusis: in quib
arena ad pollinariam exilitatem succret

vascu

culi conversionibus ultrò citroque com-
ando horas metitur: Sed & Solariis ii- *Solaria.*
n,ac nos, utebantur, quibus horæ deno-
antur ad Solem, veruto umbram facien-
vel pinnula, aut æneo gnomone. cujus
entionem & rationem Gnomonici pro-
ntur, & Anaximeni Milesio acceptam
unt. Atque is quidem Gnomon Græcis
ιαθήρας dicebatur, quasi tu *Umbræ inda-*
rem dicas. Unde & Sciathericon horo- *Sciatherica.*
ium Plinio *lib. 2. cap. 72.* est umbræ inda-
orium. de quo apud Budæum habetur
ex emto.§.ult.ff.de action. emti. Estque me-
rabile illud in campo Martio olim insi-
horologium, quod annotante Pompo-
Læto *in suis Antiquitat. Roman.* habuit
tem gradus circum, & lineas distinctas
tallo inaurato: solum etiam campi eo lo-
ubi horologium istud fuit, lapide amplo
drato stratum, & lineas habuit easdem,
n angulis quatuor ventos, cum inscri-
one, ut Boreas spirat, ex opere musivo.
s & Plinius meminit *libro trigesimo sexto,*
decimo, ab Augusto Imperatore id con-
um innuens.

Antiquissimum autem esse Solariorum

usum, vel sacra docemur pagina. Etsi er
ex Lucretii sententia,

Nec mare, nec tellus, nec cœli lucida temp
Nec mortale genus, nec Divûm corpora s
cta,
Exiguum possent horai sistere tempus:

Temporis vis. unde etiam Falcem Tempori attribut legimus, qua omnia fingitur incidere, p sternere & labefactare, ut ex illo *lib. 3. E-gramm.* licet cognoscere:

Marmora discindit vis temporis, ac neq; f
Parcit: inhumana cunctaq; falce secat:

Constat tamen, præpotentem illum rer omnium arbitrum & moderatorem Deu, cujus neque certis regulis voluntas adstr-gitur, nec ullis terminorum finibus cumscribitur potestas, non tantùm ad Jo preces Solis cursus, cæteroquin perpetu, *Sol stare jussus.* inhibuisse, ut immobilis ille staret, nec m-veretur contra Gabam, *Josuæ 10. & Eccles. 46.* sed & Ezechiæ tempore Solarem u-bram lineis decem, per quas ea ascenderat horologio sive Solario Achaz revocasse. *saiæ 38.* Quam in rem exstat elegans Phili *P. Melanchthon.* Melanchthonis epigramma: quod vel i adscribere placuit, quod summum illum rum in epigrammate jucundum atque fe vum, & ingenium ipsius magnum atqu

om

nnia comparatum, vel ex poëmatiis qui-
sdam intelligi, Jul. Cæsar Scaliger gravis-
nus Censor rectè judicavit *lib. 6. poëtices:*
em Hypercriticum inscripsit. Id verò ita
bet:

Non Deus est numen Parcarum carcere
clausum,
Quale putabatur Stoicus esse Deus.
Ille potest Solis currus inhibere volantes:
Ille, velut montes, flumina stare jubet.

eterum quemadmodum Temporis ob- *Temporis observatio.*
vatio & divisio in omnibus aliis discipli-
necessaria est, ut Petrus Gregorius per-
cuè ostendit *in prælud. optimi Jureconf. lib. 4.*
nulla ferè Juris nostri pars est, in qua
nporis alicujus mensura & cõsideratione
n indigeamus. Ac ut aliqua saltem ex his
memorem: (singula enim recensere, infi-
um foret) constat utiq; Pubertatis tem- *In Pubertatis annis.*
s in masculo definiri decimo quarto æta-
anno; in fœmella duodecimo. *§. 1. Inst. quib.*
d. tut. finiat. Cum enim minus durabilia per
turam celerius compleãtur, & fœmininus
us masculino virtute inferior exsistat: cõ-
tarium inde est, fœmellas animi & cor-
ris perfectionem sibi congruentem citius
quirere: cum exploratum sit, quòd in ma-
lo per septennium; in fœmina autem per

ſenarium naturaliter fiat mutatio : ut
Cynum, Baldum & Caſtrenſ.*in l. qua ӕt.*
ff. Qui teſta.fac. poſſ. Johan.Dauth docuit
de Teſtament.nu.146. & pluribus id profe
tus ſum *lib.1.horum Commentarior. Tit. de*
bitu & veſtim.veter.fol.304.305. Quibus a
dit,quod Plinius *lib.7.cap. 4.* & ante illu
riſtoteles *lib.7.de Hiſtor.animal.cap.3.* ſcri
fœminas celeriùs gignere, quàm mares,
uti & celeriùs ſeneſcere. Ex quo Zeuxis A
tharcho itidem pictori, de pingendi ce
tate ſe jactanti, cum ipſe diutius immor
tur operi, ita reſpondit: Diu pingo, quia
go æternitati. Citò nata, citò pereunt, di
laborata, ferunt ætatem. Non mirum igi
id ipſum quoque pubertatis tempus, et
In Nuptiis. nuptiis contrahendis commodum at
idoneum jure civili fuiſſe judicatum. *l. m*
rem.4.ff. de ritu nupt. Quamvis enim Pont
cum placitis vis coëundi attendatur poti
quàm annorum habeatur ratio. *c. puberes*
ibi gl. Ex.de Deſponſat. impub. quandoquid
qui morbum vitiatæ naturæ humanæ
runt, ne cui laqueus injiciatur, graviter
dicarunt, non debere certis annorum ca
cellis Nuptiarum libertatem concludi :
legitimo hoc remedio deſtituta Juvent
turpius polluatur, & ruat in libidines ne

ri

s. *Fr. Balduin. in pr. Inst. de Nupt.* Vix tamen
, ut ante 14. annum à masculo mulierem
iri posse dicamus: cum circa annos bis se-
em pubertas demum contingere plerun-
ie soleat. Indeque est, quod Justinianus
n credat, quemquam esse tam acceleratæ
effusæ libidinis, qui ante 15. annum co-
tur Uxorem ducere. *Novella 100. cap. 2.*
anquam D. Gregorius *lib. 4. Dial. cap. 19.*
eri cujusdam meminit, qui vix novem
norum, Nutricem impregnârit suam. *glos.* *Præmatura quorundam Venus.*
Summa. 20. quæst. 1. quod ipsum & Hierony-
us attestatur *in epist. ad Vital. presbyter.* de
ero decennali; addens, ipsum etiam Salo-
onem nondum decem annos natum, suo
mplexu Nutricem filio Roboam gravi-
m fecisse. Et de Achaz commemora-
r, quòd undecimo anno Ezechiam filium
nuerit. Johan. Corasius *lib. 6. Miscellan.*
p. 23. num. 4. & 5. Didac. Covarruvias *in*
itome libr. 4. Decretal. parte 2. cap. 5. num. 4.
nè Reipublicæ interest, præmatura Ve-
re juventutem non enervari. quod in fœ-
ellis æquè receptum est: cum periculo-
m perinde atque nefarium sit Veneri sub-
i puellam nondum Viri potentem, & quæ,
xta Horatium,

Nondum subacta ferre jugum potest
Cervice. ———

Acerba quippe res est immatura virgo. ideò, dicebat Tertullianus *lib. de Virgin. land.* penes Israël illicitum erat ad virum t dere, nisi post contestatam sanguine ma ritatem. Quò pertinet illud Horatii *2. Ca*

——*tolle Cupidinem* *Immitis uvæ.*—

Hinc, cum Imperator Honorius Therma tiam Stilichonis filiã sibi matrimonio ju gi cuperet; Zosimus, immaturam virgin maritali connubio tradere, nihil aliud e dixit, quàm injuriam Naturæ facere. *lib.5. stor.* ut rectè Labeo scripserit, Nuptam n esse, quæ virum pati nõ potest. *l. pen. ff. qua dies legat. ced.* Quo sensu & ab Ulpiano resp sum accepimus, Huic cõditioni, *Cum nup ris*, eam non paruisse, quæ nondum nubi ætatis in domum mariti deducta est. *l. hæc ditio. 10. de condit. & demonstr.* Nubilis aute ætatis eam intelligi, quæ, ut dixi, duodeci annorum est, Pomponius manifestò prob dum Minorem annis duodecim nuptar tunc legitimam Uxorem fore ait, cum apu virum explesset duodecim annos. *l. Min rem. 4. ff. de Rit. nuptiar.* Secundum quæ minor duodecim annis in domum deduct adulterium commiserit : mox apud eu

ætate

tem excesserit, cœperitque esse Uxor;
n poterit jure Viri accusari ex eo adul-
o, quod ante ætatem nupta commisit; sed
quasi sponsa poterit accusari, ex rescri-
Divi Severi, ut Ulpianus retulit *in l. si u-*
.13. §. si minor. ff. ad L. Jul. de adulter. Quid
o? si puella pubertati proxima, quam
entes puberem affirmabant, cuidam nu-
rit, cujus posteà nuptias, eum jam duode-
num annum attigerit, aversetur: poteritnè
separationem agere, & ut alteri nubere li-
at, petere? eò quod priori, ætatis ratione
que consensisse, & insuper intactam se es-
licat: Marito contrà asserente, Ignoran-
m se duxisse impuberem: Nubilem verò
edidisse, quia ita à parentibus dicebatur:
eruntamen adeò viripotentem, adeò pu-
rtati proximam duxisse, ut Mulierem fece-
? Et quidem post longam caussæ examina-
onem pronunciatum est: cum impotentia
on fuerit objecta, nihil opus esse turpi in-
ectatione. Adhæc viri juramento credi,
ui se Uxorem cognovisse diceret. Itaque
parationem rectè prohiberi: quemadmo-
um ab Alexandro III. rescriptum est *in c.*
ntinebatur. 6. de Desponsat. impub. & P. Ærō-
ius retulit *lib. 4. Rer. Judicatar. tit. 15. cap. 11.*
ræterquam enim quòd turpis est illa par-

tium verendarũ, & Venereæ colluctati
atque congressus inspectio, quam Galli
is usitatam graphicè depinxit Annæus
bertus Aurelius *libro 4. Rer. Judicatar. ca*
solet ea sæpenumerò etiam fallax esse: si
priano ita ad Pomponium de virgin
scribenti credimus: Nec aliqua putet (
se posse hac excusatione defendi, quod in
ci & probari possit, an virgo sit: cum &
nus obstetricum, & oculi sæpè fallantur.
nec aliqua. 27. q. 1. Nec est, quòd minori
tatis intuitu separationem speret mulier,
ita pubertati fuerit proxima, ut copula c
nali potuerit conjungi; ætatem scilicet su
plente malitia *c. de illis. 9. Ex. de desponsat.*
pube. quam & prudentiam appellat Inno
tius III. *in c. ultim. de tit.* Quod si infici
fuerit fœmina, se à viro cognitam: Mari
contrà id asseruerit: placuit, Mariti ass
tioni standum esse: quia scilicet Vir caput
Mulieris: ut in Concilio apud Compe
dium habito decretum legimus. *can. si q.*
33. q. 1. Nam qui congrediendi vim cer
annorum numero definiri posse putat; i
ille frustra est, & vehementer errat: cum
Plinius regiones quasdam memoret, in qu
bus fœminæ etiam septimo, imò quinto
tatis anno possint parere. *libro septimo cap.*

Fœmina quinto anno parientes.

ndo ; & his consentaneum planè sit, od Arrianus de ea regione, in qua Pan- Herculis filia regnavit, memoriæ pro- it, *libr. Rerum Indicar. pag. 174.* Ab istis mulierculis rectè, nisi fallor, usurpari se crediderim, illud libidinosæ Quartil- dictum, quod Petronius Arbiter, effe- am mulieris libidinem, & passivam pro- uti pudoris nundinationem exsequens, concinnavit: Junonem meam (inquit artilla) iratam habeam, si me unquam mini virginem fuisse. Nam infans cum ibus inquinata sum; & subinde prode- tibus annis, majoribus me pueris ap- cui, donec ad hanc ætatem perveni. a scilicet, ut est in proverbio, Taurum re potest, quæ vitulum tulerat. *Johann. eviZan. in Sylva Nuptiali libro secundo nu.*

Quartilla Petronii.

Et quidem muliebris lasciviæ exem- um singulare retulit Gaudentius Meru- : qui Augustæ Taurinorum vidisse se statur adolescentulam satis elegantem, adeò libidinis avidam, ut quinque & iginta viros ordinis militaris ad coitum riatim admiserit. Anton. Mizaldus Me- orabil. cent. 8 aphorismo 10. Messalinam sci-

Lascivia puella Augustana.

Messalina.

ſcilicet Claudii Cæſaris uxorem vict
quā Plinius ſcribit ancillā in Venereū id
tamen è proſtitutis electam, die ac noct
peraſſe quinto ac viceſimo concubitu.
10. *cap. 36.* quam etiam in artis iſtius p
feſſione, nomen *Lyciſcæ* aſſumſiſſe Juve
lis innuit, cui propterea dicitur

——nomen mentita Lyciſcæ.

Solebant enim mulieres, meretricium q
ſtum captaturæ, apud Ædiles licentiā ſtu
vulgare, ut de Veſtilia, prætoriâ familia
nita Tacitus ſcribit *lib. 2.* atque inſuper n
tatum nomen cellæ in lupanari, ubi proſ
bant, inſcribere. *Alexand. Sardus de M
ribus & ritibus gentium lib. 1. cap. 15.* Unde C
la inſcripta apud Martialem:

Cellæ meretricum inſcriptæ.

Intraſti quoties inſcriptæ limina cellæ.

Et de Nominis mutatione Plautus in Pœ
nulo:

Namq; hodie earum mutarentur nomina,
Facerentq; indignum genere quæſtum corpo

Thuſco modo dote quærere.

apud quem etiam Thuſco modo dote
quærere, eſt, Dotis acquirendæ cauſſa co
pore quæſtum facere. Sic enim illa Plau
ti verba in Ciſtellaria, accipio:

u jam locere in luculentam familiam,
nde tibi talenta magna viginti pater
et dotis; non ut hic, etiam Thusco modo
ute tibi indignè dotem quæras corpore.

d à Volsiniensibus Thuscorum principi-
tractum videtur : in quos à servis suis
ratos, sancita à victoribus lex fuit , ut
ra sua in viduis pariter ac nuptis impu-
essent ; ac ne qua virgo ingenuo nube-
cujus castitatem non antè ex numero i-
um aliquis delibasset : ut est apud Va-
Maximum *lib.9. cap.1.* Id ipsum Herodo-
& Nasomonibus tribuit: apud quos præ- *Nasomones & Baleares.*
à, ut & Baleares in usu esse scribit Ale-
d. Sard⁹, ut prima nocte Nova nupta sin-
os admittat convivas, à quibus ineatur,
ona recipiat, Marito postremùm succe-
te *lib.1. de Morib. ac ritibus gentium. cap. 5.*
s primitias Insulæ Fortunatæ Regibus ;
icutæ, Sacerdotibus offerunt ; ut con-
ter asseverant, qui ad Indos navigant.
è locus, in quo Tyrrhenorum, itemque
lorum virgines servis prostituebantur,
υκὺς ἀγκών, id est, *dulcis cubitus* dicebatur.
em admodum ex Athenæo Alciatus retu-
lib.10. parerg. cap.5.

Cæ-

Cæterùm quod Latini Corpus pro-
tuere, quæstuiq; exponere dicunt; id G
Porcum vendere. ci unico verbo eleganter exprimunt χοιρο-
λεῖν, quod est *Porcum vendere*, id est, captu
corpore quærere. Nam & apud Aristop
nem χοιρὸν, id est, *porcum* pro muliebri na
ra positum invenias: & Romani identid
porcum, virgineum inguen blando & jo
so nomine appellavêre. Inde *Subare*, illud n
quitiæ verbum, ab Horatio de anu extr
mæ libidins usurpatum,

——jamq; subando
Tenta cubilia, tectaq; rumpit:

quod est perditè impudenterq;, & bruto
more commisceri, sicuti Joh. Pierius inte
pretatur *lib. 9. Hieroglyph.* Eam ipsam parte
Navis. Julia Augusti F. Agrippæ Uxor festivissim
Navim quoq; appellabat. Roganti namqu
conscio libidinum, qua arte, cum tam vulg
se vulgaret, liberos tamen similimos produ
ceret Agrippæ? Non enim, respondit, ni
plena navi tollo vectorem. Antiquitas enin
hortum muliebrem, inter alia nomina, eti
Navim dixit: ut J. Lipsius *lib. 4. Epist. quæst.*
Epist. 3. rectè observavit ex Aristophane &
Concha. Plauto: apud quem etiam *Concham* ab eaden
mente usurpatam videas; cum *in Rudent*
servus ita ad Venerem:

Igno

Ignoſcere his te convenit; metus has, ut id faciant, ſubegit:
Te ex concha natam eſſe autumant, cave tu harum conchas ſpernas.

partem illam etiam *Portam* quando-lictam legimus. Sic enim illud Veteri-ſurpatum ſapientibus intelligo: *Portam li nefas eſto, qua exieris.* Quò pertinet Propertii *lib.ult.* de meretriculis ipſi andientibus: *Porta.*

intabant ſurdo, nudabant pectora cæco,
Lanuvii ad portas, heu mihi, ſolus eram.

ficat enim, ſe Venerem obire nuſquam iſſe, ſed perinde ac ſolum jacuiſſe, quã-ſcortilla cantillarent, quamvis ad pro-ndam concubitus appetentiam, & libi-pruritum, papillas retegerent; quam-ipſe jam mutonem admoveret genita-.quæ non minus feſtivè Portas, quàm ntianus ille adoleſcens *Oſtium* nomi-,qui peſſulum oſtió obdidit, non fores idens, ſed quod acutè ſolertioribus excogi-n eſt, genitalibus immiſſum mutonem nonſtrans, ut Cœl. Rhodiginus inter-tur, *Lection. Antiq. l. 4. c. 7.* Cui interpre-ni facilè adſtipulabitur qui ex Celſo Medi-latiniſſimo didicerit, quinã Medicis di-*peſſi*, fœminarũ naturis adhiberi ſoliti. *Oſtio peſſulũ obdere.*

Sa-

Sacræ literæ partem illam ſimpliciſſimè
ditatem dicunt. *Levit.18.verſ.19.* Ad m
rem in ſeparatione immunditiæ ejus n
cedito, ut ejus nuditatem reveles. ubi S
rationem immunditiæ Lex vocat profl
menſium ;& Nuditatem, pudenda muli
quam revelare dicitur , qui cum ea rem
bet. Illo igitur verborum circuitu v
ne cum muliere menſtruis laborante c
quam rem habeat. Qui autem contrà f
rint, eos exſcindi præcipit. *Levit.20.*
18. Vir qui concubuerit cum muliere menſtr
& revelaverit nuditatem ejus, nudaverit ve
ejus , & ipſa revelaverit nuditatem ſang
ſui, ambo tollantur è medio populi ſui. Co
enim , qui profluente menſium illuvie
neri operantur, eorum genitalem humo
fœdo congreſſu inquinari : idcircoque
tantùm ineptum ad generandum effici ;
&, ſi quid gignatur ab iis, deforme id pl
mum ac mutilum eſſe. Ea de re Lex erat,
Mutili hominis pater. mutili hominis patrem lapidibus obrui p
cipiebat, eò quòd tantiſper ſe continere
que à muliere, dum munda eſſet , abſti
nequiviſſet, ut eſt apud I. Druſum *libro t*
Obſervat.cap.20. Sic partem quoqu
rilem, quæ inter res ſerias nominari non
bet, & quam Dea Bona à Sacello ſuo exſ

oluit, nonnunquam *Trabem*, quandoq; mnam, modò *Pyramin*, interdum & *Pa-* appellari apud poëtas videas. Plautus m vasa nominat in Pœnulo : *Facio quod* *Vasa.* ifesti mœchi haud fermè solent, Refero vasa a. Inde *Vasculum* apud Petronium, *Vasculum.* ptorem tersum & venustum; & nisi quòd e illa voluptatum nimis Latinè interdũ uatur, cætera laudatum: *Mox manum* isit in sinum, & protracto vasculo; Tam ru-oc, inquit, bellè cras in promulside libidinis no-militabit. Ita enim locum istum Lipsius endavit *libro primo Antiquar. lection. cap. 8.* ic est, quòd in Spartiano Heliogabalus o. bene vasatos conquiri jussit: quales sibi *Vasati.* ites etiam Claudius Coteræus poscit, de nilitari *l.1.* quanquam non desunt, qui a-l Spartianum pro vasatis legant, *Nasatos:* Naso flectatur Nasatus, nõ secus atq; ab ulo oculat⁹. quo verbo Lãpridius advertit tos fuisse viriliores ac bellè mutoniatos. ales in complexum sibi potissimum deli-at Johanna Neapolitanorum Regina, enatæ libidinis fœmina. Ita enim Tira-ello appellatur in LL. connubialib. *Lege 9.* *Nasatorũ peculium.* 9. Sed hoc tamen *Nasatorum peculio* (ut in proverbio) miserè decepta fuit Mu-cula illa, quæ Nasi magnitudine Muto-

nis quantitatem mente præcipiens, at ista frustrata, O nase (inquit) quantum fefellisti! *Joh. Neviz. in sylva nuptiali.*

De Messalinæ porrò, in lupanari, in [illegible] latio sese, & alias primarias fœminas pr[illegible] stituētis portētosa libidine exstat apud D[illegible] nem Cassium Nicæum *l.60.* & ejus Epitom[illegible] torem Xyphilinum *in Claudio.* Cui nō m[illegible] tum fortassè absimilis censeri possit lasciv[illegible]

Myonia. sima illa apud Ælianum muliercula, qu[illegible] de notissima muris salacitate *Myoniam* di[illegible]

Semiramis. Epicrates. Sic Semiramin (quæ, auctore J[illegible] ba, tam immoderatæ libidinis fuit, ut Eq[illegible] abominabili probro turpitudineq; adam[illegible] verit, & exinde deformis tauri amor in P[illegible] siphaë non fabulosus, sed historicus esse cr[illegible] datur) ob libidinis fervorem Euphori[illegible] θιμβρὴν, hoc est, *ardentem* nominavit; peri[illegible] de ut Callimachus Venerem θιμβρῆς κύπ[illegible] δος ἁρμονίην, ardētem Cypridos harmonia[illegible]

Cyrene. Et quidem scorto cuidam Cyrenæ cogn[illegible] mē factū δωδεκαμηχάνυ, legimus; quasi dicas, *machinamentorum duodecim*: quoniā Venereo usu duodecim excogitasset mod[illegible] quibus incensori jucundius redderetur lib[illegible] dinis proluvium. quanquam vix est, ut M[illegible] lierib' in hoc quicquam velint Mares ced[illegible]

Hercules. re. Nam ut de Hercule taceam, quem Jup[illegible]

per adulterium ex Alcumena sustulit, &
i, ne non patris sui similis esset, nihil an-
uius habuit voluptate, & quidem impu-
& quovis jure vetita; exindeq; triginta u-
nocte Mulieres aliquando fertur iniisse;
j; ut apud Athenæum est, idem septẽ dieb'
inquaginta filiabus Thestii virginitatem
minuit. Traditũ utiq; meminimus, Pro- *Proculus*
lum, qui Probi tempore tyrannidem eva-
, nocte una captivas decẽ ex Sarmatia con-
prasse: atq; ea de re peculiari eum epistola
priatum fuisse, seq; inter fortes numerari
ectasse, dũ mollitiem suã maximè comme-
orando manifestavit, ut graviter censuit
n. Pierius *l. 10. Hierogly.* Hoc amplius Antõ.
izal. prodidit, ex eodem Proculo centũ vir-
nes intra quindecim dies fœtũ concepisse.
tur. 1. Memorab. aphoris. 88. Et qua cõtinen-
fuisse dicas eum, qui cum viginti jam se-
lisset uxores, eã sibi matrimonio copula-
, quæ vigesimũ secundũ maritum habu-
it? De his D. Hierony. *l. 3. Ep. tract. 7. ep. 26.* *Maritus uxoris multinuba.*
nte annos plurimos, inquit, vidi duo inter
paria vilissimorum è plebe hominũ com-
rata: unum, qui 20. sepelisset uxores; alte-
m, quæ vigesimum secundum maritũ ha-
isset; & extremo sibi, ut ipsi putabant, ma-
monio copulatos, summa omnium expe-
tione virorum pariter ac fœminarum,

post tot rudes uter alterum efferret.
maritus, & totius Urbis populo conflu
coronatus, & palmam tenens adoran
per singulos sibi acclamantes, Uxoris
tinubæ pheretrum præcedebat. Etsi e
Christiani Orthodoxi secũdas, tertias, q
tas, aut quotaslibet etiam nuptias non
probant illi quidem, *can. aperiant. 31. q. 1.*
ne ab ipso quidem Christo Septem viran
lam condemnatam legamus. *Matth. 22.*
can. ult. 31 .q. 1. atq; ideo illud Montani, T
tulliani & Novatianorum dogma de Mo
gamia, meritò improbatum fuerit, ut vi
est apud Augustinum *lib. de hæresibus, cap.*
& Theodoretum *libro tertio de Fabul. hæ*
cor: semper tamen parcè, & non nisi c
difficultate quadam illam toties nubend
centiam Canones concessisse videntur.
de his. can. hac ratione. 31. q. 1. quandoqui
de Nuptiarum reiteratione cogitanti
Univiræ, quàm omni viduæ illud incul
tur Apostoli: Beatior erit, si sic permans
primo Corinth. 7. & can. ult. 31. q. 1. Et D. H
ronymus *in Epistola ad Geruntium* de M
nogamia: Quid igitur? (inquit) damnar
secunda matrimonia? Minimè: sed pri
laudamus. Abjicimus de Ecclesia di
mos? Absit: sed monogamos ad contin

Polygamia an vetita.

ti

n provocamus. Nec verò quisquam e mentis felicem negaverit eorum con- um Hymenæum, quos thalamus primo n experto amore copulavit. Felices illos njuges, quos mutuus amor & perpetua ni affectus gratia conciliavit. O oculi, os ego primus amavi! dicebat ille apud lphurnium *declamat.42.* Nam ut integræ aræ fidei maritus meritò censetur, qui tare cum Propertio & gloriari possit:

Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis,
Contactum nullis ante Cupidinibus:

non minore commendatione digna est or illa, quæ æternam mortui mariti me- oriam recolens, amorem mutuum perpe- a viduitatis castitate rependit: *Viduitatis laus.*

Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores
Abstulit: ille habeat secum, servetq; sepulchro.

ui planè respondet laudatissima Viduæ il- s vox,, defuncti mariti manes ita compel- ns apud Quinctilianum, *declamat. 332.* quid inferi sentiunt, cognosce animum um: sicuti voluisti, tibi vixi, tibi moritu- fui: Nulli alii in hoc pectore locus fuit.

Quid? q̄ ipſemet etiam Juſtinianus Uni
hanc dat gloriam, ut viduitatis continen
pudicæ virginitatis integritati quodām
æquiparet? Mulierē, inquit, quæ inviolat
defuncti mariti thorū ſervat, & miramur
riter, & laudamus, & non procul à virgini
te ponimus. *Novel. 2. de non eligend. ſecund.*
bent. §. Cum igitur. verſ. optimum.

Quibus addendum eſt, quod in V
duitatis laudem ſcripſit Joh. Coraſius *lil*
Miſcellan. cap. 1. & Annæus Robertus Au
lius *l. 2. rer. judicatar. cap. 7.*

Nec eſt, quòd Viduitatis ſervandæ di
ficultates objicias. Nam ut ex Comici ſe
tentia, Nulla res tam facilis eſt, quin diffi
lis fiet, ſi invitus facias: Ita è diverſo Sene
nihil grave eſſe monet, quod leviter excip
as: ſiquidem, ut Amaſis Ægypti Rex diceba
facilimum eſt, quodcunq; placet. Finge
gitur, Continentiam impudicæ mulieri a
duam fore, difficilem & moleſtam: at pud
cæ facilis ea erit & jucunda. Nihil enim
mantibus durum eſt: nullus difficilis cup
enti labor eſt. *Hierō. Epiſt. ad Euſtoch. de cuſto*
virgin. Ac ut cætera, quæ ſedando cupidi
ſunt, remedia taceam: commodiſſimum fo
reputarim (etenim *ridentem dicere veru*
Quid vetat?) ſi à Pythagoræ *κυάμων* eſu ab
ten

um fuerit: non quod à fabis, illo legu-
um genere Pythagoras abstinuerit: quæ
nio vetus & falsa multorum animos oc-
avit, ne Cicerone quidem excepto, qui
.de divinat.1. Pythagoreis interdictum
bit, ne faba vescerentur, quòd haberet in-
mationem magnam is cibus, tranquil-
em mentis quærentibus contrariam: cũ
toxenus contrà *in libro, quem de Pythago-
liquit,* nullo sæpius legumento Pythago-
dicat usum, quàm fa[illegible] quoniam is ci-
& subduceret sensim alvum & levigaret:
potius quòd Veneris usum sectatoribus
interdixerit Philosophus. Sic enim illud
pedoclis:
ιλοὶ, πάνδειλοι, κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι.
Ah miseri, miseri, Cyamis subducite dextras,
lius interpretatur *lib.4. Noct. Atticar. c.11.*
er *κυάμους* ibi non fabulum aut legumen
illud, sed *testiculos* significari putet: quia
ferendo utero validi, & genituræ hu-
æ vim præbeant. Ideoque non à fabulo
ndo, sed à rei Venereæ proluvio voluis-
Pythagoram homines deducere: &
dem sectatores suos inprimis; quibus
mirum est adeò cordi fuisse præcepto-
lacita: quippe quem tantopere fuerunt
riti, ut Plutarchus scribat, quendam ex

Pythagoras à fabis abstinens.

Pythagoræ auctoritas apud discipulos.

discipulis guttur sibi præfocasse, quòd a
ter coram pluribus ab ipso fuisset repreh
sus. Voluit scilicet Pythagoras eam sibi a
discipulos auctoritatem esse, in qua ipse l
Pherecydes. gistros suos habuerat: inter quos non v
gari honore coluit Pherecydem ex S
insula oriundum: cui multa admiratione
gna contigisse, memoriæ est proditum. N
& absque ullo magistro omnem philo
phandi rationem sibi comparavit: & c
cæteri carminibus Rerum naturas scribe
primus versuum nexu repudiato (ait A
leius *Floridor. libro secundo*) conscribere au
est passis verbis, soluto loquutu, libera c
tione: quem etiam primum ex Philosop
animos hominũ sempiternos asseruisse,
pra *ad Tit.* 1. à nobis relatum est. Sed &
mortis ejus genere controversum vid
Phtiriasi correptus. Nam phtiriasi sive pediculari morbo Phe
cydem periisse scribunt Aristoteles *l.5. Hi
riar. animal. c. 31.* Plutarchus *in Sylla*, Q. Se
nus medicus, & omnium manifestissimè
lianus *lib. 4. Var. histor. c. 28. & lib. 5. c. 2.* qui
in locis Pherecydem miserrimè omni
hominum vitam exegisse ait, toto ipsius c
pore à pediculis exeso atq; consumpto. N
in ipsis morbi propyleis ab ejus corpore d
quatũ similẽ visco & mucori calidũ sudor
mox ferinum quendã, postremò succrevi
P

:ulorum diram sobolem, qua colliqua-
rnibus contabuerit. Sed anteà, conspe-
horrorem incutiente, familiarium re-
re consuetudinem cœpisse. Ubi verò
lisset vel Pythagoras vel alius quispi-
xeo ut haberet sciscitaturus: per fora-
januæ extenso digito, jam carne pror-
enudato, respondisse fertur id quod pa-
iodes apud philosophos mox est factū.
δῆλα, ex corpore id palam esse: innuens sci-
:, Corporis reliquum compari affectum
lo. At Plinius *lib. 7. cap. 51.* non pediculis,
:opia serpentum ex illius corpore erum-
te Pherecydem expirasse tradit. quem &
ileius sequutus est, dum eum infandi
rbi putredine in serpentiū scabiem solu-
n fuisse scribit *lib. 2. Floridor.* Sed probabi-
st, Plinium & Apuleium per serpentes eo
oco nihil aliud intellexisse, quàm pedi-
os: & in hoc fortassis Diodorum Siculum
sse æmulatos, qui *lib. 3. cap. 3.* de Acrido-
agorum morbo disserens, modo φθεῖρας,
odò ἑρπῆλα appellat. quæ Hieronymi Mer-
rialis sententia est *lib. 5. Variar. lection. cap. 6.*
d unde tam tetram plagam Pherecydi in- *Pherecydis*
issam putemus? Et auctor est Ælianus, me- *fastus.*
orare Delios, id mali philosopho Apolli-
s indignatione fuisse illatum, quòd tumi-

dius insolentiusq; ille cum discipulis in l
lo sedens, multa quidem de sapientia su
stentasset, atq; insuper etiam gloriatus fu
set, Nulli unquam se Deorũ immolasse,
hilque minus jucundè sibi ad id tempori
ctos vitæ annos, nec citra omne incomm
dum minus, quàm qui Hecatombas sub
de oblatum eant. Atq; hoc dicti tumore
levitate potius, gravissimam eum rependi
pœnam, probabile prorsum fieri. quod
Æliano, pro more tamen nomine ejus dis
mulato retulit Cœlius Rhodiginus *libr.*
Antiq. lection. c. 30.

Diagoræ impietas.

Pherecydæ huic ob similem Deorũ con
temtum rectè, opinor, adjungi posset Dia
goras Melius: qui etsi prius satis quidem re
ligiosus erat, posteà tamen quàm pecunias a
mici fidei cõcreditas amisisset, atq; ita abne-
gatum sibi depositũ, & nihilominus negan
tem illum rem benè feliciterq; agere videret,
Diis inimicus factus est adeò, ut θεόμαχος di-
ceretur, & mortales ad adversandũ Diis im-
mortalibus solicitaret. Is cum in diversorio
esset, nulliq; adessent coquendis lenticulis li-
gna; Herculis simulachrum quod tum forte
aderat, igni subjecit: Tertium decimum in-
quiens, laborem nunc perfice, & Diagoræ
Athei lentem coque. Unde argumentum
sum-

ſſe Virgilium Catalectis veriſimile eſt:
frigus metuo, & vereor ne ligneus ignem
Hic Deus ignaris præbeat agricolis.
id vetat in eundem Herculem Palladæ
amma adjicere, quod ex Græco ita La-
n fecit Alciatus *lib. 9. parergon. cap. 15.*
rculis in trivio ſtatua ærea capta jacebat,
Quæ quondam ante aras, nunc jacet ante fimum.
u trinoctigena, propulſatorq́; malorum,
Nunquã alias victus, nũc malè ſtratus agis!
ixi: adſtans noctu & ridens mihi rettulit ille:
Hic ſervire Deus temporibus didici.
m cùm Diagora, tùm Pherecyde longè
abilior & moderatior fuit Demonax *Demonax.*
ſophus, qui Luciani vixit temporibus.
m Athenis accuſatus, quòd nunquam
rvæ ſacrificaſſet, ſolusq́; omnium phi-
horũ atq; illuſtrium virorũ, Eleuſiniis
non initiaretur: Reſpondiſſe fertur, ſe
ſque ſacra Minervæ non feciſſe, quòd
oblationibus eam egere non putabat.
de ideò participẽ Orgiorũ eſſe noluiſ-
ıòd ſi ea prava aut frivola comperiſſet,
quaſi ſolo ſilentio ſancta, & ſola taci-
itate cœleſtia videbantur: non potuiſ-
cere apud non initiatos: ſed & omnes
ines ab eorum cultu & celebratione
dimo-

dimovisset. Sin pia & veneranda: hum
tate & benevolentia motus, eò tantò o
bus enunciasset. quia scelus & invidia
celare ac supprimere, quod didiceris
mum. *Petr. Ærodius Rerum judicata. lib. 1.*
2. cap. 5. Eleusinia enim sacra cistis opert
ferebantur, & ut arcana vulgari nefas er
vel noctu, vel per diem quidem, sed sub
ctis specie, facibus quippe accensis cele
bantur. *Lilius Gregor. Giraldus Histor. L*
syntagm. 14. Horum itaque abolitionem
thenis tentans Demonax, dixisse fertur
mnia sibi sacrificia nocturna semper su
cta fuisse. ut nemini mirum videri deb
quod Bodinus scripsit, præstare scilicet
cra, quæcunque tandem sint, in conspi
Civium luce fieri, quàm nocturnos cœ
religionis specie coire. quod evidenter
cet *lib. 3. de Repub. c. 7.*

Sacra non occultanda.

Invenio prætereà apud Plinium, pe
cularis morbi fœditate etiam Syllam
ctatorem, & Alcmanem ex clarissimis Gr
ciæ poëtis obiisse. *lib. 11. Natural. histor. cap.*
Et quem Alcmanem? Illum, inquam, que
alioquin & πολυβορώτατον, id est, *voraci*
mum, & pamphagum ipsummet se vocita
legimus: joco, an seriò, non facilè dixeri
Certè in eorum numero aggregatum hu
vide

Alcmã phtiriasi correptus.

› à Cœlio *lib. 7. Antiquar. lection. cap. 11.*
on satis esse putant, bonorum decu-
contrivisse, nisi & sua omnia, & se de-
e in barathrum ita devolverint, ut in
nctura ne supersit quidem, quod fune-
undatur: quorum bona instar sphæræ
ntrem devolvi Græcanicus poëta dixe-
Syllam verò Dictatorem quid miremur
li infortunio mulctatum? quem à pri-
pubescentis ætatis vestigio in scurra-
gremiis, per damna venundati pudoris
evisse, ex gravissimis auctoribus idem
didit Cœlius Rhodigin. *lib. 15. cap. 10.* &
m trium pestiferorum vitiorum, Lu-
æ scilicet, Avaritiæ, & Crudelitatis ma-
rum vocavit Cicero *lib. 3. de Finib.* Et ta-
n unus hic hominum, ait Plinius *lib. 7. cap.*
Felicis sibi cognomen adseruit. sed qui-
felicitatis inductus argumentis? quòd
scribere tot millia Civium, ac trucidare
uisset. At exitus vitæ ejus omnium pro-
ptorum ab illo calamitate crudelior fuit,
dente se ipso corpore, & supplicia sibi gi-
nte. Periit enim Sylla, ut Plutarchus *in*
ipsius meminit, pediculari apostemate:
cujus putrilagine pediculi coacervati
uriebant, corpus perreptantes & exe-
ntes. quos cum ministri de corpore Syllæ
inter-

& Sylla Dictator.

interdiu noctuq; avellerent, succrescen
tamen copia interemtorum turbam l
superabat: quorum sordibus dapes & v
illius conspurcabantur: & nec vestium
ratio, thermæ, aut alia lavacra quidquã
derant, pædoris magnitudine omnia co
ris purgamenta superante. Illud tamẽ in
la meritò mireris, quod cõmentarios re
abs se gestarum, quos libris viginti duc
conscripsit, duobus ante mortem diebus
solverit. Cujus rei Plutarchus, qui eos le
& sæpè laudat, testis est. Igitur neq; horr
lis morbi vexatio, neq; mortis instantis
ror ei jam sexagenario opus inchoatum
tuit eripere. Adeò ille & Imperio sive Di
tura (qua ut in privato otio cõmentariis
dictandis atq; componendis operam da
ultrò se abdicarat) & vita ipsa historiã h
habuit chariorem! *Fr. Baldui. de Institut. hi*
univers. libr. 2. Consimilis morbi fœdit
Item Herodes. correptus, & vermibus erosus Herodes I
legitur, quòd non tribuisset gloriam D
sed totam sibi vendicasset, à Tyriis adulan
bus, eloquentiæ nomine supra homin
laudatus. *Actor. 12. vers. 23.* Ejus enim co
pus ob parricidii flagitia & sacrilegia con
buisse Eusebius *lib. 1. Histor. Ecclesiast.* ex Jo

b. 17. Antiquitat. Judaicar. testatum re-
ens : Intestina, inquit, Herodis in-
cus ulceribus obsita, verenda ipsa pu-
ne corrupta, vermibus scatebant. Et
ppus *de Excidio Hierosolymitano libr. 1.*
5. Pudenda, inquit, corporis sca-
it vermibus sparsim ; anhelitus gra-
olens, suspiria perniciosa, indicio e-
llum injusti parricidii & sacrilegii pœ-
uere. Nam nec illi trans Jordá-
thermæ, nec Asphaltis in Judæa lacus,
sque aliis salubris, quidquam profue-
Adeò acer criminum, & Numinis
rtim sui vindex est Deus! qui, ut de
ule dicebat Valerius Maximus *libr. 1.*
nume. 17. detractæ religionis suæ & gra-
& manifestam pœnam solet exigere.
quò tardior est, eò & gravior. Ultor
scelerum Deus vindictæ tarditatem
licii gravitate compensat, & quidem
biæ inprimis : cui si seræ, non tamen
veniunt pœnæ, ut est apud Livium:

Vindicta divina.

——— *movet & cœlestia quondam*
Corda dolor, lentoq; irrepunt agmine pœ-
næ.

rectè

rectè cecinit Papinius *lib.5. Thebaid.* Qu
su & Seneca ad Lucilium scribit: Prope
est, tecum est, intus est. Ita dico Lucili,
intra nos spiritus sedet, malorum bono
que nostrorum observator & custos:
prout à nobis tractatus est, ita nos ips
ctat. qua gemma locum istum obsigno,
Veneris amuleta redeo. Inter quæ no
stremo loco ponenda erit Bulborum a
nentia. Bulbos enim languentem Ven
impendiò excitare est creditum: qua
quidem, ut ille dicebat,

Bulbi Venerem proritant.

——viros acuunt, armantq; puellas,
Quæ Megaris veniunt genitalia se
bulbi.

Hinc viri prima nuptiarum die, ut est
Varronem, bulbos comedebant. Ad
morem haud dubiè allusit Aristophan
pud quem Juvenis à duabus vetulis d
ctus, cum quæsisset ab eis, quánam poss
tione duo eodem remo navigia agitare
spondit una: postquam bulborum olla
voraveris. Quod irridens Martialis it
præsertim & viro effœtis, ita ludit, *lib.1*

Cum sit anus Conjunx, & sint tibi m
membra,
Nil aliud bulbis quàm satur esse pote.

Cæt

erùm Bulbos aqua decoquere ad Vene-
sum M. Varro docet: quibus Apitius
leos pineos, & semen erucæ cum pipere;
tialis etiam Satureiam addidit *lib. 3. E-*
in Lupercum, ad Veneris munia obeun-
mortuum:

ed nihil Erucæ faciunt, Bulbiq́; salaces,
Improba nec prosunt jam Satureia tibi.

erat etiam illam Veneris in lecto collu-
ionem sive palæstram, quam veluti exer-
tionis genus Domitianus Imperator *Cli-*
len nominabat, pedum nuditas coerce- *Pedum nuditas.*
Hanc enim concubituris officere, Aristo-
s quoque asserit *sect. 4. cap. 5.* quippe dum
pus frigore torpet, torpet & ipsa Venus:
d accidit, dum pedes nudi algent. Hinc
um nuditatē, in Veterum religione, ca-
tis symbolum fuisse cōstat. Sic enim Py-
goras sacris Ægyptiorū edoctus, in sym-
s suis, adorare & Diis sacrificare, nudis
ibus jubet, id est, animo casto, à libidinū
ninibus expiato. Quare & Moses à Deo
. Max. jussus est in loco sancto stare dis-
eatus. Et Judæis, itemq; Mauris & Sara-
s, templa aut loca Deo dicata, calceatis
edi pedibus, nefas erat. Quod & Lace-
nonii observârunt: qui, ut Eusebius in
onicis refert, regnāte Romæ Tullo Ho-

ſtilio, *ſacra Nudipedalia* inſtituerunt. U
& Berenice Regis Agrippę ſoror, ut Deo
ſalute ſua vota ſolveret, Hieroſolymã ve
& cęſis de more patrio hoſtiis, deraſiſq; ca
lis, nudipes ante tribunal Flori p̃ſidis q
ſtetit, ut Joſephus prodidit *Belli Judaici l*
Atq; ea propter, ut fama eſt, & piè credi
Divi Frãciſci Monachi, ad ſervandã caſti
ſanctimoniam, pedibus nudi, ſolis Callo
diis utuntur. quorum profeſſionis Aucto
bidinis tẽtiginem, de nive imagunculæ
plexu, Aſſiſiis in horto refrenabat. Adeò
gus nativo Veneris calori noxium eſſe p
tur. quod Joh. Langius diligẽter exſequ
eſt *Epiſt. Medic. l. 2. ep 9.* Sapienter etiam
lis uſu crebriore ſibi temperabit, quis
Veneream illam titillationem vitare g
Sal etenim genuinum Veneris vigorẽ p
tare, & prolificũ reddere creditur. Nam
ullibi in toto hoc Univerſo magis lux
generandi facultas, nec tam multiplex r
ritur generatio, quàm in mari. Quo f
marina animalia & numeroſiora ſint, &
jora, & vegetiora, quãterreſtria: utpote
Solis vis conſumendo alimenti copiam
comminuat, nec ita adoleſcere ſinat, ut
abduntur, ſi Ariſtoteles vera ſenſit. *in p*
ſectio. 11. §. 54. Ob id Ægyptii canes ad co
in

Sal Veneris illicium.

tes, falsamẽtis carnibusq; sale maceratis Venerem alacriores reddebant. & in na- us maritimis immensam murium copi- enasci videmus : adeò ut nec desint Au- res, qui fœminas absque masculi coitu, gustatu vel linctu salis concipere affir- nt. Atq; inde est, opinor, quòd Mulieres amentarias & salinarias continenter pru- ,atque numerosæ prolis matres,cum Le- io dicat Anton. Mizaldus *Memorabil.* *3 aphor.55.& 71.* Non certè abs re Poë- Venerem,omnis prolificæ geniturae prin- em, è salo natam, & ἁλιγενῆ dici finxe- t,ut Langius monuit *lib. 2. Epist.32.* & ne- non novit,qui poëtarum scripta vel per- ctoria saltem lectione libavit. Quæ tamẽ Francisci Valesii distinctione ita tempe- da sunt,ut multi salis usum cum homini- ,tum reliquis animantibus morbidũ esse amus, eò quòd sanguinẽ salsum faciat, & ilitatẽ inferat, siccãdo vehemẽter & acri- ciẽdo semẽ; Moderati verò, salacitatẽ sti- lare & pruritũ augere, ac proinde ad gene- onẽ conferre. *Fr.Valesius de sac. philos c.34.* Nec minus rectè Incontinentiæ illo vitio orantes, mederi ei poterunt, si post aures as secuerint. Id.n.Scythas factitasse legi- s:qui cũ ob frequentẽ eqtationẽ coxis ac *Vena sectio post aurem.*

cruribus valdè offenderentur, incisione v-
narũ post aures sibi ipsis auxiliabantur, ta
quam eo remedio capiti adhibito, pitui
fluxum ad inferiora cohiberẽt. quo sani q
dem, sed infœcundi semper manebant,
Hippocrates tradidit *lib. de aëre, aquis & l*
imò planè evirati & effœminati evadebar
fæmineo morbo, quem vocabant, affecti, ut
apud Herodotum in Clio. Sanè arteriaru
scissione, quæ post aures sunt, homines
generandum impotentes reddi, Fr. Valesi
lib. 2. Controvers. Medicar. & philosoph. cap. 7. v
inde putavit, quòd cerebrum imbecille re
datur, privatum influxu Spirituũ vitaliur
Unde nec mirum, si ignavi illi reddantur,
impotẽtes ad coitus laborem sustinendur
atq; satis vehementes edendum motus. So
lere enim eo tempore cerebrum vehemẽt
laborare. Aut verò (inquit) fortasse cum v
nis præscindebatur nervulus quidam, quer
Andreas Vesalius, vir in dissectione exerc
tatissimus, dicit se vidisse in multis, à sext
nervorum cerebri conjugatione descender
in testes, & vasa seminaria. In qua sentent
Seminis pars potior à cerebro. jam anteà quoq; fuisse videtur Joh. Langiu
Germanorũ Medicorum doctissimus, dur
prolifici seminis potiorem partem à cerebr
& spinali medulla per venas & arterias tem

porum

rum ac lumborum, ad seminaria defluere
ascripsit. Indicio esse, quòd coëuntes in
rmatis effusione oculis nictent, & quòd
tu cerebrũ exsiccetur. Hinc esse, quòd ob
piam humoris calidi & pinguis, qui con-
ssu illo consumitur, salaces citius calve-
t: quòd Julius Cæsar gravi scõmate calvus
echus proclamatus; quòd petulantissimi
rionis capite post funus dissecto, exigua
ebri portiuncula fuerit reperta; quòd ba-
cuidam ὀρεσύπῳ luxatis dorsi nervis &
tebris, ob colligãtiam illam, quam geni-
æ vasa consortii quadam lege cum spinali
dulla, altera quasi cerebri parte, habent,
oluntarium lotii & spermatis acciderit
luvium. Pueri contrà & spadones, utpote
rum nõ exsiccetur coitu cerebrum, non
escant; & boves insuper castrati majora
nt cornua: plantæ quoq; pingues, ut ar-
es resiniferæ, perpetua fronde vireant: &
præterea ipsius argumenta sunt *lib. 1. E-*
io. & lib. 2. Ep. 7. Sed Scytharũ, sive fœmi-
stius morbi luculentissima exstat descri- *Morbi fœminei descriptio.*
apud Hippocratem: qui, ut Macrobius
Saturnal. dicebat, nec fallere, nec falli no-
Ejus igitur verba, cum clarissimã Hero-
lucẽ afferant, placuit ita ut ab Hierony-
Mercuriali latinè sunt reddita *l. 3. Variar.*
 lectio,

lectio.c.7. hîc adscribere: Amplius autem (
Hippocrates *lib. de aëre, aquis & loc.*) plur
Scythæ Eunuchi fiunt, & muliebria offi
obeunt, instarq; fœminarũ omnia faciun
Effœminati. loquuntur: vocanturq; hi Effœminati. Et
gionis quidẽ incolæ caussam ad Deum re
runt, coluntq; hos ipsos homines & adora
sibi ipsis timentes, ne quid tale accidat. M
verò hi affectus divini quidẽ esse vidẽtur,
uti & reliqui omnes; neq; ullum aliquẽ a
esse diviniorẽ aut humaniorẽ, sed divinos
mnes: verùm unusquisq; eorum suã prop
habet naturã, neq; aliquis citra naturã ac
dit. Quare quomodo hic affectus contin
narrabo. Ab equitatione ipsa diuturni
corripiunt articulorũ dolores, nimirũ pi
pendentibus semper ex equis eorũ crurib
deinde claudi fiunt, contrahunturq; coxe
dices, cum invaluerit morbus. Medicant
autem sibiipsis hoc modo. A principio m
bi utramq; venam retrò aures incidunt: q
facto, sanguine multo promanante, somn
eos corripit pre imbecillitate, sicq; obdorn
scunt: quorũ quidẽ aliqui depulso somno
ni exsurgunt, aliqui verò minimè. Atq; mi
sanè vidẽtur ea medicatione se ipsos pedet
Sunt enim venę post aures, quas si quis sec
steriles fiãt ii, quibus secãtur. Quare id etia
ipsis ex earũ incisiõe accidere certũ est. Qu

igitur posteà uxores adeunt, impotẽtesq;
ctos vidẽt; cum illis coire, primùm qui-
n nihil molestius cogitãtes, quiescũt: cum
em bis, aut ter, aut amplius frustrà opus
tarunt, neq; quicquã proficiunt, mox pu-
t se Deum offendisse: in quẽ culpã rejici-
t, induuntq; se veste muliebri, palàm se e-
atos esse confitentes, ad mulierumq; con-
ernia transeunt, earum opera tractantes.
oc itaq; malo ditissimi Scytharũ afficiũtur,
nimè verò infimi; imò qui maximè & ge-
e, & potẽtia ꝑvalẽt, ex nulla alia quàm cõ-
uæ equitationis caussa hoc perpetiuntur:
iperes verò minùs, cum nõ multum equi-
t. Atqui oportebat, siquidẽ is morbus ali-
ivinior est, ut nõ nobilissimis neq; ditissi-
s Scytharum ferè solis accideret, sed esset
nib. ęqualiter peculiaris: Imò magis inva-
et pauperes, circa cultũ Deorũ negligẽti-
es; si gaudent Dii etiã in hominũ admira-
ne cõstituti, & ꝓ hoc beneficia hominib.
ribuũt. Divites. n. sæpius Diis sacra faciũt,
timas offerũt, statuas erigũt coluntq;, cũ
cuniis abundẽt. Pauperes autem minus id
iunt, cum nõ habeant: quin etiam aliquã-
Deos detestantur, qui eis opes non sup-
litẽt: ut verisimilius esset pauperes ac parũ
idãtes hoc malo ꝓpter crimina sua puniri
gis, q̃ divites & qui opib. abundãt. Verũ,

ſicut & aliàs dixi, divinus quidē hic affec
eſt, ſimiliter atq; alii omnes; ſinguli autē
cundum naturā fiunt. Atq; ejusmodi m
bus ex ea, quam dixi, occaſione Scythis c
tingit. Ex quib. Hippocratis verbis ſatis
ſtare opinor, eundē ab ipſo deſcribi mor
quem Herodotus *Fœmineū* vocabat. Etſi
tem ne ipſe quidem Bodinus *in Methodo*
ſtoric. c 5. & l 5. de Rep. c. 1. planè diffitetur, S
thas pleroſq; indignè ferentes, quòd ad V
nerem inepti ſint, ſeipſos caſtrare, paroti
venæ, quę ſub aures latet, ſectione: Tamē
eptitudinis ſive imbecillitatis iſtius ad Ve
rem cauſſam eſſe Equitationem crebram
caloris inopiam, id verò pernegat: cum &
riſtotelis teſtimonio, & quidē certiſſima
tione, quam affert in Quæſtionibus, ſala
res ſint, qui equitare cōſueverunt, atq; ita
quitatio Venerem excitare ſoleat: & Scyt
ꝑterea caloris copia abundare, tum corp
proceritas, tum robur earū nationū, tum
Septentrionis univerſi natura cogat cōf
ri. quod tamē pluríb. hîc nō diſputo: que
admodū & plura coërcendæ libidinis rem
dia hoc loco exponere, neq; animus mihi
neq; inſtituti noſtri ratio patitur: cū vel i
recenſendis à meta nonnihil, quanquam
præter voluntatem, aberraſſe videri poſſ

Equitatio an Veneri reddat ineptiores.

S

Satis ergò exſpatiatus,tandem in viam
o. Etſi igitur nuptiis contrahendis
imum tempus conſtitutum diximus,
bus quidem annum decimum quartū;
inis duodecimum ; ita ut qui ad id æta-
ervenerunt,niſi aliud quid impedimen-
venerit,matrimonium quocunque ve-
tempore, licitè poſſint contrahere : Id
n non in infinitū,ſed in maribus usque
xageſimum; in fœminis ad quinquage-
m duntaxat annum *Lege Julia & Papia*
protenſum. Ea quippe Lege maribus
genariis,& mulieribus quinquagenariis
tias interdictas eſſe Ulpianus docet *in*
nent.Tit.16.in fi. & Juſtinianus *in l.ſanci-*
27. C. de Nupt. Credo, quia ceſſat in
unctione, quæ ultra id tempus proten-
r, prolis procreatio ; quæ potiſſimus
rimonii finis eſt. *can.omne itaque.27.q.1.*
ıptiarum ſive conjugii præmium dici-
quo,absque pudore carere non poſſunt
inæ : quibus uti hæc ſola cauſſa eſt nu-
di,ut pariant, *can.pudor.32.q.1.* ita pii
llantur patres, qui liberorum procre-
orum animo & voto uxores ducunt.*l.*
orum.220.§.præter hæc.ff.de verb.ſign. Hinc
Julia Miſcella viduitatis conditio re-
cebatur iis,qui intra annum juraſſent, ſe

Sexagenariis nuptiæ interdictæ.

Liberorum procreatio matrimonii finis.

liberorum procreandorum caussa nu
contrahere. Sic enim & Sp. Carbilius
Uxore, quia liberi ex ea, corporis vitio
gignerentur, quam alioquin egregiè dil
rat, carissimamq; morum ejus gratia ha
erat, divortium facturus, jurare à Censo
coactus legitur, Uxorē se liberorum q
rendorum gratia habiturum. *Gell. libro q
to Noct. Atticar. cap. 3.* Et L. Julia *Norban*
statò deponebatur, Liberorum quæren
caussa Uxorem duci: eaq; formula tab
Nuptialibus solebat inseri. quod præter ali
pse etiam Augusti. docet, *Sermone 244.* D
q;, ait, ipsæ tabulæ Matrimoniales hoc co
nent: LIBERORUM PROCREANI
RUM CAUSSA. *& lib 3. cont. Julianum* scri
Pudicitia conjugalis facit, quod præscribun
bulæ matrimoniales: ne ultra, quàm gen
dis filiis satis est, Cōjugis corpus attrecte
Estque memorabile satis *Zenobiæ* Palmy
norum reginæ exemplum, quæ cum om
propè fœminarum (ut Julio Capitolino p
cuit) speciosissima, tum ejus castitatis fu
dicitur, ut ne maritum quidem suū admi
ret, nisi tentatis conceptionibus. Nam c
semel concubuisset, expectatis mēstruis
tinebat se, si prægnans esset: sin minus, po
statē quærēdis liberis dabat, ut testis est T

Zenobia.

us Pollio. Eadem intentione *Thalestris* illa ex Amazonibus, circa Thermodoõnnem Themiscyræ campos incolens, & r Caucasum montẽ & Phasim fluviũ imrans, trecẽtis fœminis comitata, Alexanm M. ut est apud Curtium, victoria glite elatum adiisse videri possit, duas lan- dextrâ præferens, læva corporis parte ad us nuda; haud dubiè ausa fateri, ad comnicandos cum Rege liberos se venisse, ut ni generaret hæredes: fœminei sexus se nturam, Mares reddituram patri. Cumxorasset, tredecim dies in obsequium derii absumsit, antequam regnum suũ reeret, uterum plenum referens; ut *Saba* hum animum, dum ab Austro, ultimis erræ finibus venit, sequuta Salomonis am, & periculum factura sapientiæ adandæ. *3. Reg. 10.* Q. Curtius *l. 6. de rebus ge- Alexand.* Steph. Forcatul. *l. 7. de Imper. & los. Gal.* Qui ergo ait Ambrosi⁹ *super Lucã*, caussa procreandæ sobolis, sed explẽdæ dinis sibi invicem copulantur, non tam juges, quàm fornicarii videntur. *can. pu- 32. q. 2.* Cum quo Augustinus sentit, dum trimonium sine spe prolis contractũ, nõ trimonium, sed *concubium* dici scribit *l. De conjugali cap. 5.* & habetur *in can. solet. q. 2. & apud Menoch. cons. 786. n. 1.*

Thalestris.

Regina Saba.

libro octavo. quanquam quæ in effœti
nibus libidinis explendæ haberi debe
tio ? quæ item spes sobolis in quinqu
naria præsertim fœmina ? cui juxta
Virgilii, —— *tarda gelu, seclisq; effœta*
ctus. quam vel sterilem, vel certè sterili æ
parandam censet Paulus *in l. si sterilis. 21.*
action. emti. Ideò haud dubiè: quia m
Mulierum pars quadragesimo anno pro
vium genitale sistere dicatur Plinio *lib*
cap. 14. ex Aristotele fortassis, qui plur
Mulieribus menstrua circa quadragesim
annum desinere scripserat: quod tem
quæ excesserint, iis ad quinquagesimum
vari. Et jam nonnullæ (inquit) eo t
pore pepererunt: sed ultra hoc tempus n
potest protrahere, *libro 7. de Natur. Ani.*
cap. 5. Ea propter fœminis pariendi
minum ultimum constituit annum qu
quagesimum. *libro quinto Historiar. Ani*
cap. 14. quem Plinius loco anteà alleg
sequutus, Mulier, inquit, post quinquag
mum annum non gignit. Idque & M
nochius retulit *Cons. 537. n. 1.* Optima sanè
tione. Quemadmodum enim ante m
struum sanguinis fluxum concipere n
possunt fœminæ: posse autem incipiu
cum jam sanguine illo redundare incipiu
Ita nec cum ob senium laborare sangui
per

Quinquagenaria Mulier pro sterili habetur.

ria cœpêre, conceptui amplius aptæ esſerunt, ut rectè docuit Fr. Valesius *libro ra Philoſophia, cap.10.* Quò fit, ut ſi ea , quod rarò evenit, pariat Mulier; parllum mirabilem Juſtinianus dicat *l. ſi .12. C. de legit. hæred.* quo tamen in loco, ra ò id contingere ait; haud obſcurè incommunem quidem fœminis generãtum eſſe annum quinquageſimum : ſi tamen tantus ſit corporis vigor, ut us illud pariendo excedat Mulier, tum m hujusmodi pro legitimo ſe agnim; & nihil eorum , quæ probabiliter à ra noſcuntur eſſe producta, velle rere. Multò igitur magis, Quadragenauptias non impediturum ſe , peculiari ione jam antè fuerat conteſtatus. *l. ſan. 27. C de Nupt.* Evenite autem quanie ut Quinquagenaria pariat, exemplo s eſt Henrici Imperatoris Uxor: quæ ea , juſſu mariti publicè & in propatulo, vertendã ſuſpicionem ſuppoſititii par*Fridericum* Imperatorem fuit enixa , ut orum auctoritatibus probat Joh. Nevis in Sylva Nuptiali *libro ſecundo n. 17.* & Menochius *de Arbitrar. Judic. libro ſecunſu 89. n. 60. Cent. 1.* Ultra id tempus vix t pariendi extendatur facultas. Quod poſte-

Henrici Imp. uxor quinquagenaria peperit.

posterius etiam Paulus *ad Timothe*
considerasse videtur, cum quales vid
Ecclesiæ curam recipiendæ sint, ost
Non enim nisi sexagenariam vult re
ne, si juniores fuerint, & per ætaten
huc vegetæ, aliis essent oneri, aut
mutato animi proposito ad novas nu
adspirarent. Jam verò quo ad nu
cupiditatem, satis huic periculo occu
putat, ubi annum sexagesimum att
Mulier: si præsertim unum duntaxat
tum (ut vult) tota vita experta fuerit. E
nim quoddam veluti pignus Contin
& pudoris, cum Mulier ad eam usq; æt
pervenit, unico marito contenta: ex v
docta Johannis Calvini sententia.

Nec verò secius multo in Viris c
tutum esse videmus. Etsi enim Viris
genariis Nuptiæ olim Lege Papia in
ctæ erant *d. l. sancimus. 27. C. de Nupt.* eò
ad generandum id ætatis homines n
censerētur idonei, ut *ex l. si pater. 15. § in*
gationibus. ff. de Adopt. & Comica illa leg
nifestè colligitur,

Annos natus sexaginta qui erit, si quē scil
Seu maritū, sive hercle adeo Cœlibē scort
Cū eo hic nos Lege agem⁹, inscitū arbitral

Id

que effœtuli isti Proletariorum nume-
quaquam adscribi possint: quos à mu- *Proletarii.*
officioque prolis edendæ ita appellatos
bimus: quòd cum re familiari parva mi-
possent Remp. juvare, sobolis tamen
endæ copia Civitatem frequentarent,
Gellio *libro 16. cap. 10.* Jac. Rævardus ad-
vit *libro singulari ad Leges XII. Tab. cap.*
Guilhelm. Budæus *ad l. ult. ff. de pignerat.*
Fibulam tamen illam, quam Lex
ut cum Seneca & Lactantio loquar, se-
nariis imposuerat, Senatusconsultum
dianum solvit, ut ex Ulpiano *in fra-*
t. & Suetonio *in Claudio*, Jacobus Cujaci-
ctè observavit *lib. 6. Observat. c. 20.* & sub
onii Mercatoris nomine *l. 1. Notator. c. 1.*
ente præsertim Aristotele, Marib⁹ ma-
ex parte sexagesimum quintum annum
reandi finem esse: sed id ipsum tempus
en ad septuagesimum usque annum
ndi. *libro quinto de Historia Animalium.*
14. Quinimò ipsum etiam Catonem
sorium octogesimo anno exacto, è fi- *Senes quamdoque gignũt.*
alonii clientis sui generasse Plinius scri-
bro septimo cap. 14. addens, ad octo-
num quintum apud Ignobiles vulga-
reperiri generationem. Sed & Vale-
Maximus auctor est, Masinissam
Nu-

Numidiæ regem, Veneris usu ita sempe
guisse, ut post sextum & octogesimum
num filium generârit, cui Methym
(Plinius loco citato Methymatnum le
nomen fuit. *lib. 8. cap. 13.* Qua tamen
urgentes probationes Menochius re
ri scribit *d. casu 89. n. 64.* ut qui tali paren
editum velit asserere, id apertissimis ra
nibus ostendere necessum habeat: quan
quidem assertioni tali cùm juris præsum
tùm naturalis ratio obstet, *arg. l. ult. ff.*
met. cau. & nequaquam verisimile sit, in
effœta senecta fœtum gigni posse. Quo
ut omnibus se deridendas meritò propi
Mulierculæ illæ annosissimæ: quibus et
ætatem, ut cum Martiali dicam,

In vetulas lascivas.

Et tres capilli, quattuórve sunt dentes,
Pectus cicadæ, crustulumq; formicæ,
Rugosiorem quæ gerant stola frontem,
Et aranearum cassibus pares mammas:

atque ideò ab Apuleio *libro quarto* busto
gnæ, vitæ dedecus & Orci fastidium dic
tur: in tantum, ut cum Plauti Demænet
Asinaria, Nauteam bibere malis, quàm
oscularier, & Quarum ego vel nebulæ s
tho septem noctes non emam, ut idem Pl

icebat *in Pœnulo*: Nihilo tamen minus talia gaudia sectantur,& , ut idem ait ialis,

audent ducentas ire nuptum post mortes:

quòd prolis spe ducantur ulla; sed ut u- e percitæ (ita Apuleius *lib. 1.* Uredinem uritum nominat,ab urendo fortassis)li- nem omnem expleant. quandoquidem t apud Horatium, *Uredo.*

domitam properant rabiem sedare, nec illis
Jam manet humida creta, colorq́;
ercore fucatus crocodili: jamq́; subando
Tenta cubilia,tectaq́; rumpunt.

nus prodigiosæ libidinis fœminas A- us *lib. 10.* ex unguibus perpruriscentes t: quod est, toto corpore prurire, tenti- & Veneris appetentia concitari , & vel mis corporis partibus , & rigentibus ibus exstimulari in Venerem. quam itationem significaturi Græci, Satyrion lant, teste Plinio *lib. 26. cap. 10.* Atqui in procliviores esse vetulas , vel prover- monemur sententia, quæ habet: quòd *quidem Juvenis sal comedat; vetula autem & saccum devoret.* Et: quòd vetus co- majori adipe indigeat. Johann. *Neviza- sylva Nuptiali libro secundo n. 57.* Et

Ex unguibus perpruriscere.

Satyrion.

Ff qui-

quidem è Medicorum placitis traditum
cepimus, ut quo frigidiores sunt fœmin
eò minus expleri voluptate possint. Quo
ut in Venerea illa voluptate viris perdur
magis. Quemadmodum enim Vir, ut
te Muliere calidior, velociores motus
bet, quorum caussa ardentius & citius d
deria sua terminat: Ita Mulier, ut est frig
or ad cuncta atque tardior: sic in volup
finienda frigidiuscule se habet, & perdu
magis. Exemplo nobis est Messalina illa
expletæ libidinis fœmina,

Mulieres in Venere durant magis.

Quæ lassata viris, sed non satiata recessit.

Ad quod allusisse videri potest Ti
as ille: qui arbiter ad decernendum
ctus, Jovísne an Junonis major esset in c
cubitu voluptas? sententiam tulit: V
ardentius, Mulieres pertinacius amare
concumbere. Atque ita & Arabum
nionem, Mulieri majorem quàm viro v
ptatem tribuentium, intelligendam
Hiero. Mercurialis putat *lib.4. Variar. lec*
cap.16.

Ut ut sit meâ certè sententiâ à Vet
rum conjunctione sapiens sibi quisque s
lò cavebit, nisi maluerit cum illo Cæcil
nupta sibi anu ita conqueri: *Dum ejus m*
inhio, egomet vivo mortuus inter vivos, ut c

l Gellium *lib. 2. Noct. Atticar. cap. 23.* Per ius enim traditum est, Vetularum commercium istud admodũ esse noxium. Hinc apud Apuleium *lib. 1.* de Meroë anu, quã- admodum scitula: Et statim miser (in-) ut cum illa acquievi , ab unico con- lu annosam ac pestilentem contraho, ificans, se ex concubitu ipsius contagio- uadam pestilenti fuisse infectum, ut vel ejusmodi

Vetularum commertium noxium.

Noctem, mali auctorem plurimi,

l Gellium modò laudatum Menander llet: & non improbabiliter creditum sit, eviori peccato haberi, si quis cum Juve- formosa potius , quàm cum vetula & rmi tale quid commiserit. *gl. in can. fur.* 6. siquidem illius vegeta & florenti æ- ac pulchritudine (quam Plato, *Naturæ legium*, Socrates, *tyrannidem* vocat; Pu- Syrus, *mutam commendationem*; Laerti- *uavis Epistola ad commendandum efficacio-* Theophrastus, *tacitam sive silentem frau-* quod sine verbis persuadeat ; Car- es, *regnum absque Satellitio*, quod for- sine vi impetrent, quicquid volunt; EOCRITUS *elephantinum sive eburneum* mentum, q grata sit aspectui, sed mul- incommodorũ caussa) illa inquam for-

Pulchritudinis appellationes.

mosâ specie facilè quis ad amandum
sit illici: hujus autem deformitate a
mni cupidine deterreri debeat: cum vel
mosiori tantum occurrisse cuipiam, ó
olim habitum fuerit præstantissimum: at
formi, in auspicatissimum. Ad quod Ju
nalis illud Satyricum,

Et cui per mediam nolis occurrere noctem

haud dubiè spectare putat Cœlius Rh
gin *libro 24. cap. 9.* Etsi autem Senecæ
formosa est mulier, cujus crus laudat
brachium: sed illa, cujus universa facies
mirationem singulis partibus dedit, *lib*
Epistol. 33. & ut de Lesbia sua jactat Ca
lus, —— *quæ cum pulcherrima tota est,*

Tum omnibus una omnes surripuit Ven

Favorinus tamen Philosophus inter
cherrimam fœminam & deformissim
mediam quandam intercedere rectè p
vit eam, quæ à nimiæ pulchritudinis per
lo, & à summo deformitatis odio vac
quam formam Ennius perquàm eleg
vocabulo *Statam*; Favorinus *Uxoriam*
pellabat: & ob id eas ferè fœminas inc
mi pudicitia esse idem dicebat Ennius,

Mulier formosa.

Forma stata: uxoria.

ra forma forent, ut Gellius retulit *lib. pri-* *Noct. Atticar. cap. 11.* Rectè ait, *incolu-* *pudicitia*: quam Demades apud Stobæ- *Serm. 72.* dicere solebat, in muliere pul- itudinis arcem esse. Et profectò, nec timentorum nitor, nec auri magnitudo tum habet momenti ad Mulieris præco- im, quantum modestia valet & approba- nores, ut Aristoteles auctor est *in Oecono-* *is.* Ex quo Propertius Veteres lau- is:

Non illis studium vulgò conquirere amantes.
Illis ampla satis forma, pudicitia.

is cum *Sibyllulæ meæ* obtigerit forma: non quod ulli mortalium uxoriam beatita- invideam: cum Conjugem mihi ex mi mei sententia in manum convenisse è gaudeam, & Spiritum illius in meo ver- iam: cui ut consulam, mihi consulere pio. Ac quoniam ego ab illa non im- ro, ut me fortius amet; impetrat illa, ut diligentius amem. Jam, quid jucundi- quàm Uxori tam charum esse, ut pro- hoc tibi charior fias? quemadmodum *Paulina sua* gloriabatur Seneca *libro 17.* *.105.* haud scio, an majori adfectu, m Leopoldus Dickius de *sua Agatha,*

in Oeconomia constituendi & explic
Judicii ordinarii, *Titulo de Testibus mihi*
309.

Senes mulierum affectatores.

Neç minus omnium se risui expo
Seneciones illi Acheruntici , decrepi
Capulares. qui tametsi capulo sive
tro, quo efferri debebant mortui, jam v
sint ; Mulierum tamen & quidem Juve
larum consortium etiamnum affectan
qua tamen, amoris dicam, an furoris insa
sedulò eos vel Plautus dehortatur in Me
tore. Sc. Profectò. *Tun' capite cano am*
nex nequissime? & Sc. Addicam:

Jam plenus ætatis, animaq; fœtida,
Senex hircosus, tu osculere mulierem?
Utine adveniens vomitum excutias muli

Cujus posteà rationem reddit, quòd sci
ætate tam grandi temperare sibi ab am
arte jam diu debuerat. Unde in Sc. Jã re
ait :

Temperare istac ætate istis decebat artibu

vel ideò, quòd Amori operam dare Juv
bus magis conveniat. Addit ergò :

Adolescentes rei agendæ isti magis solent o
dare.

Quanquam enim Luxuria, ut Cicero *1.*
cior. tradidit, omni ætati est turpissima: c

tamen Senectuti hanc esse fœdissimam. inde Ovidius:

Militat in teneris annis Amor hospes amœnus:
Est in Canicie ridiculosa Venus.

m quoniam ex ejusdem poëtæ sententia, itiæ species amor est: atque, ut alibi lu-

Militat omnis amans, & habet sua castra
Cupido:

immeritò Senibus, ut emeritis caussari-
à Cypridos castris missionem concedit,
anquã segnes & inertes jubet inde dis-
ere: quandoquidem

Turpe senex miles; turpe senilis amor.

tima sanè ratione. cum Seniores infirmæ is dicantur, *in leg. civitatibus. 122. ff. de le-* *1.* & canicie graves læsis corpore æqui-entur, *in Auth. de Quæstore, coll. 6.* Imò mi-vivere præsumuntur quàm ægri. *Johan.* *izan. in Sylva Nupt. libro secundo n. 4.* ut immeritò Plautina illa Bacchis Sene-ni cuidam delicias factura, odiosum es-ixerit, *Mortem amplexarier.* Quo u confectum credo illud Alciati, de puellam adamante EPIGRAMMA,

Senex æquè paratur morti.

 quod

quod venustatis ejus gratia scribēdum in
commentariis esse duxi:

Dum Sophocles (quamvis affecta ætate) p
A quæstu Archippen ad sua vota trahi
Allicit & precio. tulit ægrè insana Juvent
Ob Zelum, & tali carmine utrumq; n
Noctua ut in tumulo, super utq; cadaver
Bubo:
Talis apud Sophoclem nostra puella sed

Plautus, illud linguæ Latinæ decus (Sic e
à Gellio *libro 19. cap. 8.* ut & homo lingua
que elegantiæ in verbis Latinæ princeps
pellatur *libro 7. cap. 17.*) non minus festiv
...cta imagi- istiusmodi Amatorem senem *pictæ im*
comparat in Mercatore;

Si unquā vidisti pictum Amatorē, hem illi
Nā meo quidē animo vetulus decrepitus
Tantidē est, quasi sit signum pictum in par

Non itaq; iniqua aut injusta censeri d
fœminæ illius apud Apuleium *libro q*
de Marito sene & calvo, & languido c
querētis lamentatio: At ego misera (inq
primùm patre meo seniorem maritum
tita sum, dein cucurbitâ calviorem, & q
vis puero pumiliorem; cunctam dom
seris & cathenis obditam custodient
Quibus posterioribus verbis Zelotypiæ l

inem graphicè depingit. Habent enim ore positum Zelotypi & senes, ut seris nt fores & pessulis, cathenisque cuncta enter occludant: cum tamen impudica ri non possit; pudica non debeat. Zelotypi.

Iam nihil invita tristis custodia prodest:
Quam peccare pudet, Cynthia, tuta sat est.

Propertius. Meminisse scilicet debue- miseri illi Maritelli, Jovem per implu- n aureum descendisse ad Danaën, quam r incluserat intra turrim æneam, valla- tque sepimento inexpugnabili. Adeò ım est, quod pecuniæ cunctæ sint diffi- ates perviæ, auroque soleant adamanti- tiam perfringi fores, ut Apuleius dice- *lib.9.* Et C. Verres: Nihil tam sanctum, « d non violari: nihil tam munitum, quod « expugnari pecuniâ possit. Sic Philippus , Omnia castella expugnari posse dice- in quæ modò asellus auro onustus posset ndere. Idque eum, quod ita dixerat, fa- asse quoque Demosthenes in Oratione *Ctesiphonte* retulit. In quam sententiam ratius cecinit;

——Diffidit urbium
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus.

 &alibi;

&alibi:

Aurum per medias ire Satellites,
Et perrumpere amat saxa potentius
Ictu fulmineo.

quibus adde, quæ in eandem rem scripta reliquit Stephanus Guazzius *lib.2 de Conve[rs.] civili*, & Philipp. Camerarius *Meditat. h[isto]ricar. cap.53. cent.1. & cap.34. Cent.2.* ubi de [ze]lotypiæ tyrannide & sævitia multa lect[u] & notatu dignissima, Lector, invenies.

Temporis observatio in Testamentis.

Verùm ad institutam temporis cons[ide]rationem tandem revertar. Eadem ig[itur] Temporis definitio, quæ in Nuptiis con[tra]hendis, itidem & in Testamenti confec[tio]ne observabitur: ut scilicet in masculis q[uar]tum decimum annum spectemus; in fœ[mi]nis verò duodecimum completum. At[que] hoc verius esse Ulpianus ait, quasi rem c[on]troversam explicaret & assereret *in l. qua[tate.5.ff.qui testam.fac.poss.* Id quod etiam ad S[pa]dones & Eunuchos non ineptè extende[rim]. Etsi enim Julius Paulus Spadones eo tem[po]re testamentum facere posse scribit, quo p[le]rique pubescunt, id est, decimo octavo [an]no, *lib.3. Sentent. c.4. §.2.* quo tempore plen[am] alioquin pubertatem definitam legimu[s].

orem. *Instit. de Adopt. l. arrogato. 40. §. 1. ff.* quia tamen ab Imp. Constantino rescri- n est, licere Eunuchis exemplo omnium mentum facere, & postremas condere ntates. *l. Eunuchis. 4. C. qui test. fac. poss.* ectarium hinc erit, eandem ætatem, in aliis omnibus consideratur, etiam in uchis satis futuram ad hoc, ut decimo- to ætatis anno incipiant testamentum e facere, juxta *d. l. qua ætate. 5.* & conse- nter substitutio pupillaris eisdem facta m tempore evanescat; quemadmo- per *§. Masculo. Instit. de pupill. substit.* re- concludit Emanuel à Costa *in c. si pater.* *1. verb. Impuberes. de Testament. in 6.* Quæ- item Ulpianus, utrum excessisse quis eat quartum decimum annum, ut testa- tum facere possit? an sufficiat comples- ropone, aliquem Kalendis Januariis na- , testamentum ipso natali suo fecisse, to decime anno: an valeat testamen- ? Dicit, valere. Plus arbitror: inquit, msi pridiè Kalendarum fecerit post se- n horam noctis, valere testamentum. enim complesse videtur annum quar- decimum, ut Marciano videtur *d. l. qua* . *ff. qui testamen. fac. poss.* Ex quo i datur intelligi, Diem cœptum ha- beri pro

Dies cœptus an habeatur pro completo.

beri pro completo Idque & in Manum-
nibus & aliis Juris nostri locis obtinere
mus. Nam & responsum est, placere
qui Kalendis Januariis natus fuerit,
Kalendas post sextam Noctis horam
manumittere: quasi annum vicesimũ
pleverit. Non enim Majori viginti
permitti (lege Ælia Sentia) manumi
sed Minorem manumittere vetari. Ja
tem Minor non est, qui diem supreme
git anni vicesimi. *l. 1. ff. de Manumiss.* Si
ter & Anniculum dicimus, die trecente
sexagesimo quinto, incipiente planè,
etiam exacto. *l. anniculus. 134. de verbor. sig*
quo ad munera municipalia capessend
cœptus habetur pro impleto. *l. ad Remp*
cam. 8. ff. de Munerib. & honor. quemad
dum & in fideicommisso filio relicto, *l. q*
bum. 74. ff. ad S C. Trebel. Sic qui hora sext
ei Kalendarum Januariarum possidere
pit, hora sexta noctis pridie Kalendas Ja
rias implet Usucapionem. *l. ideoq. 7. ff. de*
cap. In Usucapionibus enim non à mon
to ad momentum, sed *totum* (Viglius
chemius legendum censet TANTUM,
præterea. Instit. Quib. non est perm. test. fac.)
strœmum diem computamus. *l. in usucap.*
bus. 6. ff. d. tit. quasi diceret Ulpianus, no

in horam, sed à die ad diem fieri com-
ionem: ut qui illum attigerit, eum usu-
e dicamus. Id planius explicans Venu-
In usucapione ita servari, ait, ut etiam si
mo momento novissimi diei possessa
s, nihilominus repleatur Usucapio, nec
dies exigatur ad explendum constitu-
tempus. *l. in usucapione. 15. ff. de divers. &* *à momento*
or. praescript. longè aliter, quàm in tempo- *in mometum*
m actionum praescriptionibus: cum re- *quando fiat*
sum à Paulo sit, In omnibus temporali- *computatio.*
actionibus, nisi novissimus totus dies
pleatur, non finiri obligationem. *l. in o-*
us 6. ff. de obligat. & act. Cur tam variè?
as rationes tradiderunt Interpretes. E *Conciliatio I.*
us verissima videtur Viglii Zuichemii
entia, ideò hoc ita constitutũ existiman-
quoniam Usucapio introducta sit bono
ico, ne res ipsae deteriores fiant & negli-
ur. quod erat futurum: si quocunque
pore dominus vendicare eas posset. Uti-
que fuit, ait Zuichemius, praemio Usu-
onis invitare ad diligẽtiorem culturam
s possessores. At in praescriptionibus
us est ipsius rei favor, ne ipsa negliga-
sed ideò tantùm introducta praescriptio,
tes sint perpetuae, sed ut aliquis harum
esset, *l. ult. ff. pro suo.* Ita fit, ut citiùs com-
plea-

pleatur Usucapio, quàm personales acti
exstinguantur. *Vig. Zuichem, in §. prae*
Institut. quib. non est perm. testamen. fac. nun
& facilius usucapere debeat, qui bona
possidet; difficilius verò adversus bona
possidentem: Ideoque hîc non habeat
cum Regula: *Quod parum distat, nihil d*
re videtur, ut Gothofredus annotavit *ad*
in omnibus. Nec verò inconcinna videri
Cōciliatio 2. bet, in hac temporis supputatione, Ac
sii & Bartoli traditio *in l. 3. §. Minorem.*
Minor. quæ habet, Favorem hac in re
„ primis esse attendendum: ut cœptus ni
„ rum dies pro completo habeatur, si favo
„ suadeat: & rursus à momento ad mom
„ tum spectari tempus debeat, si itidem fa
hoc exigat. Verbi caussa; Favorabile es
quis liberam bonorum suorum adminis
tionem, tam in testamentis faciendis, qu
etiam servis manumittendis habeat: ut l
Papia Poppea Latini liberti filio filiaq
nato natáve, anniculo anniculáve,
cto factáve, jus Quiritium consequant
ut ad honores capessendos quis admittat
ut fideicommissum filius capiat: ut rer
dominia diutius nō sint in incerto, néve
teriores fiant, aut negligantur. In his igi
omnibus definiti temporis dies ultimus,

vel e

eptus tantùm fuerit, pro completo ha-
ur. Atque ita exaudiendi erunt te-
n *dict. l. qua ætate 5. ff. qui testamen. fac.*
. de Manumiss. l. Anniculus. 134. de ver-
nifi.l.qui filium.74.§.Sabinus. alias, Fabius
nus, ad Senatus Conf. Trebell. (qui textus
leicommisso filio relicto disertè loqui-
ne pugnare hunc putes cum *l. non puta-*
.8.de condit. & demonstrat.) *l. in usucapio-*
6.l.ideoq;.7.de Usucap.l.in usucapione.15.de
. & temporal. præscript. Ediversò,
atis erit ultimum venisse diem, nisi &
pletus ille fuerit: si favor itidem hoc
rit. Suadet autem Reipub. favor,
utela, ne ab aliis muneribus publicis fa-
uis excusetur: ne Minores à Restitutio-
eneficio properè excludantur: ne per-
es actiones per præscriptionem citius
nguantur. Ergò his casibus ultimus ille
à momento ad momentum erit com-
ndus. Quo sensu accipio tex. *in d. l. qui*
.74. in fi. illis verbis: quamvis scire se di-
, à Divo Marco non excusatum eum,
eptuagesimum annum ætatis ingressus
t. *ff. ad Senatus Conf. Trebell. l. Majores.*
ure immunitat. l.3.§. Minorem de Minorib.
nnibus. 6. de obligatio. & actio. Etsi au-
me non latet, quomodo in articuli
hujus

hujus explicatione Joh. Goeddeus inte
Cōcilitatio 3. vilem & Naturalem dici ſupputationem
rè & doctè diſtinguendum cenſeat: ut p
lam quidem dies exactus intelligatur,
inceptus tantùm fuerit: per hanc autem
exactus videatur, niſi omninò actus, &
horis ac momentis abſolutus fuerit, a
ita effluxerit & pertranſierit, ut jam ſeq
incipiat, *Joh. Gœddeus in l. 2. §. 1. l. cum*
xtum. 98. l. anniculus. 132. 134. & l. inter illam
ditionem. 217. de Verbor. ſignifi. quod ipſum
anteà & Joh. Brecheus tradiderat in *d. l*
niculus. 134. Non tamen video, cur à prio
la opinione, quæ & ſimplicior, & pluri
rum Doctorum conſenſu comprobata
recedi debeat. Sed his tamen addend
eſt, quod Angelus Aretinus *in §. præterea.*
quib. non eſt permiſſ. teſtam. fac. & Andreas
raquellus in hanc rem ſatis eleganter c
mentatus eſt *in tract. De utroque retractu*
gloſ. 11. verb. Et le jour. num. 20. cum ſeqq. C
rùm Diei cum Naturalis, tum Civilis
ſcriptionem exactā habes apud Hieron
Fracaſtorium *in Homocentricis, Sectione 3*
& ſeq. quem in omni Philoſophiæ, ſtu
rumque humaniorum judicio, ſeculi h
facilè principem appellat Jul. Cæſar Scal
Exercitat. 131. ad Cardanum.

l & in legitimis agnoſcendis liberis, quo
æreditatis commodum ſcilicet, pluri-
n momenti habet Temporis obſervatio:
uoto quis menſe editus ſit, conſideretur:
e res tam variè & diffusè tractata eſt ab
rpretibus, ut quid incunctanter ſequa-
on facilè invenias. Communiter tamen
ocitum video, ut ſi de tempore partus
ani breviſſimo quæratur, ſeptimus huic
itioni menſis ſit conſtitutus; à nuptia-
ſive congreſſus tempore computatio-
acta. Nam, ut Paulus reſpondit: ſe-
io menſe naſci perfectum partum jam
ptum eſt, propter auctoritatem doctiſ-
viri Hippocratis. & ideò credendum
Eum qui ex juſtis nuptiis ſeptimo men-
atus eſt, juſtum filium eſſe. *l.12. de ſtatu ho-*
Id quod de Menſibus lunaribus re-
icceperis cum Alciato *in l.Gallus.num.29.*
e lib. & poſthum. monente præſertim Ul-
io, eundem ſcripſiſſe Hippocratem,
n qui centeſimo octogeſimo ſecundo
natus eſt, juſto tempore videri natum.
eſtato.3.§.fin.de ſuis & legitim.hæred. Cujus
putationis rationem exquiſitam Franc.
leſius tradit. Quò pertinet illud, quod
Ariſtone Lacedæmoniorum Rege ſcri-
Herodotus *lib. 6.* cum nunciatum ei eſ-

Temporis obſervatio in liberis agnoſcendis.

Septimeſtris partus.

ſet, ante decem menſes exactos; quàm u[...]rem duxerat, eam filium peperiſſe; juraſ[...]um apud Ephoros, Non videri ex ſe eum[...]tum eſſe, qui legitimo decem menſium [...]mero non natus erat. Id cum filio Dem[...]to Regi poſtea nocuiſſet; Demaratum, [...]damnationem, ſacramento diriſq; mat[...]provocaſſe, *An Aristone patre natus eſſet?* [...]tremq; ie reſpondiſſe ait, Ariſtonem [...]tè feciſſe. Neque enim ſemper Mulieres [...]cimo menſe parere, ſed & nono & ſeptin[...] Eum certè *ſeptimo menſe* natum, ſed Deo [...]tre & Heroë Aſtrobaco, à quo dolo & f[...] facto ſtuprata ſit. Fœminis majorum g[...]tium familiariſſima latebra! ut ait Petr. [...]rodius *lib.2. Rerum judicat. Tit.4.c.1.*

Ante ſeptimum menſem negat Plini[...] partum unquam vitalem eſſe. *lib 7. cap*[...] quanquam Renatus Choppinus Curiæ P[...]riſienſis advocatus, Senatus Conſulto Pa[...]ſienſi patrem pronunciatum dicat hæred[...] filii, quinto menſe, matris exſecto ventre, [...]diti ac ſpiraſſe viſi. *lib. 3. de privileg. Ruſtic.* *cap. 8.* Ad hæreditatem hanc quippe cap[...]ſendam ſatis fuit patri, eum qui exſectus [...]cum ſpiritu fuiſſe editum. *l. quod dicitur. 12* *de liber, & poſth.* atque ita vivum ad orbem [...]

Quinquemeſtris partus.

au

n processisse, & vel momento matri su-
stitem fuisse filium, licet ilicò, postquam
erram cecidit, vel in manibus obstetricis
decesserit. *arg. l. quod certatum 3. in fin. C. de*
o. hæred. instit. quo loco Justinianus, ver-
illis (*postquam in terram cecidit*) haud du-
allusit ad priscum illum morem, quo pu-
mul ac sublatus erat ab obstetrice, sta-
batur in terra, ut auspicaretur rectus es-
t est apud Varronem *lib. 11. de Vita pop.*
quæ pueri in terram constitutio *Stati-*
Deæ, utpote pueritiæ præsidi sacra erat:
nadmodum ex illo Tertulliani *de A-*
, colligitur: Dum prima etiam constitu-
nfantis super terram, *statim Ædea* sa-
n est. Nam pro posterioribus illis ver-
egendum esse, *Statinæ Deæ*, Cujacius re-
nonet *lib. 11. Observat. cap. 30.* Ita autem
titutum, vel humi depositum infantem
r solebat tollere, & in sinum recipere.
nius Epicedio in filium:

In terram cadere.

Statina Dea.

——meus, ille meus: tellure cadentem
Excepi, & vinctum geniali carmine fovi.

ntius: Quî sine ac jurabat se unum
quam victurum diem. Qui in suo

gremio positurum puerum dicebat. Id plurium auctoritatibus confirmat Joh. nartius *ad lib. 1. Thebaid, Statii*: Cæterùm Romani recens-editos Infantes in statuebant: ita Lacedæmonios legimus rorum corpora, aquâ frigidâ, quod *Lac monium ceroma* appellabant, ad tolerar æstus atque algores obduraſſe. Unde gilius:

Infantes frigidâ lo.i.

Durū à stirpe genus, natos ad flumina prim
Deferimus, sævoq; gelu duramus, & undi

Id quod & Seneca confirmat, dum *in Sua is* ait, Eurotam amnem, qui Spartam circ fluit, pueritiam indurare ad futuræ mil patientiam. Germani recens-natos pu Rheno immergebant & ipsi quidem; sed fine, ut matris pudicitiam ita explorar Nam id prædicabatur Rheni ingenium legitimos partus in tremulas genitricis nus subveheret illæsos, tanquam intem tæ pudicitiæ testis; adulterinos verò vel rios veluti justus adulterii vindex abſo ret. Hinc Claudianus *lib. 2.* in Rufinum:

Inde truces flavo comitantur vertice G
Quos Rhodanus velox, Araris quos tar
ambit,
Et quos naſcentes explorat gurgite Rhen

Q

ò pertinet illud Gregorii Nazianzeni:

ὡς νόθον εὐγενέος Ῥήνου κριθέντα ῥεέθροις:

purium generosi Rheni judicatum flu-
is. Etsi autem Galenus *lib. 1. Salubr.* Ger-
nos & Celtas ob institutum illud gravi-
increpat: tolerabilius tamen id multò vi-
ur, quàm barbarus & inhumanus ille
nnorum mos: quorum matres, auctore
nande *in libr. Rerum Geticar.* maribus
o genas secabant adhuc lactentibus, & in
ientes sæviebant, ut vulnera perpeti jam
unis discerent, & ephæbi sine venustate
arerent, & senescerent imberbes, ad equi-
dum & jaculandum promtissimi, alacres
ævi; nigra & torva facie, aspectu truci,
rribili voce, ac ore studiosè fœdato: ut aë-
m Dæmonum fœturam posses agnosce-

Hunnorum mos barbarus.

Sed quo ad partionis tempus attinet: scri-
Fr. Vallesius libro singulari *de sacra philo-*
, cap. 18. non ita pridem natam fuisse pu-
m haud dubiè *quinquemestrem:* quæ tum
oque vixerit plus quàm duodecim jam
nos nata. Cujus gracilitas ac tenuitas ma-
quàm mulieribus esse consuevit, indicâ-
certam esse de ejus ortu fidem, præter-
am quod multis domesticis, neque inevi-

dentibus id argumentis constiterit. U
adeò in physicis alterationibus vix q
quam est omninò aut impossibile, aut ne
sarium! Sed fortè periculum est, ne, si id
sim admittatur, contra Naturæ leges c
munes, tertio etiam mense post matri
nium vitalis obtrudatur partus. In Au
stum certè vulgò jactatus fuit Græcus
versiculus:

Trimestris partus.

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τριμῆνα παιδία.

Sunt divitibus etiam trimestres liberi.

Etsi enim Pontifices ab Augusto consu
an Livia Drusilla (quam, ut Suetonius s
bit, matrimonio Tiberii Neronis, & q
dem prægnantem abduxit Augustus, d
xitque & probavit unicè ac perseverant
concepto nec dum edito partu ritè sibi p
set nubere? responderant, Utique posse, c
constaret ex primo viro jam esse prægn
tem: alioquin si id ipsum dubium esse
non posse: Verisimile tamen erat, Eu
qui adeò secundas Liviæ nuptias festinab
vel vivente primo viro aliquid delibasse, a
*ejus quod habetur Extr. De eo qui dux. in m
trim. quam per adult. poll.* Nec ignotum est
quod de Cunarū emtore proverbiali sente
tia passim circumfertur: qui cum uxorē acc
pisset secundo vel tertio à nuptiis mense b
lu

Cunarum emtor.

parientem infantulum, quinas vel senas
nit cunas, in provisionem pro totidem
atibus annuam, si fortè singulis vel bi-
ribus vel trimestribus ita parere Uxor
eret. *Boetius Epo ad l. Gallus. in pr. ff. de li-
& posth. num. 83.*
uid ergò de Octavo mense censebimus?
uamvis pro vero receptũ esse Gellius di-
nunquam gigni hominẽ octavo mense:
n tamen posteà subdit, Accuratè atq; so-
è quæsitũ fuisse Romæ, nõ parvæ tunc rei
otio postulãte, An octavo mense infans
vero editus & statim mortuus, jus trium
orũ supplevisset? Nam abortio quibus-
, nõ etiam partus videbatur mẽsis octavi
mpestivitas. Et, si partus interdũ octavo
se nasci possit; non esse tamen vitalem,
pter mẽsium signorumq; inconjunctio-
& discopulationẽ, ut ajunt Mathemati-
ideoq; partũ imperfectũ esse. Nam & nu-
um imparem, masculo; parem, fœminæ
parari, ut Pythagoricis videbatur: pro-
eaq; non nisi his numeris, utpote ex viro
ore compactum ac conglutinatum se-
, postremo suo die, suis mensibus per-
um animal effici. Porrò, antiquos Ro-
os non recepisse has quasi monstrosas
ates: neque existimasse aliam γένεσιν

Octimestris partus.

 fieri

Parcæ. fieri secundum naturam, quàm quæ f
nono aut decimo mense. Hinc Parcis q
partu appellarunt, *Nonæ aut Decimæ*; no
ctavæ imposuisse nomen. Si quandoqu
ter accidat: jura tamen accommodari a
quæ plerunque, non quæ rarò accid
Denique Mulieribus quodammodo a
teria permitti, & hæreditatum captatio
si eis ita facilè omnes menses legitimi f
Ediversò dicebant alii, grave esse ut
matri prosit, pudicè atque legitimè pep
se. In dubio pro matrimonio præsun
dum, alioquin fore, ut bene cōcordantia
trimonia dissolvantur, si sola comput
mensium partum legitimum aut illegit
faciet. Cùm eò ventum sit, ut editus sept
mense ꝓ justo habeatur: qui item altero
se provectior erit, cur nō pro nato habea
Naxiæ mulieres. Narrari de Naxiis mulieribus, quæ on
pariebant octavo mense: & tralaticium
in Ægypto idem fieri: Jamque in Italia
partus esse vitales, contra priscorum
niones. Sic & *Cæsoniam* Caii principis co
gem, octavo mense matre Vestilia edit
Jam ut filius matri prosit, sufficere, si se
eum vivum pepererit, ut filius potuerit
pellari: licet statim editus decesserit.
hil igitur interesse, mense feliciore an in
ci

enatus ſit, quo plus minúsve potuerit re. Et quamvis Gellius quæſtionem non definiat: valdè tamen probabile hîc viciſſe, ſi ancipitem Hippocratis, at lutam Ariſtotelis ſententiam: quam ilius poëta, & M. Varro, & Polybius,)iocles Empirici ſequuti ſunt, ut Plu- hus ait: videlicet etiam octavo menſe fectum partum, licet imbecilliorem, na- poſſe: ideoque jus trium liberorum ſup- iſſe, ut memoriæ prodidit P. Ærodius *Rerum Judicatar. tit.* 4. *cap.* 2. ex Gellio aſſis *lib.* 3. *Noct. Atticar. cap.* 16. & Plinio 7. *Natural. hiſtoriar. cap.* 5. Quod autem Naxiis modò diximus mulieribus, id lepiadem auctorem habet: qui eas ὀκτώ- α, id eſt, octimeſtria edere puerperia di- è ſcribit, vel Junonis munere, id illi gra- cantis ob Dionyſii benevolentiam: vel a Bacchus ipſe eo genitus ſit intervallo. nc enim Naxum nominari Dionyſiam. amvis de vinearum fertilitate ita magis pellari Plinio placeat *lib.* 4. *cap.* 12. cum & ea fons vino fluere tradatur, quod ſit edulce: ea haud dubiè fide, qua Diodorus ulus ſcribit, denſiſſimâ in Pyreneo mon- ipſarum etiam nubium limites ſpernen- , & penè Divorum conſilia exaudiente,

Fons vino fluens.

ſylvâ à paſtoribus per imprudentiam incenſâ (inde enim monti nomen Argentario) ac liquefacti rivulos paſſim inde fluxiſſe: quod & de montibus, qui olim Riphæi, poſteà Obii, nunc vero Alpes in Gallica dicuntur, Athenæus prodidit *lib.6. Dipnoſoph. c. 4.* ex quibus cum ſylva ipſorum ſponte aliquando incenſa eſſet, argenti rivi per terram itidem refluxerint. Unde Phœnices, dum Tarteſſum in Hiſpaniam navigaſſent, nil-li mercibus permutatis, tantam argenti ſi-quæſierint, ut coacti ſint, ne naves obrerentur, anchoras ex argento conflare: verum eſt, quod de Galliæ ſuæ opulentia jactitavit Stephanus Forcatulus *lib.1. de Galli Imperio & Philoſophia.*

Argenti rivus.

Nec diſſimulandum hîc puto, intempeſtivos illos partus Feſto *exterricineos* nominari, tanquam eos mater exterrita alvo ejecerit. Græci ἠλιθιομένους vocant, veluti fallentes in menſe. Sicut *Epitoca* eleganter quibus jam pariendi inſtat tempus. *Cœl. Rhodigin. lib.22. Antiquar. lection. cap. 13.* Sic, quorum in naſcendo non caput, ſed pedes primi exſtiterant, (qui partus difficilimus ægerrimusque habetur) *Agrippæ* appellati; vocabulo ab ægritudine & pedibus confictō, vel

Exterricinei.

Agrippæ.

ægra partione, quasi ægrè partos di-
t Plinius putavit *libro 7. cap. 8.* Esse au-
ueros in utero, Varro dicit, capite in-
nixos, sursum pedibus elatis; non ut ho-
natura est, sed ut arboris. Nam pedes
q; arboris appellat ramos: caput, stir-
tque caudicem. Quando igitur, in-
contra naturam fortè conversi in pe-
brachiis plerumque diductis retineri
, ægriusque tunc mulieres enituntur.
s periculi deprecandi gratiâ Aræ statu-
t Romæ duabus Carmentibus: qua-
na *Postverta* nominata est, *Prosa* al-
à recti perversique partus & potestate
nine. *Gellius libro 16. Noct. Atticar. cap.*
Tale igitur tantumque cum sit par-
riculum, ut parturientibus mortem
ribus consistere dicat Leo *Novell. 17.*
etiam matribus, quæ ob hoc multum
re dicuntur, *Novel. 156. cap. 1.* sæpè hoc
atam Justinian⁹ condolet *in §. Sed nos.*
de S.C. Tertull. meritò felices deprædi-
erunt Illyricanæ mulieres, quas faci-
artus esse Varro testatur *libro secundo*
ustica, cap. 10. Nam in Illyrico hoc
us, inquit, prægnantem sæpè, cum
pariendi tempus, non longè ab o-
pere

Postverta.
Prosa.

Illyricanæ faciles ad partum.

pere discedere:ibique enixam puerum
re,quem non peperisse,sed invenisse
Sic Canarinorum mulieres in India,n
obstetricis adjumento infantes vel so
ponunt. Ita mihi(ait Joh. à Linschot
Indicæ mulieres. sua Navigat.cap.39.)quandoque amb
ti per villas Canarinorum,potumque
sitis flagrantiâ petenti apparuit mulier
domi,quæ linteamen corpori circumd
cum ante pedes pelvis è ligno aquâ im
staret, ibique illa infantem recens à
lavaret,quem deinde foliis ficus Indica
positum,in terram collocavit, me roga
exspectarem,allaturam se aquam potu
neam. Cæterùm intelligenti sordes
subiti partus,potus aviditas abiit,donec
casa appareret. Pòst visa nobis fuit ea
mulier,circa ædiculam ultrò citroque
currens,secura omnium dolorum, nu
recentis partus molestia. Quibus non
Apollonii mater. lè *Apollonii* Tyanei parentem adjunx
quæ in prato florido somno capta, Cy
rũ circumstantium concentu, deinde s
te Favonio, somno soluta, sine obstet
officio puerum edidit: qui dum in vi
evasit,Philosophia vel Magia adeò exc
it, ut à quibusdam non aliter atque
cultus,& simulachrum ejus sub Herculi

ci nomine constitutum, ab Ephesiis honoratum: si verum est, quod de eo it *Philostratus*, omnium cæteroquin, nquam historiam conscripserunt, mē- imus, ex Cœli Rhodigini judicio *libro ntiquar. lection. cap 13.* Floruit autem lonius sub Nerva, ceu Græca testan- nonumenta. In cujus laudem etiam tum video, quod juvenilibus annis in- va Venereorum & titillationes subin- ncinantes, vellicantesque ita represse- ontuderitque, ut præsignis in eo casti- oscitaretur, à qua nunquam ab eo recli- m sit, atque discessum. Sed & Damis or est, Apollonium illum anuli ab Iar- apientum Indorum principe donati be- io Juventæ nitorem prætulisse, quam- nnum jam centesimum excgisset. Nec uit Platonicū Olympiodorum scribere, neū Apollonium vi ac potestate sensu- cum in Urbe ageret, tanquam de illu- specula, quæ in Ægypto fierent, prospe- e. Sunt, qui & animalium sermonis rum eum fuisse dicant, scribente præser- Porphyrio *lib. de Sacrificiis 3.* Eum in corum cœtu, cum audiret hirundinem nunciare, Asinum prope Urbem onu- n cecidisse, triticumque humi diffusum; de-

Philostratus.

Apollonius.

Avium ser- monis gnarus

declaraſſe audita : idque ita fuiſſe com
tum. quanquam Philoſtratus non hiru
nem, ſed paſſerculum fuiſſe tradidit. P
Plinius *lib. 10. cap. 49.* Democritum
pſiſſe aſſeverat , Aves quaſdam eſſe c
vocabulis ; & earum avium confuſo ſan
ne gigni ſerpentem ; Eum ſi quis ed
linguas avium & colloquia interpret
rum. Id quod tamen Gellio non ſit ve
mile, exiſtimanti , Multa videri ab ho
nibus malè ſolertibus hujuſcemodi c
menta in Democriti nomen data, nobilit
autoritatiſq; eius perfugio utentibus. *lib*
Noct. Atticar. cap. 12.

Nonimeſtris partus.

Sed reliqua perſequamur. Etſi igi
ex recepta omnium opinione, Nono me
hominem frequenter & ſæpè gigni idẽ G
lius prodidit. *lib. 3. cap. 16.* multis tamen ſ
tentiis variatũ video, ſi mulier mortuo pr
re marito ilicò ad ſecũdas nuptias tranſie
& nono menſe pariat, cujus ille filius præ
matur & hæres? Sunt, qui prioris Mariti f

1. Opin.

um præſumendum exiſtiment. Cum en
jure noſtro Nuptiæ intra annum luctus v
titæ ſint , propter ſanguinis turbationen
liberorum. 11. §. 1. ff. de his qui not. infam. Jac
Rævard. libro primo Varior. cap. 20. Capien
eſt, inquiunt, præſumtio filio favorabilic

nuptiis concessis, id est, primo matri-
o censeatur natus. Bald. *in l. si matre.*
uis & legit. Quæ tamen ratio jure Ca-
o forsan non procederet: quo per-
m est Uxori etiam intra annum luctus
nubere. *c. pen. & ult. Extr. de secund.*
Sed fortè Lex Canonica ad hunc ca-
rahenda non est, cum suboriri ambi-
fœtus potest, ut quidem Alciatus *li-*
no, parerg. cap. 12. non improbabiliter
t. Etsi enim Juris pontificii asserto-
placuit, etiam eo casu, quo ob san-
s turbationem, & patris incertitudi-
, secundæ intra annum luctus nuptiæ
tur, Leges civiles per canonica jura
ctas esse, propter ea, quæ tradidit Gof-
s *in Summa, de Secund. Nupt.* illam tamẽ
nistarum opinionem solidis & eviden-
argumentis confutavit Lucas de Pen-
Mulieres. 9. C. de Incol. & ubi quis domi-
vid. lib. 10. non tam matrimonia, quàm
m ipsorum festinationem jure civili
eri ostendens, quæ sententia haud du-
ra est.

Alii partum hujusmodi secundi viri 2. Opin.
s præsumi censuerunt, in cujus do-
cinis scientibus natus sit: ideoq; in ejus
sive filiationis quasi possessione con-
sti-

ſtitutus,ut voluit Imola, Lancellotus,
in d.l.Gallus.in pr. quandoquidem filium
definiamus,qui ex viro & uxore ejus
tur.*l filium.6. ff. de his qui ſunt ſui vel a*
quam concluſionem variè extendit, &
ſum conſtringit Johan. Baptiſta Aſi
Judicor. praxi,parte 2.§.1.cap.66.& ſeqq.
vel ideò veriorem fortè putaveris, quo
putandum ſit ſecundo marito, qui
properè uxorem duxerit,: quemadm
& Ulpianus (ut ita argumentari inde l
omnem ei culpam adſcribit,qui cum
non incidere in tempeſtatem, vel in vi
minis, ſi opportuno tēpore navigaſſet,
met ſe arctaverit, vel nulla neceſſitate
te,voluptatis cauſſa fuerit profectus.*l.*
quis tamen.ff.ſi quis caution.in judic. ſiſt,
præſertim ſuſpicione non careat pro
illa nuptiarum feſtinatio;nec infreque
ut Marito fundi uxorii colono ignavo
ria ſtrenui & aſſidui magis cultoris
ſuccedat. Quò ſpectat perfacetum
Epigramma, quod ex venerandæ vet
exemplari deſcriptum Martiali reſtitu
drianus Junius *lib. 5. Animadverſor. ca*
Martialis id eſſe, vel Jovem lapidem j
paratus.Id vero ſic habet:

Milo domi non est. peregrè at Milone profecto, Milo.
Arva vacant, Uxor non minus inde parit.
Cur sit ager sterilis, cur uxor lactitet, edam:
Quo fodiatur ager non habet; Uxor habet.

acem, ejus esse præsumendum filium, n agro colendo diutius perseveraverit: imè si favor testamenti sustinendi hoc eat: ut quia in testamento prioris mari- filius præteritus. *arg. l. ex facto. §. pen. ad Trebell.* vel si constaret, ea ægritudi- ffectum fuisse priorem maritum, ut u- commisceri verisimiliter non potue- . *l. filium. 6. ff. de his qui sunt sui vel. al. jur.* atus *in d. l. Gallus. in pr. num. 31. de lib. &* . Asinius *in praxi judicior. parte 2. §. 1.* .

Angelus propter incertitudinem par- illum ad utriusque mariti hereditatem ittendum existimat, tanquam utriusq; eatur filius: sicuti & servus quandoque rum dominorum in solidum fuisse, juris mento intelligitur. *leg. duo socii. 8. ff. de dibus institu.* quamvis unius tantum esse it: cum duorum in solidum dominium possessio esse nequeat. *leg. si ut certo. §. duobus vehiculum. ff. Commod.* contra na- m quippe est, ut cum ego aliquid tene- 3. Opin.

am ; tu quoque id tenere videaris. *le*
§. ex contrario. ff. de acquir. poss. quà
re videndus est Arius Pinelus *in leg. 1. C*
bon. Mater. parte 3. n. 10. Proinde sent
tiam illam, ut ad utriusque successionem
lius iste admittatur, ceu somnium quodd
irridet Alexander *in d. l. Gallus.* quanqu
certum est, eam Azoni placuisse, ut quæ
gna æquitate fulciatur. *arg. l. qui duos. 9. f*
Rebus dub. Et hæc quidem uno sanè
su etiam Alciato probabilis videtur ; c
scilicet utriusque hæreditatem filius ille p
sideret. Poterit enim filius adversus ag
tum primi mariti excipere , se ejus
filium : eodemque modo etiam adver
agnatum secundi : cum licitum sit Reo
versus diversos Actores etiam contrariis
ceptionibus uti. *leg. nemo, de Except.* &
Accursius ait , mantellum vertere. *in l.*
pinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoff.
stam. Quo fit, ut adseveratio erga prim
nihil ei obfutura sit respectu secundi. *leg*
duo patroni. in pr. de jurejurando. quod A
tinus *in d. leg. Gallus.* adversus Abbatem c
suit *in c. afferte. de præsumt.* & verum
Poterit enim Reus adversus unum obti
re, quia ille nihil probaverit, & adver

erum, quia ipsemet filius se filium osten-
it. *Alciat. libro nono parerg. & ad d.l. Gal- in pr. n. 37.*

Cæterùm Ruinus & Salomonius non iusque hæreditatem, sed alterius tantùm concedendam putarunt, electione scili- ipsi data, ut ejus sit, cujus esse velit; atque interpretatio in re dubia in partem fiat orabiliorem. Nec videtur ratione de- uta hæc decisio, quandoquidem filius trimonium inter Titium & matrem su- fuisse probans, intentionem habeat fun- am. Sed quoniam hæc non leviter per versarium obscurari potest, matrimonii n alia quoque probatione, *Bart. in l. non so- 1. §. sed ut probari. de Novi oper. nunciat.* ut sententia ista non sat probabilis cense- queat. Sicut nec illa quorundam Vete- n: qui propter tantam dubietatem dividi sce hæreditates, & utriusq; dimidiũ hu- lari censuerunt. *arg. l. si pater familiâs. de ha- l. instit.* Verior potius & receptior, atq; adeò is regulis quàm maximè consentanea est obi de Belviso sententia *in l. 1. C. quor. bo- r.* quam & Baldus & Angelus sequuti nt *in leg. liberorum. §. 1. de his qui not. infam.* Albericus *in leg. si vicinus. C. de Nupt.* ob illam sanguinis turbationem, neu-

4. Opin.

5. Opin.

6. Opin.

trius existimandus sit filius, & propter
certitudinem ab utriusq; hereditate ex
di debeat. *l. si ita fuerit. de Reb.dub.l 3.§.si*
bus. de adim.legat. Par enim est respect
triusque mariti præsumtio, & nulla victo
inter pares esse potest. *l. cum enim.de stip*
servor. l. si reus. de duobus reis stipul. Q
tamen cum hoc moderamine accipiend
est, nisi aliquæ conjecturæ in alteram p
tem urgeant: qualis est illa, cum filius
vel primi, vel secundi mariti, vel et
utriusque, ut modò diximus, hæreditat
possidet. Facit enim possessio, ut pro p
sessore, tanquam pro filio præsuma
arg. §. Recuperandæ. §. commodum. Inst. de
terdict. ubi commodum possidendi in
esse dicitur, quod etiamsi ejus res non
qui possidet, si modò Actor non pot
suam esse probare, remaneat in suo l
possessor. propter quam caussam c
obscura sunt utriusque jura, contra peti
rem judicari solet. quippe qui intent
nem suam non impleverit. *l.fin.C. de rei v*
dic. Altera conjectura est, quæ ex lineam
tis oris paterni assumitur: ut ejus judice
filius, cujus imaginem & lineamenta refe
quod si nolit.31.§ qui mancipia.& ibi gl.ver.nõ
famatæ. ff. de ædilit, edict. Quam opin
n

1. Coniectura ex possessione.

2. Coniectura ex lineamentis oris paterni.

m Bartolus & alii, præcipuè verò Jaſon re-
obat *in l. Gallus. in pr. n. 68. ff. de lib. & poſth.*
Jacob. Menochius *de Arbitrar. Judic. cent.*
ſu. 89. num. 98. Cum enim ex cogitatio-
figurati partus edantur, contingere ſæ-
, ut filii naſcantur patri diſſimiles. *gl. in l.*
eret aliquis. 135. ff. de verbor. ſignifi. & *l. non*
t liberi. 14. de ſtatu hom. Minimè cer-
n hanc eſſe Naturæ legem, ut ſimiles pa-
bus procreentur; ſed ſpecies mortalium,
out fortuita ſors conceptionis obtulit, at-
bui. atq; ideò plerumq; ex ſpecioſis defor-
es, & ex robuſtis invalidos partus edi. *Val.*
ax. lib. 9. cap. 14. ex doctis, ſtolidos & ſtupi-
s; ex ſtultis, ſæpè prudentiſſimos: ut ex A-
andro Aphrodiſæo luculenter docet An-
eas Tiraquellus *in LL. connub. lege 15. n. 154.*
etam evenire, ut cùm adultera adventum
riti metuens, de ipſo ſemper cogitet, ex
ultero liberos pariat patri tam ſimiles, ut
n lac magis lacti ſimile videri poſſit. Eò
rtinere illud Horatii:

Nec metuo, ne, dum coëo, vir rure recurrat.

Ipſum etiam Empedoclem exiſtimaſſe, eo
od ſub conceptum offertur, infantem in-
mari. Id quod Plinius eleganter hau-

ſtas imagines ſub ipſo conceptu nomi
libro ſeptimo cap. 12. Ex cujus itidem opin
ne Cogitatio utriuslibet animũ ſubitò tr
volans, effingere ſimilitudinem aut miſc
exiſtimatur. Ideoque plures in homi
quàm in cæteris omnibus animalibus di
rentiæ: quoniam velocitas cogitationu
animique celeritas, & ingenii vari
multiformes notas imprimit: cum cæt
animantibus immobiles ſint animi, & ſi
les omnibus, ſingulisque in ſuo cuique
nere. Hinc mulieres ſimulachra ſæpi
culè ſtatuasque in deliciis habuiſſe conſ
ſimilesque iis partus enixas: ut videre eſ
pud Johan. Baptiſtam Portam *libro ſecu*
Magiæ Naturalis cap. 19. & 20. & Franc. V
leſium libro ſingulari *de ſacra Philoſoph. c*
11. Nec deſunt in eam rem exempla ex b
nis auctoribus. Nam & D. Auguſtinus
5. contra Julianum ſcribit, Regem quen
Cyprium, cum ſatis deformis eſſet, cubic
lum ſuum pluribus imaginibus pulchris c
pingi curaſſe, ut earum adſpectu uxor p
chram quoque prolem conciperet. &
Hieronymus in *Geneſim*, Hippocratem ſc
ptum reliquiſſe tradit, ſuſpicione adulte
mulierem liberatam, quæ pulcherrimu
infantem pepererat, utriq; ſtirpi & pater

& m

naternæ dissimilem, quòd è regione cu-
s non absimilis effigies depicta esset. Quo
umento & Quinctilianus matronam de-
dit, quæ Æthiopem enixa erat, cum ejus
oris imagunculam in thalamo haberet.
vulgata est Jacobi astutia, etiam ab Augu-
o probata *lib. 10. de Civitate Dei*: qui ut
sicolorem gregem haberet, in canalibus
iegatas virgas ponebat, ut tales fœtus
ogignerentur, quales erant virgæ, quas
um ducta pecora contemplabantur.
nes. 30. Nec ignotum est, quod apud Luci-
n de Manilio pictore filios deformes &
ma sibi planè dispares habente legitur.
errogatus enim à Geminio, quî fieret,
òd non similes sibi liberos aut ea formâ
geret, qua aliàs soleret pingere? Respon-
se fertur, *in tenebris se fingere, at luce pin-*
e. quod perquàm eleganti Epigramma-
xpressit Georgius Sabinus:

Pignora conjugii deformia pictor habebat,
Uxor in hunc talem protulit ipsa jocum.
Cum tua præstantes manus exprimat æmula formas,
Cur secus ac pingis, corpora fingis? ait.
Nocte, refert, soleo tenebrosa fingere; pingo,
Clara nitet Phœbo cum radiante dies.

Similitudo quorundam etiam exterorum

Sed nec propterea putant probabilem
jecturam ex similitudine illa capi poss
compertum sit, etiam diversarum gen
natales tam concordi figura repertos, &
quos in dissitis & remotis admodum
ita sibi formâ pares fuisse, ut neuter ab a
discerni potuerit, sed uterq; pro uno ec
fuerit habitus. Nam & Toranius M.
tonio Triumviro eximia forma pueros
terum in Asia genitum, alterum trans A
ut geminos vendidit tanta unitas erat
Antiocho regi Siriæ, è plebe nomine A
mon in tantum similis fuit, ut Laodice
junx regia, necato jam Antiocho, mi
per eum commendationis regniq́; succe
nis peregerit, ut Plinius scribit *lib. 7. c.*
quanquam Artemona illum non ex pl
sed & ipsum regiæ stirpis fuisse dicat Va
Maximus *l. 9. c. 14.* ex quo subobscura illa
nii verba lucē accipiūt. Igitur adscribo. I
dice uxor Antiochi (ait Valerius) interf
viro, dissimulandi sceleris gratia Artem
in lectulo, perinde quasi ipsum Regem
grum collocavit: admissumq́; univer
populum & sermone ejus & vultu co
mili fefellit: credideruntq́ue hom
ab Antiocho moriente Laodicen & n
ejus sibi commendari. Et, ut idē tradit

;, Magno Pompeio Vibius quidam è ple-
& Publicius etiam servitute liberatus, in-
reta propè specie fuére similes, illud os
bum reddentes, ipsumque honorem exi-
e frontis. Quod quidem fortuitum ludi-
um, ait Valerius Maximus, quasi hæredi-
um ad eum penetravit. Nam pater quo-
ejus eo usque Menogenis coci sui simi-
lle visus est; ut vir & ferox animo, & præ-
ens armis, sordidum ejus nomen repelle-
se non valuerit. Sic provincialem quen-
n legimus Augusto Cæsari ita forma æ-
lem fuisse, ut cum Romæ esset, omnium
e oculos converteret. Eum itaque Cæsar
se adductum percunctatus fuisse dicitur:
nquid mater ipsius Romæ aliquando fu-
t? Negavit ille; & jocum sentiens, *Meus*,
uit, *pater Romam frequenter accessit.* Joco
nque lacessitam matris suæ pudicitiam
us est, invicem suspicione in matrem Cæ-
is regestâ. Ut taceam, quod patrum no-
orum memoriâ Martinum quendam in
llia factitasse legimus, qui alterius uxori
specie veri ipsius mariti per quinquen-
um, ni fallor, cohabitavit, omnibus eum
faciei & morum similitudinem pro vero
rito habentibus. qua de re exstat *Arrestum*
losanum, à Johanne Corasio commentariis
istratum.

Liberi legitimos parentes referunt.

Verùm etsi hæc ita sese quandoq; ha
ant:negari tamen non potest, frequẽtiu
cidere, ut legitimos patres filii referant.
enim dubium est, homines genitali quad
lege trahi, non secus atque in animalibus
plantis similia sibi gignẽtibus fieri viden
ut non immeritò Favorinus insignis ph
sophus apud Gellium *lib.12.Noct.Atticar*
1. existimârit, ad fingendas animi & cor
ris similitudines, Naturam & vim sem
plurimum valere. Hinc cum similitudo
Naturæ magis consentanea multum val
videmus patresfamiliâs omni studio cur
canum atque equorum generationem e
primis atq; pulcherrimis fieri:admirante
tereà, & ridente Platone *de Repub.* quod
idem operæ in copulandis hominibus n
tur. Nec ullum maternæ pudicitiæ testi
nium certius putat Joh. Corasius *lib. 2.*
scellan cap.21. quàm liberorum parentes r
rentium progeniem. Unde Martialis *lib.*
pigr. ad Nepotem:

> *Est tibi, quæ patrii signatur imagine vu*
> *Testis maternæ Nata pudicitiæ.*

Et Catullus in Epithalamio Juliæ & Ma

> *Sit suo similis patri*
> *Manlio, & facilè insciis*

Ne

Noscitetur ab omnibus:
Et pudicitiam suæ
Matris indicet ore.

ue eò etiam pertinere videtur Didonis
ela ad Æneam, *apud Virgil.*

altem si qua mihi de te concepta fuisset
Ænte fugam soboles; si quis mihi parvulus aula
uderet Æneas, qui te tantùm ore referret.

o fit, ut nec verum putem, eos qui ex ad-
rio concipiuntur, Maritis maximè simi-
sse: cum nec verisimile sit, in ipsa titilla-
e Veneris, & voluptuaria illa seminis
meatus emissione de Marito cogitare ad-
ram: & ipsemet disertè scripserit Phocy-
s,

Haud similes gignunt stuprata cubilia natos.
llud Theocriti concinit, Idyllio 17.
Non amantis mulieris in alieno mens semper;
Et faciles quidem fœtus; cæterum filii nunquam similes patri:

ue insuper etiam experientiâ sit cogni-
a, adulteris similes esse adulterinos par-
Hac etenim re deprehensum fuisse *Pa-*
aës adulteriũ legimus, quod gemino par- *Pasiphaës adulterium.*
lterũ Minoi marito, alterum Tauro no-
o ej⁹, similimos genuisset. Hinc fabula, ut
Mi-

Minotaurum, miſtum genus, edidiſſ...
retur. *P. Ærodius lib. 8. Rer. judicatar. T...*

Proconneſia. Sic Proconneſiam ancillam è duplici a...
rio geminos fuiſſe enixam, utrumqu...
ſimilem, Solinus tradidit *lib. 4.* ex Plini...
taſſis, qui Proconneſiam ejusdem diei...
alterum domino ſimilem, alterum pro...
tori ejus peperiſſe ſcripſerat *lib. 7. Natu...*
cap. 11. Nec immeritò ridiculo fuit ha...

Plumbini Dux. Plumbini Dux, qui prægnãtem de ſe co...
binam credens, ad baptiſmi ſacra quàn...
rimos primarios viros invitârat. Verù...
Æthiopem peperit coquo ſuo ſimilir...
cum quo ſtupri commercium ipſam ha...
ſe, quæſtione deprehenderat: ut eſt apu...
ciatum *in l. quæret aliquis. 135. de verb. ſign.*
Quemadmodum igitur legitimis par...
bus liberi legitimi; ita & adulteris adult...
ſunt ſimiles: quod Martialis perquàm f...
epigrammate in Cinnam oſtendit *lib.*

Vis informativa. Informativæ virtuti adſcribit Langius...
adminiculo, ex utriusque parentis ſemi...
materno per acetabula in uterum attr...
ſanguine, fœtus ad parentum ſimilitudi...
effingi, eosque parentum, ac non rarò p...
vorum nævis, cicatricibus, & ſtigmatibu...
ſigniri ait *lib. 1. Epiſt. Medicin. 10.* Rari qu...
ſunt, dicebat Hippocrates, qui genitale...

x utero non referant. Ac quamvis ab
in ipso partu manifesta signa, ut nervi,
ces &c. non appareant: attamen per æ-
recognoscimus, aut in ipso oris & cor-
habitu, aut voce, pronunciatione, in-
gestu, moribus. Nam quotidie gentili-
rtutes, ac vitia, morbos, ægritudines
i⁹, ut articulares, Iliacas, phthisicas, po-
s. quot præterea videmus apoplexia ge-
cecidisse? quot lipposos, lusciosos, sur-
palbutientes, parentibus suis similes, ac
avis & proavis? Solet enim idē sanguis
no pleraque similia corpori produce-
cebat Euripides *in Electra.* Hinc tres
pidorum gente intermisso ordine, ob-
membrana oculo, genitos accepimus.
ib. 7. cap. 13 & Seleucum Asiæ regem an-
am in femore habuisse Trogus scribit
atque id signum ceu naturalem notam
steris quoque ejus perseverasse. Unde
nius de Antiochia loquens,

——illa Seleucum
Nuncupat, ingenitis cui præbuit Anchora
signum.

uasi in proverbium iverit *Seleucidarum*
ra, Pelopidarum eboreus humerus, & Ai-
borum rutila barba, à gentilitiis scilicet
fami-

familiarum iſtarum notis. Nec verò i
quens eſt, ut tanquam diu latente imag
Natura nõ in filiis, ſed in Nepotibus ref
ſpeciem, memoriamq; Majorum. Quod
cretius ſignatè expreſſit *lib.4.* his verſibu

Fit quoque, ut interdum ſimiles exiſtere
rum
Poſſint, & referant proavorum ſæpè figur
Propterea; quia multimodis primordia
Miſta, ſuo celant in corpore ſæpè parentes,
Quæ patribus patres tradunt à ſtirpe pro
Inde Venus varia producit ſorte figuras,
Majorumq; refert vultus, vocesq;, comasq

Indubitatum enim, ait Plinius, exemp
Nicæi Bizantii: qui adulterio Æthiopi
ta matre; nil à cæteris colore differente,
avum regeneravit Æthiopem. Id quod
ſtoteles *lib.1. de generat. animal. cap.18.* jam
de Helide ſcripſerat, quæ ex Æthiopis c
preſſu albi quidem coloris filiam peper
ſed ex qua Nepotem poſteà Æthiopem
ceperit. Quod Antonius Mizaldus *cent*
Memorabilium. aphoris. 95. ſuſpicacibus m
tis probè notandum monet: qui uxores
pri inſimulare non erubeſcunt, ſi qua
prolem alterutri disſimilem pariant: cur
at ſæpenumerò, ut liberi avis aut etiam
avis magis, quàm parentibus aſſimilen
ſi

in Maritos ſuſpicaces.

pluribus à nobis hactenus eſt demon-
m. Non improbabilis igitur erit con-
a, quæ ab oris ſimilitudine ducitur, ad
poſſeſſionem filiationis probandam:
m diu erit ſtandum, præſuppoſita ſcili-
aris & fœminæ conjunctione, quam-
Adverſario, in quem onus illud reji-
contrarium fuerit probatum: quem-
dum Antonium adverſus verſutũ in-
mangonem Toranium factitaſſe le-
s, ſermone puerorum detecta fraude.
l. cap.12. in fi. Quod & in iis, qui quamvis
ntes, aut etiam diverſis in locis ſiti, for-
iis æquales ſunt, factu non erit difficile;
originis, vel regionis diverſitas ab Ad-
rio fuerit oſtenſa. Nec verò, quæ ex
onymo, Quinctiliano & aliis adduxi-
tanti facienda ſunt, ut quotidianæ ex-
ntiæ præponenda ea exiſtimem. Nam
ropoſita ibi ſpecie, de ſubmovenda ad-
ii ſuſpicione agebatur; adverſus quam
nq; & facilè præſumitur. *arg. l. meritò. 51.*
ſanè plerunq; ff. pro ſocio. & certũ eſt, plus
ionis tabulã oculis ſubjectã inducere, q̃
tis mariti cogitationẽ: de cujus forma
nereá illa titillatione, ut dixi, admodũ
tam eſſe adulterã, mihi quidẽ herclè nõ
riſimile. Et quoniam Mulierculæ iſtæ,

Conjectura à ſimilitudine ducta quamdiu ſtandum.

argu-

argumento & loco à speciali fuerunt ex
tæ; consequens nimirum est, generalem
verso Regulam ab ipsis fuisse comproba
quod scilicet Natura similem fœtum ex
& similitudo suum exigat, sicuti dissi
tudo non suum. *Joh. Baptista Asinius in*
Judicior. §. 1. cap. 14. circ. fin. Cæterùm ob q
caussam fœtus aut patri aut matri fiat si
or, id doctè explicatum habetur apud
Vallesium, *Cōtroversiar. Medicar. & Phil*
lib. 2. cap. 7. circ. fin. & quomodo Mares ve
minæ gigni possint, *Joh. Baptista Porta*
dit lib. 2. Magiæ Naturalis cap. 21. quibu
de, quod Joh. Langius *Epist. Medic. lib. 2.*
scriptum reliquit, rationem docens, cu
nes plerunque masculos; adolescentes
tem fœmellas procreent.

3. Conjectura ex nominatione Filii.

Tertia conjectura ex tractatione &
minatione desumitur, quando scilicet
tus ille non tantùm filius nominatur, s
ut filius tractatur: dum ei alimenta, & ali
tæ subsidia non secus ac liberis nostris
peditantur. qua de re tamen videatur i
Joh. Baptista Asinius *d. §. 1. cap. 16. cum n*
seqq. & Jacob. Menochius *de Arbitrar.* J
lib. 2. cent. 1. casu 89. num. 77.

4. Cōjectura ex Fama du citur.

Quarta conjectura ex Fama dec
tur. quæ hoc operatur, ut partus ille

muni populi fama pro filio fuit habitus, uasi possessione filiationis constituatur. enim non desunt, qui famam hoc casu im prodesse existiment; eò quòd Fama tur vana populi vox. *l. Decurionum. C. de* & falsus rumor. *l. ult. ff. de hæred. institu.* madmodum & Quintilianus Famam ellat rumorem sine certo auctore. *lib. 5. tor. Institut. cap. 3.* Tamen cum res conje- is est definienda, tum Fama non jam vana populi voce habebitur; sed populi vox, Dei vox solet appellari. Nam, ut pud Hesiodum:

Quam populi sermo celebrat creber, irrita nunquam
Fama cadit penitus, quadam Dea cum sit & ipsa.

ntum, ut Famâ rectè probata, de rei ve- e constare dicatur. quippe cum in his, difficilis sunt probationis, & à Conje- is potissimùm dependent (cujusmodi m est Filiatio) & quorum aliunde non st haberi probatio, Fama etiam plenè bare dicatur, ex communi Dd. senten- quâ laudant & sequuntur Jacob. Meno- s & Joh. Baptista Asinius, locis modò al- tis. Atque hæc quidem de Nonimestri

partu,& circa hunc mota passim à Dd.vu
ta illa quæstione dicta sint.

Decimestris partus.

De decimo autem mense indubita
est, Veteres hunc frequentiorem esse ad
tum credidisse. Inde illud apud Virgili
Ecloga 4.

Matri longa decem tulerunt fastidia men

Et Ovidius rationem reddens anni à
mulo in decem menses distributi,

Quod satis est, utero matris dum prodeat in
Hoc anno statuit temporis esse satis.

Ipsa quoq; Sapientia de partus humani te
pore ita pronunciat *Sap. 7.* Decem mens
tempore coagulatus sum. Hinc in Aquili
formula apud Scævolam: Si filius meus v
me morietur, tunc si quis mihi ex eo ne
sive quæ neptis, post mortem meam in
cem mensibus proximis, quibus filius m
nascitur, natus nata erit, hæredes sunto. *l.*
lus. in pr. de liber. & posth. Et in Justiniani c
stitutione: Si filius vel filia intra decem m
sium spacium post mortem meam editi f
rint, hæredes sunto. *l. ult. C. de posthum. hære*
Estq; elegans hac de re locus apud M. Var
nem in Satyra, quæ *Testamentum* inscribit
Si quis mihi filius unus pluresve in dec
mensibus gignētur, si erunt ὄνοι λύρας, ex
redes sunto, quod si quis undecimo me

᾿Αριστοτέλην nat᾿ est, Accio idem quod Ti-
jus esto apud me. qui locus & illud inter
era docet, vel ipsos etiã filios posthumos
q; ulla prorsus ipsorũ culpa potuisse ex-
edari. quid enim culpæ habet ingenii stu-
itas? Quid ergò, si vel solo biduo post mẽ-
decimum à filii morte completum pari-
urus? ecquid pro prole legitima ab avo
agnoscetur? Jus nostrum non agnoscet.
m ubi certum tempus, certúsve dies per
um testatorem præfinitus est; id quod ul-
illum diem contingit, à testatoris inten-
ne remotum est. *l. si ita quis. 21. de vulg. & pu-
subst.* Unde Ulpianus: post decem men-
mortis natus, non admittitur ad legiti-
m hæreditatem. *l. intestato. 3. § post mortem,
uis & legitim. hared.* Et auctor est Gellius,
cemviros in decimo mense gigni homi-
n, non in undecimo scripsisse. Esse enim
minem gignendi summum finem, decem
nses non inceptos, sed exactos. *lib. 3. No-
im Atticar. cap. 16.* Idque & Plautum dicere
lemus in Cistellaria:

——tum illa, quam compresserat,
Decimo pòst mense exacto hic peperit filium.

uapropter cum mulier quædam post viri
ortẽ undecimo mense peperisset, & defun- *Vndecime-*
viri hæreditatem filio tanquam legitimo *stris partus.*

dari peteret; Justinianus adversus partũ pro-
nunciavit, quoniam indubitatum existimaret & impossibile, undecim menses uterum Mulierem gerere: quamobrem lata lege sanxit, ut quæ hoc tempore pareret, eas subiret pœnas, quibus jure veteri afficiebatur, si qua intra annum luctus nupsisset. *Auth. de Rest. & ea quæ parit. §. ult.* quod & injustè & summo rigore statutum Alciatus existimat *lib. 3. paradox. cap. 7.* cum ex Græcis Aristoteles & Diocles, ex Latinis M. Varro, hoc temporis gestari filios posse putaverint. Sed si verum amamus, nulla ibi circa partum movetur cõtroversia, sed tantùm circa antenuptialem donationem restituendam. Quia enim proponebatur, Mulierem perfecto undecimo mense, nondum tamen anno completo peperisse: nulla quidem erat quæstio, Utrum post decem menses legitimus nec ne esset partus ille undecimo vel duodecimo mense editus: sed liberi duntaxat antenuptialem repetebant donationem, qua privandam dicebant eam, quæ intra annum luctus, à morte defuncti mariti, patris ipsorum, ad secundas nuptias convolaverat. Mulier ad elidendam hanc agentium intentionem, fatebatur quidem jus esse ex constitutionibus, ut Mulier intra lugubre tempus nubens donatione illa

cadat:

at: Cæterùm secundas se contraxisse nu-
as;id verò pernegabat: Puerum quem pe-
isset, non ex secundo marito, quem nul-
a haberet, sed ex opere naturalis concupi-
ntiæ se peperisse, hoc est, ex illegitimo cō-
bitu seu stupro. Ideoq; prædictas illas con-
utiones ad se, quæ secundo non nupsisset,
n pertinere. Non igitur allegabat Mulier,
tum prioris esse matrimonii, aut verò ju-
m partū undecimo vel duodecimo mense
uando pcreari posse: sed à defuncti mor-
onstupratā se esse confitebatur, ut pœnas
ra luctus annum nubētium evitaret. Cæ-
ùm Justinianus iniquū esse ratus, aliquid
plius habere castitate luxuriam, sancivit,
n pœnis illis omnib. subdendā, non secus
contigisset, eam ante luctus tēpus legiti-
celebrasse nuptias; nulla prorsus ratione
ita illius, quāto scilicet tempore uterum
ere posset mulier. Qua tamē decisione Ju-
ianus nihil se præjudicare velle testatur
ris prioris matrimonii: quib. ut & poste-
i huic partui, si contendere velit, partum
se mariti defuncti, nullum ex hac senten-
iti nec etiam ex matris confessione præ-
cium irrogari debeat. Et hanc quidem
itutionis illius veram interpretationem
puto, quam adversus Alciatum pluribus

prosequitur Joh. Basius *lib. 4. paradoxar. di*
tat. cap. 6. Sanè cum Mulier quædam, qu
undecimo mense post mariti mortem pe
rerat, accusaretur, ac si illegitimū peperi
cæteroquin autem bonis ac probatis m
bus, nec dubiæ pudicitiæ esse diceretur:
vus Hadrianus, caussa cognitâ, requisitis
veterum poëtarum, philosophorum, M
corumque opinionibus (inter quos sum
fuerunt Homerus, Aristoteles, M. Varro)
crevit, In undecimo mense partum edi p
se, atque in ipso suo decreto apposuit,
perquisitione, qua diligentia, quibus r
tionibus ita judicasset: ne quid temerè adv
sus Leges XII. Tab. (quibus *in Decem* Me
bus gigni hominem, non, *In Undecimo*,
ceretur) atque adversus publicam utilitat
introduxisse videretur; se rem ad Medi
rejecisse, atque ex eorum sententia jus di
se, liquidò testatus, & quidem non abs
Peritis in arte credēdum. summorū virorū exemplo. Nā & Plato, c
de area dimetienda quæreretur, ad Eu
dem; & Q. Scævola Augur, cum de jure p
diatorio consuleretur homo juris periti
mus, Consultores suos nonnunquam ad
rium & Casellium prædiatores rejiciebat
Cicero de Aqua sua Tusculana M. Tug
nem potius, quàm C. Aquilium consuleb
qu

d assiduus usus uni rei deditus & ingeni-
& artem sæpè soleat vincere. Quo facto
uit Val. Maximus) Veteres moderatio-
suam magis commendabant, quàm au-
itatem minuebant. Quinimò etiam us- *Duodecimestris partus.*
ad duodecimum mensem fœturam mu-
um protolli posse Gellius docet ex illis
neri versibus, quibus Neptunus puellam
recens compressam ita compellat:

Nunc gaude dilecta, at quum se evolverit annus,
Illustres (neq; enim sunt vana cubilia Divûm)
Natos nixa dabis.

tamen in loco, verba illa περιπλομένυ ἐ-
ῦ, *volvente anno*, Favorinus non de con-
o, sed affecto anno accipiēda monet. Di-
tem affecta, quæ nō ad finem ipsum, sed
ximè finem ꝓgressa sint & deducta. Hoc
lius, apud Plinium legimus *lib. 7. c. 5.* Lu-
n Papyrium prætorem, secundo hærede
agente, bonorum possessionem contra *Tredecimestris partus.*
dedisse, cum mater partū se XIII. mensi-
diceret tulisse. quoniam nullum tempus
endi statutum ei videretur. Idq; & Gel-
refert *loco præcitato*. Sui quippe juris Na-
est, neq; ad leges humanas componitur,

aut ſemper ex formula reſpōdet: modò
perat, modò vota præcurrit, modò len
& remoratur, ut ex Papyrio Fabiano a
neca. Nam ut arborū fructus ex diutur
re frigore; ſic fœtum, ex acerbiſſimo d
re mariti defūcti, ſiſti ac ſuſtineri poſſe.
eſt, quod apud Pariſienſes arbitrio doc
morum Advocatorum ad Bonorum po
ſionē admiſſa dicatur Vidua, quæ XIV. m
ſe peperiſſet: eò quòd apud hæredes defu
vixiſſet perpetuò, diligēter aſſervata, & n
quam à latere diſcedens eorum Uxorum
pſiſque præterea hæredibus nihil ejus ho
ri ac pudicitiæ objiciētibus, quin imò de
lenni ac perpetuo ejus luctu, ob mariti m
tem, teſtantibus. Quod cum ita foret, neq
quam tanti faciendam putarunt commu
partus opinionē, ut matrona honeſtiſſi
cui nihil objiceretur, præter vulgarem co
ſuetudinem pariens audienda non eſſet.
on. Gothofr. ad Novell. 39. in fi. Verùm hæc n
facilè ad exemplum trahi debent. & certa
ſuſpecta mulieris pudicitia, junctâ comm
ni famâ, & adhibito jurejurando, multu
adfert in his naturalibus rebus adjumenti,
graviter cenſuit Petr. Ærodius *lib. 2. Rer. ju*
cat. Tit. 4. cap. 5.

Quatuordecem menſium partus.

Partionis tempori ſuccidanea eſt fœt

mul

iplicitas. quam Empedocles ad quan- ; Asclepiades ad excellentiam seminis; stratus ad superfœtationem referebat, dere est apud Plutarchum de placitis sophor. Seneca *in Naturalibus quæstioni-* idetur inter ea id ponere, quorum ratio i non potest : ut cur aqua Nilotica fœ- diores faciat fœminas, adeò ut quarun- viscera longiore præclusa sterilitate ad ceptum relaxaverit. Nilum certè mu- m partionem insigniter adjuvare, Ga- s putavit. Et quidem incomparabilem itatis vim fluvio illi attributam, quatuor ausis Avicenna scribit. quarum primam it à cursus longitudine: secundam, Re- is adscribit nitori ac præstantiæ, per n sit aquarum delapsus : tertiam, quòd meridie in Septentrionem deferantur: remò & immensam suffragari fluminis em. Aristoteles, posteaquam fœcundissi- n dixit Nilum, & alendi facultate insi- n, moderatæ Solis decoctioni id acce- n tulit. Nilum itaq;, quoniam mira fe- ate universam Ægyptum beat alluvio- fecũda, Poëtæ modo *fertilem*, modò *pin-* , modò *potu fœtiferum* dixerunt. quin- Jovis vice Ægyptiis eum cultum fuisse næus scribit; quòd imbrium modo ri- rcumfusus stato anni tempore, quo

Fœtus multiplicitas.

Nili fœcunditas.

Fertilis æstiva Nilus abundat aqua.
miram, ut dixi, fertilitatem campis inf
De quo ita Tibullus:

Te propter, nullos tellus tua postulat imbre
Arida nec pluvio supplicat herba Jov

cujus aquam & Babylonii Reges inter g
cõdere consueverant, velut hoc argume
suæ magnitudinis ostenderent, cum per
spacia terrarum, totq; invias regiones
vecta fuisset. Ipsi verò Ægyptii inter
gia munera adeò hanc in deliciis habuere
Philadelphus Rex eam ex Ægypto Bere
ci filiæ, quæ Antiocho nupserat, in Syri
dono miserit. *Joh. Langius Epistol. Medicin*
lib. 1. cp. 31. & tanti præterea fecere, ut cum h
dria ad templum deferebatur, omnes pr
cumberent, & sublatis manibus Diis grat
agerent. *Alex. ab Alexandro lib. 4. Genial. d*
er. cap. 17. & suum illum Apim tanta cu
cultuque nutritum, ex Nilo bibere quà
religiosissimè vetuerint: si quidem & m
cilentiam & gracilitatem omni pondere va
cuam, divinitati propiorem arbitrabantu
cum contrà compertum esset, animalia qu
ex Nilo biberent, & pingu ora & obesior
fieri: ut ex Plutarcho Joh. Pierius annotavi
libro quadragesimo sexto Hyeroglyphicorum

Nili aqua quanti æstimata.

Tu

de Tribus urnis. Quid? quod præter nditatem illam, tanta etiam suavitate s abundare dicitur, ut incolæ vix Vi- quærant? Itaque Pescennius à Syriaco itu Cæsar acclamatus, Militibus, qui pti limites custodirent, vinum efflagi- bus dixisse fertur: *Nilum habetis, & vi- quæritis?* De multiplici autem fœtus cro multa tam varia, & incredibilia tra- ulus ait, ut fabulis annumerentur. Nã uatuor pariter puellas à matrefamiliâs s esse. *l. antiqui. 3. ff. si pars hæredit. petat.* & Augusto imperante, ancillam Cæsa- agro Laurente uno partu quinque eni- pueros Gellius scribit *lib. 10. cap. 2.* & Ro- uisse Alexandrinam mulierem, quæ iti- quinque simul peperisset, & tum habu- incolumes, Ulpianus testatur *in l. si pa- 5. §. nam & Aristoteles ff. de Solut.* & Ca- *l. utrum. 7. de Reb. dub.* Ac etsi Aristote- um esse finem dixit multijugæ hominũ onis, neque plures unquam simul geni- ompertum; atque hunc esse numerum rissimum, ut à Gellio relatum est *d. lib. p. 2.* scribit tamen Paulus, non leves tra- sse auctores, quandam quinquies qua- os enixam Peloponnesi: multas Ægypti utero septenos. *d. l. antiqui. 3. si pars hære- dit.*

Nili suavitas.

Quot pariter nasci possint.

cit. pet quod Trogus ob fœcundum N
tum contingere putavit. Sed & Læliu
bit, se vidisse in Palatio mulierem lib
quæ ab Alexandria perducta esset, ut H
no ostenderetur, cum quinque libe
quibus quatuor eodem tempore enixa
batur; quintum, post diem quadragesi
d.l. antiqui. quo in loco Paulus præter
tijugam illam partionem, etiam *Super*
tionem (sic enim vocatur secundarius co
ptus prægnantis, quam *Superimprægnat*
vulgus appellat) haud obscurè admitti
& Plinius *lib. 7. cap. 11.* disertè statuit, dum
lierem quandam septem mensium edit
erperio, insecutis mensibus geminos en
scribit. Cujus superfœtationis caussan
aliam tradidere. Johan. Bodinus in Me
do historica *cap. 5. & libro quinto de Re*
cap. 1. atræ bilis, ac potissimum abrad
copiæ eam adscribit: quæ, quòd spumos
libidinem proritare soleat. hinc enim
nerem fingi spuma maris natam. Atque
psum & Aristotelem sensisse putat *in*
blematis, ubi caussas inquirit, cur qui atra
laborant, cæteris sint salaciores? quod v
re est in Lepore, qui ex omnium anima
um genere Melancholico succu maxim
bundat. Est enim libidinosissimum anin

Superfœtatio.

Lepus superfœtat.

Venereæ deditissimum. Nam fœmi-
m interim quæ peperit lactat, identi-
superfœtat, neque ullum unquam par-
ndi facit intervallum. Mas verò præter
od more marium progenerat, fœtum
uoque concipit & excludit, pariq́ue
fœmina modo educat. De quo scri-
rchelaus benignam fuisse Naturam,
nnocua & esculentis tantùm nata ani-
a fœcunda fecerit: quibus etiam utram-
m tradiderit, ac Masculo-fœminas esse
es, ac sine Mare æquè gignere. Aristote-
amen hoc omninò pernegat, Maremq;
& fœminam separatim agnoscit: quia
fœmina sæpenumerò Marem super-
at, factum ait, ut rerum ignari mutuo e-
pleri coitu crediderint. Cæterùm Ar-
o Philostratus, Plutarchus, & pleriq;
ubscripsere: qui cum longo post Aristo-
n tempore fuerint, neq; quid ille tradi-
t, ignoraverint, haudquaquam credibi-
;, Eos rem, de qua tam perspecta esset a-
omnes observatio, temerè ausos asserva-
quæ valdè probabilis argumentatio est
nn. Pierii *libro* 13. *Hieroglyph. Tit. de Le-*
Quin imò cum Lepore aliis quoque
nantibus quibusdam commune hoc
eperio. Nam, & Hyænæ utramq; naturã
e, & alternis eam annis esse marem,
alter-

alternis fœminam fieri, Ægyptii præ
& hos sequuti plerique alii prodidere.
si autem Aristoteles hoc quoque con
titium esse profitetur, vulgoque persu
Hyænas annua vice sexum permutar
captæ aliquot (perquàm raro autē ea
præsertim fœminas) tenellæ adhuc si
nitalibus fuerint: Mares enim imp
timere libidinis æmulos, & ideò gr
custodire, morsuque prolem mascula
detur occasio, castrare: Ab hac tame
stotelis sententia cum veteres, tum
tiores auctores discessisse video; &
quidem Ælianum historiæ hujusmo
ptorem diligentissimum: qui Hyæna
quit, si quando quis marem inspexeri
dem mox fœminam videbit: sin mod
minam, postea marem adspiciet. P
scuè verò coitu alterutræ conjungunt
euntque & ineuntur, per annum unu
xus vicissitudinem alternantes. Qu
dem auctor cum Aristotele longè pos
fuerit, id scriptis credere minimè ausus
nisi aut compertum ipse, aut fide d
rum testimonium habuisset. Cui a
& Septimii Florentis Tertulliani, vir
quitatis omnis scientissimi, sed labante
cum Imperio & Romani sermonis, el

n ſtylo durioris (ita enim Hadrianus
us eum appellat *libro quinto Animadver-*
ap.10.) ſanè non contemnenda auctori-
Apud eum enim in hæc verba ſcriptũ
nias : Hyænam ſi obſerves, ſexus anna-
ſt:marem & fœminam alternat. Ari-
ele tamen gravius etiam errare vidẽtur,
animal iſtud , utpote orbi noſtro inco-
cum, imaginarium eſſe ſuſpicantur: cum
en graviſſimi tot auctores permulta de
uam diligentiſſimè diſſeruerint:quæ ni-
viſu iis cognita fuiſſent, haudquaquam
o eos in re vana atque mendaci usque a-
laboraturos. Ac ne longius eamus,
bit Johan. Langius etiam in utero Cer-
ornigeri (animalis certè omnibus notiſ-
i) quem Illuſtriſſimus Princeps Otto-
nricus, comes Palatin⁹, prope Oelvvangh
erat, repertum fuiſſe, dum eviſceraretur,
nulum membranulis circumſeptum. Et
dem Cervos quosdam ſexus naturam va-
e inde colligit , quòd obſervatum ſit,
vas quandoque cornua, quæ virilia Cer-
um arma ſunt, geſtare. quali Marchio
dam Badenſis capta , ejus Cornua Regi
llorum dono miſerat, quæ Ambaſi in re-
horto prope januam interiorem parieti
xa, ſubſcriptis in tabella teſtibus, qui ve-
nationi

Cervus naturam alternat.

nationi interfuerant, etiamnum cernan
Johan. Lang. Epistol. Medicinal. lib. 1. ep. 70. Se
illa tamen Cornuum gestatione nemo f
mutationem satis, opinor, probaverit
enim non incongruum est, Cervas ali
cornua habere, quales aliquãdo inventa
isse, etiam Pindari interpres notavit, &
jusmodi ea quoq; fuit, quæ Telephum I
culis filium, avi jussu in silvis expositur
ctavit: sicuti Peliam ab equa, Paridem a
sa, Ægysthum à capra, Romulum & Ren
à lupa enutritos fabulati sunt: ut qui ex
gravib⁹ periculis posteà erepti forent, n
state & cura Numinũ, non casu aut for
servati viderentur. *Alex. ab Alexan. lib. 2*
nial dier. c. 31. Attamen ut cornigeræ illæ
væ unà cum Cornuum illa usurpatione
sexum simul alternent, & modò in ma
modò in fœminas rursum degenerent,
magis crediderim, quam Elephantes fœ
nas in Æthiopia & Lybia propterea mar
naturã assumere, & in sexu variare, quò
minus ac mares, dentes habeant: cum in
dia hujus generis fœminæ sine dentibu
spiciantur, ut Amyrianus observavit, re
te Joh. Pierio *lib. 7. Hieroglyph. Tit. de Cer*

Mira quorundam educatio.

Sed ut ad fœtus pluralitatem rede
testis est Plinius *libro septimo cap. 11.* exsta
monumentis etiam Medicorũ: & quib⁹

Rursum de foetus pluralitate.

nsectari curæ fuit, uno abortu XII. puerria egesta. Et memoriæ traditum est ab Alrto, Mulierem quandam in Germania, nsignatis conservatisq; jam in utero duom ut viginti infantium corpusculis, abortm fecisse: aliam verò, etiam septuaginta. iò, & amplius increscat admiratio, aliam amnum in pelvim ejecisse embryunculom auricularis digiti magnitudine corpuula centum & quinquaginta. Cujus rei fa fides est, tuniculis, quibus obvolvebãtur, nscissis. Addit quoq;, pluribus eorum adisse dilatationis & constrictionis motum, signa alia vitæ complura; oculis tamen perfectioribus. Manuum verò & pedum gitos fuisse velut capillares. Sicuti ex Alrto Magno retulit Cœlius Rhodiginus ro 4. *Antiq. lect. cap. 23.* & Philippus Camerius *Cent. 2. Meditat. historicar. cap. 66.* Sed ia hæc videri possint, si eis opponamus odigiosum partum Margaritæ Comitis ennebergiæ Uxoris, quæ sub Henrico Imratore, uno nixu trecẽtos sexaginta quine liberos vivos edidit. Qua de re in Holndia non procul Lugduno Batavorum, in go *Lausdun*, marmorea exstat tabula, hiriam illam perspicuè descriptam contins: quam facti hujus tam stupendi memoæ diuturnioris ergò (si qua huic lucubra-

365. uno partu editi.

tioni meæ ætas sperari potest) hîc loci adsc
bendam putavi.

En tibi monstrosum nimis
memorabile factum,
Quale nec a mundi condit
ne datum.

Margareta Hermanni Comitis Henneb
giæ Uxor, Quarti Florentii Comitis H
landiæ & Selandiæ filia, Gulielmi Regis R
manorū, ac posteà Cæsaris seu Guberna
ris Imperii, atq; Alitheiæ Comitis Hanno
soror, cujus patruus Episcopus Trajecten
avunculi autem filius Dux Brabantiæ, & C
mes Thuringiæ &c. Hæc autem Illustrissi
Comitissa annos XL. circiter nata, ipso
Parasceves, nonam circiter horam, An
Millesimo Ducentesimo LXXVI. trecen
& LXV. enixa est liberos, qui prius à Guid
ne suffraganeo Trajectensi, omnes in dua
ex ære pelvibus baptizati sunt. quorum m
sculi quotquot erāt, Joannes; puellæ au
omnes, Elisabethæ vocatæ sunt. qui sim
omnes cū matre, uno eodemq; die fatis c
cesserunt, atq; in hoc Laudunensi temp
sepulti jacent. Quod quidē accidit, ob pa
perculā quandā fœminā, quæ x uno par
gemellos in ulnis gestabat pueros. quā re
ipsa admirata Comitissa dicebat, id per unu
virū fieri non posse, ipsamq; contumelio
rejecit. Unde hæc paupercula animo pertu
ba

a ac perculsa, mox tantū proliū numerū
multitudinē ex uno partu imprecabatur,
ut vel toti' añi dies numerētur. Quod qui-
n præter naturæ cursū obstupenda quadā
one ita est factum, sicut in hac tabula in
petuam hujus rei memoriā, ex vetustis, tā
nu scriptis, quā typis excusis Chronicis,
viter positū & enarratū est. Deus ille ter
xim' hac de re suspiciēdus, honorādus, ac
libus extollēdus in sēpiterna secula. Amē.
ed liberiore luxurians volatu, revocādus
alamus; vel ipso monente Tempore, ꝙ
nxiè observatū fuit, ut Pittacus ille ex se-
Græciæ sapientib', crebro sermone hoc
nibus unicè ingessisse dicatur: *Nosce tēpus.*
s opportunitatē & Justinianus conside-
, sacrosanctæ Jurisprudētiæ studio quin-
nnium præstituit: ut primi quidem anin
tores sive discipuli, Iustinianei novi di-
ntur; secundi, Pandectarii seu Prætorii,
Edictales; Tertii, Papinianistæ; Quarti,
; Quinti, Prolytæ. § *Nos vero. in proœm. ff or.*
loco p *Lytas* intelligūtur Solutores: sive
egū nodos quodamodò jā possint solve-
ve ꝙ à scholis jā solubiles ferè sint, & libe-
lentium ausint rumpere; quod discipu-
lum discerent, servare oportebat, po-
te quippe ex inferiore loco disputan-
ofis concessâ: Per *Prolytas* verò; qui
præstent, & Legum ænigmata solvant

Temporis caritas.

Iuris studiosis stata tempora.

Lytæ.

Prolytæ.

perfectius, & digni magis sint, qui à sch
sticorũ munere mittantur. *Petr. Gregor.*
ris arte cap.34.n.15. Illos, hodie *Baccalaure*
camus; Hos, *Licentiatos.* quemadmodu
Antecessores Justiniano fuerunt, qui n
Doctores sunt. Constat autem eos qui
Silentium imperatum. fectiorem doctrinam apud antiquos p
tebantur, silentium quandoq; fovisse: q
teste Luciano in Gallo ἐχεμυθίαν diceb
quam Gellius explicat *libro 1. Noct. Att*
cap.9. ubi apud Pythagoreos, quos quin
annorum silentium exercuisse Suidas
minit, tres studii gradus fuisse tradit; A
torum silentium, Mathematicorum, & P
sicorum. Quò pertinet tota illa Philoso
Harpocratis, qui silere tantúm docebat.
Harpocrates. de & Silentii Deus habitus, & simulach
ejus in sacris Isidis & Serapidis fuit posit
digito comprimens labia, ut silentii om
admoneret; quemadmodum D. Augusti
explicat *lib.18. de Civitate Dei c 5.* quale &
Angerona. væ Angeronæ fuisse Plinius perhibet, ore
licet obligato obsignatoq; *lib.3. cap.5.* &
Heraiscum. jusmodi ex utero materno prodiisse He
scum Ægyptium Suidas scribit, Indice sile
digito ori admoto. Certè Harpocratis sig
in annulis gestari solitum, à Veteribus ea
caussa tradit idem Plinius, ut silentium de

gen

dis rebus indicarent. Unde Ausonius eū
lionem vocat:

Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signet.

ost Adrianum Turnebum *lib.20. Advers.*
rectè annotavit Scaliger ad Varron.*lib.4.*
ngua Lat. & Ausonianar.lect. *lib.1.cap. 29.*
quod lepida confert historia, à Cœlio
odigino relata *lib.21. Antiquar.lection.cap.*
Ex Hellesponto in Atticam venerat ama-
quidam, *Gnathenæ* scortilli fama illici pel-
us:cumq́; admissus commodum accubu-
,erat inter pocula loquacior impendio,
lanè,ut Græci dicunt, φορτικός. Id mira-
ida mulier,cupiensq́; finem, sic illum ad-
a fertur:An ab Hellesponto te profectū
s? cum annuisset is; Et quo,inquit,pacto
iratum illic primam ignorare videris?
citante autem eo,quænam foret hæc?Si-
m,respondit Gnathena.quo aptè admo-
a & concinnè ex nominis ratione silen-
n,quod Græcis σιγή est,illi suadere visa.
enim Trojæ promontorium,Sigeum di-
n accepimus,ob Herculis taciturnitatē:
hospitio ibi prohibitus discessum simu-
dicitur, mox per silentium adversus
jam venisse,atq; eam expugnasse.Planè,
madmodum laudi quàm maximæ est ve-
la facundia: ita inanis verborum soni-

Loquacitas notata.

Sigeum.

 tus,

tus, nulla subjectâ sententiâ, vitio non c
quàm maximo. Cui accedit, quod quibus m
effutire moris est, ii aut falsa loquantur,
superflua, vel, quod verius, utraq;. quæ ab
ri dignitate aliena & sunt, & censentur. H
tam præclara illa Silentii commendatio
cujus gratiam quippe à Sapientibus pr
tum memini: *Dicendi quidem, homines esse*
bis magistros; Tacendi autem, Deum nos
bere præceptorem. Inde est, quod petular
verborum coërcendæ vallum esse oppo
dentium, luculentè dixerit Homerus: ut
quendi temeritas non cordis tantùm cu
diâ atque vigiliâ cohibeatur; sed & quib
dam quasi excubiis in ore positis sepiatur
Gellius interpretatur *lib. 1. cap. 15.* illud ib
Hesiodi Poëtarum prudentissimi præce
adjiciens, Linguam scilicet non vulgan
sed recondendam esse, ut thesaurum: ejus
esse in promẽdo gratiam plurimã, si mode
& parca, & modulata sit. Quò pertinet eti
Zenonis dictum in convivio illo, quo Re
os legatos Athenis quidam exceperat, ad
bitis etiam Philosophorum plerisq;. C
autem, ut assolet, multa hinc inde dicerẽt
Zeno interim tacitus singula observabat
Legati festiviter subblãdientes, atque pro
pãtes etiamnum: De te verò, inquiunt, R

Silentium commendatum.

q

id renunciari jubes? At is: Rectè, inquit, iem à vobis perspectum Athenis, qui in pocula servare silentium possit. Non in-iâ igitur & Ino illa apud Euripidem glo-batur, *Tenere se tacendi tempora, atque item uendi*. Et qui generosè insigniterq; ac o-hinò regiè olim imbuebantur, tacere dis-bant prius; mox verò loqui. Nec enim o-nes ea præditi sunt virtute, qua *Cato*: quem cero dicit nullum unquam emisisse ver-m, quod emissum doleret. Cum contrà, Simonidis sententia, Loquutum esse pœ-teat sæpè; tacuisse, nunquam. Quod & *nocrati* nonnulli attribuunt. Nam cum : maledico sermoni quorundam summo ntio interesset; uno ex his quærente, cur us ita linguam suam cohiberet? Quia di-le me, inquit, aliquando pœnituit, tacuis-nunquam: ut est apud Val. Maximum 7. Quia enim, ut Poëta nobilis dicebat, -ba alata sunt & volantia; nulla utique ar-revocari ea poterunt: & quidem difficilius â Navi, quam quidem ventis abreptam choris infrenamus ad rapiditatis hebetādā n: at sermo ex ore veluti portu excurrens, tionē nanciscitur nullam, nulloq; retine-anchoræ jactu. *Anacharsis* igitur in con-io apud Solonē cōsopitus ita decubuerat,

Verba alata

ut ſiniſtrâ comprimi pudenda viderent
autem dextrâ: quòd freno valentiore i
gere linguam opinaretur. Rectè utiq;: q
do non facilè tot recenſueris homines
Veneris intemperantiâ calamitates ſib
traxerint, quot Civitates principatusq
canorum deſolarit enunciatio. Und
illud: *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit ani
ſuam: qui inconſideratè loquitur, ſentiet mala*
gnaq; profectò ſunt, ut animis noſtris
petuò inſcribantur illa philoſophorum
„ cepta: quibus monemur, ut veloces
„ dem ad audiendū ſimus & accurati, ſic a
„ dendum quoq;: ad credendum verò tard
„ judicandum tardiores etiam; ad loquen
omninò tardiſſimi. Hinc *Pythagoras*
cipulis advenientibus prius legitur tac
patientiam, quàm loquendi monſtraſſe
ctrinam, teſte Sidonio *lib. 7. Epiſtol.* Und
Eccleſiaſtes: Tempus, inquit, eſt tace
tempus item loquēdi. *Eccleſ. 3. verſ. 7.* Sed
dixit *Tacendi*, quia veritas prius tacēdo
„ ſcitur, & poſteà loquēdo prædicatur. *can*
„ *Eccleſ. 36. diſt.* Plus enim quàm ridiculum
id docere velle, ꝙ nondū didiceris. A quo
tio diligēter dehortās Salomō: Si eſt tibi in
lectus, inquit, reſponde proximo: ſin mi
autem, ſit manus ſuper os tuum, ne capi

verbo indisciplinato, & confundaris. *Eccl. ast.5.vers.14.* Laudabile igitur cum primis illud Justiniani institutum, quo Jurispru- ntiæ studiosis sua discendi & silendi tem- ra, Pythagoræo more constituit. Cujus am industriæ & solicitudini debemus, od præclara illa veterum Jurisprudentum Legislatorum monumenta summo totius bis bono habeamus concinnata. Alio- in nempe futurum erat, ut desudati illi terum labores egregii, jam essent irriti, iptis tineas & blattas pascētibus. quorum miam prolixitatem & inutilem dissonan- m, ut cum Paulo Diacono dicam, Justi- anus mirabili brevitate correxit: cum an- a tam vasta illorū moles esset, ut in arte tā nga perdiscenda, & vita tam brevi, quam emetrius Phalereus στιγμὴν χρόνυ, id est, *nctum temporis* appellabat, vel tria Nesto- secula, vel naturam Phœnicis redivivam vinitus concedi oporteret: aut certè me- endum foret, ne redundans illa scripto- m copia in desperationem studiosos per- aheret, aut verò etiam in odium apud eos ocari posset: non secus atque Ægypti rex lexander Ptolemæi Evergetis filius odio it habitus à populo, quòd adeò obesus eva-

Justiniani solicitudo in juris compilatione & correctione.

Alexandri Ægyptii obesitas.

 sisset,

fiſſet, ut ne ambulare quidē poſſet, niſi
bus famulis fulcitus incederet, & ſibi ipſ
oneri. *Athenæus lib. 12. cap. 27.* in quem nō
item Guiliel-mi Anglorū regis. inficetè detorqueri potuiſſet Philippi F
corum Regis cavillū, quo Guilielmū N
manum Anglorum Regem jam gravi
& ventre prominente inſignem, excep
legimus: quærente ſcilicet Philippo,
quídnam tandē pareret Guilielmus, qui
diu geſſiſſet uterum? ſed pariturum ſe i
Semeles, reſpondit, cum flammis & fulm
Jam ſi prolixos poſteriorum quoq; inter
tum cōmentarios fueris contemplatus,
detrimenti, quàm auxilii juri noſtro eo
tuliſſe, rectè forſitan dixeris: ut ita de D
ſurpari hodie poſſit, ꝙ veteri proverbia
carmine de Medicis traditur: *Me multi*
perdidit medentiū. Ad qꝙ carmē alluſiſſe vide
Plinius *lib. 29. c. 1.* Hinc illa infelicis monu
ti inſcriptio, Turbâ ſe Medicorū periiſſe. I
Caſſius auctor eſt, morientē Hadrianum
xiſſe illud in populo vulgatū: Turba Me
corū principē neci dedit. quod ad parœm
graphos addendum cenſet Alciatus *lib. 10.*
rerg. c. 21. Cæterùm ut in macie plus ſangui
eſſe, Phyſicis placet: ita in reciſis antiquo
Legibus, aptè tamen coagmentatis, plus fr

, minus laboris invenitur. ut meritò ri-
ndi ſint, qui antiquata veterum Jurecon-
torũ reſponſa tam anxiè requirunt, & non
nus lugent, quàm Ægyptii quondam per-
um Oſirim nunquam ſatis quæſitum la-
ntabantur. Hinc Bibliothecas omnes ri-
ntur & inveſtigãt, ſicubi nanciſci fragmẽ-
Conſultorũ amiſſa poſſint: non diſſimiles
idem pueris, qui non admodũ curant po-
in cœnis comedere, ſed aliis comedenti-
s, analecta & cortices colligũt avidiſſimè,
muſcis præripiunt: aut, ut quidam Veterũ,
vento frumento glandibus veſci malunt,
memoriam videlicet exoletæ vetuſtatis: & *In Antiquarios.*
nc ſaginam dulcibus, ſed parcis epulis præ-
unt, neſcii, non plurimo cibo, ſed ſaluber-
no homines juvari. Et verendum omninò
, ne Antiquitatis inſani affectatores illi, *lu-*
os calceos, & Atticas cicadas è capillis promi-
ntes brevi revocaturi ſint. quibus cum E-
imo imprecor, ut nunquam mutent vete-
calceos, aut putre ſubligar; ſed ſemper ve-
tur putribus ovis, nec aliud bibant, quàm
ppã. Jam ſi quid obſcuri in toto jure civili
pererint, aut duriuſculũ, vel quod huma-
m quippiã ſapiat; ilicò vociferãtur, & uni-
rſum illud op⁹, divinũ cæteroquin rejiciũt
damnant audaculi pariter & ridiculi, non

minus

Cœlum lapideum. minus forsan, quàm Anaxagoras, cœlu[m o]mne ex lapidibus compositum asserês, q[uod] Dimylo principe unicus lapis de cœlo [ce]cidisset: ſicuti ex Laërtio eleganter pro[dit] Stephan. Forcatulus *lib. 3. de Imperio & p[hilo]soph. Gallor.* Idque majori forsan, confide[ntia] dicam, an audacia? defensurus fuisset, si H[er]culem cōtra Albionem & Bergiona Ne[ptu]ni filios dimicantem, cum tela defecissen[t], invocato Jove lapidum imbre adjutum [...] minisset: quod antiqui fabulantur. C[...] Prometheum id Herculi prædixisse, Æſc[hy]lus prodidit. At quanto fuerat æquius, [...] atq; alteri ejuscemodi errori, utilitatis c[on]trà immensitatem opponere! quæ tanta p[er]fectò est, ut explosis Veterum sanctionib[us] & præceptionibus, & rursum optimis q[ui]busque vulgatis, talem se permutatione[m] fecisse Justinianus meritò glorietur, quale[m] apud Homerum, omnis virtutis parente[m], *Permutatio Glauci & Diomedis.* Glaucus & Diomedes inter se fecisse dicu[n]tur, dissimilia permutantes. §. ult. in proœ[m.] ff. ubi illud *Iliad. 6.* adducitur,

χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοια ἐννεαβοίων.

id est, Aurea æreis, centenaria novenariis, v[el] ut Alciatus reddidit *lib. 2.* Prætermissor:

Proq; novem Centum, pro ferro tradidit aurum.

Diome-

medes enim & Glaucus, cum in medio
næ fervore inter se obviam facti essent,
q; magna sui fiducia fretus; in eoque jam
nt, ut manu conserturi viderentur, invi-
(ut fit) sciscitantes alter alterius genus &
iam, amicitiam tandem hospitiumque
um agnoverunt, quo facto, cum pugna-
ollent, atq; ideò diversi abire cœpissent;
in tu, inquit Diomedes, mecum potius
eficiis quàm armis certas, & ex hoste fis
pes? Arma potius cōmutemus, ut omni-
hinc innotescat, paternum avitumque
spitium nobiscum intercedere. Quo di-
, confestim ex equis desilientibus illis, &
tuis complexibus accepta dataque fide,
antam amentiam Glaucus, Jove mentem
piente, prolapsus est, ut arma aurea ac cen-
n bobus æstimata, æreis armis, novemq;
bus æstimatis continuò commutaret. Ex
o loco, ut & illo *Iliad.* 7. citato à Paulo JC.
1. ff. de contr. emt. ubi Achivi Lemnium vi-
m ab Euneo Jasonis & Hypsipilei filio coë-
sse dicuntur, alii quidem pellibus bubulis;
bobus ipsis; manifestò liquet, illam sive
tionem, sive permutationem bobus ipsis,
ue ita pellitis animalibus; non verò pecu-
bovis notam præferente fuisse factam,
emadmodum Budæus Plutarcho credulè
assenti-

Numus Bovis notâ percussus.

assentiens suspicatur ad *d. l. 1.* Hic enim
seum mavult numum percussisse Bove
so, vel ob Marathonium taurum, vel ob
nois Ducem, vel quòd ad agriculturam
ves provocare vellet. Jam si Theseus au
monetæ Græcis suis exstitisset, idque A
nis, ubi regnavit: Trojano utiq; bello, q
multo post sequutum est, numi usus
tum quoque fuisset cognitus, atque ita
blica & perpetua ipsius æstimatio difficu
tibus permutationum æqualitate quant
tis (ut Paulus loquitur) subvenisset: nec
aurum, aut argentũ tam serò signari cœp
puppis notâ, & Jani gemini, vel ob ejus I
taliam navigationem, vel quod Saturnus
vis arma fugiens, per Tyberim in Latium
Janũ venisset navigio: Ideoq; grata poster

—puppim formavit in ære,

Hospitis adventum testificata Dei,

ut canit Ovidius *1. Fastor.* Vel quòd boni a
spicii plena esset navigii nota: quandoqu
divitiæ affatim navigatione comparantur
gentes regionesque, ad quas Natura acc
sum negavit, arte permeantur: Sed & *Pecu*
nomẽ à pecore tractum Varro monet, qu
ex pecore cõstaret. Opes siquidem antiqu
rum in pecorib. præcipuè consistebãt, qu
& Columella testatur, & Ovidius *5. Fastor.*

Cæt

Cætera luxuriæ nondum instrumenta vigebãt:
Aut pecus, aut latã dives habebat humum.
Hinc etiam locuples, hinc ipsa Pecunia dicta est,
Sed jam de vetito quisq; parabat opes.

c mutat, quòd Bos in lingua, proverbiali tentia de Oratoribus, qui pecuniâ corru- liberè loqui nõ ausint, vulgò dicatur. Ni- enim vetat, quo minus & ad pondus ani- lis, linguã celerrimam compescentis pede vi, referri queat. quo sensu etiamnum li *passu bubulo* tractari debere seria, vul- dicunt. Et Theognis de animali apertè it, cum ait: *Bos mihi in lingua forti pede insi-, vetat nugari.* quanquam nihil caussæ esse eo, cur non & de forensibus rabulis, qui- & silentium & vox æquè venalis est, pa- nia ista rectè usurpari possit, dum hoc ù- è agunt, ut linguæ lenocinio litem ex lite tentes, & jurgia protelantes locupleten- atq; ita ex malis alienis rem faciant. Un- Apuleius eos eleganter *vultures togatos* ap- at. quo sensu & Cicero *in Orat. pro Sextio,* binium & Pisonẽ, qui precio omnia nun- arentur, ac ad se raperent, *Vulturios palu- s* nominavit. quam in rem exstat elegans blema Joachimi Camerarii, *cẽt 3. Emb. 36.*

Bos in lingua.

Rabulæ forenses.

Vultur prædæ inhians est captatoris imago:
Heu quàm plena etiam sunt fora vulturibus!

Eos

Eos ego dignos puto eo judicio, quo A[illegible]
nis damnatum à Demade pollinctorem
gimus, qui necessaria funeribus vendita
cum probaretur, magnum optasse luc[illegible]
ac fecisse; quod contingere illi sine m[illegible]
multorum non poterat: ut Seneca retuli[illegible]
6. de Beneficiis. cap. 38. cum potius in id da[illegible]
esset opera, ne lites fierent penè immorta[illegible]
& vitæ modum excederent. quod Justi[illegible]
nus peculiari lege per orbem terrarum, [illegible]
lis locorum vel temporum angustiis c[illegible]
ctanda prohibuit. *l. properandum. 13. C. de j[illegible]*
ciis. à quo etiam certum Legalis scientiæ [illegible]
dio tempus præfinitum suprà monuim[illegible]
peculiari immunitate Juris civilis studi[illegible]
concessâ: quam tamē ultra vigesimum q[illegible]
tum ætatis annum Diocletianus & Maxi[illegible]
anus Augusti protendere noluisse viden[illegible]
in *l. 1. C. qui ætat. vel profess. se excus. lib. 10.* eò q[illegible]
tempore illo elapso nemo ad discēdum [illegible]
gis videatur idoneus; ut Lucas de Penn[illegible]
Bartolus ibi putarunt, & Alciatus *in pr[illegible]*
lib. 6. paradox. cum vel ex Aristotelis sent[illegible]
tia *in problematis*, Juvenilis ætas capesse[illegible]
doctrinæ sit aptior, & memoriâ magis [illegible]
Quò juniores, tantò perspicatiores. Quò haud dubiè respiciens Accursius, Q[illegible]
to juniores, inquit, tanto perspicatiores
Gallus, in pr. ff. de lib. & posth. quod Imola, [illegible]

xan[illegible]

der, & alii ideò fieri interpretantur, a, cum aliorum opera videant, facilimè entis addant: & quòd facilius studiorum orem totque voluminum curam Juvenes ineant, accendente eos ad hoc gloria, m ætas illa maximè affectat. *arg. l. præcipi- 37. de adil. ed.* ubi Mancipia, quæ novitia & ia sunt; dociliora dicuntur; & ad omne isterium habilia. Hinc tot tamque egre- Adolescentum decora! quorum in nu- ro meritò habebitur *Celsus* J*Consultus*, qui que ferè adolescens appellatur; quòd ea e jus civile fuisset interpretatus. quem- nodum & *Nerva* filius, Ulpiano auctore itur decimo & septimo anno publicè de respondisse *l. 1 ff. de postul.* Quid verò de iniano commemorem? quem Æmilius rtianus Juris asylum; & doctrinæ legalis saurũ; Justinianus modò summi ingenii, *n Papinianus. l 4. de sentent. & interloc. omn.* c. modò acutissimi ingenii virum, & me- ante alios excellentem, *l. cum acutissimi. C. de fideicomm.* Carus, Carinus & Nume- ius prudentissimum virum. *l cum virum. C. d. tit.* Spartianus rursum Imperatori A- ndro amicissimum appellat: quo impe- e & Præfectus prætorio fuit. *l. lecta. 40. ff. t. pet.* & libellorum magister. *l. rescriptum.*

Celsus IC.

Nerva.

Papinianus.

12.ff.de distract.pig. Id enim ibi est libellos a re. Cujus auditores inter alios fuêre Jul. P lus, Alphenus, Callistratus, legũ peritissi quos familiares & cõsiliarios habuit Alex der Severus, & cum his præcipuè quoq; U pianum, Papiniani cum Paulo assessorem ideò de Imperatoris istius ęquabilitate & s ctimonia dubitandũ minus sit: quandoq dem Sapientum congressu & consortio Tyranni quoq; Sapientes evadant, ut mor mur illo Euripidis sive Sophoclis versicu quem Gellius laudat *lib.13.* Noctium Attic *cap. 7.*

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ.

Sed cum hic Antonini Caracallæ parricid in fratre cõmissum, in Senatu per se, & ap populum nollet diluere; Non tam facilè, quiens, parricidiũ excusari posse, quàm fie à militibus Prætorianis, non permitte tantùm, sed etiam suadente Antonino, oc sus est, ætatis in ipso vigore adhuc floric cum tricesimum sextum annum vix exeg set: ut ex Epitaphio ejus *in lib. Antiquor. E grammatum* videre est:

D. M.

ÆMILIO. PAULO. PAPINIANO

PRÆF. PRÆTORIO. JC

QUI. VIXIT. ANN. XXXVI. D. X. M. I

PA

PAPINIANUS. HOSTILIUS
EUGENIA. GRACILIS
ORBATO. ORDINE. IN. SENIO
HEU. PARENTES. FF
FILIO. OPT

misere igitur interiit, vir omni æterni- nedũ terno illo Nestoris seculo dignis- s.cujus sublimissimi memoriam in ęter- manere jubet Justinianus *in proœm. ff.* or- anet etiam, æternumque manebit,

Justitia & cultus dum Pietatis erit.

hec in Togata tantùm, verùm etiam ar- militia id ætatis homines admodũ ce- s exstitisse quid dubites? Nominentur ultis *Cn.Pompeius, & C.Octavius*: quorũ ecimo octavo; hic decimo nono anno a bella sustinuerunt. Et *Gordiani* adole- is auspicio non solùm feliciter foris dis- nam populi Romani, sed & domi Leges tas fuisse constat. Eos summis honori- dignos, quis negaverit? Siquidem non atione temporis, sed pro qualitate vir- numerandas esse ætates Ambrosius pu- *super Lucã c.1.* & perquàm iniquũ sit, nõ- tempestivũ videri, qui jã virtuti matur᷒ t, ut de Æmilio Lepido pnunciat Val. m. *l.3 c.1.* Quocirca cõmẽdatione digna

est Ausonii æquanimitas, & integritas j
cii, dum Paulinum etsi juniorem multò,
tamen præposuit. Etsi enim Cornix viva
sima quidem est : nemo tamen eam Cy
anteposuerit.

Nec quia mille annos vivit Gangeticus ale
Vincit centum oculos, regie Pavo, tuos.

Cedimus ingenio, quantum præcedimus æv
ut est in Ausonii ad Paulinum epistola.
quamvis ita se habeant: nemo tamen ibi
ficias, verissimum esse, quod vulgi circ
fertur sententiâ, *Ad discendum nullam æta*
seram videri posse. Imò, *Non omnis ætas ad*
discendum sat est, dicebat ille apud Plaut
in Truculento. Etsi igitur senes magis d
discere; quàm ignorare, ut Augustin
Hieronymum scripsit. Quid enim (ait Se
epist. 77.) stultius est, quàm quia diu non
diceris, non discere? Bene mecum agitu
hoc unum senectutẽ meam dedecet. *O*
ætatis homines Schola admittit, Tam diu
cendum est; quàm diu nescias; &, si pro
bio credimus, quàm diu vivas. Quocirc
Canon pręcipit, ut nullus episcopus pro
opprobrium senectutis, vel nobilitatem
neris à parvulis vel minimis eruditis, si
forte est utilitatis aut salutis, inquirere n
gat. *can. ult. 38. dist.* cum pro stulto merit
be

Nulla ætas sera ad discendum.

tur, qui bona quæ viderit, discere contе-
it. *can. de Constantinopolitana. 22. dist.* Nec
unt ejus rei exempla. Nam & Augustinus
Auxilium episcopum scribẽs, se & senem,
à juvene, & episcopum tot annorũ à col-
a necdum anniculo paratum esse doceri.
si habes. 24. q. 3. & ille apud Pomponium
atus est, se discendi cupiditate, quam vi-
di rationẽ optimam duceret, memorem
ejus sententiæ, qui dixisse fertur: Etsi al-
um pedem in tumulo haberẽ, tamen non
eret aliquid addiscere. *l. apud Julianum. 20.*
fideicomm. libertat. Et quidem, ne quis ra-
ie ætatis grandævioris patrocinium suæ
erat inertiæ; constat utique, *Eurydicen* Il- Eurydice.
cam fœminam, quamvis barbaram & ad-
orum jam liberorum parentem, ad literas
en animũ applicuisse. Cujus ardens dis-
di desiderium Epigrãmate Musis posito
archus commemorat in hunc sensum:
ydice grandæva, pubentium jam proliũ
er, sategit discere literas, eruditionis mo-
nenta. Sed & *M. Cato Censorius*, rudi secu- Cato.
tate jam declinata, ut Fabius inquit, li-
s Græcas, Ennio præceptore usus didi-
ut esset hominibus documento, ea quo-
percipi posse, quæ Senes concupissent.
umq; est illud Juvenalis, quo in mulie-

res Romanas Græcæ linguæ affectatrice
vetulas quidem invehitur ; quas etsi se
& octogesimus annus pulsaret, adhuc t
Græcè loqui non puderet addiscere , u
sermone exprimendo venustiores vide
tur:quandoquidem,ut *Satyra 6.*inquit,

——se non putat ulla
Formosam , nisi quæ de Thusca Græcula f
est,
De Sulmonensi,mera Cecropis.

Superianus. Admirabilior tamen his etiam multò est
perianus sophista , genere Isaurus: qui
naturâ ingenio tardiore esset, tantum pr
cit industria & labore, ut tricenario jam
major primùm lectitare libros inceperi
liberalibus disciplinis animum appeller
dentidem à se reposcendo , quæ didicera
neq;verberibus,neque increpationibus
cendo in ea ætate , quod in pueris solet.
enim in balneis visebatur sæpè à se diffla
latus , vibicibus injuriam in seipsum exe
tam etiamnum testantibus. Neq; spe sua
sus fuit. nam ad summum eruditionis cu
pertendit,uti refert Eunapius,qui Soph
Franc. Aretinus. rum vitas scripsit. Ac ne longius abe
Franciscus utiq; *Aretinus* jam quadrag
rius tyrocinium Jurisprudentiæ cepisse
tur. Qui etsi aspersus à quodam fuit
sc

mmate, quòd videretur ſibi ille futurus vocatus in altero ſeculo: nihilo tamen nus in ea ſcientia valdè claruit, ut ſubtiliſus Doctor, & ſubtilitatum princeps apud ſtros etiamnum audiat. *Accurſius* oque, ut ferunt, interrogatus ſimili in re, n gravis ætate, reſpondit, ſe tardè quidem ipere, ſed eò maturius ſe abſoluturum. od Hadrian. Junius retulit *lib.4. Animadſor. cap. 24.* Etſi enim ea Senum quorunn eſt imbecillitas, ut in ipſis umbra nonque hominis ſaltem relictum ſit; vires poris effœtæ, ſenſus oculorum atque aum hebetes, memoria labans, vigor animi tuſus: atq; adeò parũ etiam animo videat, ſenio confectus eſt, ut dicebat Salluſtius: perire tamen contrà non paucos eſt, quietſi corporis vires decreverint, ipſa tan ſapientia accreſcat. Quinimò multos in rema jam ætate, integris cum animi tum poris viribus præſtitiſſe, vero non eſt abile. Nam ut eos taceam, quorum ſenectu memorabilem Val. Maximus deprædi*lib.8.cap.13.* Zoſimus utique viceſimum & teſimum ętatis annum agens, polluiſſe & ni virtutibus, & corporis operationibus iniano dicitur *Novell.5.c.2.* Et Sophocles a egiſſet jam annos quinq; & nonaginta,

Accurſius

Zoſimus

Sophocles

Oedipum Col(ne um recitavit. quo ipſ
dicibus admira io i fuit, filio Jophont
eum tanquam delirum ſenem deſipiſc
inſimulârat, dementiæ contrà damnato
Nicodorus. & *Nicodorus*, pugil ille excellentiſſimus &
leberrimus apud Mantinenſes, extrem
tatis ſuæ tempore, & exacta pugillation
gislator eis exſtitit, longè utiliorem ſe p
in ea re præſtans, quàm cum publicè v
in ſtadiis proclamaretur *Ælian. lib. 2. Va*
Iſocrates. *hiſtor. cap. 23.* Taceo *Iſocratem* Panathena
orationem, omnium quas ſcripſiſſet, l
lentiſſim m, poſt octogeſimum vitæ an
elucubraſſe. quemadmodum ipſum e
Plato. *Platonem* ajunt, annum circiter octo
mum agentem ſcribendo vita functum
Pierius in Oloris Hieroglyphico. quibus no
D. Ioh. Pfeffingerus. jure annumeravero Johannem Pfef
gerum Theologum, avum meum mate
qui poſteaquam primus Eccleſiæ in ſple
diſſima Urbe Lipſia, unde mihi origo e
fermēto Pontificio repurgatæ & reduct
puritatem verbi cœleſtis *Paſtor & Superi*
dens(ut vocant) exſtitiſſet, demandatā
ſibi functionē, firmis adhuc lateribus &
mo ſatis vegeto, etiam octogeſimo ætati
no, quem vitæ communis finem Moſes
ſtatuiſſe videtur *Pſalm. 90.* feliciter & ſun

prudentia ac fide administravit. cui ISABETHA filia, mater mihi dilectissi- ... iti pietate & vitæ sanctimonia planè par, ... ætate non longè fuit absimilis. Septua- ... aria enim jam corporis liberata ergastu- ... d beatiorem vitam non ita pridem com- ... ravit, fœmina inter Matronarum ... ora in tantum laudanda, in quantum in- ... gi virtus potest; & felici gratulatione ... ipienda à Marito incomparabili, quem ... extremum usque vitæ halitum matro- ... i amore, non minus constanter, quàm ... rtemisia *Mausolum* suum, fuerat prose- ... ita, paria omninò faciente HENRICO ... LMVTH Theologo, patre meo optimo, ... ni ut Cognomini, ita & rerum omnium, ... e post Deum immortalem mortalibus ... ra esse possunt, longè charissimo, *Pfeffin-* ... soceri Collegâ primùm, post deinde in ... nnemoratorum munerum & functionũ ... nitate & titulis successore, sed heu! 20. *Maii, Anno 1576.* in ipsis fidissimæ conju- ... manibus placidè expirante, non quidem ... que acerbissimo cum nostrûm, tum alio- ... n quoque Bonorum omnium dolore & ... tu, sed irrito tamen & inani: quandoqui- ... m ex Julii Firmici Materni sententia, Fatũ ... bis vitæ januas pandit, finemque viven-

Elisabetha Salmuthia.

D. Henricus Salmuth.

distatuit. quæ divinæ providentiæ f
dispositio nec consilio prudenti, nec r
dio sagaci subverti vel reformari potest,
puleio credimus *lib.1. Milesiacar.* quir
quæ semel facta sunt, ea neq; Clotho re
vet denuò, neq; Atropos in diversũ m
bit, ut Lucianus dicebat *in libello De scrib.*
stor. Quorũ omnium virtutes & singul
animorum moderationem sciens ac pr
jam quidem reticebo, ne de Parentib
ptimis quippiam indulgenter confin
censear, atq; ita æmulorum dentibus pr
rasse obsonium: quod in inimicorum ca
vertat malorum averruncator Hercu
Dicam tamen, vel ipsa etiam Malevolo
crepante Invidia, quòd sive pietatem, siv
dem, quæ dictorum factorumq; consta
est, sive morum gravitatem cum human
te & eruditione conjunctam spectes, par
tibus meis optimis, in eo præsertim vitæ
nere,

Lipsia non habuit, non habitura pares.

quorum utinam ad tumulum mel finge
pis, perenni vere resonans inter densa lili

Juvenum stultitia. Jam ut concessero, Senes debilitate
rumq; affici: non diffiteberis tamen, Juve
stulticiâ contrà divexari, ut Posidippus c
querebatur: dũ scilicet ob juveniles calo
qu

os coarctandos Justinianus putat *in l. ult. lius autem familias, C. de bon. quæ liber.* in lum procliviores sunt. *c. omnis ætas. 12. q. 1.* non immeritò Homerus Juvenum con- dixerit esse levia; at seniorum gravia. de Poëta Græcus de Juvene quodam in- o:

Vera refert in te divini carmen Homeri,
Dum Juvenes dixit consilii esse levis.

i non absimile est, quod *1. Iliad.* legimus, ore Nestoris, qui jam duas ætates trans- essus erat, melle dulciorē orationē fluxisse. ut verè scripsit *de senectute* Cicero: Non ibus, nec velocitatibus res magnæ gerun- ; sed senum consilio & scientia: quibus nō bari, sed augeri solet Senectus. Corpo- iquidem senescente aut vergente decor- n conditione corporea, fervor spiritus in limiora conscendat. ut est *in c. 1. Ext. de re- iciat.* Hinc illa Salomonis exclamatio: uàm speciosa veteranis sapientia, & glo- sus intellectus, & consilium! *Ecclesiastici .25. vers. 7.* Et *cap. 8. vers. 11.* Non te prætere- inquit, narratio Seniorum: ipsi enim didi- unt à patribus suis. Ab ipsis disces intel- ctum, & tempore necessitatis dare re- onsum. Inde pro senibus celebre & tum est elegans illud Adagium, quod Hieronymus adversus D. Augustinū ad- *Senum prudentia.*

duxit.

duxit, dehortaturus eum, ne se jam ser
scribendo provocaret. *Bos enim*(inqu
lassus fortius figit pedem. Ut enim boves ve
li ad triturandum, dum fortius calcant,
ptiores sunt: Ita & in literaria palæstra,
mines senes, qui rerum experientia, & ant
ctæ vitæ studio sunt doctiores, *Aciat. in*
Gallus. in pr. ff. de lib. & post. n. 58. Quò fit,
moribus Hebræorum, à quibus ad alios p
pulos Justicia, pietas, & Reipublicæ be
constituendæ ratio promanavit, Senes p
rumque prælati fuerint, & ex his senat
constitutus. Quod & Lycurgus Laced
moniorum Legislator imitatus instituit,
viginti octo seniores semper principib
Laconum adsisterent, *teste Plutarcho.* ex c
jus etiam instituto Lacedæmonii senioribu
adsurgebant. quod jam antea & Moses pra
ceperat *Levit. 19.* Coram cano capite assurg
& honora personam Senis. Quò accom
modari potest id, quod habetur apud Ovi
dium;

Senectutis veneratio.

Magna fuit quondam capitis reverenti
cani,
Inque pari precio ruga senilis erat.

Et apud Satyricum:

Cre

Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non adſurrexerat.

m morem cum & Solon Athenis vellet oducere, perſuadere autem non poſſet; ex quidam dixiſſe fertur: *Solos Lacones ſa-* , & apud eos optimum eſſe ſeneſcere. : verò præeminentiæ iſtius, quo ſenes dere diximus, deeſt ratio: cum certum Eos multa ſuo etiam malo didiciſſe, & nō nis tantum labris res humanas guſtaſſe; :as ſurſum ac deorſum volutatas peni- & quaſi in ſpeculo fuiſſe contemplatos: ae ita publicis & privatis ærumnis edo- ,de eventu cōſiliorum dexterius judica- reſcentibus quippe cum ætate calamita- s,etiam potentibus & felicibus homini- :ut non temerè dixerit Antiquitas: *Ti- ſenectam, quoniam non venit ſola.* Et alibi tur: Caniciem hominum prudentiam & ſapientiam. *can. porrò. 84. diſt.* & coronā um eſſe multam peritiam. *Eccleſiaſt. 24. c. 8.* Quibus accedit, quòd experientia ſenes præ juvenibus pollent, rerum ma- ra dicatur. *c. quam ſit. de Electiõn. in 6.* & od impoſſibile, vel certè difficile putet A- oteles 8. *politicor.* ut qui opera ipſa non

tra-

tractat,peritè judicare possit. Siquiden
mne artificium incrementum recipiat
Marcian⁹ respondit *in l. legatis.65. §. ornan*
bus.ff.de legat.3. Rectè igitur Marius apud
Justium : *Quæ illi audire & legere solent, eo*
partem vidi egomet, alia gessi : quæ illi literis,
militando didici.nunc vos existimate, facta a
Eta pluris sint. Adde, quod Senes non ita
piuntur suis affectibus, sed maturo con
res administrant. & quoniam morti vi
sunt,solet eos , aut debet certè ex hum
sorte admonere mortis cogitatio.*leg.Sene*
35.§.Mortis caussa.ff. de mort.ca. donat. n
contra officium,nihil contra justiciam
tandum , multò minus peragendum
Cogitatio quippe mortis,qua humana
gilitas præcipuè perturbatur.*l.hac consult*
ma.8.§.at cum humana.C.qui testam fac.poss.
ve instantis,sive vicinioris, flectit eos ad
fectus tranquilliores, ut opes,honores,
luptates,obtrectationes, vindictæ cupid
tem,& reliquas seculi hujus fatuitates f
lius possint contemnere. Quod autem
nex magis præsumatur memor salutis æ
næ,quàm Juvenis,multis ostendit Tib. I
cianus *consi.octavo,Stantibus iis .num. 14.* v
ut vel hinc quoque verum appareat, q
dici solet,Mortis cogitationem multa b

O

rari, ut mundi contemptum, peccati e-
tionē,& cætera. de quibus videatur Bur-
s *cons.226.n.32.vol. 1.* Sed an Doctores se-
es præferendi sint Junioribus, licet per-
tioribus; id diligenter pertractatum est
nterpretibus, præsertim verò *Dn. Abelo*
sburgo, Juriscōsulto eximio, & nunc qui-
inclutæ Reipub. Norimbergensiū con-
rio solertissimo, præceptore quondam
multis nominibus mihi observando,
um quid.3.ff.si cert. petat. D. *Abel* *Strasburgus.*

Illud pro Tempore, & quidem Coroni-
oco hîc adjecero; Platonem Naturæ e-
gratias, quòd natus esset homo, non
a; masculus, non fœmina; Græcus, non
barus; inprimis verò etiam *Socratis tem-*
us, qui primus Ethicen de cœlo dedu-
t mores hominū depravatos compone-
Adeò ille magni referre putabat, in quæ
pora & lòca Ingenium uniuscujusq; in-
sset! Quod ipsum & Thrasea apud Taci-
lib.16. Annal. confirmavit, accepto S C.
ctis utriusq; brachii venis, missum ad se
estorem, qui mortem denunciaret, ore
quam humano ita compellans: *Specta*
nis. & omen quidem Dii prohibeant;
rum in ea tempora natus es, quibus firmare
num expediat constantibus exemplis. *Plato cur naturæ ... erit gratias.* *Thrasea magnanimitas.*

Quo dicto locum hunc de tempore con-
cludo

cludo, ne aut intempestivior, aut proli
quàm par sit, videar, aut tanquam pict
Callimachus, diligentiæ industriæqu
nunquam finem habens, reprehendar;
mia curiositate omnem operis mei gr
ipsemet quodammodò auferam;

Horologiorũ forma.

Hodie ita subtiliter elaborantu
rologia)

Recenset hoc loco Pancirollus aliquot
rologiorum formas: quibus infinitum
singulas subinde excogitatas velle ad
Interim, dum in quibusdam Sphæraru
lestium motus expressos ait: meminer
Archimedis. inventionem illam *Archimedi* non in
ritò forsan accepto ferendam esse. H
quippe ingenium supra quàm ullo po
loquio explicari; docile, perspicax; &
num; in mundi opificio Deum ferè i
lacessere visum est; quando concinnè
conflasse æneum memoratur; ut inibi
viserentur planetæ, & ratione incompa
li etiam motus verissimè deprehendere
quando nec cœlestis deerat vertiginis
lachrum. De hac Archimedis Sphæ
stat *epigramma Claudiani*. Et de aliis ipsi
strumentis videri poterunt Plutarchus

Marcelli, & Cicero 5. *Thusculan. quæstion.* [T]e procul dubio fuit cœlum illud argen[teum], quod Paulus Jovius & Sabellicus *libro* [...] *Supplem. histor.* scribunt, ab Imperatore [Fer]dinando Constantinopolim Turco-So[lym]ano dono missũ. & eam quidem machi[na]m argenteam ab hominibus duodecim [...]elatam; singulasque ejus partes tum in [præ]sentiâ Solymani ab artifice fuisse com[posi]tas, & rursum destructas; exhibito pa[ri]ter libello; quo modus admirabilis istius [sph]æræ in perpetuo motu asservandæ do[ceb]atur. Meminit etiam Guilielmus Sal[lusti]us Bartasius *in Septimanâ divina, die se*[cunda], cœli ejusmodi vitrei, quo *Saporem* Per[saru]m Regem; qui tempore Constantini [prin]cipis severissimi regnavit, superbiisse le[gim]us, insidentẽ thoro alto, & pedibus sub[ject]am vitream illam cœli machinam, instar [sol]itii cujusdam Dei, contemplantem. quo [etia]m nomine *Solis & Lunæ fratrem* se sanè [qua]m insolenter nominabat. Sic enim e[pist]olam illam, quã ad Constantium Imp. de[dit], fuit exorsus: *Rex Regum Sapor, particeps [sider]um, frater Solis & Lunæ,* Constantio fra[tri Ca]esareo salutem plurimam dico. Mox sub[jun]get; provinciis quibusdam cedat: quo[niam] n medelarum quoq; artifices urere, non-

Cœlum argenteum.

Cœlum vitreum.

Saporis fastus.

nunquam & secare sibi permittunt, qu
siduis liceat integris post hæc uti. Id ip
& bestias factitare quoque, quæ cur expe
tur gnaræ, id abscissum sponte amittant,
reliquum supersint impavidæ. qua de r
deri poterunt Cœl. Rhodigin. *libro oc*
cap. 3. & Hiero. Carda. *De varietate Re*
Et quis non videt, hominem in rebus q
plurimis Dei videri velle æmulum? Nan
Græci, tum Latini scriptores, & ex his Pl
us *lib.35.cap.10.* tradidit Zeuxin illum pi
râ nobilem, tam artifici ingenio uvas
gendo repræsentasse, ut deceptæ aves ad
tanquam planè veras advolarent. Fec
Penelopen, in qua expressisse mores vide
d.libro 35.cap.9 Apelles quoque excelle
fuit peritiæ, ut equam sic ad vivum exp
serit, & canem, ut prætereuntes equi ad
nirent, adlatrarent canes. Notaque est
ronis Bucula, quæ ex ære ita erat ad vi
expressa, ut non gregem tantùm, sed &
storem ipsum posset fallere. de qua Aus
us Epigram. 57:

Zeuxis præstantia.

Apellis.

Myronis.

Bucula sum, cœlo genitoris facta Myroni
Ærea: nec factam me puto, sed genita
Sic me Taurus init, sic proxima Bucula m
Sic vitulus sitiens ubera nostra petit.

Miraris, quod fallo gregem? gregis ipse Magister
Inter pascentes me numerare solet.

d & memoriæ proditum est, marmoream nerem arte tam mira ab Praxitele elabo- am, ut spectantes subinde libidinis titil- entur incentivis. Ferunt (ait Plinius *lib. cap.5.*) amore captum quendam, cum de- uisset noctu, simulachro cohæsisse: ejusq; piditatis esse indicem maculam. Unde nidiam illam Venerem vesano amore cu- dam juvenis insignem alibi appellat *lib. 7. p.38.* Ejusmodi quid & Atheniensi cuidam olescenti summo loco nato obtigisse legi- is apud Ælianum *libro 9. var. histor.* Is enim tuã *Bonæ Fortunæ* (ait Ælianus) ad Pryta- um stantem deperibat: & sæpè in comple- s ejus se insinuans, oscula dabat: atq; inde ptus in furorem, œstroq; percitus, propter piditatem, in Senatum veniebat, & enixè gabat, ut sibi eam liceret emere. At cum nil proficeret, multis regiis sertis & coronis nagine coronata, oblato sacrificio, ipsaque eciosso vestitu ornata, profusis innumera- ibus lachrymis, ipsi sibi mortem consci- . Huic rectè respondere poterat Hercules roza, Poëta verè nobilis, marmoream ima- nem ita loquentem introducens:

Praxitelis.

Venus.

Bonæ Fortunæ statua.

Hîc licet assideas, & marmora surda fati
Nil tibi, quod prosit, saxea forma dabi
Qui faciem finxit, voluit simul addere mor
Et duram duro marmore composuit.

Cæterùm non constitit intra hos termi humanũ ingeniũ, sed ulterius id longè p gressum videmus. quandoquidem Ægy os scribit Mercurius virtute quadã iner rabili Deorum confinxisse simulachra articulatam promerent vocem, nec non nil admirationi desit) progrederentur. *L Cœl. Rhodigin. libro secundo Antiquar. lect. 17.* Certè ab Alberto legimus fictile ca fabricatum, quod suo tempore loquere Id qua ratione, per tubum plumbeum p sertim etiamnum fieri possit, Johan. Bapt Porta docet *lib. 16. Magiæ Naturalis. cap. & lib. 19. cap. 1.* Quò fit, ut minus mirer chitam illum Tarentinum, à quo pleri nobilium Græcorum, & Favorinus ph sophus memoriarum veterum exsequ tissimus affirmatissimè scripserunt, simu chrum columbæ è ligno, ratione quac disciplinaque mechanica factum volasse erat scilicet libramentis suspensum, & a spiritus inclusâ atque occultâ concitum. *lius libro 10. cap. 12.* quanquam volantis col

Simulachra loquentia & euntia.

Architæ columba volatilis.

machinulam, facilimè profiteri audet .Cæſar Scaliger *Exercitat. 326. ad Cardan.* i Naviculam ſponte mobilem, ac ſui regii authorem ſe facturum ait nullo nego-. Eadem enim ratio, ait, cum volante aula. Materia ex junci medulla parabi- veſiculis amicta, aut pelliculis, quibus au- bracteatores, atq; foliatores utuntur, ner- lis obvoluta. ubi ſemicirculus rotam u- m impulerit, motum præſtabit aliarum, ibus alæ agitabuntur. Fuit autem Ar- itas Mathematicus ſumm⁹, ut ex illo Ho- ii *lib. 1. Carminum Oda 28.* ſatis conſtat, m cum

——maris, & terræ, numeroque caren- arena

enſorem vocat: reſpiciens fortaſſis ad il- l Apollinis apud Herodotum *libro 1.* ubi bollo magnificè gloriatur, ſibi arenæ nu- erum notum eſſe, dum ait: Scio ego arenæ merum, & menſuram maris, quo adducti ſteà ſunt Geometræ, ut aliquid audacius ciperent, pronunciarentq;, quantus A- næ numerus futurus eſſet, ſi ea refertus eſ- Mundus. quod Archimedes in libello, *qui* *ψαμμίτης inſcribitur*, ratiocinatur. contrà, àm proverbium habet: *Metiris arenam*, id

Arenæ numerum, & maris menſuram ſcire.

 eſt,

est,conaris , quod non potest fieri & ex li-
cari. Horatius igitur è globo maris & r-
ræ Geometram significat; ex arenæ num o,
Arithmeticum. quas duas artes non ae
Geometriæ plerumq; veteres complect ā-
tur,ut Adrian. Turnebus docuit *lib.26.* e *d-*
versar.cap.1. Estq; iste Horatii locus a 1-
mento satis evidenti,plus in Poëtis latê e-
ruditionis,quàm plerique superciliosi i,
eorum contemtores censeant : qui pr er
puerilem oblectationem, vel ut Eratos e-
nes,sonantiore risu ob hoc excipiēdus,c e-
bat,anile quoddam fabulamentum,nih is
inesse credunt.quæ sententia solidissimè 5-
futata est à Ludovico Cœlio Rhodigin *b.*
*7.Antiquar.lection.cap.1.& 2.*Et quidem C)-

In Poëtarum osores.

res illi poëtarũ meminisse debuerant ill ;,
quod apud Platonem *in Minoe* admc et
Socrates,cavendum inprimis esse iis, qu us
fama curæ est,ne poëticum aliquem hc i-
nem infensum habeant:quippe qui in u ā-
q; partem tum ad laudandum, tum ad v u-
perandum maximam vim obtineat.

Porrò Columbæ isti volatili nihil i-

Aquila lignea.

nor artificio concesserit Aquila illa ligı a,
quæ ante Imperatorem Norimbergam n-
gressurum in aëra subvolavit,atq; eum e-
cessit usque ad portam. Cujus, ut & lu-

ferreæ itidem volatilis, Guilielmus Sal- *Musca ferrea.*
ius Bartasius meminit loco antè allegato.
iusque sanè inventionem Petrus Ramus
anni Regiomontano tribuit in præfa-
ne *libri secundi suarum observat. Mathe-*
ticar.

Ac quoniam Pancirollus Horologia
amygdali instar efformata in collo suf-
ndi, ait: non abs re forsan fuerit, de Ope-
n minutorũ, & præ nimia exilitate ipsum *Opera minuta.*
è visum effugientium artificibus quæ-
n hîc subjicere. *Callicrates* igitur, si Pli-
credimus *libro 7. cap. 21. & libro 36. cap. 5.* *Formica ex ebore.*
ebore formicas, & alia tam parva fecit a-
nalia, ut partes earum à cæteris cerni sive
cerni non possent. Et *Myrmecides* Mi-
us inter cætera laudatæ industriæ monu-
nta in eodem genere inclaruit: quippe *Quadriga.*
ex eadẽ materia quadrigam fabricasse le-
ur, quam cum agitatore suo Musca inte-
et alis & cooperiret: item & Navẽ, quam *Navicula.*
icula pennis absconderet. Hujus & M.
rro meminit *lib. de ling. Latina, sexto:* docẽs,
a ratione subtilia illa opera oculis collu-
are possis. Etenim, inquit, facilius obscu-
n operam Myrmecidis ex ebore ocu-
videant; si extrinsecus admoveant

nigras setas. Testis quoq; est Hadri
Junius *libro 1. Animadvers. cap. 6.* spe
se non sine magna animi voluptate Me
niæ nobili Brabantiæ oppido, cerasi c
lum, in modum quasilli exsculptum,
Alea ex cerasi nucleo. continebantur quindecim alearum par
is punctis affabrè distincta, ita ut acie
lorum dignosci potuerint clarè, cui ta
non dubia aut tenebrosa erat illa ocul
lux. fuerat autem emptus is calcul
Hagano quopiam apud Confluentes R
& Mosellæ. Tradidit & Cicero, refe
Ilias nuci inclusa. eodem Plinio *libro 7.cap.21.* vidisse se in
inclusam Iliada Homeri, carmen in m
brana scriptum. Sed Homerum l
Alexander [illegible] preciosiore custodia dignum putavit
xander Magnus, illud crebrò in ore hal
se Iliada & Odyssean Homeri usquequ
sequutum instar optimi viatici, nemp
laborum solatio & imitamento, ut est
Plutarchum. Itaq; inter spolia Darii
Persarum, unguentorum scrinio ca
quod erat auro gemmisq; ac margariti
ciosum, varios ejus usus amicis demons
tibus (quando tædebat unguenti be
rem & militia sordidum) Imò h
inquit, librorum Homeri cust
d

…ur; ut preciosissimū humani animi opus, …m maximè diviti opere servaretur. Cu-…go laudes singulas si deprædicare velim, …ear, ne laborem suscepturus sim inanem, …rorsus inutilem; cum nihil hoc aliud vi-…i possit, quàm eum laudare, quem nemo …perat, sed omnes venerantur & suspici-… aut verò etiam cum Aristophane quæ-…dum mihi sit, Undenam μυριάμφορον, …od, Suida interprete, *decies mille amphora-…s verbum est*, accipiam, quo satis dignè …npellare eum possim. Eo quippe prove-…s est auctoritatis, ut nō tantùm *priscæ poë-…* *divinus auctor* apud Græcos ab Apuleio …9. sed & contentione summa *literarum pa-…s, et doctrinarū fons* à celeberrimis pronun-…tur auctoribus. Estq; memorabile inpri-…s, ꝗ Palatō ζωγράφος sive pictor, cum Ho-…rū describeret, illum quidē velut vomētē …primebat; poëtas verò reliquos per ambi-…n adstitutos ἐμημεσμένα ἀρυομένυς, id est, …æ rejecisset is, absorbentes. Cui non in-…tè accommodari poterit illud Ovidii:

Aspice Mæoniden, à quo ceu fonte perenni
Vatum Pieriis ora rigantur aquis.

…de, quod ut Orphei *Cygnus*; ita Homeri …ulachrum apud Veteres habita fuit *Lu-…a*: sive ob multiplicem vocis varietatem,

Homeri laus.

Homerus veluti vomens.

Luscinia adumbratus.

five delectabilem fuavitatem, five per
cem in ea continuationem. quandoqui
in una Lufcinia, perfecta Muficæ fci
modulatus editur fonus: & nunc cont
fpiritu trahitur in longum, nunc variatu
flexo, nunc diftinguitur concifo, copul
intorto: promittitur revocato, infufcat
inopinato: interdum & fecum murm
plenus, gravis, acutus, creber, extentus
vifum eft, vibrans, fummus, medius, i
Omniaque tam parvulis in faucibus, qu
exquifitis tibiarum tormentis ars homi
excogitavit: ut non fit dubium, hanc fu
tatem præmonftratam efficaci aufpicio,
in ore Stefichori cecinit infantis. qu
Muficæ leporibus enarrandis cum Lufc
Plinius ipfe contendere videtur *lib.10. N*
ral.hiftor. cap. 29. quibus omninò adden
eft, quod de Homeri laudibus, patria, lu
num orbitate, & quo tempore vixerit (
de re multũ Auctores ambigunt) ex pr
tiffimis fcriptoribus retulit Melchior G
landinus *in tract. de Papyro. membr. 4. fo*
& fequen.

In fefamo diftichon.

Sed, ut ad minuta redeam opera: fcribit
lianus *lib.1. de Var. hift.* Myrmeciden & C
cratem in fefamo diftichon elegeium li
aureis infcripfiffe. Quod tamen homo

& virtutum studiosus, ait, laudibus ne-
iam deprædicabit. Quid enim hæc
sunt, quàm temporis vana perditio?
enter igitur Alexander Magnus: qui o-
atorem quendam Ciceris grana per
ius missa intervallum, citra frustratio-
in acum inserentem, nullo alio mune-
iàm leguminis ejusdem modio censuit
ndum. Quo ipso & hominis vanita-
& ματαιοτεχνίαν quorundam non infi- ματαιοτεχνία.
derisit: quam tu inanem artis imitatio-
rectè dixeris, sicubi laboris insumitur
mum, operæ precio nullo. *Cœlius Rho-*
lib.17. Antiquar. lection. cap. 31. Ex quo *Pulex catenâ alligatus.*
re meritò esse dixeris Pulicem in collo
ola catella, eaque prælongâ vinctum, at-
n deliciis habitum: cum ille saliret ali-
ido: nonnunquam heræ sugeret delica-
ulum sanguinem: deinde in lectulo
satur sese collocaret. ut ad Car-
danum ludens scripsit Sca-
liger *Exercitat. 326.*

DE PY-

DE PYXIDECUL
NAUTICA.
TIT. XI.

Magnetis seu pyxidis nautica inventio, & utilitas.

NEc minus utilis est Nautis gnetis usus, semper ad Septen nem tendentis. Qua ration ut & die & nocte obscura, atque e tempestate coorta scire possis, quo lo constitutus, pyxidecula præsertim nau adhibita quæ mirabilis ars est, & facil qui cognitionem ejus habet. Reperta fuit in Melphi, Campaniæ civitate: hodie Terra di lavoro nuncupatur, u lit Blondus in Italia illustrata, ub Campania tractat, in fine. Ejus ta Auctor ignoratur. Veteres navigab stellam polarem considerantes, quam nosuram dicebant: itemq; stellas alia Virgilius ostendit lib. 5.

——clavumque affixus & hærens
Nusquam amittebat, oculosque su
stra tenebat.

Si obscurum esset cœlum, ignorabant versarẽtur, erantq; qua si deperditi. qu

aa

dum idem *Virgilius* lib. 3. *demon-*

ramus pelago, totidẽ ſine ſidere noctes.
e verò experiẽtia ducti Nautæ, quam quilonis & pyxidecula iſtius obſer-ne ſunt conſequuti, ſemper ſciunt, n loco agant.

TÆ, ſive COMMENTARII.

Cretenſium placitis contineri conſtat, unum illum maris Deum enavigandi iam Mortalibus communicaſſe, atque claſſem conflaſſe primùm; cui ſit à Sa- præfectus. Eundem etiam equos o-m primò domuiſſe, *lib.1. Tit. De Morib. usurpat.* oſtendimus. Inde certè co-inis nata occaſio; ut & Neptunus & ius diceretur, quòd ex Phurnuti ſen-a, mari celerrimè iter peragatur, velut e-ũ functionẽ ſubeuntibus navibus, ut eſt Rhodigin. *lib.19. Lection. Antiquar. c. ult.* Thucydides & Libavius *declam. quadam,* nthiis primam attribuunt concinna-m Navium, quæ quidem formam præ rent, quæ nunc etiam eſt frequentior: liis, de quibus conſuli poterit Plinius *lib.7.*

Navigationis author Neptunus.

Corinthii.

Phœnices. *lib.7.cap.56.* Ego Phœnicum laudem alia præcipuam fuisse positam didici i vigandi præstantia: quorum, ut cum Lu dicam *lib 3.*

——rates, non flexo limite ponti
Certior haud ullis duxit Cynosura carin

quippe qui perspectâ Cœli & maris so te, primi duos discreverunt polos, id est tremos vertices, circa quos sphæra co vertitur. Quinq; enim hæc eximia gene mano præstitisse Syrophænices vide quantum quidem ex Plinii *lib.5. cap.12.* possumus consequi: nempe literas, sid cognitionem, navigandi industriam non militiæ disciplinam, & freque Urbium exstructionem. quod pluribu sequutus est Steph. Forcatulus *lib. 1. de* *& philosoph. Gallor.* Sed hoc amplius i nos præpotentē Deum, ut Universitat & navigii architectum piè agnoscimus fabricationem illius Noam docuit, ar mnium istorum, quos dixi, memorian quod non tantum *Genes. 6. vers. 14.* sed pientiæ *14. vers. 6.* signatè exponitur hi bis: *Sed & ab initio, cum perirent superbi G tes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens,*

Imò Deus ipse.

ulo semen nativitatis, quæ manu tua erat gu-ata. quo in loco etiam occasio & finis na-n subsequutarum indicatur: Acquiren-ilicet cupiditas; & ne essent vacua sapi-æ Dei opera: qui fragile illud lignum videntia sua gubernet, dum & in mari vi-, & inter fluctus semitam dedit firmissi-n. Quæ cum ita se habeant: non po-sanè nō antiquissima esse Navigandi sci-a: ut hinc dubitare non parum possis, n etiam Veteribus cognitum fuerit hoc deculæ Nauticæ instrumentum, quo in gationibus nostris nihil hodie frequen-Auget dubitationem, quod sub *Versoriæ* ellatione Plautus ejus meminisse videa-n Mercatore. Sc. Divûm atque.

Navigationis occasio & finis.

Navigandi ars antiquissima.

Pyxis nautica an veteribus cognita.

Hic ventus nunc secundus est, cape modò Versoriam

Versoria.

n Trinummo. Sc. Stasime facte.

Cape Versoriam, recipe te ad herum.

oque enim loco Naviculatoriam pyxi-intelligi, sunt qui putent. quorum ta-n sententiam rectè improbat Hadr. Tur-us *lib. 20. Adversar. cap. 4.* docens, Versori-bi funem denotare, quo velum vertitur. d illo ejusdem Plauti probat in Epidico. Heus adolescens:

Atcunque in alto ventus est Epidice, ex imo velum vortitur.

Rectè,

Rectè, *ex imo*. Sic enim ima pars veli, ho
imus angulus intelligitur, vel funis, qu
Pes navis. lum tenditur. quem funem etiam *Nav*
dem dici video, & quidē tam dextrum, q
ſiniſtrum. Duos certè Navis pedes Cat
innuit:

———*ſive utrumq; Juppiter*
Simul ſecundus incidiſſet in pedem.

quanquam non ignoro, apud Plautu
Menæchmis Sc. Bene obſonavi: per *N*
les pedes interdum etiam vel Remiges, vel
mos ſignificari, quibus Naves veluti an
lant. Quò pertinet illud Auſonii:

Remipedes certant medio cum flumine le

Cum hæc ſcriberem, venit mihi in me
ejus, quod Ulpianus ex Pomponii ſent
ſcripſit; Non debere exercitorem navi
Meſonauta. Remigem aut Meſonautam obligari. *l.1.*
ſunt igitur. ff. Naut. caup. ſtabul. quo loc
Meſonautam Hermolaus Barbarus ſig
cari putat Mancipium in medio Navis
cuique deſerviens: quales ſunt Mediaſti
Mediaſtinus. domibus. Eſt enim *Mediaſtinus* (cujus
pud Ulpianum mentio *in l.ult.ff.de oper.*
& Columellā *lib.1.cap.9. & lib.2. cap.13.*)
cipium abjectius, quod viliſſima & ſor
ſima miniſteria obire domi cogitur, do

V

rere, purgamenta efferre, ligna congere-
& hujusmodi alia facere: Ipsum ob hoc ita
cum, quod in media domo ad imperia o-
ium nutusque excubare soleat. Sic ergò
tos putat *Mesonautas*, qui in media navi
ili servitutis conditione omnibus præ-
sunt. Gothofredus Mesonautam intel-
t eum, qui medium inter summos & i-
s locum teneat: Summos, ut proretas &
bernatores: Imos, ut Remiges: & qui aliis
nigandi signum præbeat. Cui officio
præsunt, hoc est, qui operam dant, ut
miges pariter remis aquam pellant, Hy-
io dicuntur *ad pitylum sedere*. Est enim *Ad pitylum sedere.*
lus, fictitio nomine, sonus ille, quem re-
s illisus aquæ efficit. & Nautici pitylum
ant, cum ad *Celeuma* remigatur: sicuti
rnebus explicat *lib. 28. Adversar. cap. 43.*
Celeumate autem illo, Navigationis mo-
ator, quem Plautus *hortatorem* vocat,
òd ea hortamenta faciat, quæ Græcis di-
itur Celeusmata, *Celeustes* fuit nuncupa- *Celeustes, Navis moderator.*
. de quo videri poterit Guilhelm. Budæ-
ad d. l. 1. §. qui sunt igitur. ff. Naut. Caup. Sta-
ubi non minus atque apud Turnebum
o citato, varia officia nautica doctè & ele-
er exposita invenire est. Mihi ꝑpior vero
etur Alciati sententia, qua Mesonautas

Nn eos

Mesonautæ. eos interpretatur, quos idem Ulpianus Græcis ναυλεπιβάτας dici ait *in l. ult. ff. d. tit.* si quidem Noricam sequamur lectionem, quæ habet: *Et quid, si quis sit ex his, quos vulgò μεσοναύτας, Græci ναυλεπιβάτας dicunt.* ut sint Mesonautæ, qui navem inscendunt, & ne aliquid nauli nomine Domino navis solvant, pro vecturæ precio, ducendis remis operantur: ab ἐπιβαίνειν, quod est inscendere. Unde Epibates, navis ascensorem significat: & ἐπιβάδες vel ἐπιβάται, naves eidem Ulpiano conscensoriæ sive scansiles dicuntur, quæ traciendis vectoribus aptæ, vel transportandorum hominum caussa factæ sunt. *l. 1 §. igitur 12.* & ibi Budęus. *ff. de Exercitor. act.* Alciatus *l. 1. parerg. cap. 43. & lib. 3. Dispunction. cap. 21.* Antonius Augustinus *lib. 4. Emendat. cap. 17.*

Pyxis Veteribus incognita. Sed redeo ad Pyxidem: quæ modò *acus vel acicula marina*, modò *pyxis vel pyxicula nautica:* sæpè etiam *Magnes* dicitur. Hanc Veteribus fuisse incognitam, omnes uno fatentur ore: quippe qua destituti vasto illi Oceano nunquam se ausi fuerint committere: uti nec absque remis & actuariis navibus navigarint: ideoque semper oras ferè terrarum legerint: ut ad Tit. 1. *fol. 31.* indicavimus. Quo fit, ut cum illi sese alveo mediterraneo continu-

uerint;(nam sine acus marinæ usu, ut jam
ebamus, navigationem in alto Oceano
:itui non potuisse, disertè scribunt Petrus
:zius *lib.2. Histor. Indicar. cap.9.* & Gomara
.Histor. General. Ind.) Nostri beneficio py-
os quotannis orbem terrarum crebris
vigationibus obeant, & in alium orbem,
ta dicam, colonias deducant: jam ut inti-
s recessus apertos habeamus, & exindè
n modò mercatura abundans & quæstuo-
vaserit, verùm etiam omnes homines se-
n ipsi, & cum Republica mundana velut
ına eademque Civitate mirabiliter con-
rent. *Johannes Bodinus in Methodo histo-
rum. cap. 7.*

Jam cum vasti illius Oceani immensa
& inscrutabilis profunditas, ut nullâ
ıntumvis maximâ funium copiâ fundus
agari queat, quemadmodum ab iis rela-
ı est, qui mare id permearunt: ideoque
s noctesque, quamdiu ventus est secun-
:, cursus tenendus; obtinente autem ma-
.a, consistere necessum sit: quandoqui-
n navigia mari illi accōmoda, perinde ac
res actuariæ, remis non agantur: Conse-
ens nimirum est, *Bolidis*, de quâ tam multâ
ınilium fabularũ nugamentis non alienâ

commemorantur, usum ibi esse posse nu
lum: ut scilicet humus eâ eruatur, qua Nau
tæ, in quibus terris versentur, dignoscan
Est enim *Bolis*, instrumentum, truncul
pyramidalem formâ referens, & acuta pa
te perforatum: quod funibus attexit
sebum verò ex altera parte applicantes
profundum demergunt Nautæ, quoties
cum stationi idoneum nactos se esse puta
Cui si arena adhæserit, opportunam esse s
tionem colligunt: sin minus, limum aut r
pem subesse cognoscunt, cui anchora de
gi minimè possit, ideoque aliò esse pro
randum. Id quod in Occidentali illo
ceano, ob gurgites scilicet imperscruta
les fieri non posse, atque ideò irridet Joh.
Lerius *in histor. Navigation. in Brasiliam cap*
Quanto certior & præstantior est pyxi
nauticæ, qua de agimus, ratio? quæ inv
tore gaudet Flavio quodam, Melphi in N
politano regno, florentissimo illo tra
Campaniæ, (quæ, ut Pancirollus hoc l
rectè monet, & à nobis *in titul. de Campa*
fol. 388. indicatum fuit, hodie etiamn
Terra di lavoro dicitur) oriundo. qui A
marinæ usum ante annos plus minus trec
tos excogitasse commemoratur à Cie
Gomara locis suprà allegatis. Hanc i

Bolidis descriptio.

Pyxidis inventio.

cera rerum inventa admiratione primùm gnam censet Hieronym. Cardanus *lib. 17. Artibus, artificiosisq; rebus.* quippe qua tot cantur maria, creditur profundo pelagi & ltitati aquarũ & ventorũ turbini salus tot minum, tam ingentes pecuniæ, ipsorũ de- q; vita principum, vasculo tam parvo, vir- leque, imò acui modicæ! nec solùm suffice- hæc credidisse, nisi etiam ea nos diri- t ac doceat, lapisque sensus expers tot vi- sapientissimis, oculatis atque auritis æstet. Ejus verò formam, prout ab Hie- nymo Osorio, propter eos, qui à mariti- is regionibus semoti sunt, explicata est, c loci adscribere duco convenientissi- um. Vasculum est (inquit Osorius *de Reb. Emmanuelis Lusitaniæ Regis*) è ligno ctum, planum atque rotundum, altitu- ne duorum aut trium digitorum. In me- o habet stylum præfixum, in summo præ- utum, aliquantò breviorem, quàm sit va- uli ipsius altitudo. Regula deinde è fer- solertissimè facta, tenuis & angusta ad va- uli modum dimensa; ita tamen ut diame- ipsius vasculi longitudinem non exæ- uet, inducitur. Styli verò cuspis per me- um hujus regulæ, quod est inferius exca-

Verè mirabilis.

Ejus forma & usus.

vatum & faſtigiatum, ſuperius immiſſâ, it
am ſuſpenſam, paribusque momentis lib
tam continet, ut utrinque angulos pares
ficiat. Operculo deinde vitreo ænea virg
circumdata firmato, ne poſſit regula exc
& aliqua ex parte labare, contegitur. C
verò magnetis ea natura ſit, ut non mo
ferrum ad ſe trahat, verùm etiam una ill
pars ad Septentriones adſpiret, altera in A
ſtrum propendeat, naturamque ſuam c
ferro communicet: efficitur, ut, cum reg
hujus caput ad eam magnetis partem, q
ſpectat ad Septentriones, applicatum, att
tuque illius extorſum fuerit, eandẽ in ſe v
concipiat: & cum ita ſuſpenſa exſtiterit,
mobiliter in varias partes impelli poſſit, ſe
per in Septentriones inſita propenſione
feratur. Sic autem fiebat, ut Nautæ hoc i
ſtrumento moniti, quamvis in profundo p
lago verſarentur, & cœlum eſſet nubilum
caliginoſum, poſſent tamen ad Septentri
nis rationem curſum dirigere. Hanc aute
regulam, quia ad Acus ſimilitudinem pro
mè accedebat, *Acum navicularium* appel
bant. Deinde cum facilimum ſit, human
ingeniis addere ſemper aliquid ad ea, q
ſunt ſolerter inventa, aliam normæ rati
nem excogitârunt, qua poſſent exactiu
que

em curſum in navigando tenerent, ratio-
perſpicere. E virgulis enim ferreis figu-
n efficiunt lateribus paribus, angulis im-
ibus, in rhombi ſpeciem deformatam.
ic unam ex parte ſuperiore, alteram ex
eriore chartam orbiculatam adglutinant.
gnetis autem adjuncta vi, ſic figurã hanc
nperant, ut unus ex acutis angulis Septen-
onem, alter Auſtrum reſpiciat: ex obtuſis
ò unus ad Ortum Solis, alter ad Occiden-
n ſpectet. Diametri autem orbis hujus
gitudo figuræ longitudinem non exce-
. Habet autem orbis hic in medio æneum
bilicum affixum, ad eam formã factum,
diximus regulæ medium fabricatum fu-
. Per umbilicum illud igitur ſtyli cuſpis
miſſa, orbem hunc ſuspenſum continet,
non modò regulæ illius, de qua diximus,
fungitur, ſed omnes ventorum regio-
, quorum flatibus navis impellitur, in
ſpectu proponit. In charta namq; ſupe-
e Septentrio, & Auſter, & Oriẽs, & Occi-
s, & interjectæ inter hos terminos regio-
exactiſſimè deſcribũtur. Normâ ad hunc
dum conſtitutâ, hoc reſtabat incõmodi,
d opus erat, quoties navis fluctibus agi-
, ut fieri neceſſe eſt, in puppim aut prorã,
n alterutrũ latꝰ inclinaret, ut illa in pro-

fundo subsidens adhæresceret, neque m
libero in Septentriones dirigi posset.
autem hoc eveniret, fuit solertissimè exc
tatum. Nam vas ipsum paulò infra lab
circulo æneo arctè constringitur. Utrin
autem ab eo circulo virgula calybea duct
foramen alterius circuli majoris & exte
ris, modico intervallo ab interiore dista
immittitur. Virgulæ verò binæ ita
æquâles & oppositæ, ut si ex utraque
na & perpetua fieret, circularis illius sp
diametrum contineret. Exterior au
circulus circa duas illas virgulas quasi
cum axem versatur. Rursus ab exter
circulo aliæ binæ virgulæ pari intervallo
ambitum alveoli cujusdam orbiculati, in
quem hæc machinatio continetur, simil
tione perducuntur. Ita sunt autem hæ
gulæ exteriores interioribus ex adverso c
stitutæ, ut si duæ tantum ex illis quatuor
rectæ fierent, sese ad angulos rectos inte
carent. Cum verò machinatio ex inferi
parte ænea & ponderosa sit, neque fund
attingat ullum, ita undiq; pellitur, ut me
locũ teneat. Et cum pensilis & mobilis e
stat, pondere suo nixa eâ ratione consisti
quāvis maximi fluctus navẽ jactẽt, ipsa s
per ad libellã directa permaneat. Sic autẽ
ut

nihil interveniat, quod normam ab eo
tu, quo in Septentriones fertur, impedire
at. Hactenus Osorius. Cui consenta-
scripsit P. Bellonus *libro secundo Singular.*
16. & Petrus de Medina Hispan. *de arte*
vigandi lib.6.in pr. & lib.3.cap.7. ubi eorum
umentis, qui chartæ marinæ usum in for-
plana propterea rejiciunt, quòd Mun-
sit rotundus, respondet.

Nec verò solùm ad polos demonstran-, nautico usui suam præstat opem ferreus elus in pyxide: sed ferè ad infinita. Maxi- cognitus est usus Magnetis in ferreis o-is, in sciathericis horologiis. nam eis escentibus, stratam lineam ostendit ilicò eptentrione ad Austrum: unde à Gno-ne cadentes umbræ diurnas horas de-nstrabunt. Utuntur & magnetino in-e Metallici in venarum extensionibus, m subterraneis in specubus, in quo situ ex, qui magnetem tetigerit, steterit, ab ea li parte extendi metallorum venas co-ofcunt. Præterea iis, qui ædificiorum i-hographias, imò Urbium, imò Regionum cribunt, mirificum ministrant usum, dũ s anguli capiuntur, & in papyrum trans-untur. Utimur præterea in aquis ducẽ-, in aquæ ductibus, qui sub terra exca-

Alii pyxidis usus.

vamtur; in antris perforandis:in excavan
cuniculis,inq; his imissis tormẽtarii pulv
cumulis , & obstructis spiramentis, ad ex
dendas ab imo arces , rupes & mœnia , i
ostendente pyxide. Sed & duarum pyxid
nauticarum operâ , quæ quidem Alphab
circumscriptæ sint,amico longè absenti ,
iam carceribus occluso poteris incumbe
tia nunciare.&,ut amplius dicam , pendẽt
Magnete principia motus,& alia mirabili
ra: de quibus videatur Joh. Baptista Po
lib.7. Magiæ Naturalis. Tanta igitur cum
Magnetis præstantia:nequaquam errasse p
Magnetis usus divinus. tandus erit Bodinus,qui in tota rerum nat
ra nihil eo esse admirabili⁹,& usum ejus pl
nè divinum dixit.*in Methodo histor.cap.7.* c
jus rei exactam rationem Magnus ille Scal
ger aliam non reddit,quàm se nescire. N
enim in luce rerum tenui caligare,in medi
cri cœcutire,in majore cœcos esse,in max
...ius inventio. ma insanire. *Exercitat.131. ad Cardanum.* N
cander & ex eo Plinius appellatum aut
mant Magnetem ab inventore Magnete a
mentario in Ida. Invenisse autem fert
clavis crepidarum & baculi cuspide hærent
bus,cum armenta pasceret.*Plinius lib.36. ca*
16. Hinc navigia Indis ac Æthiopibus ne
pice lita dicuntur , nec compacta ferr
se

queis arctata. Caussam facti augu-
r nonnulli, quia insint in eo mari fer-
d se pertrahentes petræ. Id haud vi-
verum: quoniam Romanorum classi-
lic res gerentibus, nil obvenit ejusmo-
otior ratio est, quæ de metalli promi-
aopia. Sed nec aliunde invehi licet,
do ne fiat, morte caveri traditur à Cœ-
hodigino *lib.18. Antiquar. lect. cap.31.* *in*
biciente fortassis ad Marciani Impera-
Constitutionem, qua capitalem pœ-
bonis etiam Fisco addictis, subire de-
tur, qui nedum cujusque generis arma,
ferri vel facti jã, vel adhuc infecti quip-
hostibus ausus fuerit venundare. Per-
sum namque Romano Imperio, & pro-
ni proximũ est (inquit) Barbaros, quos
ere convenit, telis, ut validiores fiant,
iere. *leg.2. C. quæ res export. non deb.* I-
ue nec animalia ad hostes licet tradu-
, quamvis *Alabarchiæ* vectigal, quod
ransductione pecorum alioquin in-
olet, fuerit remissum. *leg. usurpationem.*
de vectigal. Jac. Cujacius libro octa-
bservationum cap.37. & nec vinum, ole-
aut liquamen, ne gustus quidem
à eo transferre. *per tex. in l.1. C. quæ res*
ex-

Arma, merces & annona ad hostes non exportanda.

Alabarchia

export.non deb. ne ejusmodi liquoris
admoniti Barbari arma in eos vertan
que eas regiones armis invadere stu
unde sibi id liquaminis comparare p
Sic enim Longobardos legimus à Na
Italiam pellectos, & Gallos ab Hetru
ex Livio *libro quinto* Andr. Alciatus
observavit *lib.4. Dispunction.cap. 11.*

Navigantium pericula.

Memini me de Navigationis pe
aliquid dixisse *lib.1. Tit de Navib. Tri*
Quadrirem.folio 247. 248. quibus add
omninò est, quod *Sapientiæ 14.vers. 5.* d
Navigātes exiguo ligno animas suas c
Quod ipsum in memoriam mihi revo

Anacharsis.

lud Anacharsis: qui, dum interrogasse
dam, quanta esset spissitudo tabularu
ticarum: atque is, quatuor digitoru
spondisset; Tantillum, inquit, absunt à
te, qui navigant. Id pulcherrimis versi
pressit Juvenalis *Satyr.12:*

I nunc, & ventis animam committe
Confisus ligno digitis à morte remotu
Quattuor, aut septem, si sit latissima

Idem itaque Anacharsis roganti, U
plures arbitraretur esse Mortuos, an
Navigantes, & ipse quærendo respon

numero ponis? dubitans nimirum, an
vivos essent habendi, qui vitam unda-
ac ventorum arbitrio commisissent: ut
pud Plutarchum *in Apophthegm.* Hinc
Censorius dicere consuevit, Trium Cato.
n vita egisset, se in primis pœnitere:
arcana feminæ credidisset: si quis sibi
bsque fructu effluxisset: si quopiam na-
vectus esset, quo pedestri itinere per-
e licuisset; sentiens periculosam admo-
esse Navigationem. Cui qui se com-
, & mare turgidum tentavit, nullum
is quantumvis immanem impetum vi-
reformidare,

Et propè tam lethum, quàm prope cernit
aquam,

aebat Ovidius. Id Navigantium pe-
um significantius etiam expressurus
us propheta David: Ascendunt, inquit, *Davides.*
e ad cœlos, & descendunt usque ad a- »
s: anima eorum in malis tabescit. Tur- »
unt, & moti sunt, sicut Ebrius: & omnis »
ntia eorum devorata est. *Psalm. 96. vers.*
. ut meritò qui per mare iturus est, in
is periculo dicatur constitutus. quod
n, quo ad juris effectum, ex iis inter-
tionem capit, quæ tradidit Jac. Meno-
chius

chius *de Arbitrar. Judic. libro secundo c*
Plurimum namque refert, quo tempo
cepta sit navigatio, Utrum cum ape
Navigationis tempora. verò clausa adhuc esset maria. Quod
Vegetio, de Mensibus loquente, quib
tius navigatur, liquidò cognoscitur *l*
Mare clausum. Ex die (inquit) tertia Iduum Novem
que ad diem sextum Iduum Martii,
clauduntur. Nam lux minima, nox
lixa, nubium densitas, aëris obscuritas
torum, imbrium, vel nivium geminat
tia, non solum classes à pelago, sed etia
meantes à terrestri itinere deturbat.
natalem verò, ut ita dicam, navigation
solenni certamine publicoque spect
multorum gentium celebratur, plu
rum siderum, ipsiusque temporis ratio
que in Idus Majas periculosè maria ten
apertum. Ex quibus verbis collectu facile est,
diu maria dicantur clausa. Rursus
ea voluit Gratianus cum Valent. &
dosio à KL. Aprilis, usque ad dien
Octobris : tutam enim habitam iri
intra id tempus suscepta fuerit Navi
satis innuit tex. *in leg. quoties.3. de N*
libro undecimo. Qua in re observa
Natalis navigationis. est, *Navigationis natalem* Vegetio in
tempus Vernum, quo Mare, qu

...nis sævitiam clausum fuerat, navigan... primùm aperiebatur. quo tempo... æ instituebatur, prima dicebatur Na... io. Docet id Cicero *libro secundo Ep.* ... *Q. Fratrem*, his verbis: Iidem ajebant, ...ciare te *prima Navigatione* transmissu... Nam paulò antè dixerat: atque ad... *clausum* mare scio fuisse. Item *Ep. 4.* ...ni frater, simul ac ille venerit, *primam* ...*ationem*, dummodò idonea tempestas ...e omiseris. licet id verbi aliter etiam ... accipi, ut Turnebus tradidit *lib. 24. Ad*... *r. cap. 34.*

Navigatio prima quæ dicatur.

Utilis verò cum primis erit illa Tem... distinctio, in condemnando vel absol... o Nauta pro mercibus submersis & ...agis. Nam si pelago merces is com...it, congruo navigationis tempore; cul... commisisse non intelligitur, licet mer... m navi perierint. *l. utique. 16. ff. de rei vin*... cus si tempore adverso (hoc est, non ...o) navigatum iverit, & res naufragio ...ata sit: tenebitur mercatoribus ex amis..., non secus ac si imperitum magistrum ...s exercitio præposuisset. *d. l. 3. & d. l. utiq; ...i. l. qui petitorio. 36. in fi. ff. de rei vindicat. l. ...uæritur. 13.* ibi; vel quo non debuit tem... *& §. seq. ff. Locati.*

Nauta quãdo de mercibus submersis conveniatur.

Quod

Pœna supprimentis naufragum.

Quod si quis tamen vel Naufrag
vel Naufragiũ dolo malo suppresserit, p
Legis Corneliæ incurret. *leg. ejusdem. 3. §.*
is. ff. ad leg. Corn. de sicar. Est autem *Nau*
supprimere (ita enim, & non *Naufragiu*
git Budæus) hominem è naufragio
bundum arripere , & in vinculis hab
aut in ergastulo concludere ad opus fa
dum. Id genus hodiè sceleris & plag
Archipiratis perpetratur : qui homine
cautos, in maritimis locis comprehens
triremes rapiunt, & ad scalmum alligar
sub flagellis remigent. Per *Naufragii* a

Naufragii suppressio.

(quod verbi in omnibus ferè ita legitur
pluribus) supressores intelliguntur ,
naufragio ejectas res occultant. Q
etsi mortis pœna olim inferebatur: cu
mediocre flagitium audeat , imò pes
sit & sacrilegus, qui se ejusmodi lucr
cipat, atque illos rebus suis defraudat ;
bus aliquis misericordia motus , vel
sumtus suppeditet, quemque in cord
" cumferunt dolorem, leniat; quum pr
" tim graves cruciatus in bonorum ami
sustineri consentaneum sit. Quia tam
quum non est, pro re materiali & fluxa
teriæ expertem & immortalem, anima
pe capere; Leo Imp. capitali pœna su

ultatorē pro re detenta quadruplum de-
dere sancivit. *Novel.const.64.*

Facit etiam Naufragii, quam ob ocu-
versantem Mortis imaginem rectè dixe-
periculum, ut compertum sit aliquoties,
qui ex illo præter spem salvi enatarunt,
entè canos evasisse. Hinc Artemidorus
omniorum interpretatione, Rasuræ so-
ium ait Navigantibus naufragium; Æ-
tis, extremum vitæ discrimen, citra tamē
rtem portendere: eò quòd Naufragi, &
uturno morbo se colligentes, radi con-
verint: ut rasurâ periculi magnitudinem
testatam faciant. *Johann. Pierius libro 32.*
roglyph. Indubitatum verò est, nulla re
as promoveri canitiem, quàm curis, mœ-
e, & metu. Commemorantur enim
nulli, qui in præruptas rupes aucupii
iâ, funis ope pervaserant, soluto eo aut
ipso, desperabundos præproperam cani-
n accersivisse. Nec indigna memora-
st historia, quam sibi olim à Francisco
pho, Cæsareæ Majestatis ad serenissi-
m Angliæ Regem tum temporis Orato-
arrasse scribit Hadrianus Junius *in tract.*
oma, cap. 10. Ea sic habet: Hispanus
nine Didacus sive Diegus Osorius nobi-

Naufragi cur subitò canescant.

lissima familia ortus, aulicæ puellæ a
captus communicato prius cum ea co
in patula arbore & frondosa abscond
(ea crescebat in Hispaniis intra regii
septa.) Interim fortuito catelli melitæi
tu prodita colloquii fides, Satellitum
illum objecit. Comprehensus carceri
clusus, quòd capitale fuerat illic depre
dictatâ ultimâ sententiâ ita inhorruit
ut Nox unica Juvenem eundem & S
incanũ viderit. Quo spectaculo motu
cerarius, delato ad Ferrandum rege
tholicum prodigiosæ rei indicio, effec
capitalis legis rigore in benignitatem
verso, Rex illum absolverit, dictitans p
rum satis dedisse, qui præmaturam sen
tem cum Juventæ flore commutasset.
lem historiam, quantum quidem ad i
ratam Canitiem, audivi à quodam fi
gnissimo: qui mihi pro certo adfirm
quendam fabrum in Hassia, cum noc
itinere à Cacodæmone sævissimè habit
set ad auroram usque, una nocte can
spectabilem contraxisse metu.

Navigantes cur nauseent.

Verùm ad Navigantes redeo: q
cum ille ipse quem dixi Timor, tum
Odoratus inprimis nauseam quoq; c
tare solet. Odorem enim insuetum gr
sentimus: deq; futuro amplius solici

;, præſenti haud ſatis fidentes tranquil-
i. Proinde æſtuans animus ac fluctu-
corpus ſimul concitat ac replet pertur-
one. Propterea *primo Canonis* Avicen-
Mari (inquit,) commeantibus plerumq;
dit vertigo & corporis devolutio inſi-
l, ſed & vomitus, faſtidiente ſtomacho:
x tamen reſident omnia. Cæterùm e-
nodi vomitum haudquaquam retun-
dum ſubſtringendúmve, Medicæ ſcien-
decretum eſt, quoniam adverſus ægritu-
es multas præmunitio ſit. quod ex Medi-
um diſciplina tradidit Cœl. Rhodiginus
6. cap. 13. Ex cujus inſuper *lib. 27. cap. 17.*
icim⁹, Naufragos, vel in aqua pereuntes,
nò quidem ima petere; mox ubi compu-
ſcere cœperint, emergere ac fluitare. Ta-
ens quidem cadaver ſpiritoſum fit, aër
ò præfarctis poris ac meatibus, nec non
nonis cavitatib⁹, quæ βρόγχια dicũtur, le-
mum illud efficit, adeò ut ſupernatare
eat. Proinde mandatum literis eſt, quen-
n in mari graſſantem, cum id ſciret, con-
viſſe eorum, quos enecaſſet, pulmonem
idere, atque ita demũ in aquã projicere,
od ita affectos comperiſſet non emerge-
Quib⁹ pro coronide adjicio, quòd ſi quã-
naufraga defunctorũ cadavera fluctibus
huntur; fœminarũ prona fluitãt, virorũ
ſu-

In aqua pereuntes primò ima petunt, poſteà emergunt.

Fœminæ cadaver pronũ fluitat, viri ſupinum.

ſupina: velut ipsâ Naturâ pudoris diſ
nam inter defunctorum corpora discer
te. quod ex Plinio *lib.7.cap.17.* & Solin
5. Annæus Robertus Aurelius ſcriptum
quit, Magnam quidem eſſe docens apu
mnes caſtitatis commendationem: pu
tamen & continentiam in mulierib
& puellis multò potius, quàm in
viris requiri. *lib 3. Rerum judicatar. cap.6.*

DE TYPOGRAPHIA. TIT. XII.

Typographiæ inventio.

NOtatu quoq; digna eſt Typo phiæ inventio: quæ in Germ reperta ſuit anno 1440. Et in luit opinio, quendam per Mare Ger nicum & Balthecum navigantem, in gionem Chinenſium, qui olim Seres a bantur, fuiſſe delatum: eundemq́;, cui ſitani cum celocibus ſuis ſe adjunxera animadvertiſſe, imprimendi artẽ ibi erceri. Viſis itaq; & probè conſideratu pis ac formis illis, in Germania reverſ ſimilem Chalcographiam concinnaſſe.

eius utilitas

max.

imo nobis hodiè & adjumento est &
o:quandoquidem olim omnia necessū
calamo describerentur. quem in usum
tæ constitutæ erant tabernæ, in quibus
l agebatur aliud, quàm ut scriberetur.
uod multi laboris erat & sumtuum, ei
ertim, qui libros sibi comparabat. Ego
nas aliquot vidi Chinæ impressas: etsi
oriæ proditum non est, unquam ibi
graphiam exstitisse.

OTÆ, sive COMMENTARII.

Typographiæ commendatio.

d de Papyro & Charta scripsit Plinius, usu maximè humanitatem vitæ con- & memoriam, *lib. 13. cap. 11.* id non mi- verè de Typographia quoq; usurpave- quam miram typis excudendorum li- um artem, nulli nec utilitate, nec digni- nec subtilitate secundam Cardanus di- *b. 17. de artibus artificiosisq; reb.* & quam u- cum omnibus omnium Veterum in- is certare facilè posse Johann. Bodinus uit *in Methodo histor. cap. 7.* quinimò si hano Forcatulo credimus, non dubium uperatam Rerum naturæ ferè munifi-

çentiam, excogitata librorum excude
rum ratione:cujus inventum, si verum
mur,nullo vitæ miraculo postponendu
novem quidem Musæ æquabunt, licet
bet suæ artis disciplinævé institutionem
teres assignaverint. *Fortat.lib.4.de Imp.&*
los.Gallor. Ipsemet quoq; Philippus Mela
thon hoc artificium ait esse donum di
tus generi humano communicatum, ho
nescentis mundi vel potius ætate jam e
ac fatiscentis sæculo, ut renascentis in
clesia sincerioris doctrinæ, & aliarum
cessariarum artiū studia, prolatis in luc
tenebris omnis generis codicibus vet
instruerentur copiosa supellectile opti
rum Scriptorum, quorum fuit aucto
ἀξιόπιστος, & sublevaretur imbecillitas
gnavia hominū fatali languore torpesc
l. 5.Chronicor.sub Friderico III.circa fin.
ctū etiam hac industria est, ut qui semel i
cem prodierunt libri, non possint dein
oblivione posteritatis prorsus extingui
non desint, qui artem hanc omnium ar
conservatricē dicant, Sibyllino carmine
olim prædictam, in quo vates illa Anti
stum lino periturum cecinit: dignam
herculè, cui non minus, imò verò n
etiam parcatur, quàm Protogenis tab
quam ne cremaret Demetrius Rex, *Expu*
tor cognominatus, ab ea muri parte locat

excellẽs pictura nimis patebat obsidio-
iolentiæ,Rhodũ incendere noluit. *Plin.*
38. Omninò si præclarum est & lauda-
egregia aliorum inventa ingeniis,labo-
dore,& vigiliis parta ad posteros trans-
ere,ne tempus edax,omnibusque exosa
ctus,& oblivio semper invida Memoriæ
rca scientiæq; fraudatrix, ea nobis ex
io eripiat:non vulgarem profectò laudẽ
bitur ars Typographica, per quam res
biliter gestæ,artesq; plurimæ,præclaræ
animi nostri cogitationes literis consi-
æ,& cum his memoria conservatur eo-
retroactis floruerunt seculis:quæ tamẽ
; artis hujus adminiculo jã diu fuisset
rdita. & multi haud ita graves cùm in
s,tùm in armis exantlaturi essent labo-
isi sperarẽt,eos Chalcographiæ benefi-
nortalitati cõsecratos ipsâ etiã vitâ lõgè
diuturniores. Quod si clariss.invẽtorũ
tia divinitatẽ olim quibusdã Mortalibꝰ
uni gentiũ consensione conciliavit:quia
nasæ,ducẽ vitæ animũ cœlitꝰ defluxisse,
eo aliquid eximiũ ad communẽ homi-
ocietatem inductũ contẽplatæ, præstan-
icujꝰ in inveniẽdo industriã & curã stu-
venerabãtur,ipsũq; autorẽ vel Deũ, vel
cujus id præcipuũ est, juvare mortales)
nunciũ fatebãtur ac prædicabant:cujus

multa exstant exempla apud Joh. Lang
lib.2.epist.3. quo honoris titulo dignos ce
Typographiæ inventio. bis, Lector, Germanos nostros? quorun
gacitate & solertia inventum est anno
supra mille & quadringentos, artificium
Typographicū imprimendi libros chara
ribus ex metallo nigri cinereiq; plumbi,
& stibii conflatis; Moguntiâ primos ex
dente, operâ *Joh. Gutembergii*, ut quidem
Iydorus Vergilius *lib.2.de Rer.inventor.ca*
Palmerius *in Chronicis*, Melchior Guila
nus *in tract.de Papyro, membro 26.* & Chass
us in Catalogo gloriæ Mundi, *parte 11.*
der.39. eum nominant; licet à Petro Ram
2. *Scholar. Mathemat.* Johan. Fust appell
Cui adstipulatur exemplar Officioru C
ronis in membrana Moguntiæ primò, u
tatur, impressorum. Id in Bibliotheca A
stana adservatum hanc in fine contin
scriptionem: *Præsens M. Tullii clarissimum*
Joh. Fust, Moguntinus civis, non atramento
mali canna, neq; area; sed arte quadā perpu
manu Petri de Gernsheim pueri mei feliciter
Finitū anno 1466. die 4. Mensis Feb. Q
primū hoc impressoriæ artis opus fuit
cessum est, ante id tēporis artem hanc p
tentatam, quàm in effectum deductam
se: sive idē cum Fustio Gutēbergius, si

...s ab eo fuerit. Certè in Purbachii tabu-
...s ea ſaltem tentata appellatur. Utut ſit:
...nanis inventionem hanc unanimi o-
...um conſenſu ſemper attributã eſſe con-
...paucos quosdam excipio, qui ſola ſtimu-
...nvidia, ut Genti noſtræ laudem hanc i-
... ereptum, nihil fecerunt reliqui; nõ dis-
...les Gryphis Indicis, qui ut Cteſias ſcri-
...aurum jugiter effodiunt, illo nunquam
...i, & tamen Bactros, aliosq́ue homines
...s finitimos ſtudiosè ab auro arcent, ut eſt
...l Ælianum *lib. 4. de hiſtor. animal. cap. 27.*
...um iſti laudem hanc vindicare ſibi non
...eant, nobis invidendo detrahunt; inſtar
...etriculæ illius, quæ nec ſibi, nec colliti-
...ti mulieri ſalvum volebat eſſe filium. *3.*
...*rum 3.* Sed quid dicant videamus. Ait
...ò Joh. Petrus Maffeius *hiſtor. Indicar. lib. 6.*
...*56.* Chinenſes literas imaginesq́ue ſubje-
... prælo typis excudere; (quibus commen-
...Europa recentibus adeò gloriatur) vetus-
...mo in uſu apud Chinas eſſe compertum
... *Garzias ab Horto* artem typographicam
...am vetuſtam & ſemper apud Chinenſes
...rpatam eſſe, ut omnem hominum me-
...riam ſuperet. *lib. 2. Aromat. apud Indos na-*
...*t. cap. 38.* Johannes Conſalvus Mendoza,
...em iſtam unà cum ipſo regno Chinæ ha-

Gryphi Indici.

Chinenſes Typographiã excoluerunt.

buiſſe principium, & inventam à quo
quem incolæ inſtar Numinis venere
Idem tamen *Mendoza* mendacii huju
parum memor, paucis interjectis l
quingentis plus minus annis Impreſſo
artem Chinenſibus ſcribit in uſu fuiſſe
tequam à Germanis uſurpari cœperit. Q
ſi ita eſt, Regnum utique Chinenſium,
Seres nominavit antiquitas, ultra ſexce
annos non ita multum duraverit, cont
mnium hiſtoricorum fidem, quibus S
inter populos ſatis vetuſtos recenſentur
fragante etiam Pancirollo noſtro, qu
gnãte Juſtiniano, Serici vermiculi ova C
ſtantinopolim allata fuiſſe ſcribit *Tit*
At conſtat Juſtinianum anno poſt C
ſtum natum quingenteſimo ſexage
quinto in humanis eſſe deſiiſſe. Longè
antiquius ſexcentis annis Chinenſium
gnum ſit oportet. Sed ſuccenturiatus hi
ſtipulatur Jovius, dum *lib. 14. Hiſtoriar*: Q
maximè (ait) mirandum videtur, in h
ſunt Typographiæ artifices, qui libros
quibus hiſtoriæ & ſacrorum ceremoniæ
tinentur) more noſtro imprimant, quo
longiſſima folia introrſus quadrata ſerie
plicantur. Cujus generis volumen à R
Luſitaniæ cum Elephãto dono miſſum
Po

ifex humaniter nobis ostendit. Id ge-
agellas clarius etiam describit *Maffeius*,
erbis: Ad scribendum arctas & oblon-
dhibent è levi admodum ac tenui papy-
gellas: neque versus ab leva ad dextram,
ræci, neque ab dextra ad lævam, ut He-
; sed ad imum ab summo perducunt. cu-
eneris impressum volumen, atque inde
smissum Romæ in Vaticano, itemque
aurentiana Philippi Regis bibliotheca
re me memini. Hæc ille. Quibus tamen
aliud efficiunt, quàm etiam alibi, extra
opam, Typographiam fuisse in usu?
n ergò Germanos hanc in Europa inve-
negabunt? quod certè inde non conse-
ur, neque etiam hoc illis largior, qui sci-
nihil incōmodi esse rem unam eandem-
& Novam & Veterem censeri, relatione
iversos populos. Sic namque lues Vene-
n Europa, Asia, Africa, vix centenaria
cognoscitur, quæ Americam jam à mille
plius annis exercet. Idem potuisse Typo-
phiæ accidere, quid vetat? *Vetus* ergò
fit, respectu ad Chinenses habito: at
va dicatur, quatenus à Gutembergio
guntiæ est excogitata. Sed dices, Eam à
nēsibus in Germaniā derivatā. Dicit her-
verè *Mēdoza*, dicit & *Jovius*, per Scythas &
Moschos,

Typographia & Vetus & Nova.

An à Chinensibus ad Germanos propagata.

Moſchos, ad incomparabile literarum
ſidium, ad nos perveniſſe. At quibus
mentis? Mendoza ait, Chinenſes hoc
mare: Jovius, ſe facilè id credere. Quid ſi
nenſes hoc affirmare non credam? n
ipſemet hos perconter, loci vetat diſt
neque conſilium eſt, ut faciam. quid
quod tu credis, Jovi, credam? nec etiar
ipſi? cum ſciam quàm dubia & ſuſpect
fides ſit. Audiamus Johannem Bodi
Jovii fides nõ hiſtorica.
graviſſimum auctorem. Cum rogaret
vius (inquit Bodinus *in Methodo hiſtor. ca*
cur ſimularet falſa, vera diſſimularet? am
rum gratia id à ſe factum reſpondit. Ac
etſi ſuperſtites intelligeret ſuis ſcriptis fi
derogaturos: ea tamen intelligebat inf
poſteritati credibilia fore, quæ ſibi ſui
popularibus laudem eſſent allatura.
certè ad ſempiternam memoriam teſta
reliquit *Gorræus* Pariſienſis, qui quas fi
Amadiſi fabulas, non minus veras ac pr
biles, quàm Jovii ſcripta fore cõfidit. Fe
dum quidem eſſet, ſi pro ſalute Reipub.
tiretur: id quo Magiſtratibus Xenopho
Plato permiſerunt: ſed aſſentationis ca
mentiri, cùm omnibus turpe, tùm verò
ſtoricis turpiſſimum &c. De his igitur
ſtatuendum ſit, æquus æſtimabit Lec

Ger

nania certè nunquam sibi hanc laudem
tur extorqueri; à grata posteritate me-
mò his Beroaldi celebranda versibus:

Germania, muneris repertrix,
uo nil utilius dedit vetustas,
bros scribere quæ doces premendo!

rùm Typographiam adeò diligenter
ipsit Christophorus Milæus, ut artem
n quasi oculis videatur subjicere *lib. 2.*
r. Universitat. Rerum. quibus adde, quod
tramento typico fictitio scripsit Forca- *Atramẽtum typographicum.*
lib. 4. de Imper. & Philosoph. Gallor. Id e-
antiquos pictores indicasse ait, è resina
a. propter quod etiam officinas ædifi-
nt fumum non emittentes, ut fuligo ex-
a retineatur, referente Plinio *lib. 35. cap.*
esinam autem de pinu & picea arbore
tam peti suevisse, & ex ea quoque con-
cribentium atramentum Dioscorides
it *lib. 1. cap. 77.* Quare fit, ait Forcatu-
ut vulnera facta pinui, & ejus hilares
ymas, salubriores & preciosiores mor-
m generi existimem, quàm Myrrhæ A-
æ succum, ad oculorum præcipuè cali-
m discutiendam mulgeri solitum. Nam
norantiæ tenebras plusquam Cimme-
& longè tetriores nigra Resinæ fuligo
pro-

propulſavit, & candorem lucemque ad
bilem repoſuit. Utinam verò, inqui
lanchthō, tanto Dei munere grati uter
non ad obſcurandam, ſed illuſtrandar
gloriam; non ad disjungendas, ſed c
pulandas Eccleſias! Quo voto
veluti colophonem capiti
huic impono.

DE CHARTA

TIT. XIII.

Hartæ etiam inventum ſat utile. Anteà enim majori ſumtu ſcribebatur. Atque hoc paulò agam pluribus, dico, in pa rum foliis primò ſcriptitatum fuiſſe Plinius refert lib. 13. cap. 11. *& Virgiliu 3. innuit; ita de Sibylla canens:*

...usum in

Inſanā vatem adſpicies, quæ rupe ſul
Fata canit, foliiſque notas, & car
mandat.
Quæcunque in foliis deſcripſit no
virgo,
Digerit in numerum, atque antro ſ
ſa relinquit.
Illa manent immota locis, neque ab
ne cedunt.

q; est, quòd etiamnum folium Chartæ *tum dicamus, etiamsi in palmæ folio scribatur. Posteà scribi cæptum in ioribus arborum philyris, quæ inter i- corticem & arboris lignum sunt, & tinis* Libri *dicuntur. Hinc usus ob- it, ut in quacunque materia scriptum Libri tamen nomen retineatur. Sed materia hæc fragilis esset, publica mo- enta in plumbeis voluminibus, mox rivata linteis confici cæpta: tandem n ceris scribendi modus inventus. ebantur tabellæ subtiles, in quas cera endebatur: posteà cum stylo ferreo li- in ceram insigebantur. Sic evenit, ut us scribendi,* Stylus *nominaretur. Ta- istæ apud Latinos varia sortitæ fue- nomina. Nam &* Pugillares *dice- ur, à pungendo; &* tabulæ, & codi- cerati: *sicuti eas JConsultus appellat* ibrorum. 52. in princip. ff. de legat. 3. *cem autem nominabant lignum. etiam ante bellum Trojanum fuit ob- atum. Nam ut Homerus* lib. 6. *Iliad. scriptum*

In arborum philyris.

in plumbo.

in linteis.

in ceris.

Pugillares.

scriptum reliquit , Prœtus Bellerop nu
codicillos dedit, aliò deferendos. N igi
tur video , qua fronte Josephus edit con
tra Appionem grammaticum libro , isu
fuerit scribere , Homeri ætate nond et
iam repertas fuisse literas. Fundata ste
ab Alexandro Magno nobili illa ci tate

Papyrus.

Alexandriâ, papyrus, *quæ veluti ecu*
quidam est, in palustribus Ægypti, qui
escentibus Nili undis , fuit inventa un
cum enim illum , filis quibusdam a ex
tractis , in subtiles philyras divid int

Charta.

quas Chartam *ab urbe Tyri, cui Char no*
men , & quam prope juncus ille re tu
fuit, nuncupârunt. Ideoq; cum apud at
nos scriptores Chartæ nomen legit de
papyro intelligitur. Id quod Ulpian *cla*
rè demonstrat in d.l.librorum. 52. §. c rtis
dum ait : Chartis legatis papyrum ad har
tas paratam non contineri. Sed cum

Eumenis & Ptolemæi æmulatio.

Ptolemæus Philadelphus insignem iblio
thecam, in qua ingens librorum nu eru
ad millia fermè voluminum septin nt
haberetur, institueret, ut ait Paulus ros
us lib.6. cap.15. *Eumenes verò æmul ion*

*...us, aliam, qua eum superare conaba-
... instauraret: evenit, ut Ptolemæus id
...scens prohiberet, ne papyrum ex ter-
...rio suo exportaretur, atque ut hoc mo-
...icultas Eumeni præcisa esset, Charta
... confecta, libros conscribendi. Verùm
...menes id intelligens, Pergami alium
...ficiendæ chartæ modum invenit. Ex-
...atis enim animalibus, è mẽbranis pelli
...cimis, chartam scriptioni aptam fecit.*
... Membrana, *à tectu membrorum ani-* **Membrana.**
*...ium, vel quòd corium aut pellem Lati-
...Membranam dicunt, fuit nuncupata: u-*
... Pergamena, *ab urbe Pergamo, in qua* **Pergamena.**
...ùm fuit reperta, teste Plinio lib. 13. c. 11.
...phus tamen lib. 12. Antiquit. Judaicar.
*...bor est, Eleazarum principem Sacerdo-
... Biblia in subtilissimis membranis cō-
...pta, cum LXXII. Interpretibus ad
P...ladelphum Ptolemæum modò nomina-
... misisse. Quod si ita est: dicamus opor-
...Membranam etiam ante Eumenem re-
...am fuisse illam quidem; sed Eumenem
...gnam illius copiam præparari curasse,
...per Asiam ac Græciam divulgasse; id-*

eoq; Auctorem ejus fuisse laudatum. in Italiam venissent Longobardi, è lis rasis subtilissimas fecerũt Schedas egomet sæpius vidi et legi, quanquam gobardicis literis consignatas. Den cogitatum fuit, ex linteolis contritis qua maceratis Chartam conficere, i magna cujusvis cum commoditate retur. Et huic quidem pristinum nomen remansit : licet papyrus p Charta dicatur. Atq; ita breviter storicè materia scripturæ concinnan pta & idonea, est descripta.

Papyrus ex linteolis.

NOTÆ, sive COMMEN-TARII.

Librorum hodie comparandorum commoditas.

Testis est rerum magistra experient rissimum esse, quod Pancirollus prodic ter alia vel hoc quoque nomine Char ventum esse cum primis utile, quòd n olim cum sumtu scribebatur, quàm h Nam scriptoris unius libri pluris olim re solebant, quàm hodie tota propè B theca: quandoquidem à quatuor homi tantum librorũ æreis typis excudatur, tum vix decem alii, quãtumvis expedit

P

res, integro anno exarare calamo potue-
. Sic evenit, ut imminuto laboriosæ &
urnæ scripturæ precio, etiam privatus
ibet non minus abundanter sese jam vili
unia libris possit instruere, quàm tum
imis sumtibus Respublicæ & principes
potuissent comparare. Quod autem Non in palmarum, sed malvarum foliis scriptũ.
ancirollus, *In palmarum foliis primò scri-*
tum fuisse: illectus ad id fuit vulgatâ Pli-
ectione *lib. 13. cap. 11.* ubi tamen pro *palma-*
foliis legendum esse *Malvarum foliis*, ex
landino docuimus *lib. 1. tit. de habitu Im-*
or. fol. 398. 399. Cæteroquin in foliis stir- *1. in foliis scriptum.*
a scripsisse antiquos, testatur etiam Vir-
s:

—foliis ne tantum carmina manda,
e turbata volent rapidis ludibria ventis.

venalis Satyra 8.

edite, me vobis folium recitare Sibyllæ.

unc quidem scribendi morem ab ipsis
num Indis servari affirmat Hieron. O- *Indorum scribendi ratio.*
s *lib. 2. de rebus Emmanuelis Lusitaniæ re-*
scribendo, inquit, neque charta utun-
neque papyro; sed stylo, in foliis arbo-
sylvestrium, quas propter nonnul-
similitudinem Palmas appellant. I-
erò palmas in India non pullulare,

 ostendi

ostendi *ad Tit.1.hujus libri fol. 120.*) litera
arant. Multorum verò seculorum me
riam libris ad hunc modum factis diu
mè conservant. Multa ejusmodi fol
præcidunt, ut omnia longitudine pari
in quibus annales & res historiâ dignas
ris mandant. Foliorum verò extrem
perforant: iis autem compingendis d
gna complanata, & ad eum modum p
rata conjungunt. Tum foliis ordine
positis, & lignis intrinsecus adjectis, u
que per foramina funiculos immittu
omnia complicant, & arctè devinciu
quod, post ita compactum volumen,
culorum utrinque superfluit, circa illu
volvunt, & illud nodis adstringunt.
ties autem legere volunt, nodos laxa
folia rursus explicant &c. Ex ista verò
liis scribendi ratione usus obtinuit, ut
tæ sive pagellæ librorum, *folia* nomin
ad hunc usque diem. Posteà scrib
ptum, ait ex Plinio *lib.13.cap.11.* auctor r
a. in philyris. in tenuioribus arborum philyris sive
qui pars corticis sunt, ligno adhære
platani, fraxini, aceris, populi albæ, it
gi & ulmi &c. ut Alexand. ab Alexanc
terpretatur *lib.2. Genial. dier. cap. 30.* & c
tum est consuetudine, ut quacunque

scriptum esset, Libri tamen nomen reti-
etur. Sic enim Dictys Cretensis libros
philyra fuisse, Q. Septimius prodidit, *in*
ola historiæ illi præposita. Sic & Ulpianus,
rorum appellatione contineri ait volu-
na, sive in charta, sive in membrana sint,
e in quavis alia materia. Sed & si in phi-
a, aut in tilia, aut in quo alio corio, idem
dicendum. *Librorum 52. in princip. ff. de le-*
3. Quo loco animadvertendum primò duo esse, Philyram & Tiliam: tametsi ar-
r, quam Latini Tiliam dicunt, à Græcis
lyra appelletur. Philyra igitur & Tilia
n solùm arborem ita dictam denotat,
ùm etiam ejusdem arboris bracteas, hoc
, tenuiores membranas inter lignum &
imum corticem latitantes. *Philyra* qui-
n tenuissimi corticis nomẽ est: *Tilia* verò
quantò crassioris, minusque quàm phi-
a tenuis. Docet hoc Plinius de Tilia ar-
re ita scribens *lib. 16. cap. 14*: Inter corti-
n & lignum tenues tunicæ multiplici
mbranâ; è quibus vincula, Tiliæ vocan-
, tenuissimæ earum philyræ, coronarum
niscis celebres, antiquorumque hono-
qua de re dictum à nobis est supra *ad Tit.*
l. 253. Advertendum & illud est, per *libros*
oria Ulpianum non intelligere de ter-

Philyræ & Tiliæ differentia.

Libri in corio qui Ulpiano.

gore animalium factos, qui iidem sunt membraneis, ut mox dicetur: sed qui è c ce arborum à tilia differentium fiebant enim *Corium* non unam animalium tar pellem significat; sed quodcunque int mentum, sive id plantarum fuerit, sive e rerum inanimatarum, ut ex Plinio *lib. 15* *18. & lib. 13. cap. 12.* & Catone de re Rustic *18.* docet Guilandinus, nulla Ulpianur prehensione dignum asserens, quod li membraneos à libris in corio separaveri que inter tiliam & philyram differen constituerit. quemadmodum è diverso

Laur. Valla. cum accusatum putavit à Laurentio V acerrimo Jureconsultorum exagitatore *Elegant. cap. 43.* in vocabulorum Libri & luminis acceptione *dict. l. librorum. 52. §. f* quantoperè etiam hunc Alciatus con defendere *lib. 4. de verbor. signif. num. 24.*

Porrò partitur Plinius libros in pr tos & publicos. hos quidem plumbeis l nis in se convolutis confici solitos innu illos veros linteis, aut ceris. *lib. 13. cap. 11.* D

3. in plumbo. bris plumbeis exstat apud Hiobum *cap* Quis mihi tribuat, ut scribantur serm mei? Quis mihi det, ut exarentur in libr stylo ferreo in plumbi lamina, vel certè

pa

ur in petra ? De linteis Livius disertè 4. in linteis
d.1.lib.4: In tam discrepanti ait editio-
Tubero & Macer libros linteos aucto-
ofitentur. Et mox: Licinio libros haud
è sequi linteos placet. Et paulò supe-
Nihil enim constat, nisi in libros linte-
roque anno relatum inter Magistratus
cti nomen. Vopiscus in Aureliano: Et
contentus non fueris, lectites Græcos,
etiam linteos requiras, quos Ulpia ti-
liotheca, cum volueris, ministrabit.
verò libri antiquorum lintei, ut Gui-
nus explicat: non quales nostri, qui &
ne hæsitatione lintei dicēdi sunt: sed in
lineam descripti, non aliter quàm ho-
pictoribus variæ rerum imagines in
seu telis depingi solent. quas & ipsas
as vocare, nihil vetat. Quibus non in-
ortassis adjunxeris Parthorum vestes, Literæ vestibus intextæ
s literas illi intexere malebant, quàm
s ex scapo papyri conserere atq; confi-
quod in tanta apud illos papyri copia
miratur Plinius d.c. 11. Cereos verò q 5. in Ceræ
t libros, iis intelliguntur Schedæ, quæ
seres, sive tabellæ sectiles, non absimi-
ndulis, quib. tecta, tegularum vice, in
sdam locis teguntur. Eas Isidorus
las dicit, quòd scindantur, id est, divi-

dantur. *lib. 19. Etymolog. cap. 19.* quæ ut a
bendum usui essent futuræ, non tantù
labra & ascia parabantur; sed & accu
expoliebantur, & inductâ cerâ soliciti
nebantur obducebanturque, suam p
tim ob duritiem minus idoneæ, cum a
Stylus ferreus. ras recipiendas, tum easdem abol
Mos enim erat ferro, non calamo i
scribere, quod Græcos & Thuscos pr
factitasse testatur Isidorus *d. lib. 19. cap. 9*
eà Romani jusserunt; ne graphium fe
quis haberet. Unde & apud Scribas d
imò osseus. tur, Ceram ferro ne cædito: institutu
ceram ossibus scribere, sicuti indicat A
satyra, his verbis:

Vertamus vomerem in ceram, mucron
mus

Osseo ———

quanquam *Stylum vertere* Ciceroni &
tio est, inducere, & quod styli parte a
scriptum erat, citò mox adversa illiu
quæ latior fieri solebat, delere atque
gere. Schedæ porrò illæ, quoniam ex
Codicilli: Tabulæ: Ceræ: Pugillares. arborum cõstarent, *Codicilli* dicebant
plana illa forma *Tabulæ* sive tabellæ: (*Ce*

a cerâ obducerentur; & quòd pungendo berentur, *Pugillares*. De Codillis, apud Ju-onsultos passim, singulariter verò ceratis, d Ulpian. *in d.l. librorum. 52. in pr.* de Ceris pugillaribus Plinius *lib. 1. Epist.* Erat in pro-no, inquit, non venabulũ, aut lancea, sed lus & *pugillares*: meditabar aliqua enota-mq; ut si manus vacuas, plenas tamen *ce-* reportarem. Plautus Curculione:

Dum scribo, explevi totas ceras quatuor.

abellarum autem idem quoque Plautus eminit in Pseudolo, ubi amatorem indu-t tabellas cereas ab amica scriptas perle-ntem, quibus illa argentum deposcebat. uæ quidem tabellæ, pro more puellis et-mnum usitato, ita lepidis conscriptæ erãt ceris, ut dubitabundus quæreret Pseudo-us:

An obsecro habent gallinæ manus? nam has quidem Gallina scripsit.

Etsi autem tabulæ sive pugillares illi ex va-ia ligni fiebant materia: buxeas tamen fre-quentissimo in usu fuisse video. de his enim ignatè loquitur Propertius:

Tabellæ plerumque è buxo.

Ergò tam doctæ nobis periêre tabellæ,
Scripta quibus pariter tot periêre bona?
Non illas fixum charas effecerat aurum,
Vulgari buxo sordida cera fuit.

Sic & ex buxo literæ quandoque fiebant
prima elementa pueris tradenda. Unde H
ronymus *ad Lætam*, de institutione Filii:
ant, inquit, literæ vel buxeæ, vel eburneæ
suis nominibus appellentur. Ludat in
puer, ut & lusus ipse eruditio sit. Hujusm
pugillaribus, & stylis (ferreis tamē) discip
lorum suorum confectus, atq; minutissi
ictibus excarnificatus in foro Cornelia
interiit Cassianus Martyr, si Prudentio c
dimus, ita de ipso περὶ στεφάνων canenti:

Cassianus stylis & pugillaribus interfectus.

Innumeri circum pueri, miserabile visu,
Confossa parvis membra figebant stylis.
Unde pugillares soliti percurrere ceras,
Scholare murmur annotantes scripseran
Conjiciunt alii fragiles inq; ora tabellas
Frangunt, relisa fronte lignum dissilit.
Buxa crepant cerata, genis impacta cruent
Rubetq; ab ictu curva tundens pagina.
Inde alii stimulos, & acumina ferrea vibra
Qua parte aratis cera sulcis scribitur.
Et quà secti apices abolentur, & æquoris hir
Rursus nitescens innovatur area.

Por

ò librorum materiam fuisse comperi, tantùm folia plantarum, corticem arum, plumbum, lintea, ligna cerata, de us hactenus diximus: sed & ebur, lapies, intestina animalium, Chartas, Memas. Codicum sive librorum eboreorum anus meminit *d.l. librorum.52. in pr.* quos ius Vopiscus appellat *elephantinos*, iis ver- Ac ne quis me Græcorum alicui, vel Larum existimet temerè credidisse, habet iotheca Ulpia in armario sexto librum nantinum, in quo hoc Senatusconsultũ criptum est, cui Tacitus ipse manu sua cripsit. &c. ut ridiculum sit illorum mentum, qui libros elephantinos diautumant ab operis amplitudine, i Elephantorum proceritas & vastitas inis ansam illis dederit. Lapideos vebros quod spectat, Enoch ille septimus dam magno, natus ante inundationem rum anno tricesimo quarto supra millum, cum vaticinatus esset de judicio ro tam aquarum diluvii, quàm conflaonis, ut est apud Judam Apostolum *istola Catholica*, & siderum prætereà coonem ac scientiam meliorum rerum eris communicasset; vaticinium hoc , & disciplinæ præcepta, ne qua scilicet

6. in ebore.

Libri eborei elephantini.

7. in lapidibus.

Enochi columna.

ætas labésve hominum noticiæ & men
ea subtraheret, duabus inscripsit colu
alteri lapideæ, alteri latericiæ: ut si lat
unam diluvio deleri contingeret, alte
pidea superesset, quarum hanc Josephu
1. Antiq. Judaic. cap. 2. suo adhuc temp
Syria exstitisse testatur. Herodotus qu
Uranie tradidit, Themistoclē etiã ten
Xerxis literas bene longas in lapidibus
disse, quas postero die Iones ad Artem
venientes, legerint. Et Jamblichus dog
occultæ doctrinæ se sumsisse fatetur à c
Mercurii, easque columnas ait Assyri
& Ægyptiorum disciplinis fuisse ple
lib. de Mysteriis. Ab his enim & Ch

Ab Ægyptiis antiquitas petenda.

Josephus monet, antiquarum rerum
riam requirendam esse: quorum fuit in
tum, ut eorum sacerdotes & Philosoph
cá scribendam historiam versarentur.
ri se igitur, inquit, eos, qui tantum in
ria Græcis tribuunt: cum ipse docere p
sit, Græcos non modò adulto jam m
sed etiam propemodum senescente
eorumque inventa omnia esse rec
Quapropter flamen ille Ægyptius, S
dicebat, Græcos semper esse puero
quenquam in Græcia senem reperiri.
hæc ait Josephus, quòd si non vanis o

Græci semper pueri.

us accommodare assensum volumus, ab ipsis rebus veritatem sumere, univer- uidem apud Græcos recentia inveni- s; heri, ut dicitur, acta, aut nudiusterti- Urbes, inquam, conditas, artium com- ntationes, & leges populis scriptas. Pro- e qui vetustæ historiæ veritatem nosse piat, hunc oportere dicit ab Ægyptiis, Ty- s & Chaldæis exquirere. Ex quibus au- ribus Josephus mira diligentia sacræ hi- riæ auctoritatem confirmavit, in duobus s libris, qui inscripti sunt, *de Antiquitate* *'æorum*, refutatorii contra Appionem il- n Grammaticum, quem Tiberius Cæsar nbalum mundi vocabat, cum, ut ait Plini- *in præfat. ad Vespasian.* publicæ famæ tym- num potius videri posset. Taceo infini- lla monumenta marmorea, argumentum pideorum librorum satis evidens interim æbentibus fastis illis, Romæ in Capitolio amnum conspicuis. *Appion Grammaticus.*

In æs verò scripsisse quandoq; Veteres bium non est: asserente præsertim Plinio, um æris ad perpetuitatem monumento- m jam pridem translatum esse, tabulis æ- is, in quibus publicæ Constitutiones inci- ntur. Sic Tullius *in Catilinaria* ait, Æra Le- im in Capitolio fuisse tacta de cœlo. Con- stat *s in ære.*

ſtat enim Leges XII. Tab. fuiſſe in æs i
atq; in foro propoſitas : & ærearum ta
rum tria millia, quibus publica monu
ta incidebantur ; quæ ſimul in Cap
conflagraverant, Veſpaſianum Augu
ut reſtituerentur curaſſe , cum exemp
ex quibus illa tranſcripta fuerant, un
inveſtigaſſet Sic apud Livium *D*
libro ſecundo legimus, fœdus ictum cu
tinis fuiſſe inſculptum in ænea colu
Sed & *1. Machab. cap. 8. & 14.* tum
mani, tum Spartiatæ dicuntur reſcri
Judæis tabulis æreis , quas Hieroſoly
miſerunt de ſtabilienda cum eis amicit
ſocietate. Nec diſſimulandum eſt,
Plato *in Minoë* ſcribit, Talum apud
tenſes tempore Minois & Rhadamant
cumtuliſſe per totam inſulam tabulas æ
in quibus leges erant inſculptæ. Und
Talus æreus. iam *æreus* ſit nominatus. De hoc Talo
cula narrantur, quæ animi cauſſa hiſce c
mentariis inſerere placuit. Ajunt e
hunc à Vulcano ex ære fuiſſe fabrefact
Minoïque dono miſſum ad Cretenſis in
tutelam.

Ter enim in ſingulos annos inſu
obibat, excubias agens. Unde Apollo
4. Argonautic. in fin. ter Cretam pedibu

...is lustrantem nominat. Scholiastes ibi an-
...at, toto corpore æreum fuisse, præter tu-
...culum quoddam in imo calcaneo, tenui
...mbrana tectum: qua dirupta, mors ei fa-
...ter constituta fuerit. Zenodotus *in pro-
...biis* Simonidem allegat, novæ fabulæ au-
...rem, qui dicat, Talum æreum virum, pri-
...uam in Cretam perveniret, in Sardiniam
...essisse, ubi non paucos mortales neci de-
...it. Eustathius *in 20. Odyss.* narrat, Eum,
...ndo necare aliquem voluerit, in ignem
...lire solitum fuisse: quandoquidem id si-
...itæ periculo præstare poterat, quòd ære-
...sset. mox autem, ubi ita incaluisset, ut cã-
...et, comprehensum morti adjudicatũ pe-
...i suo admovisse exussisseq;. Propius verò
...Ereum sive *æripedem* fuisse dictum Talũ,
...d legum in æneis tabulis incisarũ, & cir-
...latarum per universam Cretã fuerit ob-
...antissimus: quemadmodum & *Ragnachil-
...* Theodorici Gothorum Regis uxorem,
...adum unã & anserinis fuisse pedibus fa-
...ta est vetustas; nõ quòd anseris natatiles
...es habuerit, sed quod aquis & fluminibus
...m in modum oblectaretur, & pedibus
...lita esset molliusculis, & anseris pluma
...dioribus. Adeò Veteres anxiè in singulis
...idũ particulis pulchritudinẽ ac colorẽ
notarunt.

Ragnachilda, an anserinis fuerit pedibus.

runt. Hinc illud Homeri *Iliad. 9.* Dea T
Argentipes. pedibus argenteis : θέα θέτις ἀργυρόπεζα
enim Achilles matrem suam vocat ; Pi
rus Venerem. Atque Nicen pulchros
habentem Hesiodus posuit *in Theogon*
quo tempore Alemani cum Gallis, Co
do Imperatore ductante, res repetitum i
riam & Hierosolymã iverunt, Manuel
mneno Constantinopolim tenente, Ni
ait fuisse mulieres Germanicas, viroru
star equitantes, martio vultu atque ha
Amazonica prorsus audacia : quarum
strissima, altera prorsus Penthesilea, ob
brias & limbum vestium auro interte
Auripes. *Auripes* vocabatur. *Nicet. in gestis Ma*
anno 1147. Unde etiam liquet, extrem
stimenti aurea vel argentea pedibus
quandoque attributa: ita ut existimen
Fœmina ancipitis Naturæ. Forcatulus) Herculem non cum fœ
ancipitis naturæ, serpentem ad femor
referente, concubuisse, & Scytham, qu
ti nomen dedit, progenuisse, ut puta
rodotus *lib. quarto.* sed cum puella clari
quæ stolã squamis aureis ardentem, &
riora corporis velantem gestarit : qua
est Stephani Forcatuli interpretatio
...in intestinis animalium. *de Imper. & Philos. Gallorum.* Ut verò
libris ex intestinis animalium factis a

a : video horum mentionem fieri ab
ho Byzantio Sophiſta, *in hiſtoria, quam*
perio Conſtantini usque ad Anaſtaſium
cit, Georgio Cedreno *in Compendio hi-*
r. à mundo condito, usque ad Iſaaceum
nenum Imperat. & Johanne Zonara
nalium tom.3. qui regnante Baſiliſco ſcri-
Conſtantinopoli exorto incendio, i-
Baſilicam cum Bibliotheca conflagraſ-
qua centum viginti millia librorum
nt repoſita: inter quos fuiſſe perhibetur
onis inteſtinum longitudine pedum
ım viginti, habens inſcripta literis au-
Homeri poëmata, Iliadem & Odyſſeam,
hiſtoria rerum ab Heroibus geſta-
Reſtat, ut de libris ex Charta & mem-
a confectis dicamus. Differt autē Char-
Papyro, ut effectum & materia. Ex pa-
enim Charta efficitur. ut rectè ab Ul-
o reſponſum ſit, Chartis legatis, neque
rum ad chartas paratam, neque chartas
dum perfectas contineri *d.l. librorum. 52.*
artis. 6. ff. de legat.3. Papyri autem duæ
nſentur ſpecies; altera Ægyptia; altera
inis & ſimilima. De hac poſteriore
l hic attinet dicere. At illius Ægyptiæ
riptio apud Plinium exſtat *lib. 13. cap.*
is verbis: Papyrum ergo naſcitur in

ro. in Charta ſcriptitatum

in paluſtribus Ægypti, aut quieſcentibu
Papyrus AE-gyptia. aquis, ubi evagatæ ſtagnant, duo cubit
excedente altitudine gurgitum , bra
radicis obliquæ craſſitudine, decem n
plius cubitorum longitudine, triangu
teribus in gracilitatem faſtigiatum,
modo cacumen includens. Hinc C
Charta præparatio. præparabatur in hunc modum. Scapus
que, hoc eſt, caulis papyri, amputatis
q; extremitatibus, utpote minus ad c
conficiendas idoneis, dividebatur ſec
longitudinem in duas partes æquales:
bus poſteà abripiebantur ſingulares ph
ſive bracteæ, quæ quò lõgius ab extimo
cortice diſtabant, eò erant præſtantio
quò cortici appropinquabant magis,
teriores. Unde varia chartarum gene
parabantur, de quibus poſteà. Interi
tandum , apud Plinium pro illis ve
diviſo acu &c. legendũ ex Guilandini ſe
tia; *diviſo Scapo* in prætenues , ſed quàm
ſimas philyras: quãdo & dicat Auctor
das, h. e. bracteas tanta conſtare long
ne, quanta poteſt eſſe ſcapi ipſius pap
gminibus, id eſt, extremitatibus utr
amputatis. Etenim extremitates ca
papyri amputabãtur, quòd eſſent ad c
rum uſum ineptæ ; altera quidem ,

num vocari ait, propter nimjam meatuū laxitatē, qui nec in arefactis philyris coibient; altera, quæ comam inutilem debiq; sustinet, sive, ut Plinii verbis utar, quæ si modo cacumen includit, propter graatem, bracteas nec semidigitū latas conns, & ob ariditatem alioquin dividentininus obediens. Taceo, quod opus fuit acutissimo subtilissimoq;, tres digitos qua ramenta sive philyræ à scapo divelntur, acu eam ad rem nihil emolumenti ante, sed inutili prorsus abjiciendaque. hilyris autem illis sive schedis aut tabu*hilyra enim, ramentū, papyrum, tabula, schedis, plagula, corium, statumen, subtegmen, tænia*, pro uno eodemq; in hac dispue usurpantur à Plinio) à caule papyri ctis, ex alteris quidem recto situ sub, & alteris transversa positione superis, chartæ conficiebantur, vel, ut Plinitexebantur, præbente glutinis vicem quâ; non illa clara & limpida, sed turquore, ac pingui terrarum succo coina. Cæterùm schedæ, quæ primò supilâ, id est, *recto philyræ situ* substerneea longitudine, quam thyrsus papysectis hinc inde extremitatibus, ut æ se ferebat, citò mox alteris pagellis

Philyra homonymia.

in transversum superinductis, perfect
suam consequebantur, à qua demum
tundebatur malleo. piebant,ut Chartæ vocarentur, essent
Porrò glutinatæ ita chartæ etiam m
tundebantur,& rugatæ extendebantur
bus atque complanabantur. Docet h
Plinius,cũ de glutino, quo Charta det
iterũ texebatur, in hæc verba scribit: P
malleo tenuatur, & iterum glutino pe
ritur, iterumque constricta erugatur
Libri malleati. extenditur malleo. Quocirca Ulp
inter *malleatos*, & *non malleatos libros* d
guens: Unde,inquit,non malè quær
si libri legati sint, an non contineantu
dum perscripti? & non puto continen
magis quàm vestis appellatione no
detextam. Sed perscripti libri no
malleati, vel ornati continebuntur.
inde & nondum conglutinati vel em
ti continebuntur.*d.l.librorum.52.§.Una*
Chartarum species. *de leg.3.*Octo autem chartarum species
nuntur à Plinio.*1.Claudia*,quam Clau
sarem primò confecisse ait ex August
Hieratica, adjectâ ad binas ejus ph
quibus conserta erat, tertiâ bracteâ
undecim digitorum latitudinem, al
duorum mensurâ. *2. Hieratica*, sic
quod prisci mortales eâ ad religios

a utebantur: posteà verò adulatoriis
ninib⁹ *Augusta, Livianaq;* appellata: Sic-
& ob auctoritatem in epistolis ei reli-
n, *epistolaris*, & quoniam epistolæ adscri-
n in limine salutem haberent, *Salutatrix*
rtiali dicitur:

Marcus amat nostras Antonius, Attice, Musas,
Charta salutatrix si modò vera refert.

anniana: à Q. Rhemnio Fannio Palæ-
ne, celebri Grammatico: quem Suetoni-
n libr. de Illustribus Grammaticis, scribit
cinas promercaliū chartarum exercuisse.
enim poliendo Romæ chartam Am-
heatricam, cum ex proletaria, deteriore-
augustiorem atque elegantiorem con-
nasset, visus est novam speciem consti-
se, Fannianam de suo nomine appellans,
ctâ in suo Amphitheatricâ non interpoli,
que mangonium sui artificii experta nō
. 4. *Amphitheatrica*, seu, ut mavult
ilandinus, *Athribitica*, à confecturæ sive
fecturæ loco. Inter alias enim Ægypti
fecturas, quarum Sesostrim triginta sex
stituisse Diodorus refert *lib.2. Rer. Anti-*
r.c.1. erat etiam Athribitica: cujus Strabo,
lomæ⁹, Stephanus, alii meminere, Atque

hæc Amphitheatrica charta à Fanniana
tum discrepat, quantum adamas, ſmara
carbunculus, gemmæ aliæ, à ſcalptis & p
litis differunt; & quantum mulier, anir
faſtuoſiſſimũ, ſurgẽs è ſtrato diſſidet à ſe
poſtquam crines fluentes compoſuit,
lavit, & molli ac ſplendido amictu indu
5. *Saitica*, ab oppido Sai. 6. *Taniotica*, Gu
n' legẽdũ docet Tanitica à civitate Tani
hodiè Damiata vocatur: eò quòd Tæniæ
(cui ob anguſtã longitudinẽ hoc nomẽ
unde Tænioticam chartam dictam puta
extra Deltam ſitus ſit: Papyrum autem i
gypto extra Deltam non gigni Plinius d
rit. 7. *Emporitica*, ἀπὸ τῶν ἐμπόρων, id eſt, à
catoribus cognominata: quæ, quòd ſcri
ræ inepta erat, mercibus involucra pr
bat. 8. *Macrocollum*: à majoribus c
ſeu bracteis cognominatum. Nam κόλλα
ctore Heſychio, ſignificat dorſi bovis co
ex quo glutinum excoquitur. μακρὰ au
idem interpretatur μεγάλα. Quanqu
autem Macrocolla magnitudine relic
chartarum ſpecies longè excellerent, q
pe quæ menſuram ſedecim digitorum,
rarò quatuor ſupra viginti attingebant.
men quod volentes unam ex eis memb
nam reſcindere, non ſine aliarum injuria
niar

m., & plurium dilaceratione plagula- noliri id possent, inter illaudatas habe- r. De *Membranis* verò, quæ & ipsæ scri- i materiam Veteribus suppeditabant, dicam? Equidem usum harum anti- mum video. Nam & *Diphtheram* sunt nterpretentur pellem Capræ, quæ Jovē rit: in qua creditum est antiquitus, illū a scribere quæ fierent. Unde quæ nec toricorum literis exstarent, nec in ho- m memoria servarentur, ea velut ex *Diphthera* petita dicebātur. Discimus et- x Herodoto historiæ parente, Ionas o- yblos dixisse diphtheras veteri ex con- dine, quòd byblorum, hoc est, papyri si- rtæ inopiâ, pellibus uterentur tum ca- , tum ovillis. Prisca consuetudine iit in Terpsichore) chartas Iones ap- t pelles, quòd aliquando penuria char- , pellibus caprinis ovillisque uteban- r. Adhuc quoque ad meam usque me- m multi barbarorum in talibus pelli- ribunt, &c. Nec desunt, qui sub pelle s aurei, quod Argonautæ ex Colchi- exerunt, intelligant Diphtheram, hoc rum ex membranis Veterū more con- n, & arcana artis ejus, quam Chimi- cant, pandentem, quo scilicet auri cō-

II in Membranis scriptum.

Diphthera.

Vellus aureum.

ficiendi scientia contineretur: Merit
membranam eam appellatam fuisse aur
propter emolumentum, quod ex ea acc
rebatur. Nec enim obscurum est, Ve
Aurea, quæ lucrosa. ea dixisse aurea, quæ magnum suppedit
emolumentum & reditum; sive agri bo
te, sive pecore aut lanificio. Hinc Mar
de Beti fluvio:

Betis oliviferâ crimen redimite coronâ,
Aurea quæ nitidis vellera tingis aqu

Quocirca factum est, ut pecudes ipsæ
as pelles habuisse ferantur: qualis fuit
Atrei, quam sibi Thyesten subduxisse
ritur: ut in Colchide Æeta Rex, ad cuj
etis pellem Jason profectus est, & socii
nautæ, regii sanguinis & animi, qui re
gregibus & opibus nobilem invaseru
Varroni credimus *lib. 2. de Re rustica. cap*
laudat & sequitur Stephan. Forcatulu
de Imper. & Philosoph. Gallor. A quibus
stare videtur Cœli' Rhodigin', qui e
Varrone vellus aureum in ovibus, ch
nomine intelligendum asserit *lib. 25.*
Aurum, quã charum! *quar. lection. cap. 1.* Rectè, charitatis
ne. Est enim Aurum hominibus c

n, nec ullum ab his pluris fit metallum. ratius *lib.1. Ode 5.* de Pyrrha:

Qui te nunc fruitur credulus aureâ,

st, charissimâ sibi, multumque amabili & ata. quo sensu etiam Mediocritatem vi- e est dictam auream *lib.2. Ode 10.* quod rissima nobis, optima & preciosissima es- lebeat. Oves sanè tanto in honore ha- erunt Veteres, ut ex iis solummodò opes i existimarint: & pecuniam atque pecu- m omne à pecudibus & gregum numero m censuerint: eaq; de caussa Maronianus rydon divitias ostentaturus suas, dixe- s;

Divitiæ olim in pecora.

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

oque fictum, Oves olim lanam auream buisse. Hinc *Mallophoros* Cereris co- omentum est in Megaride; ab iis fortè im- situm, qui Mortalium primi Oves connu- re cœperint. Siquidem lanam Græci di- nt μαλλόν. ex quo & Idam μαλλοέιν voca- nt, velut πολυπρόβαλον, id est, ovibus abū- ntem. Similiter cum Hercules ex A- fricana victoria nihil præter Oves abegis- e, *aurea mala* secum asportasse fabulosè di- us est. μῆλον enim veteri consuetudine

Aurea mala.

Ovis capra que dicitur: & eadem locu
etiam *pomum* usurpatur, quod post Rh
ginum itidem & Johan. Pierius anno
libro 10. Hieroglyph. Sed ut ad membrana
Diphthera eadé, quæ pergamena. deam, cõstat utique ex Josepho, Diphth
illas, quæ antiquitus ad scribendum adh
bantur, nihil à Pergamenis, ex urbe Perg
(unde illis nomen) ab Attalo rege m
differre. Sic enim *lib. 12. Antiquitat. Ju*
cap. 2. scribit ex Gelenii interpretatione:
verò senes illi venerunt, cum munerib
Pontifice missis, & cum membranis, quæ
gem aureis literis inscriptam contineb
primùm de libris eos rogavit. ut ver
involucris depromtos obtulerunt, mul
diuque miratus membranæ subtilitatem
commissuras, quæ ita latebant, ut visu dis
ni non possent; gratias se illis habere di
qui venerint; & majores etiam ei, qui m
rit: Sed longè maximas Deo, cujus Leges
LXXII. Interpretes. tulerint. Loquitur autẽ Josephus de LX
Interpretibus, quos tam Græcæ quàm I
braicæ linguæ peritos Ptolomæus, non q
dem *Lagus*, quod Irenæus credidit, sed *A*
ladelphus, tertius ab Alexandro Ægyptii R
Tertul. Euseb. Epiphã. Philõe, Josepho te
bus, inflammatus desiderio sacros Juda
rum libros cognoscendi, curavit ingenti

dæa expensis Alexandriam adduci : um studio ac diligentia vetus, quod vo- Testamentum monetâ percuteretur â. Sed veritus, ne si invicem consul- t, veritatem absconderent, eos omnes ula Pharo in singula contubernia sepa- jussitque ut quisque pro se librum eū- sferret, atq; eo in singulis libris ordine o, opereque perfecto omnibus mox atis, & per libros singulos interpreta- n suam unoquoque proferente, ita o- n sententiam eandem esse constitit, ac uno tantùm traductiones omnes ema- t. Idque Philo Judæus, de quo illud nfertur, Aut Plato Philonizat, aut Platonizat, *lib. 2. de vita Moysis*, Justi- artyr, *in orat. ad gētes*, & Irenæus *l. 3. ad- hæreses c. 25.* incunctāter affirmant: licet st. *in Epistola quadam ad D. Hierony.* rem gestam narret. Cæterum is quoque i locus à nobis adductus argumento on tantùm Diphtheras Veterum nihil e à membranis sive pergamenis, po- c dictis: verùm etiam multò anti- em esse membranarum inventionem, Varro tradidit, & Plinius credidit. Eleazarus princeps sacerdotum per il- XII. Interpretes libros sacros ad Pto-

Membranarum usus etiam ante Eumenis æmulationem.

lo-

lomæum Philadelphum tunc primùn
gnare incipientem misit: at Æmulatic
inter hunc Ptolomæum & Eumenem
gami regem (quem Ælianus & Hie
mus Attalum vocant, communi om
Pergami Regibus nomine, sicuti Æ
reges omnes Ptolomæi fuerunt indige
ob studiorum similitudinem in conqu
dis toto terrarum orbe omnis generis
suborta fuit, serius aliquantò gliscere, i
mentaque sumere cœpit, quàm sacra
mina in Græcum traducta fuerunt.
fit, ut serius etiam chartas Ptolomæus
primere potuerit, & multò adhuc seriu
menes membranarum copiam fieri cu
qua chartarum penuria pensaretur. q
admodum nec illud verum est, quod e
rone & Plinio Pancirollus tradidit, fu
ab Alexandro Urbe Alexandriâ, pap
& chartam fuisse primùm inventam
multis retrò seculis hanc in usu fuis
videntissimis rationibus evincat Mel
Guilandinus in doctissimo suo tract
Papyro. Eum te, Lector, diligenter
visse, nunquam profectò pœnitebit. E
me bonam eorum partem, quæ ad hu
cum illustrandum facere videbantur

Chartæ usus etiam ante Alexandriæ fundationē.

isse, ingenuè fateor. Illud planè no- est chartæ sive papyri genus, in quam enta hæc depingo. quæ ex linteolis erptis, nulliusque amplius usus, & aqua eratis, ac postea in lanuginem contritis icitur, ita ut plagulæ ejus opem glutini erescant. Quæ quidem confectio cum m nota sit, iis præsertim, qui ad chartæ en' concinnandæ usum constitutas Mo- s vel semel tantùm oculis fuerint contemplati: ideò de hac re quicquam porrò verborum facere supersedeo.

Papyrus vel charta nostra.

E ZIFERIS, SEU FURTIVIS LITERARUM NOTIS.

TIT. XIV.

Notas, quæ hodie usurpantur, ego pro novis habeo. Qua de re plenius ut disseratur, altius repe- ndum censeo. Lacedæmonii scribendi ionem clandestiniorem tenebãt, quàm lite-

Schytala Laconica.

literarum Notas. Idq; epistolæ genus λην appellabant: quod hoc modo fieba culi duo erant teretes, oblonguli, par samento, ejusdemq; longitudinis, atque ornati consimiliter. Unus Im tori in bellum proficiscenti dabatur: rum domi Magistratus cum jure atq; signo habebant. Quando usus vener terarum secretiorum, circum eum s lum lorum modicæ tenuitatis, longu tem, quantum rei satis erat, complicab volumine rotundo & simplici; ita u adjunctæ undique & cohærentes lori, plicabatur, coirent. Literas deinde loco per trāsversas juncturarum oras, sibus à summo ad imum proficiscenti inscribebant. Id lorum literis ita per ptis, revolutum ex surculo, Impera commenti illius conscio mittebant. R lutio autem lori literas truncas atq; m las reddebat, membraq; earum & apice partes diversissimas spargebat. propte si id lorum in manus hostium inciderat, hil quicquam conjectari ex eo scripto q bat. Sed ubi ille, ad quem erat missum,

ce

at; surculo compari, quem habebat, ca-
d finem, proinde ut debere fieri scie-
circumplicabat: atque ita literæ per
tum eundem surculi coalescentes rur-
oibant; integramq; & incorruptam
lam & facilem legi præstabant. Hoc
læ genere eodem modo & Imperator
atur. Teres enim & tornatum lignum
tui dabat: alterum illius planè simile
et retinebat; posteà Schedam oblon-
papyri aut membranæ ligno involve-
circumligans eam instar fasciæ, ad
leæ sive testudinis illius formam, quæ
rajani columna conspicitur: tum per
versum, seu in longum scribebat. post
lam illam dissolutam Romam mitte-
uam Senatus ligno suo implicans, re-
gebat. Sed hæc epistolæ forma Notas
ontinebat: verùm erat clandestinum
dam scribendi conventum de inter-
endo literarum situ, ne à quoquam a-
ri possent. Tyro Ciceronis libertus — Ciceronis libertus.
odi commentus est Notas, ut per u-
liquam literam præpositio intellige-
, aut adverbium. Post cum Persanni-

nus,

us, Philargius, & Acilius Mecœnatis
Mecœnatis libertus. *tus alias addentes Tyronis invent*
ampliarunt. Singulis enim literis si
verba significabantur: verbi cauſſa
Respublica; P. R. Populus Romanus
genus alia, de quibus Isidorus lib.1.O
cap.22. *Sed hæ quoque potius abbrevi*
erant, quàm Notæ. Cæsar *ita literar*
I. Cæsar. *statem cõmutabat, ut primas literas*
ta quæque succedens indicaret: Au
Augustus. *subsequentem pro antecedente pone*
B. pro A; C. pro B. & deinceps eadem
ne cæteras, ut Suetonius & Dio ref
Hæ veræ erant Notæ. ponebantur e
teræ, sed non intellectæ. Alii hunc e
tarunt modum, quo Numeros pro
collocarunt, 1. pro a; 2. pro b. Alii
arbitrio Alphabetum transmut
Alii novos characteres efformaru
nique Brixianus *quidam typis vi*
modum quendam, quem intellectu
impossibilem, nisi quis contrà ex
istius habeat. Quod tamen fals
quandoquidem scripturam istam
explicari audivi; & quod dici so

manu tetigi, nullas esse Notas adeò ciles aut obscuras, quæ non intelligā- b iis, qui in hoc scribendi genere exer- i sunt: quorum multi Venetiis repe- tur. Atque ipsemet domi meæ ha- Hieronymum Dn. Francisci Nani, *no- Veneti filium, juvenem doctissimum, rtis hujus inprimis gnarum: cui nul- Notarum genus, quàm difficile et- id esset, offerebatur, quin ab ipso in- geretur.*

OTÆ, sive COMMENTARII.

Expeditum est, & multorum confir- potest auctoritatibus, Veteres Notis & s plurimum in scribendo fuisse usos. Nã e *Hieroglyphicis*, quas vocant, literis (cum s doctè & copiosè scripserit Johan. Pie- uti & de *Cabala*, de qua apud Joh. Lan- in Epistolis Medicinalibus, & Picum ndulanum passim habetur, nihil hîc n: juvat tamen de usitata apud Ægypti- ngendi scribendíve consuetudine Am- num Marcellinum audire differentem. enim (inquit *lib. 16.*) ut nunc literarum

Notæ veteribus usitatæ.

numer' præstitutus & facilis exprimit
quid humana mẽs cõcipere potest; ita
quoq; scriptitarũt ægyptii; sed singulæ l
singulis nominib' serviebãt, & verbis nc
...um Græcis. quam significabant integros sensus. C
etiam scribendi morẽ à Græcis celebr
fuisse, ex Solino *c.6.* comprobari potest
fert enim ex M. Tullio olim quendam
se, qui universum Homeri poëma ita su
ter in membranis descriptum haberet,
lud totum levi nucis putamine conclu
nimirum quod signis atq; notis, & iis
valdè exilibus depictum esset. In quib
fingendis Myrmecidem Milesium, &
cratidem Lacedæmonium potissimum
celluisse refert Ælianus *lib.1. Var. histor.*
fama fuit in sesamo (quod minutissim
nus seminis est, milio panicoq; simili
distichum elegiacum literis aureis, ut *a*
10. infi. diximus, inscripsisse, sed, ut
nulli hoc interpretantur, Notis q
busdam atque signis. Raro enim V
integris in scribendo literis utebantur
de memoratur apud Galenum *lib. 7. c*
posit. medicam. Menecratis quondam
ci liber ὁλογραμμάτων, quod integris
quàm Latinis. exaratus esset. Receptus etiam aliq
est apud Romanos scribendi per lite

pendiamos, authore potissimum Me-
te, quem scribit Dio *lib.* 55. invenisse
ùm quasdam literarum notas, quibus
cimè scribi posset, easq; per Acilium li-
um publicasse: quas in usu etiam suo
ore fuisse significat Quintilianus *lib.* 11.
Et iis quidē Veteres etiam in Legibus,
usconsultis, Edictis scribendis usos, u-
Valerii Probi libellus abundè docet.
q; in hanc sententiam elegantes Mani-
sus, *in lib. Astronom.* quibus Notarum
endia qui tenuerit, eum Leges & jura
li Romani sciturum, & intra domesti-
privatos parietes qualiter cuiq; jus
ndū sit, in promtu habiturū significat:

etiam in Legibus.

c etiam legum tabulas, & condita jura
overit, atq; notis levibus pendentia verba,
icitum sciet, & vetitum quæ pœna sequatur,
petuus populi privato in limine Prætor.

autem illæ, non erant literæ, ut ex Pe-
ulus refert *in leg. sed cum patrono. 6. §. de bonor. possess. & leg. Lucius. 40. ff. de milit.* Sed compendia quædam dictio-
ut Cujacius interpretatur *lib. 3. Obser. c.* *b. 12. cap. ult.* quæ Justiniani tempore
icebantur, ut apparet ex epistola ej' ad
essores. § *illud antē. 8.* Græci σημεῖα dicūt

Notæ, non erant literæ.

ut & διὰ σημείων scribere. quod est N sive per notas scribere. quo dicendi g re & Ciceronem usum video *13. Epist. a ticum*: Et quod ad te de decem legatis s parũ intellexti credo: quia διὰ σημείω pseram. Adeò autem familiaris fuit temporibus Notarum usus, ut harum ritia etiam ancillæ censerentur, men præsertim faciente Marcellino ancill jusdam, quæ Assyriæ nomine literas N ad Barbationem pedestris militiæ rect scripserit. Quo minus etiam mirar est, Scribas & librarios in describendis veterum Jureconsultorum libris Not compendio usos fuisse. Quarum in gentia cum oppressis assidua belloru bie literarum & Jurisprudentiæ studiis latim obsolevisset: nec eæ minus diffic tis & negotii legentibus exhiberent, res ipsæ Notis descriptæ: & multi pra subtili ac varia harum interpretatio fraudem inducerentur, magnæq; in judicantibus & discentibus tenebræ offunderentur: disertè prohibuit Jus nus, cjusmodi posthac Notis & signis scribendis Jurisprudentiæ libris uti: n malignis interpretibus, imperitisvè, ve evertendorum ansa præberetur. *Barra*

Notæ etiam ancillis usitatæ.

Iustinianus cur Notas prohibuerit.

s lib.4.Selectar. Interpretat. cap.21. Quis
, si ejusmodi velut stigmatum notis
rmatos veteris Jurisprudentiæ libros
nianus ad nos transmisisset, earum sese
is expedire potuisset? aut quis in illis
endis exprimendisq; litium altercatio-
ve finis fuisset, cum in earum interpre-
ne Tribonianus ipse frequenter hæsisse
hendatur, Aliquando enim Notas ma-
didit, aliamq; illis quàm præ se ferant,
ntiam attribuit. Aliquando Notas pro
Notis; nonnunquam etiam non-No-
o Notis accepit. quod post Anton. Fo-
nium *ad Tit. de vulgari substit.* multis
plis demonstrat Joh. Thomas Freigius
stola Pandectar.

Triboniani error ex Notis.

Sed ut ad exempla à Pancirollo nostro
osita deveniamus: constat utiq; Scyta-
llam Laconicam totidem, quot dixit,
s descriptam esse à Gellio *lib.17. Noct.
ar.cap.9.* De eo autem scribendi modo,
C. Cæsar in epistolis usus est ad C. Op-
& Balbum Cornelium, qui res ejus ab-
curabant, exstat Probi Gramatici satis
sus commentarius. Et de literarum cō-
ndarum ratione, Augusto frequenta-
cum vagatur ejusdē hæc ad filium con-
a epistola: Quia innumera incidunt as-

Scytala Laconica.

Cæsaris scribendi ratio.

Augusti.

ſiduè, quæ ſcribere alterutrum, & ſecr
ſe oporteat: habeamus inter nos Notaſ
tales, ut quicquid ſcribendum ſit, pro
quaq; litera ſuccedentē ſcribamus ho
do, ut pro A. ponamus B; & C. pro B
reliquis in hunc modum , & pro Z.
A A, ut à noviſſima ad duplicatam red

Ciceronis.

&c. Aliter Cicero , qui ex quorunda
tentia, inſtar Dictionarii librum conſ
in quo ſingulis verbis ſingulas notas,
illa ſignificarentur , præfixit; tantaq
Notarum & verborum copia, ut qua
Latino ſermone ſcribi poſſent, ſuis no
primerentur. Sed hæc qualia ſint vid
Scytalam certè ingenioſiſſimus Scalig
conica appellat nugalia. Nam tamet

Oſtenditur, quàm nihili ſint modi illi.

quit, nulla mihi Scytala ſit: tamen pu
poris momento unam dimetiar. E
prima quaque notula deprehenſâ, cæt
juſſa veniunt. *Exercit. 327. ad Cardanu*
tas verò & literarum transpoſitiones,
artem idem Scaliger *impoſturam* dic
delirium, quî aliter æſtimabo, quàm
mas, & quæ vel à pueris facilè agnoſ
ant? Obſervata enim Characterum p
te, qui ſæpius repetuntur, nemo eſt q
deat, parum admodum ad ſcripti obſ
tem facere Characterū poteſtatem im
re, aut etiam figuram : ſi quidem n

rum mentis inquisitione eruatur, nihil
est, Characterem vel barbaricum esse,
iam quamvis formam pro Charactere
ngi, modò compertum sit, quo sermo-
arta concinnetur, isque sermo interce-
minimè obscur' existat. Ciceronis de-
nventum quod attinet: quis tantum
em in ejusmodi notis perquirendis ci-
ufeam subibit, ut tot sibi Characteres
gat, quot rebus singulis, quæ usu venire
nt, ut singuli aptentur, sufficiant. qui-
uamvis tutò scribi possit, quomodo ta-
paucis diebus, ne dicam horis idem cō-
interpretabitur, qui hunc verborū in-
n retineat? Abeant igitur cum sua vetu-
am copiosa & frivola Veterum com-
a. Longè alios astus, longè aliam vafri-
etas hæc videtur exposcere: in qua vel *Seculi huius astucia.*
tes cum balbutiunt adhuc, & quædam
olæ mentis signa veluti primitiæ illis
untur, quasi à nutricis uberibus simul
acte illam suxisse, imò à matris utero
axisse videantur. Etsi autem in
estina hac scribendi ratione docenda
ntem operam præstitit Robertus Val-
lib. 7. de Re Militari, cap. 17. multò
diligentius ea omnia conquisita &
ctata sunt à Johanne Baptista Porta
de Furtivis Literar. notis, & libro 16.

Notarũ tractatio duorum generum.

Magiæ Natural. quibus in locis rem om
duo in membra partitur: quorum alter
iis tractat characteribus, vel notis & Zif
quæ sub aspectum quidem cadãt, sed tec
aliquibus implicitæ sunt, quo minus à
libet possint intelligi: Altero modos e
cat, quibus Notæ prorsus inconspicuæ f
& delitescant, nec unquam, nisi arte qua
adhibita, cerni queant. Utriusq; exe
subjicit satis multa: quæ tamen fido pe
contegenda monet, ne passim per ma
gnari & gregarii hominis pervagantia
scant. Eum tu, Lector, adire poteris.
singula huc transcribere mihi non fuit
grum, cum res peculiarem etiam tracta
desideret.

Nota cur excogitatæ.

Illud hic placet adjicere, Notas
præter occultanda animi nostri sensa, e
ob scribendi celeritatem fuisse excogi
Sic.n. *Notarios* dictos constat à Notis, q

Notarii.

ad scribendi compendia utebantur, M
Manilius *lib.4.*

Hic & erit felix scriptor, cui litera ver
Quiq; Notis linguã superet, cursumq; loq
Excipiet, longas nova per compendia voc

Tanta quippe horum in scribendo er
locitas, ut sensa nostri pectoris vix dict
ceris tenerent: quemadmodum de Ar

suo, quælibet velocissimè excipiẽte, scri- Ausonius *epigr.138.* Cui respondet illud tialis:

urrant verba licet, manus est velocior illis.
Nondum lingua, suum dextra peregit opus.

in re singulariter quoq; excelluisse Tit. basianum, memoriæ prodidit Tranquil- E pluribus (inquit) comperi, Notis quo- excipere velocissimè solitum, & cum a- nuensibus suis per ludum jocumque cer- em, imitari chirographa, quæcunque sset, &c. Scribam autem non tantùm scri- di celeritas commendat; sed & memoria Cicero *pro Sylla*) scientia, & consuetudo. rimis verò Fides. Eratque apud Veteres n satis honorificum Scribæ munus. Ne- enim, ait Æmilius Probus, ad id admitte- ur, nisi honesto loco natus, & cujus co- ta esset fides atque industria: cum neces- sit, omnium eum consiliorum esse par- pem. Ut eos interim taceam, quos Zasius rt maximo in honore apud Reges fuisse rincipes. de quibus nihil hîc dicam am- osius, ne hominibus id genus pro animi adfectu nimium indulsisse videri pos- . Videatur tamen, si placet, Hieron. Ca- lus *in pr. l. 2. ff. de orig. jur. num. 107. cum seqq.* Hæc quæ de scribendi celeritate dixi, in

Scribæ requisita.

munus honorificum.

Ladæ celeritas.

memoriam mihi revocant *Ladam*, no[...] illum Alexandri Magni cursorem : cu[...] Solinus meminit his verbis: *Primam pa[...] velocitatis Ladas quidam adeptus est, qui [...] pra cavum pulverem cursitavit, ut arenis pe[...] tibus nulla indicia relinqueret vestigiorum.* [...] haud dubiè respexit Juvenalis, cum ita [...]

———locupletem optare podagram.
Haud dubitet Ladas.———

De hujus celeritate *lib. 4. Epigramm. Græ[...]* exstant eulogia. At *lib. 2.* luditur Pericles [...] dam ita tardus cursor, ut dubium reliqu[...] sederítne an verò cucurrerit. Sanè dum [...] adhuc funis, qui ad carceres solebat esse, [...] tum exaudiret, quippe à carceribus non [...] latum progressus digitum, interim jam [...] um confecto cursu coronatum fuisse. [...] Plutarchus: Ladam ferunt carcerum fu[...] lo adhuc in auribus à laxatione sonante [...] curso stadio coronam reportasse. *in pr[...] gerendæ Reip.*

Festinatio vituperata.

Dixi supra *ad Tit. 10. paulò ante fin.* H[...] rum à quodam depictum fuisse vomen[...] quem locum de argumentorum & ma[...] suppeditatione etiamnum potius, quà[...] fundendorum carminum celeritate i[...] pretor. qui sciam præcipitantiam illam [...]

tei

bus nunquam fuisse in laude. Sic enim Antonius librum de Ebrietate à se scriptum evomuisse, alicubi legitur, in probri loco. Et cum Agatharchus magnos sibi spiritus sumeret de pingendi celeritate; Zeuxis id intelligens, *Diu (inquit) ego pingo, quia pingo æternitati.* Similiter pictori parum perito de celeritate glorianti, demonstrataque pinace, quam modò à se pictam dictitanti; respondit subtilissimus pictor Apelles: *Etiam tacente te loquitur, ex tempore pictam.* Quanto commendabilius est Aristidæ sophistæ dictum, à Philostrate *lib. 2.* in scripta relatum? quo Marco imperatori sciscitanti, quando ipsum auditurus foret, respondit: Hodiernum dicam proxime, at cras audies. Neque enim vomentium è numero sumus, sed elaborantium.

At laudata cunctatio.

Etsi enim multis placet extemporalis quædam scriptitandi ratio & in conficiendis libris celeritas, velut expromti, atque in numerato positi ingenii argumentum: at mihi, inquit Hadr. Junius *lib. 4. Animadversor. cap.* secus videtur, probaturq; impensius diligentia accurata, & longiore tempore judicii confirmatore expressa. Illic verba veluti primoribus in labris nata, aut superficiario ingenii liquore natantia eduntur: hic lectionis multiplicis opes tanquam è sanctiore quodam ærario

ærario reconditæ promuntur, & habito
lectu rerum verborumque pondera exa
nantur felicius, & exhibentur. Quid? q
celeriter nata, celeriter etiam intereunt?
in re tamen Pausonis Sicyonii (Plinius P
siam appellat *lib. 35. cap. 11.*) celeritatem m
tò exceperis. Is accepto precio Equum c
duxerat pingendum, qui se humi voluta
cumque locatori currentem exhibuisse
quidem pulvere oppletum; isque expost
ret, secundum conventionis legem ha
quaquam præstitam sibi operam, inquit
nistro ille: Age puer, tabulam inverte, sic
picturam ejus oculis exhibe. quo facto, v
locator emendatum esse quod sibi displ
bat, nullumque esse amplius querimo
locum. Cernere enim erat equum in te
jacentem, seque in pulvere volutâtem. q
Lucianus in Demosthenis encomio scri
ut *Pausonis equus* proverbialiter de iis u
pari possit rebus, quæ minimo negoti
secundum cujusquam sententi-
am accommodantur. Al-
ciat. *lib. 4. parerg.*
cap. 7.

Pausonis equus.

E CONSPICILIIS.

Tit. XV.

Vlti dubitant, utrum Veteres cõspicilia habuerint, nec ne: quoniam Plinius rerum omnium scri- diligentissimus, nullum de his ver- faciat. Contrà verò mentio horum l Plautum fiat, cum ait, *Conspicilia.*

itrum cedò, necesse est conspicilio uti.

uod nulla alia de re, quàm de specillis, vulgò Ocularia dicuntur, potest intel-

OTÆ sive COMMENTARII.

Etsi Conspicilium quandoque locum otat, ex quo aliquid possis conspicere, madmodum Nonius illud Plauti in Me- ,ita interpretatur: *Conspicilii significatio.*

In conspicilio adservabam pallium:

hen hîc loci instrumentum id significat, adhibito res majores videantur. Quo m sensu illud Plauti incunctanter acci- dum est

Vtrum cedò, necesse est conspicilio uti.

ut pro-

ut probabile hinc fiat, uſum ejus ſatis
Ptolomæi cō-ſpicillum. ſtum eſſe: quandoquidem & Ptolomæ
cillum, quo ille per ſexcenta millia ad
tantes naves conſpiciebat, memoretur
hanne Baptiſta à Porta *lib. 17. Magia na*
cap. 11. confectionem inibi ejus ſpecil
cente, quo & per aliquot millia paſſu
micos queamus agnoſcere, & viſu deb
loco diſſito & remoto minutiſſimos
characteres poſſint legere. Rem mehe
humano uſui cumprimis neceſſariam
ait, optices ratione conſtantem. Ideò a
Pancirollus caput hoc in poſteriorem
partem rejecit, quod cum nullibi ferè
claſſicos ſcriptores Conſpiciliorum fia
tio, inter Noviter-reperta non incom
...nſpicilia ... pu... ...tur. haberi poſſe videantur. Cæterùm hebe
ti viſui Conſpicilia probè opitulari,
omnes convenit. Iis enim omnia majo
parent, ac ſpiritus viſorii inſtaurantu
que in unum collecti minus evaneſcu
diſſiliunt. Non tamen conſultum puta
mnius *lib. 4. de occult. Naturæ mirac. cap.*
viri plus ſatis maturè illis adſueſcant:
dem illis deſtituti, prorſus cæcutiant. C
enim hi caligant ac cœcutiunt, ex ſpiri
inopia ac defectu evenit. Quocirca & S
la viſum reficiunt, quoniam reflecti ac r

î radios contingit, ac ſpiritibus robur bere, novis ſubinde à cerebro eò ſeſe cō- ibus. Hinc tanti ſemper habita fuit ſpe- nſpectio, ut ne Philoſophi quidem ab bi abſtinendum putârint. *Socrates* certè etiā ſuaſiſſe fertur diſcipulis ſuis, crebrò met in ſpeculo cōtemplarentur. ubi qui m foret pulchritudine ſibi complaci- npédiò procuraret, ne dignitatem cor- malis moribus dedecoraret. Qui verò s ſe cōmendabilē formâ putaret, ſedulò ā daret, ut virtutis laude turpitudinē te- . Adeò vir omniū ſapientiſſimus, ſpecu- am ad diſciplinā morum utebatur! *De- enē* verò primariū dicendi artificē, quis ui nō ſciat ſemper ante ſpeculum, quaſi magiſtrum cauſſas meditatum? ita ille nus Orator, cum à Platone philoſopho ndiam hauſiſſet, ab Eubulide dialectico nentationes edidiciſſet, noviſſimā pro- iandi congruentiam ab ſpeculo petivit. nim in omnibus manu faciundis ima- bus opera diutinò ſumitur, nunquam n ſimilitudo æquè ac in ſpeculis com- . Deeſt enim & luto vigor, & ſaxo co- picturæ rigor, & motus omnibus, qui ipua fide ſimilitudinē repręſentat. Cum viſitur imago mirè relata, ut ſimilis ita

mobilis

Speculi inſpectio.

mobilis, & ad omnem nutum homin
morigera : eadem ſemper contemplar
æquæva eſt, ab ineunte pueritia ad ob
ſenectam, tot ætatis vices induit, tam
habitudines corporis participat : tot v
ejusdem lætantis vel dolentis imitatu
graviter hac de re diſſerit L. Apuleius
pologia pro ſe prima. Jam cum Philoſo
rum ſit placitum, ex oculis & toto è c
re evaporare inſenſibilia corpuſcula :
ſpecula demonſtrant, quæ à mulieribu
ſtruo laborantibus inſpecta conſpurca
& veluti ſqualore quodam ex ſitu redd

Faſcinum ex oculis.

obſita : nil certè mirum eſt, homine
quandoque effaſcinari; non quidem o
um, ſed eorum potiſſimum, quorũ ſp
ex impuro ſanguine procreati emittu
ut *Langius* dicebat, vel, ut *Fracaſtorius*, c
humores & ſpiritus adeò remoti ſun
tura aliorum, ut penè venena ſint. li
concepto in infantem odio intentiſſim
tuentes, ſpiritus quosdam ex oculis, &
facie ejaculantur, qui ad teneros in
ſpiritus appliciti eos uti venena ſenſim
munt. Quam ſententiam & Philip. B
aldus *ad lib.10. Apuleii* aſſerit his verbis
lus radiorum aculeos in contuentis è

culos jaculatur. hinc virulentus aculeus
sverberat oculos, & hominis percussi
ordia corque convulnerat. Inde
quod Plinius *lib. 7. cap. 2.* & Gellius *lib. 9.*
. tradiderunt, esse in Triballis & Illyriis
dam familias, quæ visu effascinent inte-
ntque, quos diutius intueantur, iratis
ipuè oculis, easque geminâ in oculis pu-
esse cognobiles, atque ejus mali conta- *pupilla gemina.*
e impuberes facilius affici. Sunt & hu-
eneris in Scythia & Ponto mulieres, quę
væ & Thibiæ dicuntur, & altero oculo
nam pupillam, altero equi habent effi- *Fascinum lingua.*
. Adeò solers natura, quæ noxia & ca-
a sunt, suis insignivit characteribus! At-
tinam in his terminis ea constitisset, &
d ipsam quoq; linguam fuisset progres-
onstat enim virulentâ quorundam lin-
ipsam quoque animam cum corpore
doque inquinari: ut rectè dixerit Gre-
is Nazianzenus, Linguâ nihil pernicio-
imò hanc ut equum effrenem esse, & te-
promtissimum. Sic enim & Apostolus
ous, Linguã appellaverat effrenem; in-
cibile malum, plenam veneno mortife-
er quam benedicamus Deo patri, & ma-
amus hominibus ad Dei effigiem con-
ex eodem ut ore procedat benedictio,

& maledictio. *Jacob.* 3. Proinde idem Pl
& Gellius prodidere, esse quasdam in
ra Africa hominum familias voce atqu
gua effascinantium : qui si impensius
laudaverint pulchras arbores, segetes l
res, infantes amœniores, egregios equo
cudes partu atque cultu optimas; emo
tur repentè hæc omnia, nulli aliæ caussi
noxia. Cujus rei rationem adferens Frac
Fascinationis caussa. rius *de Sympathia & Antipath. cap.24.* Exi
te, ait, natura quorundam perinde ac v
nosa, & ejaculatis ex oculis eorum spiri
perniciosis, nihil prohibet, non infant
lùm, sed & grandiores fascino affici, lau
do autem maximè: quoniam laus propr
ticiam parit, lęticia autem dilatationem
cordis, tum spirituum facit, tum & toti
ciei, & pręcipuè oculorum; unde aditus
dammodò aperitur veneno, quod à fas
tore ejaculatur. Qua ex re natum forsit
ut quidpiam laudaturi, bene prius om
mur, ne verba nostra obsint, ita præfati,
id conservet, ut Langius *lib. 2. Epist. 36.*
Fracastorius scripsit, *Verba mea tibi non*
ant: ex cujus etiam sententia, sunt qui,
laudantur, faciem avertunt, non tantì
indicēt molestam sibi esse laudationem
& ut à fascino sibi caveant. Jam enim in

est, per laudationes fascinum fieri. Ve-
d arcendum fascinum & invidiam,
inè præfari solebant, vel se, vel alios lau- *Præfiscinè.*
. Sic servus ille Plautinus in Asinaria
Sc. ult.

fiscinè, hoc nunc dixerim, nemo etiam me
ccusavit
rito meo, neque me Athenis est alter hodie
uisquam,
credi rectè æquè putent.

d Titinnium laudante Charisio, cum
cula sponsam nimia laude adfecisset,
ra monetur, ut *Præfiscini* præfari velit:

—Paulla mea, amabo pol tu
l laudem addito Præfiscini.

cet, addit Charisius, puella fascinetur.
hoc videatur Muretus *lib. 9. Variar. le-*
p. 3. & Joan. Gulielmus *lib. 2. Verisimi-*
p. 15. quibus omninò addendus erit
sc Vallesius, qui sententiam illam ir-
, fascinationem nihil aliud esse con-
, quàm superstitiosum quendam ti-
n, ex stulta credulitate & vulgari opi-
profectum. *lib. singul. de sacra philosoph.*
Notandum verò inprimis est, etiam *Oculorum vis.*
iorum disciplinâ Oculis vim maximã
ttributã. Eorum enim tum intẽtione,

 tum re-

tũ remiſſione, tũ conjectu, tũ hilaritate
tus animorum explicari; atque eos nim
gutos, quemadmodum animo affecti ſi
loqui. Hinc celebre eſt Polemonis dictũ
culos eſſe tanquam fores animi. Per illo
nimũ emicare, indidemq́; animũ intro
quo nonnulli Oculum *verum cordis nu*
dictitarunt. Sic apud Eccleſiaſten *ca*
hominis facies vocatur platea animæ;
culi, aſpicientes per foramina: quia in
ſunt omnes ſenſus. quapropter illic
tur anima, ut in foro verſari, ac negoti
rebus externis. Senſuum verò perfecti
atque exactiſſimus eſt Viſus. Quò pe
illud *Matthæi 6.* Lucerna corporis
oculus tuus. Si oculus tuus ſimplex
totum corpus tuum lucidum erit.
tem oculus tuus fuerit nequam, totu
pus tuum tenebroſum erit. Quod
phyſici & phyſiognomici de *Corpo*
culo affirmant, *Qualis ſcilicet is eſt, tale eſ*
tum corpus: hoc Dominus transfert a
animi, hoc eſt, intellectum. quaſi di
Ut oculus eſt lucerna corporis; ita me
intellectus, animæ, quæ eſt præcipua
nis pars, & per quam homo bonus aut
dicitur. Quemadmodum igitur, u

Oculi fores animi.

lus, ita valere agnoscitur totum corpus Hippocratis assertio est, 6. *Epidem. sect.* Ita ut valet intellect⁹, valet anima, ac per totus homo, qui nunc significatur no- corporis. Si igitur, inquit, oculus tuus lex, hoc est, bonus est, totum corp⁹ (per l totus homo intelligitur) erit lucidum. culus est nequam, homo totus erit te- osus. Sic enim locum istum interpreta- rancisc. Vallesius *lib. singul. de sacra philo- ap. 84.* Usque adeò verò tota corporis vis ulis incumbit, ut Zamolxis & Abaris sophi totius corporis curatione opus lixerint, si quis oculis mederi vellet. si corpus curare quis affectaret, animū mis depurgandum. quod relatum est à Pierio *in præfat. lib. 33. Hieroglyph.* Porrò iadmodum antiqua gētilium supersti- ngulas humani corporis particulas, sin- Deos obtinere existimavit: ita Amoris n in oculis potissimū collocavit. Id cer- erianus *in Prometheo* ita extulit, ut di- eos singulares sui partes homini con- sse, quas sibi vendicent, suæque tutelæ s agnoscant. Caput itaq; Jovi deferunt, uno pectus, cinctum Marti, frontem o: unde Deum venerantes, ait Servius, em tangimus. Supercilia in Junonis tu-

Singulæ corporis partes à Diis.

tela fuisse ait Sex. Pompeius, quòd iis p
gantur oculi, per quos luce fruimur, q
Junone tribui putabant, Lucina inde
Aurem Memoriæ consecratam refert
us. Dextra Fidei sacra est: nam in fide
gitur. Dorsum & posticę partes Pluto
priè adscribūtur ab Artemidoro. Pedes
curio, à Democrito. Genua Miseric
quòd ea supplices attingant, ad hæc
tendant, hæc ut Aras adorent, ut inqu
nius *lib. 11. cap. 45.* Misericordiam au
Dearum numero fuisse olim, testatur
pud Athenienses Ara, teste Pausania
lostrato. Tali plantæve pedum in T
potestate fuerunt. Digiti Minervæ co
ti, Servio teste: Ubera, renes & inguina
ri. quò referri potest illud Epigramm
Rufini ita ab Hadriano Junio latinè r
lib. 4. Animadversor. *cap. 12.*

Lumina Junonis tibi sunt, digitiq; M
Cum Thetidis talis, ubera Cyprigene

ubi tamen per lumina intelligi debe
percilia, ut modò innuimus. Nam
Cupidini, Veneris filio, in quibus ex
ceu specula quadam, tribuit Philostrat
ptimè: Sunt enim oculi Veneris illic
potentissimū amoris incitamentum: qu

Oculi amoris [illegible]

f

r & amabilis intuitus quodam quasi
i vitalia populatur, & morsicatim me-
depascitur. Unde Apuleius Fotidis
culos *morsicantes* scitè appellat, *lib. 2.*
admodum Horatius oculos *in Dama-
tres* dixit, hoc est, in Damalis amorem
os. quo sensu & Persio *Satyr. 5.* In vene-
utris est, qui in hanc solutus & profu-
ctâ Metaphorâ à solo, quod *2. Georgic.*
vocat Virgilius:

*ui putre solum. namque hoc imitatur aran-
do &c.*

cans optimum solum esse solutum.
cum aramus, hoc agimus, ut terram so-
reddamus. *Turneb. lib. 18. Adversar.*

ccedit ad occulorum gratiam, quòd vel llorum in homine quidem benevolo is non mediocrem generare videatur item. Sic enim Euripides: *Oculorum gratia.*

ve est viri benevoli oculos intueri:

um osculamur, ait Plinius *lib. 11. cap. 33.*
m ipsum videmur attingere. Hinc O-
um, pro eo, quod est charissimum, a-
autum & alios frequenter invenias.
la Lusci hominis ad populum lata ro-
ut qui sciens prudens oculum lusco *Lusci rogatio.*

eripuisset,utroq; oculo ipse orbaretur.
rogationi ferendæ occasionem advers
dederat, quòd minas sæpius intentaret,
lum se illi erepturum, etiamsi pœnam
laturus,& oculo altero cariturus esset.p
lus æquitate vel potius necessitate rat
persuasus legem jussit: qua tamen nihi
talionis,quæ populorum omnium quo
modò communis erat, derogabatur. c
nim malitiosè alterum excæcavisset, æc
erat,ut ipse excæcaretur. quod graviter
putat Joh.Bodinus *lib. 4. de Re-
publ. cap.3.*

DE SELLIS, STAPHIS, ET EQUORUM SOLEIS.

Tit. XVI.

Sellæ equorum.

*Sellas equorū omnes credun
viter inventas, aut salten
Imperium Rom. introducta
quandoquidem in statuis antiqui
cernatur, quod unquam Sellas equi
erint; uti nec in ære, aut toreuma
Etsi igitur non usque adeò antiquæ
usum tamen harum fuisse invenio
perante Constantino Magni illius*

ini filio, hoc est, anno Christi XL. Scribit enim Zonaras, quod ans cum fratre suo Constantino de rii divisione dimicaturus, in medi- Constantini exercitum irruerit, & ussum eum equo & sellâ deturbarit. ella etiam Theodosius Magnus loqui- q imperare cœpit anno CCCLXXXII. uadã enim lege præcipit, ne sella cum is & averta, sexaginta libras auri seat: ea comminatione, ut si quis præ- ta moderaminis Imperatorii libra- ta transcenderit, ejus sella in frusta itur, averta verò fisci juribus depute- l. quoniam. C. de curs. publ. lib. 12. *sdem sellæ mentio quoque fit in con- tione Leonis Imperatoris, qui solus erare cœpit anno CCCCLXXII. Ea pe lege prohibetur, ut nulli prorsus li- in frenis & equestribus sellis, vel in heis suis margaritas, smaragdos, & cinthos adaptare.* l. un. C. Nulli lice- n frenis lib. 11. *Nicetas quoq; in vita ndronici Comneni de Theodoro quodã uitur, qui ex equi sella descenderit,*

quam ἕδραν nominarant, h.e. sellam in
qua sedebatur. Sed & Zonaras iden no-
men pro sella equestri usurpat, in vit Cō-
stantini Monomachi. ut ita extra o nē
dubietatem sit, Equestris sellæ non a o-
dum vetus inventum esse.

Staphia: Stapedes.

Staphiæ quoque sive Stapedes qu de
introducti fuerint, non usque adeò ex li-
tū est. Sed quoniam horum nec vestig m
in marmoribus aut æneis tabulis, & ne
etiam nomen exstat: dicto non absur m
videtur, Eos post ruinam Imperii Ro ni
fuisse invētos. Ideoque rei novæ necess u-
isse novum quoque excogitare vocabul n:
quod est Staphia, vel Stapes, Stapedis u
est, locus in quo pes queat consistere.

Solea equorum.

Sunt etiam, qui velint, ne calce os
quidem olim fuisse equos: eò quòd in e e-
stribus statuis ferrea ista calceamenta n
conspiciantur. Cujus rei causam sanè b d
scio. Legi tamen, Poppæam Sabinam, N -
nis uxorem charissimam, delicatiori u
suis jumentis soleas ex auro induisse: cæ-
ris verò ex argento. Id quod illi in m -
tem haud venisset, opinor, multò verò i-

factitatum ab ipsa fuisset, nisi jam calceari consuevissent equi. Nice-ircafinem historiæ suæ scriptum reli-, Latinos pulcherrimam statuã eque-n, quæ Iesu filio Nave, vel ut alii in-retantur, Bellerophonti sacra crede-r, destruxisse; & sub ferro calcibus pto, hominis effigiem invenisse. Credo ur Equis ferreas soleas olim indutas e.

OTÆ, sive COMMENTARII.

Tradidit Polydorus Vergilius *lib. 2. de ntoribus rer. cap. 12.* & Johan. Corasius *libro to Miscellan. cap. 2.* Peletronios, qui ssaliæ populi sũt, frenos & ephippia pri- invenisse. quod ut assererent, adducti l dubiè fuerunt illo Plinii loco, quo fre- & strata equorum Pelethronium inve-, scriptum exstat *lib. 7. cap. 56.* Credide- enim *Equorum stratis* Ephippia incun-ter significari: Minus tamen conside-, opinor: cum eo verbo non tam eque- sella, quã ꝙ equis injicitur, denotetur. Qcquid.n. ait Varro, insternebant, à ster-nendo

Ephippia an veteribus in usu.

Strata equorum.

nendo ſtragulum appellabant: quale c
lud, quod lectis operiendis inſterni ſol
ſtratum & inſtratum etiam eſt operi
tum equorum: cujusmodi Stragulæ B
lonicæ feruntur. Johan. Brecheus *in l. i*
tum 45. ff. de verbor. ſignif. Quo fit, ut
Ephippiorum & ſellarum equeſtrium
Plinius, neque etiam ullus alius idone
ctor meminerit; uſum earum priſcis R
norum temporibus nullum fuiſſe exiſ
Nec mutat, quod Ephippiorum fiat m
apud Horatium *lib. 1. Epiſt. 14*:

Optat ephippia bos piger, optat arare cab

Nam ſi genuinam verbi ſignificatione
tueri volumus, deflectitur ἐφίππιον ἀ
ἐφ' ἵππου ab eo, qui equo inſidet &
vehitur, & propriè de milite equite dic
cui opponitur ὁ πέζος, pedes miles: U
δρόμος ἐφίππιος, equeſtris curſus. & q
doque etiam pro certamine currentiu
quorum ἐφίππιον accipitur: nihilque al
di eſt, ut pro ſtrato ſive inſtrato equi in
gatur.

Staphia veteribus incognita.

At verò adminicula illa, quibus &
conſcenduntur faciliùs, & quibus p
utrinque inſeruntur, ut quieſcant, & c
modior fiat ſeſſio; noviter inventa
dubitandum non eſt. Nam ut in marm

eis ſtatuis , itemq́ue in arcubus trium-
bus Romæ conſpicitur, antiqui admi-
o eo non utebantur: nec quo nomine
letur, apud ullum Græcorum aut Lati-
m auctorum legitur. Vulgus *Staffas*,
ias, vel *Stapedes* vocat, quod in eis pes
ommodè. Cœl. Rhodiginus *ſubſellares*,
l ſub ſella propendeant; Rob. Valturi-
rrum ſcanſile. Saltu autem Veteres ſe
eciſſe in equos, abſque illo, quo dixi,
niculo, oſtendit Virgilius *lib.12*.

Salitio in equos.

frenant alii currus, ac corpora ſaltu
bjiciunt in equos, & ſtrictis enſibus adſunt.

nde Turno, eodem libro:

oſcit equos, atque arma ſimul, ſaltuque ſu-
perbus
micat ———

ius verò etiam id docet Vegetius *lib. 1.*
tantùm, inquit, à tyronibus, ſed etiam
endiariis militibus Salitio in equos di-
tò eſt ſemper exacta. quem uſum ad hãc
e ætatem, licet cum diſſimulatione, per-
ſſe manifeſtum eſt. Equi lignei ſub tecto
ne; æſtate ponebantur in campo. Super
tyrones primò inermes, dum conſuetu-
proficerent, deinde armati cogebãtur
aſcende-

aſcendere.tantaq; cura erat, ut non tan
à dextris, ſed etiam à ſiniſtris partibus
ſilire & deſilire condiſcerent; evaginat
iam gladios vel contos tenentes. hoc
aſſidua meditatione faciebant ſcilicet,
tumultu prælii ſine mora aſcenderent,
tam ſtudioſè exercebantur in pace.
vius *ſecundi belli Punici.lib.3.* Nec omnes
midæ in dextro locati cornu: ſed quibus
ſultorum in modum binos trahentib
quos inter acerrimam ſæpè pugnam, in
centem equum ex feſſo armatis transſu
mos erat. Tanta velocitas ipſis, tan
docile equorum genus! Xenophon Soc
cus in eo libro, *qui Equitum præfectus inſc
tur*: Poſtquam verò, equites eſſe oport
dictum eſt; quanam parte Equites op
comparentur, hoc in medium conabor
ponere. Ex his igitur Juniores impeller
q; adhortari debemus; ut in equos in
diſcant: hujus autem rei magiſtrum pr
ptoremque qui adhibuerit, jure laudab
Natu autem grandiores adſuefacere,
ſcandendis equis, Perſico more, ſe invi
adjuvent. Quia verò illa Equos aſcen
di ratio non facilè, & nec ſine labore a
moleſtia expediri poterat, ab iis præſerti
viribus non valebant, nec habebant, q
e(

...s ipsos tollerēt: igitur ad minuēdū illū ...rem Viocuri, seu qui vias militares ster...nt, in lateribus viarum collocabant al...s quosdam lapides, & tanquam quædā ...a suggesta excitabant, ex quibus parvo ...tio quilibet, tenui etiam corporis fir...te, poterat se conjicere in dorsum equi. ... etiam in vita C.Grachi narrat Plutar... qui Cajus cum omni ratione consule...mmodis multitudinis: studeretq; cun...m Italiæ populorum animum sibi cō...e, in aliis etiam plures vias stravit, & cū ...commodas valdè fecisset atq; ornasset, ...it etiā ut lapidibus certa mensura posi...columellis quibusdā notarentur mil...suū, & aliis itidē propinquioribus lapi... effecit, ut qui equo veherentur, possēt ...facilè ascendere, sine instrumento illo, ...uic rei facto utebantur, cū in equū im...vellēt. Prætereà (inquit) dimēso viarum ...o, singulis Milliariis (est autē milliariū ... minus quàm octo stadia) columnas ...as spacii signa proferentes constituit: ...nsuper lapides parum inter se distantes ...raque viarum parte disposuit, ut ex il...liter, & sine saltu in equos esset a...is. Quibus ex locis evidēter evincitur,

Veterum adminicula, equos ascendēdi.

sta-

Staphias Romanis antiquitus in usu ne
isse; ideoque inventionem harum nova
se. quod eleganter docuit Robertus Va
us de re militari. *lib. 10. cap. 2.* & Petrus V
rius *Variar. lection. lib. 37. cap. 15.* Cæt
ex illo Plutarchi loco etiam discimus
manos itinerum spacia milliaribus & la
bus fuisse dimensos. quod disertè etiam
bat tex. *in l. propter litem. 21. §. fin. ff. de ex*
tutor. & §. qui excusare. Inst. eod. tit. in ta
ut Lapis & Miliarium pro uno eode
dicatur *in l. 1. §. initio. ff. de officio præf.* U
quòd singulis miliariis, auctore Grach
pideæ columnæ spaciorum signa ins
habentes fuerunt positæ. Unde lapi
quoque itinerum dimensionem fieri
sum venit. Hoc & Quintilianus indicat
cap. ult. Reficit quoque (de partitione l
tur) audientem certo singularum pa
fine, non aliter quàm facientibus iter
tum detrahunt fatigationis notata insc
lapidibus spacia. Boëtius etiam *lib. 3. Ge*
lapides quosdam, quos appellat *Cursor*
tiquitas, inscriptos fuisse ait, quibus i
discriminarentur. Idque pluribus ex
tur Barrab. Brissonius *lib. 4. Selectar. ant*
cap. 8. quibus adjiciendum est, quod de
rio aureo est proditum. Id enim co

Miliaria lapidibus discreta.

Miliarium aureum.

lam erat, in capite Romani fori prope
n Saturni: in quàm columnam omnes I-
viæ terminabantur. Plinius *lib. 3.* Roma
litur in regiones 14. compita earum
pass. ejusdem ſpacii menſura currente à
rio in capite Romani fori ſtatuto ad
las portas, quæ ſunt hodiè numero tri-
ſeptem. Cornelius Tacitus *lib. 17.* Otho
us liberto per Tiberianam domum in
rum, indè ad Miliarium aureum, ſub
n Saturni pergit. Idem & Tranquillus
tidem penè verbis *in Othonis vita*: Plu-
us verò *in Galba*, his verbis Miliarium
ibit: In forum ibat ad eā partem, in qua
rat aurea columella, ad quam omnes I-
viæ terminabantur, hoc eſt, initium &
n capiebant. Quid autem in cauſſa ſit,
l apud Æmilium Macrum, mille paſſus
à Miliario Urbis (alii, *Muro urbis* legūt)
continentibus ædificiis numerādi ſint
paſſus. 154. de verbor. ſignific. id à Juris no-
iterpretibus ad eum locum, & ad *l. 2. d. t.*
enter eſt explicatū. quibus adde quod
n. Auguſtin' ſcribit *lib. 4. Emendat. cap. 7.*
e Equorum autem ſoleis dicta ali-
qua ſunt *lib. 1. Tit. de Equis. fol.*
464. & 480.

DE QUADRATURA C
CULI SEU MODO REDUCENE QUADRATI AD CIR- CULUM.

TIT. XVII.

Scibilia, sed non scita.

Uctor est Aristoteles,
quidem esse scibilia vel
posse, quæ tamen scita non
sint, eò quod via ac modus eorum ig
tur. Exemplum ponit de Quadrato i
culum reducendo, Id quod nec ips
quisquam alius ad nostram usq; a
hāc facere poterat: nisi quod annis a
plus minus triginta, Ars ista fuit i
ta: quæ mirabile quoddam secretum
continet. Græci τετραγωνισμὸν *vi*
quæ est alterius cujusdā figuræ ad cir
reductio. Fit autem hoc modo. Duc
est Circulus AB. cujus area ita m
da, ut Diameter constituatur AC.
tudine 14. pedum. qui numerus trip
producit 42. Huic si addideris sep
Diametri partem, quæ sunt 2. prov

τετραγωνισμός.

Circumferentia enim Circuli triplo
squiseptima parte major est Diame-
ntellectâ Circumferentiâ & Diame-
facile est Aream circuli invenire.
si per dimidietatem, id est, per 2 di-
imus diametrum, provenient 7; &
umferentiam similiter per 2, prove-
22. qui numerus ultimus per 7. mul-
atus, producit 154: quæ, pro ratione
ematica Aream circuli constituunt.

Calculus hic est.

iameter tota est	14	7. Quotiens
midietas est	2.	
rcumferentia integra	44	22. Quotiês.
midietas est	22	

o Quotientes 22. & 7. inter se mul-
ati constituunt Aream circuli 154.

22
7

154 Area circuli.

t ut Quadratum inveniamus, huic
le. quod ad hunc reperitur modum.

Divisa, quemadmodum factum est
metro in 14. partes, ducenda est line
undecima parte ad circumferentian
puncto D, ad F. unde angulus fit re
cum Diametro. Posteà ab ultima p
Diametri ducenda est linea ad idem
ctum F. & fit linea CF. atq; ita Quad
illud Circulo erit æquale. Quod ut v
esse deprehendatur, necessum est, ut i
Quadrati longitudinem metiamur.
tienda itaq; erit linea C D. quam 11.
esse diximus. Numerus iste multipli
per 11. conficiet 121. posteà mensuran
linea D F, & longitudinem ejus hoc
do deprehendes. Ducenda erit linea
cto E, quod circuli centrum est, ad F
nascetur triangulus D E F. Line
E F, æqualis est dimidiato diametro,
est 7. pedum, quandoquidem integer
meter 14. pedibus constat. Numer
le per 7. multiplicandus erit, & p
nient 49. de quibus detrahendi 16. q
merus est multiplicatus Lineæ E D
est pedum 4. qui multiplicati faciu
Detractis igitur 16. à 49. restabu

ideò potentia Lineæ D F, erit 33.
quo numero conjunctis supradictis
prosilient 154. Unde apparet, poten-
n Lineæ F, quadratum constituere ex
quantam ipsam Aream Circuli dixi-
.

OTÆ sive COMMEN-TARII.

estionis hujus de Quadratura Circuli, an cet ea possibilis sit, nec ne, jucunda qui- est inquisitio; at explicatio difficilis; co- io autem cum ad alia, tum ad multorum rum Aristotelicorum intelligentiam uam utilis, ut testatur Benedictus Pe- us *de Communibus omnium rer. natural. rip. & affection. lib. 10. cap. 19.* Circulum m quadrare conati sunt, apud Veteres, iphon, Bryso, Hippocrates Chius, Eu- s, Archimedes, Apollonius, Porus. E ntioribus Boëtius, Campanus, Cusanus, iomontanus, Oroncius Finæus, qui si n multa docere atq; demonstrare poli- s & aggressus est, tam multa præstare & icere potuisset, immortalem sanè glori- uisset consequutus. Et ex Veteribus *Quadratura Circuli an possibilis.*

Antiphon: Bryso.

quidem Antiphon & Bryso satis nc
perhibentur Mathematici, vel Ariste
reprehensione *1. physicor. tex. 11. 1. Posteric*
23. & 1. Elenchor. cap. 10. Nec enim adv
ignaros & inertes athletas Aristoteles l
tus est, ut discipulus ejus Alexander I
athletas deposcebat, cum ad olympica
ronam invitaretur. Hippocrates verò C
præterquam quod & ipse ab Aristote

Hippocrates Chius.

dem satis nobilitatus sit, admi
prorsus fuit Naturæ, dicam, an fortur
raculo? Hic enim, ut ait Philoponus
mum Aristotelis physicum, Mercator, ci
piratarum navem incidisset, Athenas
rat prædones accusandi gratia: & cu
Athenis persequendi criminis caussâ
retur, accessit ad Philosophos, quoru
suetudine tantum in Geometria prof
duas res in Geometria maximas te
valdeque promoverit, τετραγωνισμὸν
draturã circuli, & duplicationem cub
culi quidem quadraturam non inve
cum quadraret lunulam, falsò arbitra
ex hac Circulum quadrari. Nam
nula quadrata circulum quadratum
bitrabatur. Hæc Philoponus. Sed H
cratis ut & reliquorum omnium de
dratura circuli demonstrationes Jol

B

on uno libello diligenter collegit, eaque demonstrationum vitia & errata liter & accuratè patefecit. quemadmo- & docta exstat eadem de re Petri Ra- isputatio, *libro 1. Scholar. Mathematic. & Geometr.* Adeò nō absq; ratione dixisse tur Aristoteles: *multa sciri posse, quæ non-scita sunt,* ut τετραγωνισμὸν circuli. Ejus scientiā nondum esse quidem, at ipsū n esse quiddam scibile. *in Categor. cap. 3.* sensu Marinus *in protheoria Datorum* nat, Circuli scientiam, quamvis nondū epta sit, percipi tamen posse. Idque quoque in rebus usu venire credo plu- s: rectè ut possimus dicere, *Ma- m partem eorum, quæ scimus, esse minimam n eorum, quæ ignoramus, aut scire possumus.* n in sententiam Cardinalis Cusanus m conscripsit, *de Docta ignorantia.* *Ignorantia docta.*

Cæterum quæstionis istius nodum in etri & peripheriæ sive Circumferentiæ ne esse P. Ramus putat *in d. libro 19.* Eam irollus hoc capite nostro diligenter ex- t. Cujus demonstratio sic habet. De- strandum est Quadratum Lineæ F C. re aream circuli propositi. Linea D C, . partium talium, qualium tota Dia- *Schematis demonstratio.*

meter est 14. Linea E F, est radius ci seu dimidia Diameter, id est 7. partiu triangulo igitur rectangulo, D E F, sunt duo latera, D E, 4. partium, & E F. 7 tium. Ex his duobus notis lateribus, *pe nultimam proposit. primi Euclidis*, notū fi tertium latus D F. subtrahe quadratum ris D E, à quadrato lateris E F: residuu quadratum lineæ D F.

Latus D E est 4. partium, ejus Quadr est 16.

Latus E F est 7. partium, ejus Quadr est 49.

E F Quadrat. 49.
D E Quadrat. 16. Subtrahe

D F. Quadrat. 33. Residuum

Cognitis omnibus lateribus in tria rectangulo D E F, cognoscendum eti ipsum in altero triangulo rectangulo in quo dantur duo latera nota. Lateris quadratum est 33. Lateris D C. quad est 121. Si enim undecim in seipsa plices, tot provenient. Ex horum du laterum Quadratis cognitis invest etiam quadratum tertii lateris FC, qu timum est, & scopus propositus i

d

onstratione. Illud enim Quadratum est
le areæ circuli propositi. Invenitur au-
ertii illius lateris quadratum itidem *per*
imam proposit. primi Euclidis. Adde
ratum D F. 33. ad quadratum D C 121.
ma erit quadrati F C, 154. quæ etiam a-
Circuli fuit antè inventa, ut in ipso textu
irolli ostendimus.

uadratum Lineæ D C est 121.
uadratum lineæ D F est 33. Addendum

Quadrator. duorum summa
est area Circuli 154.

ineæ E F Quadrat. 49.
ineæ D E Quadrat. 16. Subtrahe.

ineæ D F Quadrat. 33. Residuum

11
11

11
11

121. Quadr. Lineæ DC.
33. Quadr. lineæ D F.

154. Quadr. lineæ F C.

Hæc duo quadrata addenda sunt, & proveniet quadratum lineæ F C quod quadratum æquale est Areæ Circuli.

 Hæc

Hæc eadem ſumma provenit etiam,ſi p
midiam diametrum,id eſt,per 7. multi
dimidiam circumferentiam Circuli,
eſt 22

$$\begin{array}{r} 22 \\ 7 \\ \hline 154. \end{array}$$

Atque hæc quidem propoſiti à Panci
Schematis demonſtratio,ut puto,vera
qua plura videre poteris, Lector,apud
Chriſtmannum, profeſſorem Heidelbe
ſem, virum doctiſſimum, in eruditi
ſcripto,cui titulum fecit, *De Quadratur*
culi. quo in tractatu nihil ferè aliud
quàm ut Schema iſtud explicet. Quod ſi
certiora mihi demonſtraverit,nunqua
cò perfrictæ frontis fuero & duræ cer
quin meliora docenti ſim obſecundat
Neque enim ex eorum ſum numero, q
as opiniones adeò pertinaciter defen
ut refelli, turpe; vinci, nefas eſſe putent
qui de vita, quàm de propoſita ſuscept
opinione malint decedere. cum præſe
hi neque ſibi ſint,neque ſuis civibus util
perniciem Reipub. afferre ſoleant: ut g
ter cenſuit Johan. Bodinus in Methodo
ſtor. *cap. 5. fol. 123.*

Iac. Chriſtmannus.

Pertinacia quorundam.

TORMENTIS MURALIBUS ET BOMBARDIS.

Tit. XVIII.

Ormenta illa bellica, quæ Bombardæ dicuntur, inventa fuerunt à Germano quodam, circa um Christi 1378. Eaq; primum usurpaerunt à Venetis cum Genuensibus ad as-Clodias *confligentibus, quas hi suo ibantur subjicere dominio, quibusvis is conditionibus spretis. Sed machinis dem & instrumentis hisce fracti Genses, ad unum ferè omnes dati fuerunt rnecioni.* Bombardarũ inventio.

Dictæ sunt Bombardæ à sono, quem nt. Hinc excogitata fuerunt manualia tormenta, quæ vel funiculo incenso, rotâ agitatâ globulos projiciunt, ut coè videre est. Ideoq; copiosius de his disre superfluum duco: sicuti & de pyrio vere, ad hunc usum præparato. denominatio

Sclopus,

Scloppeti. Sclopus, *Latina dictio est, à sono, q*
inflationibus earum erumpit. de quo
sius:

Nec sclopo tumidas intendis rum
buccas.

qui versus de eo, quem jam dixi, son
accipiendus: non verò de illo, qui ex
petis nostratibus, qui tum temporis
dum exstiterunt, emittitur.

NOTÆ sive COMMENTARII.

Inter alia Germanorum inventa,
Bombarda. postremum locum merentur bellica illa
menta, sive machinæ metallicę, quæ igni
cendio, & sulphureo pulvere, glandes æ
flammeasque pilas, & globosa graviaqu
xa convolventes, horrisono fragore ac t
tru longè lateq; jactant, muros urbium
unde dictæ. tientes, & obstantia quæque demoliente
ctæ Bombardæ, à bombo & sono que
dunt, quasi bombizatio quædam arden
Robertus Valturius putavit; *de Re mi*
lib. 10. quibuscum si Catapulta Veterum
antiqua belli tormenta conferantur,
hæc puerilia quædam ludicra, ex Bodini
te

videri possint, *in Methodo histor. cap. 7.* fit, ut mirari satis nequeam, Valturium iam *Archimedi* Bombardarum inventm attribuisse eo tempore, quo Marcel- yracusas obsidebat, ut Civium suorum atem tueretur, patriæque excidium vel eret, vel differret. Miror etiam, cur non *trium* Macedoniæ regem illarum Invẽ- n laudaverit: quem constat in excogi- s & fabricandis machinis bellicis ita ex- e ingenium, ut πολιορκητὴς inde fuerit latus, obstupente Lysimacho perspectâ inæ industriâ, qua Cilicios oppugna- & divinum vocante Demetrium, teste rcho *in ejus Vita.* Sed de Archimede ea e dictum à Valturio opinor, qua Con- s Mendoza, Maffeius, alii Rerum Indi- n Scriptores, à Chinensibus ut Typo- hiam (qua de re suo loco, & quidem *Tit.* ximus) ita & bellica ista tormenta exco- a, & multis jam retroactis seculis in usu e, non dubitarunt asserere. Quibus me- annumeres, qui Machinas istas jam pri- *à Mauris*, antequam earum ulla apud manos esset noticia, usurpatas fuisse di- . Cui enim persuadendo verisimile fieri erit, Tormentorum istorum usum quo ibus obsessis ad depellendos obsidentes

harum author an Archimedes.

an Demetrius.

an Chinenses.

an Mauri.

nihil

nihil eſt ſalutarius, tanto temporis inte
lo potuiſſe delitеſcere? cum, quam pri
Venetis Bombardarum; Romanis typo
phiæ uſus eſſet oſtenſus, ſubitò ille ad
atque item alios fuerit divulgatus, ut ii
die ubivis gentium & locorum nihil
quentius videas. Magis verò etiam rid
ſunt, qui Machinarum iſtarum autho
conſtituunt

an Salmoneus.

——— crudeles dantem Salmonea pœna
Dum flammas Jovis, & ſonus imitatur O
lympi
Demens, qui nimbos, & non imitabile ful
Ære, & cornipedum ſurſu ſimulabat eq
rum.

ut eſt apud Virgilium *6. Æneid.* Nam
verſibus iſtis rectè colligitur, Salmone
chinamentum illud ſine noxa erat, ad t
rem duntaxat incutiendum; ideoque p
inanem ſonum & ſtrepitum fulmini ne
quam adæquandum. quo loco etiam h
poſſis ſagittas igniferas apud Jul. Poll
lib. 1. Onom. cap. 10.

——— & arſuras cœli per inania gland

ut ait Statius Papinius *lib. 10. Thebaid.*
ſiquidem glandes plumbeæ percalefac
funditoris, liquatæque ardeſcebant, ſi
rimento creditur & Lucretio *lib. 6.*

——plumbea verò
ns etiam longo cursu volvenda liquescit.

mbardarum ictus à fulmine, quoad so- ignem, ictum, itemque effectus (exce- ficiente & materia) non tantùm nihil t, sed etiam illud superat. Si enim ad a- n imitationem conferre illa libeat, Pli- monet *lib. 2. cap. 54.* unum hominem emper exstingui à fulmine; cætera verò alia, quæ quidem fulmini obnoxia sint, perimi: Naturâ homini hunc quasi ho- n tribuente, cum alia animalia viribus præstent. Machinæ contrà hæ homi- nimè parcunt. Quinimò cum fulmen ncidere soleat, ideoque inanimata ple- ue petat, rarissimè hominem: hæ unius m ferè læsionem intendunt. Præterea a adferuntur ab Auctoribus contra ful- s ictum remedia: qualia à Plinio *lib. 2. cap.* censentur, Specus altiores quinque pe- s, in quibus se occultasse nonnullos me- æ est proditũ; Lauri frutices, unde lau- coronam gestatam ab aliquibus legi- pelles vituli marini; ex quibus taberna- sibi quidam obduxisse dicuntur; pennæ æ, itemque hyacinthi gestati. At ma- china-

Bombardarum & fulminis collatio.

chinarum iſtarum ictui & violētiæ non
rus decempedalis, nedum ineptiæ illæ q
quam obſiſterent. Adhæc Nubes, qua
concurſu & colliſione tonitru & fulme
citatur, Nolarum ſeu æramentorum ſor
temque tormentorum murmure & fra
diſperguntur, & vel evaneſcunt, vel ali
pelluntur. At verò Machinarum bellica
furor & vis, ab hoſtibus illata, nullo n
ſiſti aut leniri poteſt. Fulmen rurſus
cum ferè tantum infert ictum, & unicu
rè, & quidem rarò, hominem interimit
rum autem ictus ſunt perplures, & u
quoq; multi ſæpenumerò Mortales per
Fulgur etiam lumine ſuo, quandoque
fragor ictum futurum prænunciat: Illæ
trà ſimul ferè & coruſcant & iciunt:
obmurmurādo feriant, & feriendo ob
murent; ſicque uno ferè momento gl
intra corpus, & ſonum intra aures mi
Tandem multæ dantur regiones & ten
anni, frigidiora ſcilicet, ut Septentri
& hyems: Item calidiora, ut Ægyptus &
intenſior, quibus vel ob frigus nimiu
lor vaporis exſtinguitur; vel ob calo
mietatem vapor prorſus abſumitur: C
quenter igitur nullæ tunc nubes, nec
rum colliſiones, neque etiam fulmina

erò machinæ hæ per omnes regiones
æ sunt, & omni tempore effectum suum
int producere. quemadmodum latius
Franciscus Rota & Paræus inter se con-
it. Cum itaq; Machinæ hæ non tantùm
ntur fulmen, sed etiam superent, fieri
otest, ut Salmoneus auctor illarum per-
i possit, cum poëta hunc dicat, non imi-
e fulmen simulasse : ut rectè collegit
c, Rota *cap. 1.* Laudat Plinius Apellem
rem nobilem, quod tonitrua, fulgetra
gura pinxerit, quæ picturâ exprimi vix
nt. At quanto ars hæc præstantior, to-
a sono damnoque prorsus æmulans. ut
it incusare poëtæ antiquum Prome-
n, ad quem Fulgentius providentiam
, quam Græci προμηθείαν dicunt, quare
præsenserit hoc machinæ bellicæ genus,
ire posteros milites ex marmore Pyre-
on potius informaverit, quàm ex mol-
. Verius est, Machinæ istius Inven-
i fuisse Germanum, consentientibus
c historicis, itemque Polydoro Vergi-
2. de Inventor. Rer. cap. 11. Petro Ramo *lib.*
lar. Mathemat. & Steph. Forcatulo
e Imper. & philosoph. Gallor. sive Authoris
nomen ignoretur, sive Monachus fue-
iburgo oriundus, *Constantinus Ankli-*

Apelles tonitrua pinxit.

Bombardæ invẽtor Germanus.

tzen, ſive *Bertholdus Svvartus*, ut à Forca
nominatur; & quidem vitæ monaſtica
certè ocioſæ. Quia enim nihil agendo, u
cebat M. Cato, malè agere diſcimus, ille
tallis transformandis incumbens, præt
pinionem æs ſubſilire cum fragore ſenſ
gnea vi & tenui pulvere tantummodò
ſatum. Chimiſtam enim hunc fuiſſe di
& ſervaſſe aliquando domi in mortario
verem ſulphureum, cujusdam medicin
ciendæ cauſſa; illudque texiſſe lapide,
de contigiſſe, ut dum ignem ex ſilice p
excuteret, ſcintilla intrò ceciderit, ſubit
flamma eruperit, atque lapidem in altu
lerit. Inde ille ejus rei caſu doctus, poſt
ctâ ferreâ fiſtulâ, & pulvere confecto, m
nam reperiſſe dicitur. Ei igitur fortu
hil tale meditanti opus illud objecit, n
cus atque Diocli Athenienſi harmo
dum vaſa teſtacea ligno pulſaret. *Suida*
ξυλυφίων. Adeò verum eſt, quod Aratu
didit, Non omnia ſimul edoctos hon
Jove, ſed adhuc pleraque occulta m
quorum aliqua dabit & inpoſterum
bet ſcilicet Natura ſcientiarum th
innumerabiles, qui nullis ætatibus
riri poſſunt; ut Bodinus dicebat.

Ja

im cum Inventionem hanc Germanis possint eripere Invidi, ut tamen quod nt habeant, cum Inventorem, tum opsum exsecrantur. Authorem enim ad exitium humanũ natum dicit Ver: ideoque nomen ejus exsecrabile purdanus, quòd tormenta illa ad damna ni generis potius, quàm ad utilitatem ta videantur. *lib. 17. de artib. artificiosisq;* uæ & ipsa exsecratione digna censet iVergilius, quod ab humano ingenio is excogitari potuerit horribilius. Imò dduci se posse ait *lib. 3. cap. 18.* ut humangenium invenisse hæc credat, sed polum quendam Dæmonem mortalionstrasse putat, ut inter se non modò verùm etiam fulminibus pugnarent. etiam video Philippum Melanchthoin generis humani perniciem illud fellicorum tormentorum genus diceintum, Monacho ministro & fabro, o architecto: ut cum labasceret paulactoritas insanæ superstitionis, quæ his ibus fascinatas hominum mẽtes præet in exitiũ æternũ; succederet iisdem ibus aliud mali genus, quod in corporet, sed in mutuam perniciẽ horribili hominũ instructũ atq; displosum *lib.*

Inventoris & operis ipsius exsecratio.

5. Chronicor. sub VVenceslao Caroli IV. Fili
quam sententiam exstant elegantissimi
sus ad *Quercetam Sclopetarium*, quos ven
tis eorum gratiâ placuit apponere:

In pravas spretâ, quum labes, Numinis
Se mortale genus laxis immersit habenis,
Armipotens, scelerum vindex, justissi
nus,
Ignivomas rutilo nubes fabricatus Olym
Torsit in indomitas ardentia fulmina

At magis exarsit sceleris vesana lib
Invisum cœlo & terris, è faucibus Orci
Verticis obrasi monstrum dum excitur
cis,
Orbis dira lues, nostriq; infamia secli.
Hoc nova namque novo cuduntur f
fabro,
Et Stygia erumpunt Stygio documenta
gistro,
Qualia Avernalis pandens mysteria
Torva Hecate dederat, monstroso inc
cullo:
Lurida quum pariter permixto sulph
tro
Tisiphone adjunxit, flammasq; operasq;
stras.

Flammigræ hinc retrò torquentur fulmine glandes,
Glandiferaq; fremunt horrendo murmure flammæ.
Ut reboent campi, monteſq; & magnus Olympus.
Mox rapidum latas infert ſe virus in oras,
Quod quatit (heu furiale malum!) tot fortia bello
Corpora, tot tetro raptim ulcere paſcitur artus.
Creſcente ut pœnâ, creſcat quoque Numinis ira. &c.

deſunt, qui Machinarum ænearum au- *Perilli taurus.*
em dignum cenſeant, qui ut Perillus
um æneum, ita ipſemet tormentum hoc
ius experiretur. Perillus enim Atheni-
, in fundendo ære celeberrimus, Tau-
naturali ſtaturâ majorem fabricârat, oſ-
ſumque animal & homini ſocium in e-
em ſupplicium acerbiſſimum converte-
nugitus promittẽs igne ſubdito: & quia
ulachris Deorum atque hominum a-
verat pulcherrimam artem, cruciatum
us experiri juſſus eſt juſtiore ſævitia, pu-
tormenti authore, talione decantata.

Eandem propè exercuit Ludovicus
Caveæ ferreæ. Francorum Rex, Caveas ferreas quovis
cere duriores facere monitus, in pœ
potius, quàm in custodiam miserorum
reatum qualem qualem sustinerent.
Episcopus Virodunensis, qui excogi
primùm his caveis sibi placebat, prim
rum inclusus totis quatuordecim ann
diculus & mœrens obduravit. *Philip. C*
in Ludovic. XI, cap. 136. & Forcatul. *lib. 2. d*
per. & Philosop. Gallor.

Verùm enimverò etsi machinâ illâ
Bombardarum utilitas. nihil pestilentius est Urbibus obsessis: n
ri tamen non potest, nihil quoque ha
salutarius, dum obsidentes arceantur, &
silis ignis regeritur. Et quid Natura bo
dit hominibus, sine aliquo malo? Duc
cipua elementa, Aqua & Ignis, hoc pat
unt, quibus vita maximè fovetur, & ma
perditur, absorptis urbibus, nedū hom
Valdeque verisimile est; sivisse Deum
lari quodam judicio tam perniciosum
mentum recenter reperiri, ut mutuo t
affecti mortales, nec viribus ita confid
facilius alerent concordiam, & bella de
rentur, incerti & mortiferi ictus timer
leam. tantum abest, ut virorum virtus
tate perierit: sicuti olim questus fertu

Rege satus Archidamus, teli novum ge-
Sicilia allatum demiratus: cum potius
: non nisi audacibus & ferè desperatis
eliandum inter grandines flammarum,
Forcatulus *d.l.4.* Hinc illa Herculis Fer-
principis querela. Cui cum *Spingardæ* *Spingarda.*
Spingardas autem vocabant minora
ēta tricubitalis longitudinis, glandem
majoris magnitudine violenter evo-
es) calcaneum detersisset, malignè &
ro more (*Coleonem* Venetorum copiis
ctum fecisse dixit, qui viros fortes gla-
que hasta pro virtute & gloria dimicā-
usitata atque horribili pilarum procel-
nendos curaret. Ea enim humanitate
es ducesque extra cruorem, per id tem-
Italia depugnabant, ut eo prælio, funa-
accensis, cum nox ingrueret, amplius
or millia cataphractorum equitum, *Acrius hodie*
abili ridendaque, hodie spectaculi con- *pugnatur,*
one, concurrerint: Ut bella illa si cum *quam olim.*
is hoc tempore conferantur, propemo-
ludicra videri posse, Jovius scripse-
Atque ita esse, res ipsa loquitur: cum
olùm arma tam defensiva, quàm offen-
utata, & ad accelerandam mortem, at-
nterficiendos homines, perniciosa arte
ta sint; verū etiam tormenta illa bellica

tam majora, quàm minora, frequentior usu, quàm anteà, esse cœperint. quorum primi perpessi fuerunt Genuenses in b illo à Venetis contra ipsos ad Fossam-C diam suscepto, circa annum Christi mil mum, trecentesimum, octogesimum. Ge enses enim se quidem interfici sentieb quo tamen teli genere, non animadve bant. Jam enim tum primùm novum h partum Mundus hic pepererat. Planè bellum, ut Thucydides dicebat, non g tur certis pactis aut legibus, licebit sanè vis, quemadmodum Antigonus apud tarchum ajebat, aut dolo, aut vi, aut ap aut per insidias hostem aggredi. Sic e & Archimedes, quem non tantùm nem tuperat, sed omnes admirantur & tanto extollunt, hostium naves instrumenti submersisse legitur. Quod si bellicæ m næ propterea exsecrandæ sunt, quòd n & lethales sint: ecquis unquam erit a rum usus? quamvis alia aliis magis vel n sint lethalia. Magis enim & minus mutare speciem, ex Logicis discimus. circò abusus potius tormentorum istc quàm usus legitimus videatur damna Horum plures sunt species; & om

Veneti Bombardis primũ usi adversus Genuenses.

c

nitæ. ideò minus hic referendæ. Mino- *Sclopeti.*
amen, quibus pedites utuntur , *Sclopeti*
antur, à sclopo: qui & ipse sonus est , ex
carum inflatione erumpens. Aliis arcus
ius appellatur, ab arcu, cujus vicem gerit
bello (quemadmodum enim olim Sagit-
ii in primo pugnæ loco constituebantur,
nostris tēporibus Sclopetarii) & à busio,
od Italis foramen significat: quòd scilicet
foramen ignis in tubulum seu canalem
rediatur , & globum incenso pyrio illo *pulvis pyrius.*
vere propellat. De pulveris autem istius
nfectione videri poterit Langius *lib. 2. epist.*
& unde sonus ille oriatur, ex Philosopho-
placitis contra Cardanū disputavit Julius
sar Scaliger *Exercitat. 180. c. 3.* & alibi. De
mbardarum verò origine, violentia & im-
u, multa ex variis historicorum monumē-
decerpta, & cognitione tum jucunda tum
lia retulit clarissimus Jurisconsultus Phi-
pus Camerarius *Operar. succisivar. centur. 2.*
28. quibus in Gentis nostræ laudem ; ob
mbardarum, Horologiorum , & Typo-
phiæ inventionem, illud Scaligeri, *Exerci-*
99. hic lubet apponere: Bombardâ Jovis
m imitati; horologiis temporum comites
nuimus rotarum circumactiones: temp us
um librorum perpetuitate superavimus.

DE IGNI GRÆCO.

TIT. XIX.

Ignis Græcus.

Mperante Constantino [...]*gonato sive Barbato, exc*[...]*tata fuit ars, qua ignis su*[...] *qua concitaretur. At*[...] *hunc ignem Græcum dixerunt, quòd* [...]*ctorem habuit* Callinicum *Græcum, an*[...] *Christi DCLXX. Hoc Constantinopo*[...] *delato Constantinus in navali pugna c*[...]*tra Saracenos se defendit, ut Zona*[...] *in vita Constantini prodidit.*

NOTÆ sive COMMENTARII.

Pilæ sub aqua ardentes.

Etsi Veteribus quoq; usitatum fuit, pilas [...]gere, quæ & spontaneis accenderentur i[...]bribus, & projectæ in amnes arderent, p[...]tesque & naves accenderent: quem quid[...] ignem & Græcum appellatum, & invent[...]nem ejus M. Gracho acceptò latá fuisse J[...] Langius asserit *lib. 2. epist. 52.* de quo forta[...] etiam exaudiendi erunt illi Lucani versu[...]

Qu[...]

iàm pelago diversa lues! nam pinguibus ignis
Affixus tædis, & tecto sulphure vivax
argitur: ac faciles præbent alimenta carinæ.
unc pice, nunc liquida rapuere incendia cera,
ec flammas superãt undæ, sparsisq; per æquor
n ratibus fragmẽta ferus sibi vindicat ignis.

è tamen alia fuit illius ignis ratio, quem *Ignis Græcus.* riè Græcum dicimus, & qui authorem : *Callinicum*, qui Heliopoli fugiens Ro- os Imperatores id genus docuit. Eo uit Constantinus Pogonatus sive Bar- , cum Saracenica classis ad Byzantium ccesserat quidem, sed inde repulsa Cy- a occuparat. Cumq; toto septennio in co commoraretur, sæpè dimicatum est zantium, donec tandem architecti Cal- arte ignes sub aqua facti naves Sarace- incenderunt, quare magna multitudi- leta reliqui fugere coacti sunt. quem- odum Philippus Melanchthon memo- . *Chronicor. sub Constantino Pogonato.* Eaq; inatione Saraceni haud dubiè plus dã- serunt, quàm Syracusii, quorum vires *Archimedes.* imedes comburentibus speculis frũ- legitur. Illo igitur igni Græco non est alios quoq;, & quidem felici cũ suc- fuisse usos. Inter quos Leo Impera- *Leo Imp.* æcipuè commemoratur. Nam cũ Ori-

entales

entales populi adversus Constantinop
urbem hostiliter navigassent Dromo
mille octingentis; Leo Imperator ign
navibus contra eos directis, hoc ignis g
omnes absumsit. Idem paulò pòst C
hostium naves, itemque CCCL. eodem
confecit. si verum est, quod Robertus
turius prodidit *lib.11. De re militari, cap. 9.*
ci hujus ignis confectionem inibi doc
Fit bullitio, inquit, saligni carbonis, sali
dentis aquæ vitæ, sulphuris, picis, thuri
cum molis Æthiopum lanæ filo, &
phora, quæ, dictu mirabile, sola ardet
qua materiam omnem adurens. quam
dem Ignis hujus conficiendi rationem
Valturio, ej' tamē nomine, ut solet, diss
lato, Joh. Baptista à Porta totidem verb
tulit *lib.12. Magiæ natural.* ex Prometh
stituto ignem per annum in ferula asse
posse ex eodem Valturio adjiciens. ad
allusisse videtur Martialis eo disticho:

Invita nimium pueris, grataq; Magistr
Clara Prometheo munere ligna sumis.

Sed de id genus Ignibus arte admir
dis videndus omninò erit Jul. Cæ-
sar Scaliger *Exercitat. 13.*
cap. 3. ad Cardan.

TORNEAMENTIS QUÆ vulgò GIOSTRE DICUNTUR.

TIT. XX.

Giostre, sive ludicra ista belli simulachra inventa sunt à Manuele Comneno Imperatore Constanpolitano, ut ait Nicetas, qui ad annũ 1214. scripsit. Ante eum non legitur, Imperio Rom. exercitium istud in usu le. quod, ut strenuitatis & virtutis umentum est, ita non caret ingenti pelo: quandoquidem multi per hoc intecioni fuerint dati. Nec enim ignoest Regis Henrici casus. & ego mulvidi commissos se mutuò conficere. Ita Gemes Selimi Turcarum regis frater, te à Pontifice Alexandro, inrogatus post multos ictus, Ecquid ipsi cerent ludicra hæc belli simulachra: ncte Pater, respondit, Si seriò hoc fit, pan mihi esse videtur: Sin joco, posit etiã id

Giostre, sive Torneamenta.

quàm periculosa.

id nimium esse. Nicetas lib. 3. fastuo ejusmodi ludicrũ recenset, quod Ma Comnenus Antiochiæ Latinis exhib Cum enim hi terram sanctam occup ri, strenuos sese in equis & Lancea pr rent; Manuel ostensurus Græcos La inferiores non esse, neque his cessuros, dinavit, ut stato die cum hastis veli bus, ferro tamen non acuminatis, mut bi occurrerent. Itaque in veste Impe ria comparuit, Græcus probè munitis mitatus, & Latinorum duos è sella in ram deturbavit.

NOTÆ, sive COMME TARII.

Torneamenta. Torneamenta, sive hastiludia, & ludicr bllci simulachra, de quibus hoc differit pite, Pontifex quasi quasdã nundinas a lat & ferias, in quibus Milites ex con (quidam ex *conducto*, alii *edicto* legunt) stentationem virium suarum & audaci venire solent, & temerè congredi. *c. 1.* *de Torneam.* Etsi autem exercitium virtutis & strenuitatis argumentum est

en,ut Pancirollus rectè monuit, ingen-
ericulo non caret, quandoquidem, ut ab
em rescriptum est Pontifice, mortes ho-
num & animarum pericula sæpè inde
veniant: non immeritò id videtur cano-
n sanctionibus prohibitum : licet alio-
n jure civili si in colluctatione, vel pan-
io alius alium in publico occiderit, ex-
omnem pœnam sit, etiam Legis Aquiliæ
one cessante: quia gloriæ caussa & virtu-
non injuriæ gratia videatur damnum da-
,ut Ulpianus respondit *l. qua actione. 7. ff.*
Aquil. Pancratium autem, quod & *Pen-*
lum & *Quinquertiũ* dicitur, quinq; ludo-
generibus constitisse, nimirum Cursu,
cta, Saltu, Jactu, & Pugillatu cum cestu, o-
dimus *lib. 1. Tit. de Palæstris.*

Cur prohibita.

Torneamenta verò illa Duelli sive
gularis certaminis imaginem esse res ipsa
uitur. Atqui duellum Stygii tyranni bel-
undo invehere meditantis rudimentum
se, & exinde digladiationis hujus u-
vetustissimum esse ambigendum non
qua de re, & quæ Duelli requisita
t, præter Juris pontificii Interpretes
sului poterit ANDREAS ALCIA-
s, cujus *de Singulari certamine* verè sin-
aris & doctrina multijuga refertus
exstat

à Dæmone inventa.

exstat liber. quibus adjungi omninò de
quod in eandem rem literis consign
Philippus Camerarius *Operar. succisi*
Centur.2.cap.19.20.& 21. quibus rem omn
ita graphicè descripsit, ut tuis oculis, Leć
Concertantiũ par quasi committendo
jecisse videatur.

Interim illud hîc disquirere lubeat
in duello vel singulari illo certamine par
quàm maximè attendi, & imparitas co
Lusci provocatio. justissimam rejectionis caussam præstar
leat: si provocatus vel claudus vel oculo
ptus sit, vel alio mancus membro: an pro
catus & ipse claudicare, vel cocles fieri d
at, instarque perduellis sui debilitari? Et
vis sint qui rei militaris peritos se asse
tes arbitrentur, Cyclopis, vel Coclitis
vocatori non satis esse, si lanam ob alte
oculum gerat, sed eruendum ipsi omnin
culum. nec enim æquæ conditionis for
altero amisso, alter illi superesset, provo
autem nullus: Alciato tamen ea sent
meritò ridicula videtur, & illi non absin
qua crassus quidam & ventriosus, vadi
nio cũ pumiceo & macro contendebat
illum cursu prævorsurum asseverabat,
æquali meta parique lance omnia perag
tur. Deposito pignore petebat ventrios

o tantum ponderis annecteretur, quan-
ipse propter abdomen illo gravior esset.
ntrà siccus ventriosum inedia & fame
nacerandum ajebat, ut subductiore a-
liculo levior factus, æquali lance secum
tendere posset. Sunt enim hæc, ait Alcia-
nimiæ subtilitatis, & in lege XII. tabb.
talio permittebatur, consensu doctio-
n, tacito usu abolita, ut apud Gellium ele-
ter disputat Sex. Cæcilius *lib. 20. Noct. At-*
r. cap. 1. Expeditius itaque putaverit idem
iatus, ut si provocator ipse captus oculo
sibi imputet, qui integrum hominem
npellaverit: prævidereque debuit, posse
vocatum cassidem eligere, utro maluerit
lo obtusam. Nec enim provocantis
um provocato obesse debet, quin arbi-
u suo eligat. Quod si provocatus tali
o laboret, habebit unde se propter imbe-
tatem excuset, cum id juris ipsi compe-
alioquin & ipse sibi imputet, qui certa-
n detrectare noluerit.

Nec verò silentio prætereundum est,
d etsi is, qui hostem superaverat, domum
n tibicinibus & varia cum solennitate
npose solebat deduci: Diogenes tamen
nicus Cicermum è victoria Pancratii re-

Victoris deducendi forma.

à Diogene improbata.

deuntem, coronâ caput ornatum, palm
manu gerentem, sequente gratulanti
maxima multitudine, conspicatus; Q
nam te caussa, inquit, supra cæteros effe
Cum respondisset, se omnes in colluctat
ne superasse. Agè, inquit Diogenes,
tiorésne, an pares, an imbecilliores vici
Non enim te fortiores sunt, quos super
nec pares, cum tu major illis inventus sis
quitur ergò, ut qui succubuerunt, inferi
sint. Atqui & ipse eos, qui me debili
sunt, facilimè vincam. nullum enim ho
peræ precium est. Mitte igitur inhon
tum hoc certaminis genus, quo vires
experiris, quæ vel modica ægritudine, ve
vi casu, vel saltem senectute quàm prin
comminuentur. quin potius, advers
nimi vitia pro virtute contende, atque
dini, gulæ, luxuriæ, ambitioni, superbiæ,
tatem, parsimoniam, exsilium, tolerant
humanarum rerum contemtum oppon
q́ue his fortitudinem animi & indust
tuam exerceto. Sic enim beatus eris
miseram hanc vitam nihili facies. Qu
auditis, Cicermus palmam & coronam
cit, fautoresq́; & comites missos fecit. C
dictũ & factũ ego Pancratiastis etiam
etiam cogitandum & imitandum suad

DE QUINTANA TIT. XXI.

Uintanæ usus satis quidem antiquus est, non joci sed exercitii gratia institutus. Romani e- Quintana.
n in Castris quatuor faciebant Vias, ad
ar magnæ cujusdam Crucis: & ex una
te aliam insuper addebant, & hanc,
niam quinta erat, Quintanam *nomi-*
baut, ut ait Vegetius. In hac via
ndem palum terræ infigebant, & ad
n exercebant se Milites, non secus ac
omo quispiam ibi fuisset constitutus.
tque istud exercitium, ad palum *nun-*
abant. Nostri Quintanam *ab exerci-*
ad Lusum & voluptatem transtule-
at, palum similiter figentes. & ut homi-
n vestientes. Remansitque Quintanæ
nen, à modò dicta via Quintana, in
a milites exercitabantur.

OTÆ sive COMMENTARII.

ercitum M. Varro inde dictum autumat,

quod melior fiat exercitando. *lib. 4. de Lin*

Exercitatio in re milita-ri.

Lat. Nam cum omnes artes, omniaque op
ra quotidiano usu & jugi exercitatione pr
ficiant: idq; in parvis verum sit; quanto m
gis, ait Vegetius, decet hoc in maximis c
stodiri. *lib. 2. de re militari.* quibus militare
istam scientiam annumerare quid dubit
cum, ut idem dicebat *in præfat. lib. 3.* sine h
aliæ artes esse non possint. Hinc Cassi
Miserum esse dicebat, cum exerceantur at
letæ, venatores & gladiatores; non exerc
milites, quibus minor esset futurus labor
consuetus esset. Apud Romanos igitur p
blicè adhibebantur *Campidoctores*, qui &

Campidocto-res.

tandi & inferendi ictus subtiliorem, ut
quit Valerius, rationem milites docerent
quidem punctim feriendi hostes: quod lo
gè melius, quàm cæsim esse existimavit V
getius. Exercebantur itidem tyrones mili
ri gradu, cursu ac saltu; & nec jaculis ta
atque arcu uti docebantur, sed & equos a
tare, eruptionem facere, sese recipere, m
scalas admovere, in summum aggerem a
dere, tranare flumina, pugnare in orbe
cuneos facere, quadratis agminibus ince
re, ordines usq; servare, & alia ejuscem
etiam in ludicris certaminibus:

Ante Urbem pueri, & primævo flore Juv

E

Exercetur equis, domitátq; in pulvere currus.
Aut acres tendunt arcus, aut lenta lacertis
Spicula contorquent, cursúq; ictúq; lacessunt.

est apud Virgilium *lib. 7. Æneid.* Hinc il- n Equum *Saltio*, de qua paulò antè dixi- s *ad Tit. 16.* hinc etiam ista *ad Palum* rcitatio, quam Pancirollus *Quintanam* à istius nominis appellatam rectè putavit. scebant præterea Milites & arma simul & inas, iter militari gradu facientes com- tare. quo allusit idem poëta Georgic. 3.

Non secus ac patriis acer Romanus in armis
Injusto sub fasce viam cum carpit, & hostem
Ante expectatũ positis stat in agmine castris.

de Cicero 2. *Tusculanar. Quæst.* Nostri (in- t) exercitus primum, unde nomen habe- , vides: deinde qui labor, quantus agmi- ferre plus dimidiati mensis cibaria, ferre uid ad usum velint, ferre vallum. Nam um, gladium, galeam in onere nostri mi- s non plus numerant, quàm humeros, rtos, manus. Arma enim membra mili- sse dicunt: quæ quidem ita gerũtur aptè, si usus foret, abjectis oneribus, expeditis nis, veluti membris pugnare possint. Sed omæ gladiatorios ludos ideò institutos int, ut assuefierent pueri sanguinem ac era cernere, ut posteà in acie rẽ ut novã

atque horribilem non expavescerent. Re-
enim Seneca: Quem in ipsa re trepidare
lueris, ante rem exerceas. *Epist. 23.* Deni-
quicquid agere milites maluerunt, quàm
sidia & ocio marcescere, memores scilic-
quod, ut ait Horatius.

Ocium & Reges prius, & beatas
Perdidit urbes.

Unde meritis laudibus ab Æmilio Probo
tollitur *Iphicrates*, cum dicat, Neminem
quam in Græcia copias neque exercita-
res, neque magis dicto audientes habu-
Et *Philippus* ignobile antè regnum M-
doniæ adeò auxit & illustravit, ut inter
bilissima regna pòst numeraretur. Id q-
aliunde consequutus nō fuerat, quàm q-
tantam diligentiam in militibus exerce-
adhibuisset. Cujus rei exempla plu-
peti poterunt à Vincentio Castel-
lano *lib. 2. de officio Regis, cap.*
16. & J. Lipsio *lib. 5. poli-*
ticor. cap. 13.

DE MOLETRINIS.

TIT. XXII.

PRocopius author est, Belisarium Justiniani Ducem in Urbe Roma à Gothis obsessum, inveniſſe viã rationem, ut Molæ aquâ agitatæ frumentum frangerent. quod & Blondus ſequitur. Plinius tamen lib. 18. cap. 10. mentionem facit rotarum, quas aqua obiter verſabat. Sed uſum iſtum aliquamdiu intermiſſum credo; poſteà verò à Belisario renovatum. *Mola aquaria.*

NOTÆ, ſive COMMENTARII.

Moletrinæ eodem inclinatu, quo furatrina, latrina, & fœtutrina, Latinè rectè dicũtur: *Moletrinæ.* ſintMolæ à molendo ſic dictæ, vel ut apud Varronem *lib. 4. de Ling. Lat.* legit Scaliger, à molliendo, quòd harum motu eò conjecta molliantur. Per has hodiè intelliguntur, quæ aquarum rotatu circumaguntur: quas propterea Imp. Zeno Aquæ-molas appellat *Aquæ-molæ.* l. *decernimus.* 10. *C. de aquæ ductu lib.* 11. quarũ

usus an Veteribus quoque Romanis fu
Veteribus an in usu fuerint.
cognitus, non improbabiliter dubites. S
vius certè Grammaticus incunctanter a
rit, apud priscos nullum Molarum usum
isse. Fruges. n. inquit, torrebant, & dei
in pilis pinsebant. atq; hoc molendi ge
etiam suo tempore adhuc usurpatum ait.
demq́ue pertinere illud Virgilii Æneid. 1

Tunc Cererem correptam undis, Cerealia
arma
Expediunt fessi rerum, frugesque recepta
Et torrere parant flammis & frangere saxo

Pilæ.
Madefactas enim fruges siccabant prius,
injectas postea *pilis*, quæ vasa erant conca
quibus siccata frumenta immittebant
pinsebant. quam pinsendi rationem & P
nius tradit *lib. 18. cap. 10.* dum ex Mago
sententia triticum aut hordeum antè p
fundi aqua multa jubet, posteà evalli, de
de sole siccatum pilo repeti; sive ruido i
quo major pars Italiæ utebatur, sive præl
rato, quo in Hetruria spica farris tosti p
Pinsores iidē qui pistores.
sebatur. Hinc & *pinsores* dicti sunt, i
nunc *pistores* vocantur. Sic enim à p
sendo JOVEM appellatum fuisse Pis
rem, etiā Lactantius docet: Quo tempo
ait, Galli Capitolium obsidebant, J
pistori Ara posita fuit, quòd Roma

D

s in quiete monuisset, ut ex omni frumẽ-
uod haberent, panem facerent, & in ho-
n castra jactarent: eoque facto soluta est
dio, desperantibus Gallis, inopiâ subigi
e Romanos. cujus & Livius, Frontinus,
archus meminerunt. Similiter Fornaca- *Fornacalia.*
Festo dicebantur feriæ, institutæ farris
endi gratiâ, quod ad fornacem, quæ in
rinis erat, Sacrificium fieri solebat. Et
:Fornacalia, inquit, sacra erant, cum far
ornaculis torrebant. Eodemque sensu
acarius servus Ulpiano idem est, qui *Pi-* *Fornacarius.*
arius, sive pistor: ut rectè notat Guilielm.
æus *in l. si servus. 27. §. si fornacarius. 9. ff. ad L.*
uil. cum anteà fornicarius absque sensu
egeretur. ut & in *l. continetur. 14. ff. de fundo*
. ubi fornacator, & non *fornicator* legen-
monet M. Mantua *in paralipom. 23.* Post- *Molæ versa-*
xcogitatæ fuerunt Molæ, sive machinæ *tiles: trusati-*
atiles & trusatiles: quæ vel jumentorum *les.*
hominum operâ circumagebantur, non
que ingenti labore & defatigatione viri-
Propter quod factum est, ut *pistrinum* pro
fatigationis pleno, & pro negotio ope-
ac molesto, viresque conficiente pona- *Pistrinum.*
Nam servi, qui flagitium aliquod com-
erant, pœnæ loco in pistrina trudeban-
& in servitutem eorum perpetuam cir-

cumagendi scilicet molas adjudicabantu
per asinum *machinarium* JConsultus in
gere videtur Molendarium, qui molit, i
qui molam machinâ quadam inclusam
vit & torquet: cum ita scribit: Prædiis leg
& quæ eorum prædiorum colendorum
sa emta parataque essent, Alfenus putavi
iam asinum machinarium legatum vid
cum quæreretur.60.§.fin. de legat.3. Similit
strinalia pondera Ausonius vocat mach
lia, eó versu:

Qui machinali saxa volvunt pondere,

quemadmodum & amica de Machinis e
Q.Cicerone *lib. de petit. consulat.* ea fortass
citur, quæ de pistrino vel Mola est. Præ
Vestalia sacra. ad Fornacaliorum similitudinem etiam
stalia sacra instituta accepi, quæ cum cel
rentur, convivia passim ante focos agita
tur, & cibi etiam virginibus Vestalibus
vibus mittebantur Deæ Vestæ libandi.
& asini coronati, atque è pane quasi mo
quædam gerentes circumducebantur pe
bem: Molæ item sertis & floribus orna
tur & quiescebant. Quarum ceremonia
& rituum caussas Ovidius diligenter in
rit & explicat; videlicet, quod olim n
Molarum usus fuerit, sed farra solumn

in

rnis, Vestæ, hoc est, ignis beneficio torre-
nsueverint: indeque mos servatus fuerit,
oc die & foci, & Domina focorum, quæ
a est, à pistoribus colerentur, & asini, qui
is temporibus Vestæ beneficio à cir-
agendis molis immunes essent, itidem
rent & feriarentur. Cur autem iidem A-
loribus coronati panes ex collo depen-
es gestare solerent, hanc rationem affert,
scilicet asini Sileni clamore Vesta è so-
s excitata, insidias & libidinem Priapi
gisset, qua de re Ovidius in Fastis:

Venit in hos annos aliquid de more vetusto,
Fert missos Vestæ pura patella cibos.

uæ sequuntur. Verùm quamvis ea ita
abeant: auctor tamen est Procopius, Mo-
olim Romæ in Tiberi paratas fuisse, ad
endi usum. quia, inquit, in angustum ibi
nò aquarum ingens vis cogitur, ac per ca-
em mox in præceps acta, violentius defer-
ac ruit. Quo nomine videntur Romani
res collem Janiculi muro circummunisse,
tibus ad Molas assultus ne pateret. ut Cœl.
odiginus explicat *lib.9. Antiqua.lect.c.16.* ut
hinc probabile fiat, etiam Aquariarum
mola-

Molarum usus interpolatus.

molarum usum Veteribus non prorsum
se incognitũ: ipso præsertim Plinio rot
mentionem faciente, quas ad molendi
aqua obiter versaret. *lib. 18. c. 10.* Sed, ut ve
Pancirolli nostri sententia, potuit iste M
rum usus aliquãdiu intermissus fuisse, &
eà rursum introductus. quod in aliis qu
obtigisse, alibi à me fuit ostensum.

Molarum honor. Tanto autem olim in honore fue
Molæ, ut in comprecationib. Deûm im
talium, quæ referente Gellio *lib. 13. cap 21*
Romano fiebant, nominarentur & M
Martis. Fuerunt enim Martis filiæ credi
Mola, Dea. Deæ indigitatæ Molæ: de nomine credo
larum, quod ut Molis fruges terantur,
bellis homines Mars frangat & commi
ex Adriani Turnebi interpretatione *lib*
Pistorum privilegia. *Adversar. cap. 11.* Quò fit, ut etsi pistrino
Curatores personale munus ineant, *l. m*
rum. 18. ff. de vacat. & excusat. mun. à tute
men, quæ & ipsa personale munus est, e
sentur, qui in pistorum collegio sunt co
tuti. *l. ult. ff. de excusat.* Hinc circa confici
pollinis curam, panis excoctionem, & pi
ni obsequium multa tam solicitè consti
legimus *in l. maximarum. 12. C. de excusat. m*
lib. 10. in tantum ut in pistoriis caussis, &
qu

d annonam publicam, qua carere nullo ossumus, pertinēt, etiam feriarum nulla atur ratio. *l. publicas. 5. §. pistoris. C. de feriis.* etiam Pontifice facilè hoc casu indul-, & contra divinam sanctionem dispen- *in c. 3. Extr. eod.* ne scilicet occasione mo-i pereat commoditas cœlesti provisione essa, ut Constantinus rescripsit *in l. omnes. d.* quam tamen constitutionem Leo Im-or gravibus de caussis correxit *Novel. 54.* ensam illam fructuum conservationem us momenti, reque vera futilem esse do-cum non agriculturæ diligentia, sed So-tus, quando frugum largitori visum sit, uum abundantiam suppeditet. Et cum ptem diebus unus in Domini honorem ecratus sit: religionis prorsus dissolutæ t, nos aliorum dierum ad opera usu con-s non esse, neque illum Domino eximi-e inviolatum cōservare; sed ipsum etiam arem facere, nostrisque operibus appli-um putare. qua in re vel ipsis etiam Judæ-eriores fuerimus, qui tantoperè Sabba-em venerabantur, ut ab omni prorsus e abstinerent. Hinc Juvenalis diem il-*Ignavum* vocat, Satyra 14.

ob annona nulla habetur feriarum ratio.

imò habenda.

Sabbathum Ignavum.

d pater in caussa, cui septima quæq; fuit lux nava, ———

in tan-

in tantũ,ut ne pedibus quidem iter eo di
libitu facere liceret. quod expressisse vi
idem Poëta, Saty.6.

Observant ubi festa mero pede Sabbatha r

Iter Sabbathi. verba enim illa, *Mero pede*, iter Sabbat
nuunt, quod circiter 2000. passuum era
norum scilicet sive mediocrium, quos J.
sus bis mille cubitos interpretatur. *lib.2.*
vat.cap.9.

Latronum captura etiã die feriato permissa. Facit tamen enormis Latronum in
bitas, ut ad meritum rapi supplicium
die festo possint, ne eo quidem except
de Diabolo ac morte gloriosissimè t
phanti Christo facer est, & omnibus r
solemnis esse debet. Sic enim Hono
Theodosius rescripserunt. Provinc
præsides moneantur, ut in quæstioni
tronum, & maximè Isaurorum, nullum
dragesimæ tempus, & nec venerabil
schæ diem existiment excipiendum: n
ratur sceleratorum proditio consili
quæ per latronum tormenta quæren
cum facilimè & in hoc summi Numin
Isauri, famosissimi latrones. retur venia, per quod multorum salu
columitas procuratur. *l pen. C. de feriis.*
loco obiter sciendum est, per *Isauros* in

em illam Isauricam, Ciliciæ & Pamphi-
roximam, quæ latrocinio adeò infamis
it Probus Imperator facilius esse dixerit
uria latrones arceri, quàm tolli: volue-
e Isaurorum filios ab anno XVIII. in mi-
n mitti, ne antè latrocinari discerent,
n militare: quemadmodum est apud Fla-
Vopiscum. Isaurorum quoque Strabo
init *lib.12.* quos cum Servilius superasset,
internecionem redegisset, *Isauricus* dici
uit. Eosdem Ammianus Marcellinus *lib.*
ribit sub Gallo Cæsare ad pristinas artes
sos piraticam quoque exercuisse, & co-
valido exercitu, etiam à Legionibus Ro-
is se aliquandiu tutatos, cum finitimos
ulos diripuissent. ut non immeritò ho-
audaciam ulturi prænominati Impera-
s ad constitutionem illam promulgan-
fuerint permoti: & nemini mirum vide-
beat, quod Leo Imp. lege Julia de vi pu-
cos teneri sanxit, qui vel Isauros vel *Buc-
rios* (alii *Buccellatos* legunt) domi alerent. *Buccellarii.*
C. ad l. Jul. de vi publ. ubi qui Buccellarii di-
ur, Alciatus explicat *lib.4. Dispunct. cap.20.*
n Stephanus Forcatulus laudat in Necy-
ntia, *dial.96. num.12.*

ed ut ad Molas sermonē conferamus; no- *Molarum hieroglyphicum.*
Hieroglyphici, per Molam humanæ vitæ
com-

commerciũ significari: propterea quòd lę semper duę, atque alterius ope altera i digeat, ut singulæ nullum opus faciant. amicitiæ nostræ, Necessitudines appella quòd unicuiq; necessum sit habere ami cum quo sua consilia conferat; qui se m adjuvent, & alter alterius officiis sublev *Joh. Pierius lib. 49. Hieroglyph.* Jam cum major possit esse necessitas, nulla conju arctiot, quàm quæ Viri & Uxoris est: si la socialis lecti vinculo, alteri copiam sui fe Mulier, rectè eam dicemus alii molere. enim illam Jobi imprecationem, *Molat uxor*, J. Drusus de obsœno intellectu i pretatur *lib. 5. Observat. cap. 5.* Eaque inte tatio vera est; & non parum juvatur seq membro: *Incurvent se super eam alieni.* Na curvare eo in loco idem planè valet quo *clinare* apud Plautum in Persa. Sc. Tran loris.

Vxor molens alteri.

> *Pol istuc quidem omne jam ego usurpa*
> *mi.*
> *Nam jam inclinabo me cum liberta tu*

Nec ignotum est, Horatium *alienas per uxores* eodem dixisse sensu.

E AUCUPIO QUOD CUM CCIPITRE, NISO, FALCONE ET ALIIS AVIBUS PERAGITUR.

TIT. XXIII.

A*Ucupium antiquitus ſolum fiebat cum retibus. Nam quod cum animalibus rapacibus, Accipitre a, Niſo & Falcone hodiè peragitur, Veibus planè fuit incognitũ: ut Blondinus ibit & Jovius libro 2. ſuæ hiſtoriæ, ubi rebus tractat Muſcoviticis.* Fridericus rbaroſſa *cum Romam obſideret, hoc auii genus excogitaſſe creditur: quod ut liſſimum, ita frequentiſſimo hodiè in uſt.*

NOTÆ ſive COMMENTARII.

nationem Xenophon Deorum munus pellavit, Chironi propter juſtitiam dono ceſſam, ab eo inde Heroibus traditam: orum virtute, ex iſto potiſſimum tyroci- *Venatio Dei munus.*

 nio,

nio,patria defensa, miseri ubiq; terrar
calamitatibus levati,servati sint. Atque
ejus utilitas. pulcherrimum est Venationis elogium.
consentiens Eusebius: Atroces,inquit,b
as exercitationis bellicæ gratiâ divinitus p
ductas ducimus. Nihil enim magis co
ad laborem, animum ad resistendum h
corroborat,quàm Venatio. Ob id Ale
der Macedo,Cyrus aliiq; Persarum rege
dulam venationi operam navarunt: no
saginam corporis,non ut penum locup
rent; sed ut vires corporis,caloremq; n
ralem sanitatis ergò foverent, & labor
adversus hostem durarent, præterea &
rum historiam atque naturam explorar
exploratam posteris revelarent. *Joh.La*
genera tria. *lib.2.Ep.59.* Venationis autem tria sunt g
ra. Nam aut terrâ,aut mari,aut in ipso e
aëre peragitur. De prioribus nihil hi
tinet dicere,cum & omnibus nota sint,
mnibus etiam seculis credantur usurpat
aëreum hoc, de quo præsenti agitur ca
nec usurpatum Veteribus, nec cogni
nec omnino cogitatum. Adeò non o
sibi vindicat antiquitas! quod hactenus
Aucupii genter,ut puto,ostendimus. Miraculi i
præstantia. planissima species,nisi frequētior usus,
amat fieri,admirationem minueret.

in

erim omnium consensione convenit, nc præstare Venationes reliquas tanto invallo, ut inter viros principes nulla habea- prior; tenuioribus ad eam nec aditus pa- t. Quod verò hanc Avium capturam teribus incognitam fuisse diximus, verũ , si vetustissimam antiquitatem interteris: cæteroquin ante annos MCC. hanc tam fuisse, ex Julio Firmico scimus, qui *.5. cap.8.* nutritores accipitrum, falconum, terarumq; avium, quæ ad aucupia pertint, nominat. Atq; ea fortassis antiquissima hujus rei memoria, saltem quæ fidem meatur. Nam quod quidam Ulyssem ejus au- orem faciunt, aut Macchabæum, nugæ me- sunt, uti illa de Virgilio & Marcello pla- ssima fabula. Verum autem illud aucupin, hoc est, Artem venandi cum avib⁹, duo- is libris exactissimè conscripsit FRIDERIus II. HENRICI F. FRIDERICI BARBAROSE N. Princeps & Imperator summis illis mnium temporum heroibus annumeranus: qui cum virtute & gloria bellica excel- ntem in omni doctrinarum genere erudi- onẽ conjunxerat. Ingenio quippe fuit tãto, t præter patrias linguas Germanicã & Italiã, didicerit exactissimè plurimas alias, Latiam, Græcam, Saracenam, Francicam, & in

Id veteribus incognitum.

Artem venandi cum avibus scripsit Fridericus II.

hujus virtutes.

ſingulis Philoſophiæ partibus non tant
rudimenta prima deguſtaverit,ſed font
pſos introſpexerit atque exhauſerit:mag
nimus,liberalis,magnificus, in utraque f
tuna conſtans & moderatus, acer in pr
& providus,manu pariter & conſilio pr
tus,itemque à crudelitate alieniſſimus. c
quo Majeſtatis antiquæ reliquias ſimul c
cidiſſe ac ſepultas eſſe exiſtimat Philip. M
lãchthon *lib.5.Chronicor.mihi folio 789.* Ej
gitur Friderici II. libri duo,quos dixi,de
te venandi cum avibus, inter alia præclar
monumentum eruditionis ſingularis &
ri ingenii,editi nuper ſunt Auguſtæ Vin
licorum,ex authographo manuſcripto
braneo, quod in Bibliotheca ſua habuit
pro utilitate publica liberaliter depro
Joachimus Camerarius Joach. *F.* inclutæ R
publ. Noricorum Medicus quondam ſo
tiſſimus : adjecto etiam Alberti Magni
Falconibus, Aſturibus & Accipitribus
ctatu. Eos, Lector, artis hujus peritiam in
piſci ſatagens , adire poteris; illud tamen

Attendite Venatores.

jam atq; etiam monitus, ita ſcilicet Venat
ni, cujuscunq; etiam illa ſit generis, indul
as, ne, quod multis uſu veniſſe ſcio, aure
piſcatum hamo doleas, aut cum canibus

: tibi cucurrisse conquameraris, avolasse cũ
:ipitre.

Venationis & Aucupii tam crebra mẽ-
, facit ut animo mecum cogitem, ecquid
q; apud Ulpianum legitur, Pantherã ab
cupe emere? *l.emtorem. aliàs ex emto,11.§.*
de action. emti. Venator seu Auceps omnes
hi feras, aut volucres, quos hoc mense ca-
t, ducenis nummis vendidit: quæritur an
atio hæc sit, tanquam operas locaverit, an
tio potius? Et constat emtionem esse. Id-
llpianus respondit. quia idem sit, sive fu-
um jactum retis à piscatore emamus, aut
aginem plagis impositis à venatore, vel
ntheram ab Aucupe. Etsi.n. sunt, qui Rete
voce intelligant, quo universæ aviculæ
i possunt, & neutro genere πάνθηρον acci-
nt, exemplo τοῦ πανάγρου piscatorii: verius
nen est, πάνθηρα fæmineo genere univer-
 significare venationem, qualis in supra-
pto exemplo venũdata proponitur. quod
iatus tradidit *lib.1.parerg.cap.42.* Ex cujus
m *lib.9.parerg.cap.11.* discimus, Allectatri-
aves Aristoteli dici turtures, vel colum-
, quæ aluntur, ut alias alliciant, & Aucupes
ongeneres capiendas adjuvent. quod in
turnicibus fieri consuevit, itẽq; anatibus.
quibus ille hoc lusit Epigrammate:

Pantheram ab Aucupe emere

Aves Allectatrices.

Altilis allectator anas, & cœrula pennas
Assueta ad dominos ire redire suos:
Congeneres cernens volitare per aëra turma
Garrit, in illarum se recipitque gregem
Incautas donec prætensa in retia ducat,
Obstrepitant alæ, conscia at ipsa silet.
Perfida fraudatrix cognati sanguinis ales
Officiosa aliis, insidiosa suis.

Sed fessi à Venatu isto ad quietam Serici considerationem nos convertamus.

DE TEXTIS SERICIS.

Tit. XXIV.

Serica ova Justiniano allata.

Dvehebatur olim Sericum à populis, qui Seres dicebantur, quorum regio hodiè China nuncupatur. Procopius scribit, regnante Justiniano circiter annum 150. Monachos quosdam ova Seris sive vermiculi illius, qui sericum solet deducere Constantinopolin attulisse. Indeq; texta illa in Europa paulatim elaborari cœpta. Annis ab hinc 50. in tantum excrevit textura ista, ut neta duntaxat regio, singulis annis millia, & vel sola mea patria, quæ Rhe

horū proventus.

100000. aureorum, plus verò etiam ltò Sicilia inde lucretur. ac, ut uno verdicam, artificium hoc tanquam unicus Mercatoribus nervus sit lucri, & cerimum laborantium fulcimentum. Fit hodiè panni vel texta serica, Veteris olim planè incognita: verbi caussa, gulata, quæ quoniam Damasci invenfuerunt, Damascena dicuntur: item loserica villosa, à pilis, quos Latini vildicunt, sic appellata. Item rasa, semira- Ormesina, ab insula Sinus Persici, quæ mes dicitur; & varii præterea generis, orum omnium commemoratio nimis ga esset futura. Sanè plurimas horum cies Veteribus ignotas, & ob Bombycũ piam non elaboratas fuisse autumo. ribit enim Lampridius, Alexandrum verum nunquam holosericam gestasse stem: cujusmodi multas hodie à pluris etiam mediocris status hominibus ati & lacerari videmus. Sed & Vocus prodidit, Aurelianum nunquã vee ex integro serico contextam usurpasse. c aliis, ut usurparent, aut in vestiario berent, concessisse. Eundemque

Textorum sericorum genera.

Alexander Severus.

Aurelianus

Uxori roganti, ut pallam ex purpureo [...]rico textam gestare sibi permitteret; [...]spondisse, Nunquam se commissurum, [...] fila auro pensarentur. Ista enim tempe[...]te sericum auro rependebatur.

NOTÆ sive COMMEN-TARII.

Serica olim Medica.

Quæ hodiè Serica appellatur vestis, eā ol[...] Medicam fuisse dictam, Procopius scri[...] *lib.2.de bello Vandalico*, his verbis: Vandali [...]mnium sunt, quos sciam, mollissimi at[...] delicatissimi. Mensâ quotidie copiosâ u[...]tur, tum omnium rerum, quas Africa fe[...] refertâ. Gestant vestem Medicam ac su[...]tuosam, quam sericam vocant &c. Nomi[...] ratio inde fortassis desumta est, quòd à M[...]dis & Persis sericum adveheretur: donec J[...]stinianus Imperator Julianum legatum, Æ[...]thiopum & Homeritarum reges ambos r[...]gatum misit, ob communem in Christum [...]dem, ut sibi contra Persas essent auxilio: [...] Æthiopes quidem ex Indiis sericum merc[...]tes, ac Romanis mittentes, ipsi quidem pec[...]niæ maximæ sint domini; Romæis verò ca[...]sa existant, ut non amplius nummos in h[...]stes, Serici emendi gratia, transferre coga[...]tu[...]

: ex quo vestem conficere consueve-
t, quam olim Medicam, nunc verò Seri-
n vocant: ut idem ait Procopius *lib. 1. de*
lo Persico: ductâ appellatione à Seribus: de
bus Plinius: primi sunt hominum, in-
t, qui noscantur, Seres lanificio sylvarum
biles, perfusam aquâ depectentes fronde-
canitiē *lib. 6. cap. 17.* quod ipsum & Virgi-
lib. 2. Georg. expresserat, his versibus:

Seres Lanificio huic dediti.

Quis nemora Æthiopum molli canentia
lanâ,
Velleraq́ ut foliis depectant tenuia Seres:

pere scilicet Bombycum, ut supplendum
net Scaliger *exercitat. 158. cap. 9.* Seras inibi
tarorum nunc *Hordam* esse affirmans, in
remis Persiæ civitatem: in eaque tantum
is operis fieri, ut dena millia pondo seri-
n quotidianas operas dispensentur. In
probane quoque Sericum sine cultu ex ar-
ibus detrahi à Bombycibus confectum,
ereſest *in Commentariis Navigationum*, cu-
& *in China* tanta fertur copia, ut serica ve-
incolis tam vulgaris sit, quàm nobis ex
linteamine. *Johan. Linschot. cap. 23.* quan-
m hodiè in Europa quoque satis ma-
s esse cœpit Serici proventus, postea-
m Justiniani tempestate duo Monachi
ndia seminarium Serici Bizantium fe-

Taprobanæ incola.

Chinenses.

Europici hodie, Iustiniani auspicio.

rentes, originem ejus declararunt, & ut
perquam exiguis ovis per fotum vermes
educerentur, educti foliis Mori nutrir
tur; deinde ipsis naturâ magistrâ filum r
dentibus, Sericum texeretur, non sine r
neribus, quo Justinianus eos persequutus
edocuerunt, ut Zonaras prodidit. Ipse tan

Jul. Pollux.

Julius Pollux ejusmodi quoque vermicu
ex ovis illis scaturientes suboluisse vide
lib. 7. cap. 17. Dictionar. Sunt etiã nonnulli,
quit, qui Seres ab aliis quibusdam anim
bus telas suas colligere tradunt. Accedit
vidianum illud, *15. Metamorph.*

Quaque solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineæ, res observata colonis,
Fatali mutant cum papilione figuram,

Serici olim inopia unde.

Nec verò abs re est, quod Panciro
hic tam varia pannorum sive textor
sericorum genera Veteribus ait fuisse in
gnita, ob Bombycum scilicet inopiam: qu
doquidem de raritate hac ipsemet etiã G
lenus testatur, *13 Methodi* scribens, suo
tempore sericum in Urbibus Romanor
magnis tantùm, atque ibi penes mulieres
pulentas duntaxat exstitisse. Inopiam h
Mori inopiæ tribuit Hieronymus Mer
rialis. Quia enim serici illi vermiculi M
foliis potissimum nutriuntur, eisq; ping
fa

fœcundiores evadunt: conſequens ni-
i eſt, ut quo tempore ejusmodi arbores
oſæ non fuerint, eodem quoq; nullus
ſaltem pauciſſimus illorum animalculo-
,& proinde etiam Serici fuerit proven-
lib.1.Variar.lection.cap.24. Indeque eſt,
nor, quòd Aurelianus Imperator nulli *Aurelianus.*
miſerit Serico indui, ne uxori quidem, ut
eo ſerico (quod ex Forcatuli interpreta-
ne coloris fuit in purpuram cœleſtem de-
ntis) uteretur. Abſit, inquiebat opti-
s princeps, ut auro fila penſentur : cum
a Serici librâ auri rependeretur. *Flavius*
iſcus in vita Aureliani.

Quæ cum ita ſint; acceptum Juſtiniano *Sericũ hodie nimis vulgatum.*
rre debemus Sericũ, & veſtes, in quibus
tronæ transluceãt, aut viri usq; ad plebe-
iã ornentur, toties vetitis lege ſumtua-
tam ſæpè quàm fruſtrâ promulgatâ. So-
us certè hoc illud eſſe Sericum dicebat,
63. in uſum publicum damno ſeveritatis
niſſum; & quo oſtentare potius corpora,
àm veſtire primò fœminis, nunc etiam vi-
perſuaſit Luxuriæ libido. Ejusmodi veſti-
tenuitatem, Sericarum præſertim nota-
nus *lib.1.Tit.de habitu Imp.fol.407.* qualem *Vetus textilis.*
biter Petronius appellat ventum textilẽ:
Æquum eſt induere nuptam ventum textilẽ.

ve-

vestem enim ventosam & tenuissimam
quantemque subtilitate propemodum
tos, significavit. Quo sensu idem Pe
nius *nebulam lineam* posuit, pro tenui a
culo linteo, quod nec panni crebritat
nec telæ densitatem, sed nebulæ tenuita
æmulatur pellucidam:

Nebula linea.

Palam prostare nudam in nebula linea.

Sic enim Turnebum id interpretatum vi
lib.1. Adversarior.cap.15.

DE LIQUORIBUS. Q VULGO *Botarge* & *Caviaro* DICUNTUR.

TIT. XXV. & ULTIM.

Restat, ut de quibusdam ad gul & palatum spectantibus di mus, & veterum Garo ac Mu liquamina illa, vulgo Botarge & Cavi dicta, opponamus. quæ etsi gravissin auribus Serenissimæ celsitudinis tuæ in gna sunt; necessum tamen est, ut quem modum de superioribus illis diximus, & de his, pro cognitione eorum indi scenda, verborum aliquid faciamus. P
in

nō dedignabitur illa, qualia hæc ſint, Botarge.
iter cognoſcere. Botarge *igitur fiunt*
vis cephali (Latini Mugilem dicunt)
litis ſcilicet in duabus veſicis, cruore
lem piſcis ac ſale adhibito. Recentio-
s corrupto verbo Botarcha *vocantur,*
dicas ὠοτάριχα, *hoc eſt, ova ſalita. Tan-*
tem hæc æſtimantur, ut par ipſorum
tiis duobus aut etiam quatuor aureis
at. Poſt hæc principatum inter ſal-
nta tenet Caviaro *vulgò nuncupatū.*
rò ex Sturionis Ovis ad litus Ponti
ini præparatur: quæ ſtipata ſimul &
enſata probè, ſale condiuntur, & in
reponuntur. Ejusdem Sturionis pul-
ndiuntur & ipſæ: indeq; caro confici-
quam ſpinam ſive dorſum paludis
otidos vocant. Hodiè Zabach *nomi-*
r. Solet etiam ſale condiri piſcis quidā,
Moronam dicunt, cujus nulla no-
noticia. Ejus tamen caro ex mari
co advehitur. Apportantur & alii
ſaliti (quos Halęces dicunt) Sole in-
ti & exſiccati in Suetia & Nortve-
tem Marluci vulgò dicti, quos duri-
cie

cie sua vel ligno adsimilare poßis. Nul
verò horum piscium Veteribus in usu f
se credo.

Conclusio operis.

Atque hæc quidem, Serenis
Domine, sunt res illæ, item artes, m
& consuetudines, de quibus dicen
putavi, ostendendo nimirum, Earum
quas antiquitus quidem fuisse, sed in
cidisse posteà: & contrà, aliquas nov
fuisse adinventas: ut hinc de Mundi
jus majestate, & multis præstantibus
egregiis arcanis cõstare poßit. Cætera,
non ita magni momenti videbantur,
quam indigna auribus Serenißimæ C
tudinis tuæ omisi. Quæ si forsan f
factum minus à me fuerit, non dedi
tur tamen sincerum & bonum illum
mum intueri, quem ad inserviendum
fero promptißimum; Eidemq; cum h
lima subjectione & reverentia manu
osculando me commendo.

NOTÆ, sive COMMEN-
TARII.

Apitius archimagirus.

Ad capitis hujus explicationem opus
esset Apitio illo, artis culinariæ ad om
luxum archimagiro famosissimo, & ta

gurgite *Nepotino*: qui inter alias lauticias, n Mullos pisces in garo enectos, sapi-es fieri docuit: quemadmodum & hœdi iem à lupo morsam teneriorem fieri & catiorē esse; atq; ideò aliis jucunditate cellere fuit creditum; ut non injuriâ for-à Martiali tantoperè laudetur:

Hœdus inhumani raptus ab ore lupi.

iidem neque artis hujus scientiam mihi li admodum, neq; etiam inscitiam frau-ore confido. Quod si quis tamen ita deli-is sit, ut & obsoniorum istorum cogni-iem cum Pancirollo habere gestiat: po-t tam de Muria quàm Garo (quibus *Bo-e & Cavario* successisse videntur) tum et- de utriusque speciebus, itemq; confe-ne sive præparatione consulere Johann. gium, diligentissimè illa explicantem *Epist. 59.* Illud tantum monuero, laudatū rimis fuisse, & nobilitatum maximè id ri genus quod ex intestinis piscium, Scō-rum præsertim, cruenta illorum sanie e-iata in hunc modum præparabatur. Scō-rum enim intestina cum embrochiis, um cruore & sale conspersa in vaseficti-ensses ut plurimum duos sinebant tabe-e, deinde fundo vasis pertuso id agebāt, iquor iste in aliud vas illi substratum de-stilla-

Muria & Garum.

Garum laudatissimum.

ſtillaret. qui tanti erat precii, ut nullus e
liquor, præter unguenta, pluris conſtiterit
ſingulis millibus aureorum permutantibu
congios gari penè binos. Hinc liquamen i
ſtud faſtuoſo & ſuperbo ſatis titulo appella
tum fuit *Garum ſociorum.* Sic enim Pliniu
lib.9. cap. 17. M. Apicius, ait, ad omne luxu
ingenium mirus, mullos in *ſociorum garo* (
ca quoque res cognomen invenit) neca
præcellens putavit. Et Auſonius *ad Pau
linum*: Scis, inquit, me id nomẽ Muriæ, quo
in uſu vulgi eſt, nec ſolere, nec poſſe dicere
cum ſcientiſſimi Veterum & Græca vocabu
la faſtidientes, Latinum in Gari appellatio
ne non habeant. Sed quocunque nomin
loquar, liquor iſte *Sociorum* vocatur. Id Mar
tialis ſignificat, cum ait:

Garum ſociorum.

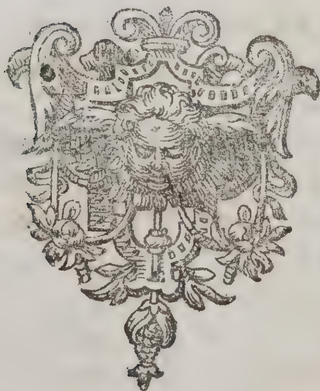
Exſpirantis adhuc Scombri de ſanguine primo
Accipe faſtoſum, munera rara, garum.

Faſtoſum enim pro *fœcoſo* (ut vulgo hab
tur) recte legi, ex manu ſcripto prob
Hadr. Junius *lib. 6. Animadvers. cap. 17.* Rel
qua à *Gulæ proceribus*, quos Plinius ita nom
nat *lib.6.cap.17.* erunt petenda. Ego hic fine
facio: & quæ à candido hoc profecta ſunt p
cto.

Gulæ proceres.

ctore, ea candori tuo, Lector benevole, cōmendo; nil dubitans, si quandoque exspaciatus fuerim longius, id ob floridam illam rerum varietatem cum utilitate, ut spero, conjunctam, tibi non ingratum fore: multò verò etiam gratius, quòd etsi ab aliorum sētentia nonnunquam discessi, citra tamen illorum id fecerim injuriam; ab iis semper alienissimus, qui nisi obtrectatione & calumniis ad nomen nunquā se perventuros esse sperant. Quod si igitur hac moderatione mea tam opportuni silentii laudem, quàm tempestivæ vocis testimonium apud te fuero consequutus, equidem voti mei summam me contigisse arbitrabor.

FINIS.

LEGUM QUARUNDAM SENSUS, HOC TRACTATU obiter indicatus.

l. vitrum.

ZZ 2 l.1.C.

l.1.C.qui ætate vel profess. se excus. lib.10. f.526.
l.quoties 3.C.de naufragiis. lib.11.f.572.
l.3.C.de fabricens.lib.11.f.217.
l.jubemus. 4.C.de præpos. sacri cubic.lib.12.f.200.
§.qui excusare. Inst.de excusat. tutor. 654.
Novella 39. de Restitut. & ea quæ parit undecimo mense. §.1
f.498.
Novell.142.de his, qui Eunuchos fac. 201.
Novella Leonis 54.f.699.

NDEX RERUM ET VER-
BORUM MEMORABILIUM.

A

D

INDEX

Herme-

N

INDEX

FINIS.

ERRATA TYPOGRAPHICA
hoc modo corrigenda.

Fol 27 lin.21.rebellionem lin.pen.Michaëli.46.9 Matthæi c.18.v.10.49.11.regionis 51. 11.latinè 54.in marg. volatiles 66.17.multa 70.9.Qua 72.11.Reges lin.ult. herbarũ 77. 22.hoc & 27.Fallopius 79.3.velocius 22.enim & 26 non 83 15.jucundè 91.in marg. Menecratis 94.15.Etsi 100 18.hos 19.similimos 23.censebit 107,18 Idque 109.in marg Sarza narales 113.13.Floridã 121.5.trunci 143.10.probè 106.3.timente 166.10.Triórgin 177.4. acidum 209.17. Satrapas 210.l.ult.curiarum 251.l.ult.lymphatum in vas 206.1.matricem 317.l.pen.præsentibus 319.10.ut ipsi 322.10.patre 324.1.metallorum 328.8.cæterorũ ibid.9 post v.Castrensi,lege,quibus Hier.Rubeus ex Mesue quartum 332.21. ita condita 337.7.ei esse 342.2.succo 347.9.Pantheus 348.2.post v.Penotus,adde,Gasto Claveus ibid l.3.inscribitur apologia 351.12.quieta,&c.356.18.stirpium 379.1.etiam 409.3.adulterio 426.24.nullaq; 438.26.perdere 459.21.decimo 464. 2.diei 511.5. duorum &, 512.24. Lausdunensi 513.18.anni 596.23.verò 614.9.crinem 668.11.sonitus, & l.14.cursu 684. 17.belli 695.4.obsidio 696.1.Et 711.l.ult.Byzantium.

